VILÁG PROLETÁRJAI EGYESÜLJETEK!

I. V. SZTÁLIN

MŰVEI

SZIKRA KIADÁS BUDAPEST

I. V. SZTÁLIN

MŰVEI

NEGYEDIK KÖTET

1917 NOVEMBER–1920

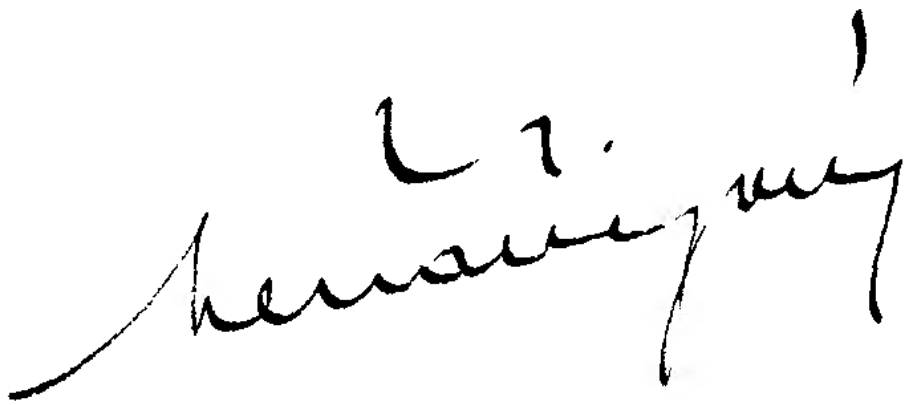

SZIKRA KIADÁS BUDAPEST 1950

Az orosz eredeti címe:

И. В. СТАЛИН
СОЧИНЕНИЯ. ТОМ 4. НОЯБРЬ 1917—1920
ОГИЗ. ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ
МОСКВА 1947.

Sztálin elvtárs műveinek magyar fordítása a tizenhat kötetes orosz kiadás nyomán készül, amelyet a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja Központi Bizottságának határozata alapján a Marx—Engels—Lenin Intézet ad ki.

A magyar kiadás a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének határozata alapján jelenik meg.

1950 december

ELŐSZÓ

Sztálin elvtárs műveinek negyedik kötete azokat a műveket foglalja magában, amelyeket Sztálin elvtárs az Októberi Forradalom után, 1917 novemberétől 1920 decemberéig írt.

Ennek az időszaknak a művei főképpen a szocialista államrend megszilárdításának kérdéseivel, a Szovjethatalom nemzeti politikájának, a Vörös Hadsereg megteremtésének és megerősítésének kérdéseivel, továbbá a külföldi katonai intervenció és a polgárháború éveinek stratégiai és taktikai kérdésével foglalkoznak.

Az államépítéssel és a Szovjethatalom nemzeti politikájával kapcsolatos kérdéseket fejtegeti Sztálin elvtárs a III. Összoroszországi Szovjetkongresszuson mondott beszédekben, „Az Oroszországi Föderatív Köztársaság szervezete" c. beszélgetésben, „Az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság Alkotmányának alapelvei"-ben, „Az Októberi Forradalom és a nemzeti kérdés", „A Szovjethatalom politikája az oroszországi nemzeti kérdésben" c. cikkekben és más munkákban.

Számos művében („Az ukrán csomópont", „A doni história és az Észak-Kaukázus", „Keletről jön a fény" és más munkákban) megvilágítja Ukrajna, a Kaukázus, a Baltikum népeinek harcát, melyet a külföldi hódítók ellen a Szovjethatalom megteremtéséért folytattak.

A polgárháború frontjainak helyzetével a következő munkák foglalkoznak: „A párt Központi Bizottsága és a Honvédelmi Tanács által kiküldött bizottság jelentése Lenin elvtársnak Perm 1918 decemberi elestének okairól", az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottsága által „Valamennyi pártszervezethez" intézett körlevél tervezete, „A déli hadihelyzethez", „Az Antant új hadjárata Oroszország ellen" c. cikkek, a caricini, petrográdi, délnyugati frontról szóló helyzetjelentések, valamint több Leninhez intézett levél és távirat.

Sztálin elvtárs „A köztársaság politikai helyzetéről" és „A proletárdiktatúra három éve" c. előadói beszédeiben összegezi a szovjet nép harcának és győzelmének eredményeit a polgárháborúban.

Ez a kötet foglalja magában Sztálin elvtárs „Lenin, mint az Oroszországi Kommunista Párt szervezője és vezére" c. cikkét és Lenin 50. születésnapja alkalmából az OK(b)P Moszkvai Bizottságának ülésén mondott beszédét — ezekben a művekben Sztálin elvtárs megrajzolja a nagy Lenin egyéniségét.

A kötetben első ízben jelenik meg Sztálin elvtárs Caricinból Leninhez írott 1918 júliusi levele, a Nyugati Front helyzetéről szóló 1919 augusztusi levél, a párt Központi Bizottságához intézett levél és

beadvány a köztársaság stratégiai tartalékainak megteremtéséről és több más okmány.

Számos táviratot, levelet, közvetlen vonalon folytatott beszélgetések feljegyzéseit, számos parancsot és más hadműveleti okmányt, valamint a Vörös Hadsereg egyes katonai alakulataihoz, katonáihoz és parancsnokaihoz intézett üdvözleteket nem iktattunk be a kötetbe.

Az új naptárra való áttérésig (1918 február 14-ig) minden dátumot a régi naptár szerint adunk.

A Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának Központi Bizottsága mellett működő
MARX—ENGELS—LENIN INTÉZET

1917 NOVEMBER – 1920

BESZÉD A FINNORSZÁGI SZOCIÁLDEMOKRATA MUNKÁSPÁRT HELSINGFORSI KONGRESSZUSÁN

1917 november 14

Elvtársak!

Azért küldtek ide, hogy köszöntsem önöket az oroszországi munkásforradalom nevében, amely alapjában megingatja a kapitalista rend pilléreit. Azért jöttem ide, hogy köszöntsem kongresszusukat Oroszország munkás- és parasztkormánya nevében, a Népbiztosok Tanácsa nevében, mely ennek a forradalomnak a tüzében született.

De nemcsak azért jöttem, hogy köszöntsem önöket. Mindenekelőtt örömhírt akarok közölni önökkel az orosz forradalom győzelmeiről, ellenségeinek szervezetlenségéről és arról, hogy a végét járó imperialista háború légkörében a forradalom esélyei napról-napra nőnek.

Szét van zúzva a földesúri járom, mert a hatalom a falun a parasztok kezébe ment át. Meg van törve a tábornokok hatalma, mert a hatalom a hadseregben a katonák kezében összpontosul. Meg vannak zabolázva a kapitalisták, mert sürgősen bevezetik a munkásellenőrzést a gyárakban, üzemekben, bankokban. Az egész országot, a városokat és a falvakat, a hát-

országot és a frontot belepik a munkások, a katonák és parasztok bizottságai, amelyek saját kezükbe veszik a kormányzás gyeplőjét.

Minket Kerenszkijjel és az ellenforradalmi tábornokokkal ijesztgettek, Kerenszkijt azonban elkergettük, a tábornokokat pedig rövid pórázra fogták a katonák és a kozákok, akik szintén egyetértenek a munkások és parasztok követeléseivel.

Minket éhínséggel ijesztgettek, azt jósolták, hogy a Szovjethatalom elpusztul a fojtogató élelmiszerhiány következtében. De csak meg kellett zaboláznunk a spekulánsokat, csak fel kellett szólítanunk a parasztokat — és máris száz- meg százezer pud gabona ömlik a városokba.

Minket az államgépezet lezüllésével, a közhivatalnokok szabotázsával stb. ijesztgettek. Mi magunk is tudtuk, hogy az új szocialista kormány nem veheti kézbe és nem teheti sajátjává azonmód a régi polgári államgépezetet. De csak hozzá kellett fognunk a régi gépezet megújításához, az antiszociális elemek kitakarításához — és a szabotázs máris alábbhagyott.

Minket háborús „meglepetésekkel", azzal ijesztgettek, hogy demokratikus békeajánlatunkkal kapcsolatban az imperialista klikkek bonyodalmakat támaszthatnak. És valóban, veszély, halálos veszély fenyegetett. Ez azonban Ösel elfoglalása[1] után volt, amikor a Kerenszkij-kormány arra készülődött, hogy Moszkvába menekül és Petrográdot feladja, amikor az angol-német imperialisták arról tárgyaltak, hogy *Oroszország* rovására békét kötnek egymással. *Ilyen* béke alapján az imperialisták valóban meghiúsíthatták volna az orosz és — lehetséges — a nemzetközi

forradalom ügyét. Az Októberi Forradalom azonban éppen jókor jött. Az Októberi Forradalom a béke ügyét a saját kezébe vette, kiütötte a nemzetközi imperializmus kezéből a legveszedelmesebb fegyvert és ezzel halálos veszedelemtől óvta meg a forradalmat. Az imperializmus vén farkasai most már választhattak: vagy alkalmazkodnak a minden országban lángralobbanó forradalmi mozgalomhoz és elfogadják a békét, vagypedig tovább harcolnak a háború *folytatása* talaján. De folytatni a háborút, annak negyedik évében, amikor az egész világ fulladozik a háború karmaiban, amikor a „küszöbönálló" téli hadjárat a katonák közt minden országban viharos felháborodást kelt, amikor a szennyes titkos szerződéseket már nyilvánosságra hozták — folytatni a háborút ilyen körülmények között egyértelmű a biztos kudarccal. Az imperializmus vén farkasai ezúttal elszámították magukat. Éppen ezért nem ijedünk meg az imperialisták „meglepetéseitől".

Végül, azzal ijesztgettek minket, hogy Oroszország össze fog omlani, hogy nagyszámú független államra fog feldarabolódni, s arra célozgattak, hogy a Népbiztosok Tanácsa által kihirdetett nemzeti önrendelkezési jog „végzetes hiba". Ezzel szemben a leghatározottabban ki kell jelentenem, hogy nem volnánk demokraták (szocializmusról már nem is beszélek!), ha nem ismertük volna el Oroszország népeinek szabad önrendelkezési jogát. Kijelentem, hogy elárultuk volna a szocializmust, ha nem tettünk volna meg mindent, hogy Finnország és Oroszország munkásai között a testvéri bizalmat helyreállítsuk. De mindenki tudja, hogy a finn nép szabad

önrendelkezési jogának határozott elismerése nélkül lehetetlen ezt a bizalmat helyreállítani. És itt nemcsak ennek a jognak szóbeli elismerése fontos, még ha az hivatalos elismerés is. Fontos az, hogy ezt a szóbeli elismerést a Népbiztosok Tanácsa tettel fogja megerősíteni, hogy azt ingadozás nélkül fogja megvalósítani. Mert a szavak ideje elmúlt. Mert elérkezett az az idő, amikor ezt a régi jelszót: „Világ proletárjai egyesüljetek!", valóra kell váltani.

Teljes szabadságot Finnország és Oroszország minden népének, hogy maguk rendezzék be életüket! Önkéntes és becsületes szövetséget Finnország népe és az orosz nép között! Ne legyen semmiféle gyámkodás, semmiféle felülről gyakorolt felügyelet Finnország népe fölött! Ezek az elvek vezérlik a Népbiztosok Tanácsának politikáját.

Csakis ilyen politika eredményeképpen teremthető meg Oroszország népeinek kölcsönös bizalma. Csakis ilyen bizalom alapján valósítható meg Oroszország népeinek *egy* hadsereggé tömörülése. Csakis az ilyen tömörülés eredményeképpen rögzíthetők meg az Októberi Forradalom vívmányai és vihető előre a nemzetközi szocialista forradalom ügye.

Ezért kell mosolyognunk minden alkalommal, amikor Oroszország elkerülhetetlen összeomlásáról beszélnek nekünk azzal kapcsolatban, hogy a nemzetek önrendelkezési jogának eszméjét valóra váltjuk.

Ezek azok a nehézségek, amelyekkel ellenségeink ijesztgettek és továbbra is ijesztgetnek minket, de mi ezeket a nehézségeket a forradalom növekedéséhez mérten leküzdjük.

Elvtársak! Olyan hírek érkeztek hozzánk, hogy az önök országa körülbelül ugyanolyan hatalmi válságot él át, mint Oroszország az Októberi Forradalom előestéjén. Olyan hírek érkeztek hozzánk, hogy önöket szintén éhínséggel, szabotázzsal stb. ijesztgetik. Engedjék meg, hogy az oroszországi forradalmi mozgalomból merített tapasztalatok alapján kijelentsem: mindezek a veszélyek, még ha valóban megvannak is, egyáltalán nem leküzdhetetlenek! Ezeket a veszélyeket le lehet küzdeni, ha határozottan, ingadozás nélkül cselekszünk. A háború és pusztulás légkörében, a Nyugat lángralobbanó forradalmi mozgalmának és az oroszországi munkásforradalom növekvő győzelmeinek légkörében nincsenek olyan veszedelmek és nehézségek, amelyek útját állhatnák az önök előretörésének. Ilyen légkörben csak egy hatalom tarthatja magát és győzhet, a szocialista hatalom. Ilyen légkörben csak egyetlen taktika helyes, Danton taktikája: merészség, merészség és mégegyszer merészség!

S ha segítségünkre van szükségük, megadjuk, testvériesen kezünket nyujtva önöknek.

Ebben biztosak lehetnek.

„Pravda" 191. sz.
1917 november 16.

VÁLASZ AZ UKRÁN ELVTÁRSAKNAK — A HÁTORSZÁGBA ÉS A FRONTRA

Amióta viszonyunk az Ukrán Rádával[2] kiéleződött, nagyon sok határozatot és levelet kapok az ukrán elvtársaktól a Rádával való konfliktus kérdésében. Lehetetlennek és feleslegesnek tartom, hogy minden egyes határozatra és minden egyes levélre külön-külön válaszoljak, mert ezek a határozatok és levelek csaknem mindig ugyanazt ismétlik. Ezért úgy gondoltam, hogy kiragadom a legsűrűbben felmerülő kérdéseket és minden kétséget kizáró, határozott választ adok rájuk. Ezeket a kérdéseket mindenki ismeri:

1) hogyan keletkezett a konfliktus,

2) milyen kérdések miatt támadt a konfliktus,

3) milyen intézkedések szükségesek a konfliktus békés megoldása érdekében,

4) netalán testvérnépek egymás vérét fogják ontani?

Ezután annak az általános meggyőződésnek adnak kifejezést, hogy a két rokon nép konfliktusát békés úton, testvéri vér ontása nélkül fogják megoldani.

Mindenekelőtt meg kell jegyeznem, hogy az ukrán elvtársak némileg összezavarják a fogalmakat.

A Rádával való konfliktust néha úgy tüntetik fel, mintha az az ukrán és az orosz nép konfliktusa volna. Ez azonban helytelen. Az ukrán és az orosz nép között nincs és nem is lehet semmiféle konfliktus. Az ukrán és az orosz nép, mint Oroszország valamennyi többi népe is, munkásokból és parasztokból, katonákból és matrózokból áll. Együtt harcoltak a cárizmus és Kerenszkij, a földesurak és a tőkések, a háború és az imperializmus ellen. Együtt ontották vérüket a földért és a békéért, a szabadságért és a szocializmusért. A földesurak és a tőkések elleni harcban mindannyian testvérek és bajtársak. A létérdekeikért vívott harcban nincsenek és nem is lehetnek közöttük konfliktusok. A dolgozók ellenségeinek természetesen előnyös, ha a Rádával való konfliktust úgy tüntetik fel, mintha az az orosz és az ukrán nép konfliktusa volna, mert ilymódon lesz a legkönnyebb a rokonnépek munkásait és parasztjait egymásra uszítani e népek elnyomóinak örömére. De vajjon nehéz-e az öntudatos munkásoknak és parasztoknak megérteniök, hogy ami a népek elnyomóinak előnyös, az a népeknek káros.

A konfliktus nem Oroszország és Ukrajna népei, hanem a Népbiztosok Tanácsa és a Ráda Főtitkársága között támadt.

Milyen kérdések miatt támadt a konfliktus?

Azt beszélik, hogy a konfliktus a centralizmus és az önrendelkezés kérdése miatt támadt, hogy a Népbiztosok Tanácsa akadályozza az ukrán népet abban, hogy kezébe vegye a hatalmat és szabadon határozza meg sorsát. Igaz-e ez? Nem, ez nem igaz. A Népbiztosok Tanácsa éppen azt akarja elérni,

hogy Ukrajnában minden hatalom az ukrán *népé*, vagyis az ukrán munkásoké és katonáké, parasztoké és matrózoké legyen. Szovjethatalom, vagyis a munkások és parasztok, katonák és matrózok hatalma földesurak és tőkések *nélkül* — éppen ez az a *népi* hatalom, amelyért a Népbiztosok Tanácsa küzd. A Főtitkárság nem akar ilyen hatalmat, mert nem akar meglenni földesurak és a tőkések nélkül. Ez a dolog lényege, nem pedig a centralizmus.

A Népbiztosok Tanácsa kezdettől fogva a szabad önrendelkezés mellett foglalt és ma is emellett foglal állást. Semmi kifogása sincs még az ellen sem, hogy az ukrán nép független államban különváljon. Ezt több ízben hivatalosan is kijelentette. De amikor a nép önrendelkezését Kalegyin önkényuralmával tévesztik össze, amikor a Ráda Főtitkársága a népi önrendelkezés megnyilvánulásának igyekszik feltüntetni a kozák tábornokok ellenforradalmi garázdálkodását, akkor a Népbiztosok Tanácsának feltétlenül meg kell állapítania, hogy a Főtitkárság játékot űz az önrendelkezésből s ezzel a játékkal leplezi Kalegyinnal és Rodzjankóval való szövetségét. Mi a *népek* önrendelkezése mellett vagyunk, de ellenezzük azt, hogy az önrendelkezés zászlaja alatt annak a Kalegyinnak önkényuralmát csempésszék be, aki tegnap még Finnország megfojtásáért szállt síkra.

Azt beszélik, hogy a konfliktus az Ukrán Köztársaság kérdése miatt támadt, hogy a Népbiztosok Tanácsa nem ismeri el az Ukrán Köztársaságot. Igaz-e ez? Nem, ez nem igaz. A Népbiztosok Tanácsa az „Ultimátumban" és a Petrográdi Ukrán Törzs-

höz intézett „válaszában"[3] hivatalosan elismerte az Ukrán Köztársaságot. A Népbiztosok Tanácsa hajlandó elismerni a köztársaságot Oroszország bármely nemzeti területén, ha azt e terület dolgozó lakossága kívánja. Hajlandó elismerni országunk politikai életének föderatív szervezetét, ha Oroszország területeinek dolgozó lakossága ezt kívánja. De amikor a népi köztársaságot összetévesztik Kalegyin katonai diktatúrájával, amikor a Ráda Főtitkársága a köztársaság támaszainak szerepében igyekszik feltüntetni a monarchista Kalegyint és Rodzjankót, akkor a Népbiztosok Tanácsának feltétlenül meg kell mondania, hogy a Főtitkárság játékot űz a köztársaságból s ezzel a játékkal leplezi a monarchista pénzeszsáktól való teljes függését. Mi az Ukrán Köztársaság mellett vagyunk, de ellenezzük azt, hogy a köztársaság zászlajával fedezzék a nép esküdt ellenségeit, a monarchista Kalegyint és Rodzjankót, akik tegnap még a régi rendszer visszaállításáért és a katonák halálbüntetéséért szálltak síkra.

Nem, a centralizmus és az önrendelkezés kérdésének semmi köze sincs a Rádával való konfliktushoz. Nem ezek miatt a kérdések miatt támadt a vita. A centralizmus és az önrendelkezés kérdését a Főtitkárság mesterségesen keverte az ügybe, ez azonban csak stratégiai fogás, mellyel az ukrán tömegek előtt leplezni akarja a konfliktus igazi okait.

A konfliktus nem a centralizmus és az önrendelkezés kérdése miatt, hanem a következő három konkrét kérdés miatt támadt:

Első kérdés. A konfliktus azzal kezdődött, hogy Petljura, a Főtitkárság tagja, olyan parancsokat

adott a frontnak, amelyek a frontot teljes szétzülléssel fenyegették. Petljura, nem törődve a Főhadiszállással és a front érdekeivel, nem számolva a béketárgyalásokkal és általában a béke ügyével, parancsaival Ukrajnába igyekezett visszarendelni a hadsereg és a hajóhad ukrán alakulatait. Könnyen elképzelhető, hogy a front egy szempillantás alatt felbomlott volna, ha az ukrán csapatok engedelmeskednek Petljura parancsainak: az történt volna, hogy az északi ukrán csapatok délre, a déli nem-ukrán csapatok pedig északra húzódnak és a többi nemzetiség is „hazafelé" vonul, a vasutak csak katonák szállításával foglalkoznak, a front pedig szállítóeszközök hiányában nem kap sem lőszert, sem élelmiszert — és a frontnak híre-hamva se marad. Így alapjaiban megrendült volna a fegyverszünet és a béke ügye is. Magától értetődik, hogy rendes körülmények között az ukrán katonának elsősorban otthon, Ukrajnában a helye. Magától értetődik, hogy a hadsereg „nemzetiesítése" elfogadható és kívánatos dolog. A Népbiztosok Tanácsa ezt több ízben hivatalosan is kijelentette. De háborús helyzetben, mikor a béke ügye még nincs rendezve, a front pedig nem nemzeti hovátartozás szerint van felépítve, amikor közlekedésünk gyengesége következtében a hadsereg azonnali „nemzetiesítése" azzal a veszéllyel fenyeget, hogy a katonák otthagyják a frontot és a front összeomlik, a béke és a fegyverszünet pedig meghiúsul — kétségtelen, hogy ilyen körülmények között a nemzeti csapattestek azonnali távozásáról szó sem lehetett. Nem tudom, tudatában volt-e Petljura annak, hogy meggondolatlan parancsaival megsemmisíti a frontot

és meghiúsítja a béke ügyét. Az ukrán katonák és matrózok azonban azonnal megértették ezt, mert kevés kivétellel nem engedelmeskedtek Petljurának és helyükön maradtak a béke megkötéséig. Az ukrán katonák ezzel megmentették a béke ügyét, Petljura meggondolatlan parancsainak kérdése pedig egyelőre elvesztette rendkívül éles jellegét.

Második kérdés. Azt a konfliktust, amely Petljura parancsaival kezdődött, a Ráda Főtitkárságának politikája élezte ki azáltal, hogy megkezdte az Ukrajnai Küldöttek Szovjetjeinek lefegyverzését. A Főtitkárság csapatai Kievben éjszaka megtámadták és lefegyverezték a szovjet csapatokat. Hasonló kísérletek történtek Odesszában és Harkovban is, de ezek a kísérletek meghiúsultak, mert ellenállásba ütköztek. Megbízható forrásból azonban tudomásunk van arról, hogy a Főtitkárság csapatokat von össze Odessza és Harkov ellen a szovjet csapatok lefegyverzése céljából. Megbízható forrásból tudjuk, hogy számos más, kisebb jelentőségű városban a szovjet csapatokat már lefegyverezték és „hazaengedték". Eszerint a Ráda Főtitkársága azt tűzte ki céljául, hogy megvalósítsa Kornyilov és Kalegyin, Alekszejev és Rodzjanko programját — a Szovjetek lefegyverzését. A Szovjetek azonban a forradalom támaszai és reménye. Aki lefegyverzi a Szovjeteket, az lefegyverzi a forradalmat, az tönkreteszi a béke és a szabadság ügyét, az elárulja a munkások és parasztok ügyét. A Szovjetek mentették meg Oroszországot a Kornyilov-uralom jármától. A Szovjetek mentették meg Oroszországot a Kerenszkij-uralom gyalázatától. A Szovjetek harcolták ki Oroszország népei számára

a földet és a fegyverszünetet. A Szovjetek, és csakis a Szovjetek tudják teljes győzelemre vinni a nép forradalmát. Aki tehát a Szovjetekre emeli kezét, az a földesurakat és a tőkéseket segíti abban, hogy egész Oroszország munkásait és parasztjait fojtogassák, az a Kalegyinokat és Alekszejeveket segíti abban, hogy megszilárdítsák a katonák és kozákok fölött gyakorolt „vas"-hatalmukat.

Ne mondja senki, hogy a Főtitkárságban szocialisták vannak, hogy ezek nem árulhatják el a nép ügyét. Szocialistának nevezi magát Kerenszkij és mégis ő vezetett hadat a forradalmi Petrográd ellen. Szocialistának nevezi magát Goc és mégis ő lázította fel a hadapródiskolásokat és tiszteket a petrográdi katonák és matrózok ellen. Szocialistának nevezi magát Szavinkov és Avkszentyev s mégis ők vezették be a halálbüntetést a frontkatonák ellen. A szocialistákat nem aszerint kell megítélni, amit beszélnek, hanem aszerint, amit tesznek. A Főtitkárság felbomlasztja és lefegyverzi Ukrajna Szovjetjeit s ezzel megkönnyíti, hogy Kalegyin véres rémuralmat teremtsen a Don-vidéken és a szénmedencében, — ezt a tényt semmiféle szocialista lobogóval sem lehet elfedni. Ezért állítja a Népbiztosok Tanácsa, hogy a Főtitkárság politikája ellenforradalmi politika. Ezért reméli a Népbiztosok Tanácsa, hogy az ukrán munkások és katonák, akik Oroszországban az első sorokban harcolnak a forradalmi Szovjethatalomért, rendre tudják szorítani Főtitkárságukat, vagypedig a népek békéje érdekében másikat választanak helyette.

Ukrajna és Oroszország katonai alakulatainak „kicseréléséről", elhatárolásról és más effélékről

beszélnek. A Népbiztosok Tanácsa jól tudja, mennyire szükséges ez az elhatárolás. De ennek az elhatárolásnak testvériesnek kell lennie, baráti úton, megegyezés alapján kell történnie, nem pedig erőszak útján, nem ennek az „elvnek" alapján: „vidd, amit elvihetsz", „fegyverezd le, akit lefegyverezhetsz", amint ezt most a Főtitkárság teszi, amikor erőszakkal elveszi az élelmiszert, lefoglal minden teherrakományt, s ezáltal éhezésre és fagyoskodásra kárhoztatja a hadsereget.

Harmadik kérdés. A konfliktus akkor érte el tetőfokát, amikor a Főtitkárság nem engedte átvonulni a Kalegyin ellen küldött forradalmi szovjet csapatokat. A Főtitkárság különítményei megállítják a forradalmi katonaságot szállító vonatokat, szétszedik a sineket, sortűzzel fenyegetődznek, kijelentik, hogy területükön nem engedhetnek át „idegen" csapatokat. Ezek az orosz katonák, akik tegnap még együtt harcoltak az ukránokkal az Ukrajnát eltiporni törekvő hóhér tábornokok ellen — ezek az orosz katonák most „idegenek"! S mindez akkor történik, amikor ugyanaz a Főtitkárság Kalegyin kozák csapatainak és a mindenfelől hozzájuk sereglő ellenforradalmi tiszteknek szabad átvonulást enged saját területén Rosztovba!

Kornyilov és Kalegyin bandái a rosztovi vörösgárdistákat kaszabolják, de a Ráda Főtitkársága megakadályozza, hogy rosztovi elvtársaink segítségére siessünk! Kalegyin tisztjei halomra lövik a bányákban dolgozó elvtársainkat, de a Főtitkárság megakadályozza, hogy segítőkezet nyujtsunk a bányász elvtársaknak! Csoda-e, hogy Kalegyin, akit tegnap szétvertünk, ma egyre tovább nyomul északra,

elfoglalja a Donyec-medencét és Caricint fenyegeti? Nem világos-e, hogy a *Főtitkárság Kalegyin és Rodzjanko szövetségese?* Nem világos-e, hogy a *Főtitkárság a Kornyilov bandáival való szövetséget többre becsüli, mint a Népbiztosok Tanácsával való szövetséget?*

Azt mondják, hogy a Népbiztosok Tanácsának meg kell egyeznie a Ráda Főtitkárságával. De vajjon nehéz-e megérteni, hogy a mai Főtitkársággal megegyezni annyit jelent, mint megegyezni Kalegyinnal és Rodzjankóval? Vajjon nehéz-e megérteni, hogy a Népbiztosok Tanácsa nem követhet el öngyilkosságot? Nem azért kezdtünk forradalmat a földesurak és tőkések ellen, hogy a hóhér Kalegyinokkal kötött szövetséggel fejezzük azt be. Nem azért ontották vérüket a munkások és katonák, hogy az Alekszejevek és Rodzjankók kényére-kedvére adják meg magukat.

Vagy-vagy:

vagy szakít a Ráda Kalegyinnal, kezet nyujt a Szovjeteknek és megnyitja az utat a Don-vidék ellenforradalmi fészke ellen vonuló forradalmi csapatok előtt — és akkor Ukrajna és Oroszország munkásai és katonái a testvériség újból fellobbanó tüzében pecsételik meg forradalmi szövetségüket;

vagypedig a Ráda nem hajlandó szakítani Kalegyinnal és nem nyitja meg az utat a forradalmi csapatok előtt — akkor a Ráda Főtitkársága eléri, amit a nép ellenségei hasztalan igyekeztek elérni: testvéri népek egymás vérét fogják ontani.

Az ukrán munkások és katonák tudatosságától és forradalmiságától függ, hogy rendreszorítsák Fő-

titkárságukat, vagy a veszélyes konfliktus békés megoldása érdekében másikat válasszanak helyette.

Az ukrán munkások és katonák állhatatosságától és elszántságától függ, hogy a Főtitkárságot határozott feleletre kényszerítsék, milyen szövetséget akar most: szövetséget Kalegyinnal és Rodzjankóval a forradalom ellen, vagypedig szövetséget a Népbiztosok Tanácsával a kadet és tábornoki ellenforradalom ellen.

A konfliktus békés megoldásának ügye az ukrán nép kezében van.

I. Sztálin
népbiztos

1917 december 12.

„Pravda" 213. sz.
1917 december 13.

AZ UKRÁN RÁDÁRÓL

Beszéd az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság 1917 december 14-i ülésén

Furcsának tűnhet fel, hogy a Népbiztosok Tanácsa, amely mindig határozottan síkraszállt az önrendelkezési elvért, konfliktusba keveredett a Rádával, amely szintén az önrendelkezés elvéből indul ki. Hogy megértsük e konfliktus eredetét, meg kell vizsgálnunk a Ráda politikai arculatát.

A Ráda abból az elvből indul ki, hogy a hatalmat meg kell osztani egyrészt a burzsoázia, másrészt a proletariátus és parasztság között. A Szovjetek viszont ellenzik az ilyen megosztást s a burzsoázia kirekesztésével a nép kezébe adják az egész hatalmat. Ez az oka annak, hogy a Ráda ezzel a jelszóval szemben: „Minden hatalmat a Szovjeteknek" (vagyis a népnek) saját jelszavát állítja: „Minden hatalmat a városok és zemsztvók önkormányzatainak" (vagyis a népnek és a burzsoáziának).

Azt mondják, hogy a konfliktus az önrendelkezés kérdésének talaján jött létre. Ez azonban nem igaz. A Ráda azt javasolja, hogy Oroszországban föderatív rendszert létesítsünk. A Népbiztosok Tanácsa tovább megy a Rádánál, még a különválás jogát is elismeri. Következésképpen, a Népbiztosok

Tanácsa és a Ráda között nem ebben a kérdésben vannak nézeteltérések. Úgyszintén teljesen helytelen a Rádának az az állítása, hogy a centralizmus kérdésében merültek fel ellentétek. A területi központok, amelyek a Népbiztosok Tanácsának típusa szerint vannak szervezve (Szibéria, Belorusszia, Turkesztán), irányelveket kértek a Népbiztosok Tanácsától. A Népbiztosok Tanácsa ezt válaszolta: ti vagytok a helyi hatalom, magatoknak kell kidolgoznotok az irányelveket — tehát nem ez a nézeteltérések alapja. A Népbiztosok Tanácsa és a Ráda tényleges ellentéte a következő három kérdéssel kapcsolatban jött létre:

Az első kérdés: az ukrán csapatok összevonása a Déli Fronton. Kétségtelen, hogy a nemzeti katonaság tudja legjobban megvédeni saját területét. De frontunk jelenleg nem a nemzeti hovátartozás szerint van felépítve. A front átszervezése nemzetiségek szerint, zilált közlekedés mellett, a front teljes felbomlására vezetne. Ez pedig meghiúsítaná a béke ügyét. Az ukrán katonák okosabbak és becsületesebbek voltak a Főtitkárságnál, mert az ukrán csapatok többsége nem akart engedelmeskedni a Ráda parancsainak.

A második kérdés: a szovjet csapatok lefegyverzése Ukrajnában. Az Ukrán Ráda, mikor az ukrán földesurak és a burzsoázia érdekeit védve lefegyverzi a szovjet csapatokat, ezzel csapást mér a forradalomra. A Ráda cselekedetei e tekintetben lényegében semmiben sem különböznek Kornyilov és Kalegyin cselekedeteitől. Magától értetődik, hogy a Népbiztosok Tanácsa minden erejével harcolni fog a Ráda ilyen ellenforradalmi politikája ellen.

Végül, a harmadik kérdés: miért nem engedi át

a Ráda a Kalegyin ellen vonuló szovjet csapatokat, amikor Kalegyin köré sereglettek Oroszország összes ellenforradalmi erői? A Ráda azzal magyarázta a szovjet csapatok átvonulásának tilalmát, hogy „semleges" az „önrendelkező" Kalegyinnal szemben. De a Ráda itt összetéveszti a dolgozó kozákság önrendelkezését Kalegyin önkényuralmával. A Ráda, amikor akadályozza a szovjet csapatok átvonulását, Kalegyint segíti abban, hogy északra nyomuljon előre. A Ráda ugyanakkor szabadon átengedi a Don felé vonuló kalegyini kozák csapatokat. Amikor Rosztovban és a Donyec-medencében halomra lövik elvtársainkat, a Ráda akadályoz bennünket abban, hogy segítségükre siessünk. Nyilvánvaló, hogy a Rádának ezt az áruló viselkedését nem tűrhetjük.

A Népbiztosok Tanácsa nem mondhat le a Kalegyin elleni harcról. Kalegyin ellenforradalmi fészkét szét kell rombolni. Ez elkerülhetetlen. Ha a Ráda, Kalegyint fedezve, gátolni fogja előnyomulásunkat Kalegyin ellen, akkor a Kalegyinnak szánt csapások a Rádát fogják sujtani. A Népbiztosok Tanácsa nem riad vissza attól, hogy elszántan harcoljon a Ráda ellen, mert előtte nem titok, hogy a Ráda Kalegyin titkos szövetségese. A Népbiztosok Tanácsa elfogott egy rejtjeles táviratot, amelyből kitűnik, hogy a Ráda közvetlen összeköttetést tart fenn a francia misszióval — azzal a céllal, hogy a békét tavaszig halogassák —, és a francia misszió útján Kalegyinnal. Ez a szövetség a béke és a forradalom ellen irányul. Ezt a szövetséget szét kell zúznunk és szét is fogjuk zúzni.

Azt vetik a szemünkre, hogy erélyes politikát folytatunk a Ráda ellen. De éppen ez az erélyes

politika nyitotta fel az ukrán munkások és parasztok szemét, ez tárta fel előttük a Ráda burzsoá voltát. Ez abból a táviratból is látható, amely arról számol be, hogy Ukrajnában új ukrán forradalmi hatalom[4] alakult, amely elismeri a Szovjethatalmat és küzd a burzsoá Ráda ellen. (T a p s.)

„Izvesztyija" 254. sz.
1917 december 17.

MI AZ UKRÁN RÁDA?

Alább olvasható a szovjet kormány kezébe került rejtjeles távirat, amely lerántja a leplet a Ráda igazi természetéről és arról, hogy „szövetségeseink" katonai misszióinak mik az igazi szándékai a béke kérdésében. A táviratból kitűnik, hogy a Ráda és a francia misszió között már létrejött bizonyos szövetség, melynek alapján „a francia misszió vezetői közvetlenül együttműködnek a Rádával". A táviratból továbbá kitűnik, hogy ennek a szövetségnek célja: „februárig vagy márciusig fenntartani az oroszországi front látszatát és tavaszig *halogatni* a végleges fegyverszünet megkötését". Végül, a táviratból kitűnik, hogy a francia misszió „megegyezésre" lépett a „katonai központtal" (vagyis Kalegyin „kormányával") a „román és a délnyugati arcvonalnak (amelyet terv szerint a Rádának kell elfoglalnia — *I. Szt.)* szénnel és élelmiszerrel való ellátása" tárgyában.

Röviden: kiderült, hogy a Ráda, Kalegyin és a francia misszió között szövetség áll fenn a béke meghiúsítása, „tavaszig" való „halogatása" tárgyában, s a francia katonai misszió nem önállóan jár el, hanem a „francia kormány sürgős utasításai" szerint.

Nem akarunk itt kitérni „szövetségeseink" katonai misszióinak magatartására. Szerepük eléggé világos: augusztusban Kornyilovot segítették, novemberben — a Rádát és Kalegyint, decemberben pedig páncélkocsikkal látják el a lázadókat. S mindezt a „végsőkig kitartó háború" érdekében teszik. Nem kételkedünk abban, hogy a „szövetségesek" háborús terveit meg fogja hiúsítani Oroszország népeinek a demokratikus békéért vívott harca. A missziók úgy viselkednek, mintha Közép-Afrikában volnának. De a „szövetségesek" hamarosan meggyőződnek majd arról, hogy Oroszország nem Közép-Afrika... Minket itt főleg az a dicstelen szerep érdekel, amelyet a Ráda vállalt magára.

Most már tudjuk, hogy a Ráda miért von össze ukrán csapatokat a román-délnyugati arcvonalon: a hadsereg „nemzetiesítésének" lobogójával próbálja leplezni azt a szerződést, melyet a francia misszióval kötött s amelynek értelmében tavaszig kell halogatnia a fegyverszünetet.

Most már tudjuk, hogy a Ráda miért nem engedi át a Kalegyin ellen vonuló szovjet csapatokat: „semleges" kíván maradni Kalegyin irányában és e „semlegesség" lobogójával igyekszik leplezni azt a tényt, hogy a Szovjetek ellen szövetségre lépett Kalegyinnal.

Most már tudjuk, hogy a Ráda miért tiltakozik a Népbiztosok Tanácsának Ukrajna belső életébe való „beavatkozása" ellen: a benemavatkozás frázisával igyekszik leplezni azt a tényt, hogy a francia kormány a forradalom vívmányainak felszámolása céljából ténylegesen beavatkozik Ukrajna és egész Oroszország életébe.

Az ukrán elvtársak gyakran azzal a kérdéssel fordulnak hozzám, hogy mi a Ráda?

Válaszolok.

A Ráda, vagy helyesebben a Ráda Főtitkársága, a szocializmus árulóinak kormánya, akik a tömegek megtévesztése céljából szocialistáknak nevezik magukat. Hajszálra ugyanolyan, mint Kerenszkij és Szavinkov kormánya, amely szintén szocialistának nevezte magát.

A Ráda, vagy helyesebben a Ráda Főtitkársága, burzsoá kormány, amely Kalegyinnal szövetségben a Szovjetek ellen harcol. Azelőtt Kerenszkij kormánya Kornyilovval szövetségben Oroszország Szovjetjeit fegyverezte le. Most a Ráda kormánya Kalegyinnal szövetségben Ukrajna Szovjetjeit fegyverzi le.

A Ráda, vagy helyesebben a Ráda Főtitkársága, burzsoá kormány, amely az angol-francia tőkésekkel szövetségben a béke ellen harcol. Előbb Kerenszkij kormánya halogatta a béke ügyét, ágyútöltelék szerepére kárhoztatva a katonák millióit. Most a Ráda kormánya igyekszik meghiúsítani a béke ügyét, „tavaszig halogatva a fegyverszünetet".

Oroszország munkásai és katonái ezért közös erővel megdöntötték Kerenszkij kormányát.

Nem kételkedünk abban, hogy Ukrajna munkásai és katonái közös erővel meg fogják dönteni a Ráda kormányát is.

Csak az új Ráda, az ukrán munkások, katonák és parasztok Szovjetjeinek Rádája védheti meg Ukrajna népének érdekeit a Kalegyinokkal és Kornyilovokkal szemben, a földesurakkal és a tőkésekkel szemben.

I. Sztálin
népbiztos

„Pravda" 215. sz.
1917 december 15.

FINNORSZÁG FÜGGETLENSÉGÉRŐL

Előadói beszéd az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság 1917 december 22-i ülésén

(Ujságbeszámoló)

Finnország képviselői a napokban azzal a követeléssel fordultak hozzánk, hogy haladéktalanul ismerjük el Finnország teljes függetlenségét és hagyjuk jóvá Oroszországtól való különválását. A Népbiztosok Tanácsa válaszában eleget tett ennek a követelésnek és úgy döntött, hogy Finnország teljes függetlenségéről dekrétumot ad ki. A dekrétum már meg is jelent az ujságokban.

A Népbiztosok Tanácsának határozata így szól:

„Válaszolva a finn kormánynak a Finn Köztársaság függetlenségének elismerését sürgető kívánságára, a Népbiztosok Tanácsa a nemzeti önrendelkezési jog elveinek megfelelően határozatot hozott, hogy azzal a javaslattal fordul a Központi Végrehajtó Bizottsághoz: *a)* ismerje el a Finn Köztársaság állami függetlenségét és *b)* a finn kormánnyal való megállapodás alapján szervezzen külön bizottságot (mindkét fél képviselőiből) azoknak a gyakorlati rendszabályoknak kidolgozására, amelyek Finnországnak Oroszországtól való különválásából következnek."

Érthető, hogy a Népbiztosok Tanácsa nem tehetett mást, mert ha a nép, képviselői személyében,

függetlenségének elismerését követeli, a proletárkormány, abból az elvből kiindulva, hogy a népeknek önrendelkezési jogot kell adni, köteles a nép követelését teljesíteni.

A burzsoá sajtó azt írja, hogy az ország miattunk teljesen széthullik, több országot elvesztettünk, köztük Finnországot is. De, elvtársak, mi nem veszthettük el Finnországot, mert ténylegesen sohasem volt a miénk. Ha erőszakkal megtartottuk volna, ez még korántsem jelentené azt, hogy megszereztük.

Mi nagyon jól tudjuk, hogy Vilmos hogyan „szerez" erőszakkal és önkénnyel egész országokat és ennek következtében milyen viszony alakul ki a nép és elnyomói között.

A szociáldemokrácia elvei, jelszavai és törekvései arra irányulnak, hogy megteremtsék a népek régvárt kölcsönös bizalmának légkörét. Csakis ezen a talajon valósítható meg a „Világ proletárjai egyesüljetek!" jelszava. Mindezek régi és közismert dolgok.

Ha figyelmesebben vizsgáljuk, hogyan lett Finnország független állam, akkor azt látjuk, hogy a Népbiztosok Tanácsa, akaratán kívül, valójában nem a népnek, nem a finn proletariátus képviselőinek adott szabadságot, hanem a finn burzsoáziának, amely a körülmények különös alakulása folytán magához ragadta a hatalmat és Oroszország szocialistáinak kezéből kapott függetlenséget. A finn munkások és szociáldemokraták olyan helyzetbe kerültek, hogy a szabadságot nem közvetlenül Oroszország szocialistáitól, hanem a finn burzsoázia segítségével kell elfogadniok. Mi a finn proletariátus tragédiáját látjuk ebben, s itt meg kell állapítanunk, hogy a finn szociál-

demokraták csak határozatlanságuk és érthetetlen gyávaságuk miatt nem tettek komoly lépéseket abban az irányban, hogy maguk vegyék át a hatalmat és kiragadják függetlenségüket a finn burzsoázia kezéből.

Szidhatják a Népbiztosok Tanácsát, bírálhatják, de nincs az az ember, aki azt állíthatná, hogy a Népbiztosok Tanácsa nem teljesíti ígéreteit, mert nincs a világon olyan erő, amely arra késztethetné a Népbiztosok Tanácsát, hogy ígéreteit megszegje. Ezt bebizonyítottuk azzal a ténnyel, hogy teljesen elfogulatlanok voltunk és azonnal kiadtuk a Finnország függetlenségéről szóló dekrétumot, amikor a finn burzsoázia Finnország függetlenségét követelte.

Kívánjuk, hogy Finnország függetlensége könnyítse meg a finn munkások és parasztok felszabadításának művét és teremtsen szilárd alapot népeink barátsága számára.

„Pravda" 222. sz.
1917 december 23.

„TÖRÖK ÖRMÉNYORSZÁG"-RÓL

Az úgynevezett „Török Örményország", azt hiszem, az egyetlen ország, amelyet Oroszország a „háború jogán" foglalt el. Ez az a „mennyei zug", amely hosszú éveken át a Nyugat önző diplomáciai sóvárgásainak és a Kelet véres közigazgatási gyakorlatának volt (és maradt) a tárgya. Egyfelől örménypogromok és örménymészárlások, másfelől minden ország diplomatáinak farizeusi „pártfogása", mint újabb mészárlások leplezése, s mindennek eredményeképpen a vérző, becsapott, gúzsbakötött Örményország — ki nem ismeri a „civilizált" hatalmak diplomáciai „művészetének" ezeket a „szokásos" képeit?

Örményország fiainak, akik hősiesen védik hazájukat, de korántsem előrelátó politikusok, akiket az imperialista diplomácia ragadozói már nem egyszer becsaptak — most be kell látniok, hogy a diplomáciai kombinációk régi útja nem vezet Örményország felszabadítására. Egyre világosabb lesz, hogy az elnyomott népek felszabadulásának útja az Oroszországban októberben megkezdett munkásforradalmon át vezet. Most mindenki világosan látja, hogy Orosz-

ország népeinek és különösen az örmény népnek a sorsa szorosan összefügg az Októberi Forradalom sorsával. Az Októberi Forradalom széttörte a nemzeti elnyomás láncát. Széttépte a cári titkos szerződéseket, amelyek béklyókat raktak a népek kezére-lábára. Az Októberi Forradalom és csakis az Októberi Forradalom képes Oroszország népeit véglegesen felszabadítani.

Ezekből a meggondolásokból kiindulva, a Népbiztosok Tanácsa külön dekrétumot ad ki „Török Örményország" szabad önrendelkezéséről. Erre különösen most van szükség, amikor a német-török hatalmak, imperialista természetükhöz híven, nem titkolják, hogy a megszállott területeket erőszakkal továbbra is uralmuk alatt akarják tartani. Tudják meg Oroszország népei, hogy az orosz forradalom és kormánya nem törekszik hódításokra. Tudja meg mindenki, hogy a Népbiztosok Tanácsa a nemzeti elnyomás imperialista politikájával szembeállítja az elnyomott népek teljes felszabadításának politikáját.

I. Sztálin
népbiztos

„Pravda" 227. sz.
1917 december 31.

FELSZÓLALÁS AZ OSzD(b)MP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK ÜLÉSÉN A NÉMETEKKEL KÖTENDŐ BÉKE KÉRDÉSÉBEN

1918 január 11

(Rövid jegyzőkönyvi feljegyzés)

Sztálin elvtárs úgy véli, hogy ha elfogadjuk a forradalmi háború jelszavát, az imperializmusnak teszünk szolgálatot. Trockij álláspontja semmiképpen sem nevezhető álláspontnak. Nyugaton nincsen forradalmi mozgalom, nincsenek olyan tények, amelyek forradalmi mozgalomról tanuskodnának, ennek csak a lehetősége van meg, de gyakorlatunkban nem támaszkodhatunk csupán lehetőségekre. Ha a németek támadni kezdenek, ez erősíteni fogja nálunk az ellenforradalmat. Németország képes lesz támadni, mert vannak kornyilovi csapatai — a „gárda"-csapatok. Októberben az imperializmus elleni szent háborúról beszéltünk, mert azt közölték velünk, hogy már maga ez a szó: „béke", forradalmat robbant ki Nyugaton. Az események ezt nem igazolták. Ha majd szocialista reformokat valósítunk meg, az fel fogja rázni a Nyugatot, de e reformok megvalósításához időre van szükségünk. Trockij politikájának elfogadásával a Nyugat forradalmi mozgalma számára a legrosszabb viszonyokat teremtenők meg. Sztálin

elvtárs ezért azt javasolja, hogy fogadjuk el Lenin elvtársnak a németekkel való béke megkötésére vonatkozó javaslatát.

Először „Az OSzDMP Központi Bizottságának Jegyzőkönyvei. 1917 augusztus — 1918 február" (Moszkva — Leningrád 1929) c. könyvben jelent meg.

A KIEVI BURZSOÁ RÁDÁRÓL

A burzsoá lapok nagy buzgalommal híresztelik, hogy „a Ráda és a Népbiztosok Tanácsa között" „tárgyalások kezdődtek". Az ellenforradalmárokhoz közelálló körök mindenképpen felfújják ezeket a híreszteléseket és hangsúlyozzák „különös" jelentőségüket. Ez a hírverés olyan nagy port vert fel, hogy sok elvtársunk is kész elhinni azt a mesét, hogy tárgyalunk a Kievi Rádával, sokan még levélben is érdeklődtek nálam e mese hitelessége felől.

Ezért a nyilvánosság előtt jelentem ki, hogy:

1. a Népbiztosok Tanácsa a Kievi Rádával semmiféle tárgyalást nem folytat és nincs is szándékában vele tárgyalást folytatni;

2. a Kievi Rádával szemben, amely véglegesen Kalegyinhoz csatlakozott és Oroszország népeinek háta mögött áruló módjára tárgyalásokat folytat az osztrák és német imperialistákkal — ezzel a Rádával szemben a Népbiztosok Tanácsa csak egyet tehet: kíméletlen harcot folytat ellene Ukrajna Szovjetjeinek teljes győzelméig.

3. Ukrajnában csak akkor lesz béke és megnyugvás, ha a burzsoá Kievi Rádát teljesen felszámoljuk, ha azt új, szovjet szocialista Rádával váltjuk fel, amelynek magva Harkovban már meg is alakult.

I. Sztálin
népbiztos

„Pravda" 9. sz.
1918 január 13.

BESZÉDEK ÉS HATÁROZATI JAVASLAT A MUNKÁS-, KATONA- ÉS PARASZTKÜLDÖTTEK SZOVJETJEINEK III. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN

1918 január 10—18[6]

1. ELŐADÓI BESZÉD A NEMZETI KÉRDÉSRŐL

Január 15

(Ujságbeszámoló)

A nemzeti kérdés egyike azoknak a kérdéseknek — mondja az előadó —, amelyek jelenleg különösen izgatják Oroszországot. E kérdés komolyságát fokozza az, hogy a nagyoroszoknak, Oroszország egész lakosságához viszonyítva, nincs abszolút többségük és hogy más, Oroszország végvidékein lakó „nem uralkodó" népek gyűrűje veszi körül őket.

A cári kormány számolt a nemzeti kérdés komolyságával, s vaskézzel igyekezett intézni a nemzeti ügyeket. Politikája a végvidékek népeinek erőszakos oroszosítása volt, módszere pedig — a népek anyanyelvének betiltása, pogromok és más üldözések.

Kerenszkij koalíciós kormánya megszüntette ezeket a nemzeti korlátokat, de osztályjellege miatt nem tudta teljesen megoldani a nemzeti kérdést. A forradalom első szakaszának kormánya nemcsak hogy nem lépett a nemzetek teljes felszabadításának útjára, de gyakran még attól sem riadt vissza, hogy a

nemzeti mozgalom elfojtása érdekében megtorló intézkedéseket foganatosítson, mint ahogy azt Ukrajnával és Finnországgal tette.

Csak a Szovjethatalom hirdette ki nyiltan valamennyi nemzet önrendelkezési jogát, beleértve az Oroszországtól való teljes különválás jogát is. Az új hatalom ebben a tekintetben még egyes nemzeteken belül élő nemzeti csoportoknál is radikálisabbnak bizonyult.

S mégis, több konfliktus támadt a Népbiztosok Tanácsa és a végvidékek között. Ezek a konfliktusok azonban nem nemzeti jellegű kérdések, hanem a hatalom kérdése körül támadtak. A szónok több példával bizonyítja, hogy a végvidékek sebtében összetákolt, a vagyonos osztályok felsőbb rétegeinek képviselőiből álló burzsoá-nacionalista kormányai, nemzeti kérdéseik megoldásának leple alatt, arra törekedtek, hogy határozottan a szovjet és más forradalmi szervezetek ellen harcoljanak. A végvidékek és a központi Szovjethatalom között támadt konfliktusok alapja a hatalom kérdése. S ha egyik vagy másik terület burzsoá körei nemzeti színezetet igyekeztek adni ezeknek a konfliktusoknak, ezt csak azért tették, mert előnyös volt nekik, mert kényelmesebb volt nemzeti köntösbe burkolni azt a harcot, amelyet területükön a dolgozó tömegek hatalma ellen folytatnak.

A szónok részletesen kitér a Ráda példájára és meggyőzően kimutatja, hogy Ukrajna burzsoá-soviniszta körei miképpen használták ki az önrendelkezés elvét imperialista osztálycéljaikra.

Mindez azt mutatja, hogy az önrendelkezés elvét

nem valamely nemzet burzsoáziájának, hanem e nemzet dolgozó tömegeinek önrendelkezési jogaként kell értelmeznünk. Az önrendelkezés elvének a szocializmusért folyó harc eszközének kell lennie, ezt az elvet alá kell rendelni a szocializmus elveinek.

Az Oroszországi Köztársaság föderatív berendezése kérdésében a szónok rámutat arra, hogy a Szovjet Föderáció legfelsőbb szervének a Szovjetek Kongresszusának kell lennie. A két kongresszus közötti időben a kongresszus funkcióit a Központi Végrehajtó Bizottság gyakorolja.

2. HATÁROZATI JAVASLAT AZ OROSZORSZÁGI KÖZTÁRSASÁG FÖDERATIV INTÉZMÉNYEIRŐL

1. Az Oroszországi Szocialista Szovjet Köztársaság Oroszország népeinek önkéntes szövetsége alapján, mint e népek Szovjet Köztársaságainak Föderációja alakul meg.

2. A Föderáción belül a hatalom legfelsőbb szerve a Munkás-, Katona- és Parasztküldöttek Szovjetjeinek Összoroszországi Kongresszusa, amely legalább egyszer háromhavonként összehívandó.

3. A Munkás-, Katona- és Parasztküldöttek Szovjetjeinek Összoroszországi Kongresszusa Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságot választ. A kongresszusok közötti időben a legfelsőbb szerv az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság.

4. A Föderáció kormányát, a Népbiztosok Tanácsát, annak egészét és részeit, a Szovjetek Összoroszországi Kongresszusa vagy az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság választja meg és menti fel.

5. Annak a módját, hogy az egyes, sajátos életmódjuk és nemzeti összetételük tekintetében különböző területek szovjet köztársaságai miképpen vesznek részt a föderatív kormányban, továbbá az Oroszországi Köztársaság föderatív és területi intézményei hatáskörének elhatárolását az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság és e köztársaságok Központi Végrehajtó Bizottságai szabályozzák haladéktalanul a területi szovjet köztársaságok megalakulása után.

3. ELŐADÓI ZÁRSZÓ A NEMZETI KÉRDÉSRŐL

Január 15

(Ujságbeszámoló)

Az Oroszországi Köztársaság föderatív intézményeiről szóló határozati javaslat kérdésében *Sztálin* elvtárs mond zárszót.

Kiemeli, hogy a beterjesztett határozati javaslat nem törvény; a javaslat az Oroszországi Föderatív Köztársaság jövendő Alkotmányának csak általános alapjait körvonalazza.

Amíg nem ér véget a harc a két politikai áramlat, a nacionalista ellenforradalom és a Szovjethatalom között, addig szó sem lehet kész Alkotmányról, amely világosan és pontosan szabályozza a szovjet köztársaságok állami berendezésének valamennyi részletét.

A határozati javaslat csak az Alkotmány általános alapjait tartalmazza, amelyeket a Központi Végrehajtó Bizottságnak kell majd részletesen kidolgoznia és a legközelebbi Szovjetkongresszusnak kell véglegesen jóváhagynia.

Sztálin elvtárs kitér arra, hogy a Szovjethatalmat szemrehányásokkal illették, mert túlságosan szigorú a burzsoá Ráda ellen folyó harcban; e szemrehányásokra válaszolva, rámutat arra, hogy a nacionáldemokrata köntösbe burkolt burzsoá ellenforradalom elleni harcról van szó.

Sztálin elvtárs hangsúlyozza, hogy a Ráda élén álló egyik-másik politikusnak (például Vinnyicsenkónak) demokratikus lobogója még korántsem biztosíték a valóban demokratikus politikának.

Mi a Rádát nem a szavai, hanem a tettei szerint ítéljük meg.

Miben mutatkozott a Ráda „szocialistáinak" szocializmusa?

Kiáltványukban[6] azt hirdették, hogy az egész földet a népnek kívánják átadni, a gyakorlatban azonban magyarázatot tettek közzé, melyben korlátozták a föld átadását, megállapították, hogy a földesúri birtokok egy része sérthetetlen és nem adható át a népnek.

Szavakban azt hirdették, hogy lojálisak a Szovjetek irányában, a gyakorlatban azonban elkeseredett harcot folytattak ellenük, lefegyverezték a szovjet csapatokat, letartóztatták a Szovjetek munkatársait és teljesen lehetetlenné tették a Szovjetek további fennmaradását.

Szavakban a forradalom iránti hűségükről beszéltek, a gyakorlatban azonban a forradalom legádázabb ellenségeinek bizonyultak.

Azt beszélték, hogy semlegesek a Don elleni harcban, a gyakorlatban azonban közvetlenül és tevékenyen támogatták Kalegyin tábornokot, segítettek

neki a szovjet csapatok felkoncolásában és nem engedték át az északra irányított gabonaszállítmányokat.

Ezeket a tényeket mindenki ismeri, és ahhoz, hogy a Ráda lényegében burzsoá és forradalomellenes, nem fér semmi kétség.

A Szovjetek miféle demokráciaellenes harcáról beszél itt Martov?

A jobboldali szónokok, és különösen Martov, valószínűleg azért dícsérik és védelmezik a Rádát, mert saját politikájuk tükröződését látják a Ráda politikájában. A Rádában, valamennyi osztály koalíciójában, amit a megalkuvó urak annyira szívükön viselnek, az Alkotmányozó Gyűlés hasonmását látják. Valószínűleg a Ráda is buzgón dícséri majd a jobboldaliakat, ha képviselőik beszédét hallja. Nem ok nélkül mondják, hogy minden zsák megleli a foltját. (D e r ü l t s é g, t a p s.)

A szónok a továbbiakban kitér a Kaukázus önrendelkezésének kérdésére és pontos adatok alapján bebizonyítja, hogy a Kaukázusi Biztosság[7] nyiltan támadó politikát folytat a Kaukázus szovjet szervezetei és a front-szovjet ellen, s ugyanakkor kapcsolatot tart fenn a kaukázusi ellenforradalmi mozgalom hősével, Przsevalszkij tábornokkal.

Mindezt szem előtt tartva, folytatnunk kell az úgynevezett polgárháborút, amely lényegében két áramlatnak a harca; az egyik áramlat arra törekszik, hogy a végvidékeken koalíciós, megalkuvó hatalmat létesítsen, a másik pedig a szocialista hatalomért, a dolgozó tömegek — a munkás-, katona- és parasztküldöttek — Szovjetjeinek hatalmáért küzd.

Ez a tartalma és történelmi értelme azoknak az éles konfliktusoknak, amelyek egyrészt a Népbiztosok Tanácsa és másrészt a végvidékek burzsoá-nacionalista koalíciós kormányai között keletkeznek. Ezek a kormányok arra hivatkoznak, hogy ők azért folytatnak harcot, hogy megvédjék nemzeti függetlenségüket; az ilyen állítások csak arra valók, hogy képmutató módon leplezzék velük a dolgozó nép ellen indított hadjáratukat. (Viharos taps.)

Válaszolva Martovnak a Szovjethatalmat illető szemrehányására, hogy a Szovjethatalom saját magának mond ellent, amikor az orosz végvidékeken proletárhatalmat követel, viszont Kurland, Litvánia, Lengyelország stb. esetében megelégszik a Trockij által Bresztben védelmezett népszavazással, *Sztálin* elvtárs megjegyzi, hogy semmi értelme sem volna a nyugati területeken Szovjethatalmat követelni, amikor ott még nincsenek Szovjetek, amikor ott még nincs szocialista forradalom

— Ha Martov receptje szerint járnánk el — mondja a szónok —, akkor ki kellene gondolnunk Szovjeteket ott, ahol azok nemcsak nincsenek meg, hanem még a feléjük vezető út sem nyílott meg. Ilyen körülmények között a Szovjetek útján megvalósítandó önrendelkezésről beszélni — a képtelenség netovábbja.

Befejezésül az előadó még egyszer foglalkozik a demokrácia jobb- és balszárnya között mutatkozó alapvető ellentéttel. A balszárny az alsó néprétegek diktatúrájáért, a többségnek a kisebbség fölötti uralmáért küzd — a jobbszárny ellenben azt ajánlja, hogy másszunk vissza, a polgári parlamentarizmus

már túlhaladott szakaszára. A franciaországi és amerikai parlamentarizmus tapasztalatai világosan megmutatták, hogy a külsőleg demokratikus hatalom, mely az általános választójog alapján jön létre, a valóságban nem egyéb, mint a finánctőkével kötött koalíció, melynek semmi köze sincs az igazi demokratizmushoz. Franciaországban, a polgári demokrácia országában, az egész nép választja a képviselőket, a minisztereket azonban a Lyoni Bank jelöli ki. Amerikában általánosak a választások, de a milliárdos Rockefeller emberei vannak hatalmon.

— Vajjon nem tény-e ez? — kérdi a szónok. — Igenis, a polgári parlamentarizmust eltemettük s a Martovok hiába rángatnak vissza bennünket a forradalom martovi szakaszára. (Derültség, taps.) Mi, a munkásság képviselői, azt akarjuk, hogy a nép ne csak szavazzon, hanem kormányozzon is. Hatalmon nem azok vannak, akik választanak és szavaznak, hanem azok, akik kormányoznak. (Viharos taps.)

„Pravda" 12. és 13. sz.
1918 január 17. és 18.

TELEFONOGRAMM AZ OSzD(b)MP PETROGRÁDI BIZOTTSÁGÁNAK

A Petrográdi Bizottság Végrehajtó Választmányának és a bolsevik párt valamennyi kerületi bizottságának azt tanácsoljuk, hogy haladéktalanul mozgósítsanak minden munkást és a Petrográdi Szovjet ma este hozandó határozata értelmében szervezzék meg a munkások tízezreit és hajtsák ki a burzsoáziát az utolsó szálig Pétervár alá, hogy ott a munkások felügyelete alatt lövészárkokat ássanak. Ma, amikor a forradalom veszélyben van, csak ez mentheti meg a forradalmat. A lövészárkok vonalát katonai szakértők fogják megadni, önök pedig gondoskodjanak fegyverekről s ami a legfontosabb: szervezkedjenek és talpra mind egy szálig.

Lenin
Sztálin

1918 február 21.

Először e kötet orosznyelvű kiadásában jelent meg.

TÁVIRAT AZ UKRÁN SZOVJET KÖZTÁRSASÁG NÉPI TITKÁRSÁGÁNAK[8]

Öt nappal ezelőtt Hoffmann tábornok kijelentette nekünk, hogy lejárt a fegyverszüneti szerződés[9] határideje, s másnap megkezdte a hadműveleteket. A Népbiztosok Tanácsának arra a nyilatkozatára, hogy a béketárgyalásokat hajlandó újra felvenni, még nem érkezett válasz. A német kormány nyilván azért nem siet a válasszal, hogy teljesen kirabolhassa az országot és csak azután kezdjen béketárgyalásokat. A németek elfoglalták Dvinszket, Rovnót, Minszket, Volmart, Gapszalt s Petrográd és Kiev felé nyomulnak előre. Hadjáratuk célja, nyilván, nemcsak hódítás, hanem főképpen az, hogy a forradalmat megfojtsák és vívmányait eltiporják.

A Népbiztosok Tanácsa hozzáfogott Petrográd védelmének megszervezéséhez, mozgósítja az egész munkáslakosságot, úgyszintén a burzsoáziát is, s ha az utóbbinak nem lesz kedve lövészárkokat ásni, erővel fogja kényszeríteni arra, hogy a munkások felügyelete alatt lövészárkokat ásson.

Az elvtársak közös véleménye az, hogy önök, kieviek, hasonlóképpen, percnyi késedelem nélkül kötelesek Kiev védelmét megszervezni nyugat felől,

kötelesek mozgósítani minden épkézláb embert, tüzérséget felállítani, lövészárkokat ásni, a burzsoáziát munkások felügyelete alatt lövészárkok ásására kihajtani, kötelesek ostromállapotot kihirdetni és minden tekintetben a legnagyobb szigorral eljárni. Közös feladat, hogy megvédjük Petrográdot és Kievet s feltartóztassuk a német bandákat, bármi áron is.

A helyzet komolyabb, semmint gondolhatnák — egészen kétségtelen, hogy a német bandák a Petrográd—Kiev vonalig akarnak hatolni s ott, csakis ott, ezekben a fővárosokban fognak a béketárgyalásokról beszélni. Úgy tudom, hogy önök még nem semmisítették meg a régi Rádának a németekkel kötött szerződését[10]. Ha ez így van, azt hisszük, nem kellene evvel sietniök.

Ismétlem: haladéktalanul, vita nélkül fogjanak munkához és mutassák meg, hogy a Szovjethatalom meg tudja védeni magát.

Minden reményünk a munkásság, mert a leszerelt úgynevezett hadsereg csak arra volt képes, hogy fejvesztve meneküljön.

Várom azonnali válaszukat.

A Népbiztosok Tanácsának megbízásából
I. Sztálin

Petrográd,
1918 február 21.

Először az „Okiratok a német megszállók szétzúzásáról Ukrajnában 1918-ban" (Goszpolitizdat 1942) c. könyvben jelent meg.

KÖZVETLEN TÁVIRÓVEZETÉKEN LEADOTT ÁTIRAT AZ UKRÁN SZOVJET KÖZTÁRSASÁG NÉPI TITKÁRSÁGÁNAK

A Népbiztosok Tanácsának megbízásából *Sztálin* népbiztos.

Tegnapelőtt, február 22-én, megkaptuk a német kormány súlyos, mondhatni embertelen békefeltételeit, mégpedig azzal a követeléssel együtt, hogy nyolc órán belül fogadjuk el ezeket a feltételeket. A német csapatok egyidejűleg Revel és Pszkov ellen vonulnak s Petrográdot fenyegetik, a mi csapataink viszont felhagytak mindennemű ellenállással. Nem tudom, ismerik-e önök az említett békefeltételeket. Mi rádión leadtuk mindenhova. Közlöm a legfontosabb feltételeket.

„Negyedik pont. Oroszország azonnal békét köt az Ukrán Népköztársasággal. Ukrajnából és Finnországból haladéktalanul kivonják az orosz csapatokat és a Vörös Gárdát." „A feketengeri stb. orosz hadihajókat azonnal orosz kikötőkbe kell vinni és otthagyandók az általános béke megkötéséig, vagypedig lefegyverzendők." „A kereskedelmi hajózás a Fekete-tengeren és más tengereken ismét megkezdődik, mint ezt a fegyverszüneti szerződés előírja. Azonnal megkezdendő az aknák felszedése."

„Harmadik pont. Livóniából és Észtországból azonnal kiürítik az orosz csapatokat és a Vörös Gárdát. Ezeket a területeket a német rendőrség foglalja el mindaddig, amíg az ország berendezése nem garantálja ott a közbiztonságot és az állami rendet. Minden politikai foglyot azonnal szabadon kell bocsátani."

„Ötödik pont. Oroszország erejéhez képest megtesz mindent, hogy Törökország részére azonnal biztosítsa keletanatóliai tartományainak tervszerű visszaadását és elismeri a török kapitulációs szerződések érvénytelenítését."

Ezután következnek a kereskedelmi szerződésről szóló pontok. Ezeknek alapja a régi Rádának Ausztria-Magyarországgal kötött szerződése, melyet önök is ismernek.

Általában azt kell mondanunk, hogy a feltételek pokolian kegyetlenek. Azt hisszük, hogy az Ukrajnáról szóló pont nem Vinnyicsenko hatalmának visszaállítását jelenti, hiszen az a németek számára magábanvéve értéktelen, hanem azt, hogy nagyon is reális nyomást akarnak ránk gyakorolni, hogy önökkel együtt hozzájáruljunk a régi Ráda és Ausztria-Magyarország régi szerződéséhez, mert a németeknek nem Vinnyicsenkóra van szükségük, hanem arra, hogy gyártmányaikért gabonát és vasércet kapjanak cserébe.

A mai helyzetet, tekintettel a németek előnyomulására és csapataink fejvesztett menekülésére, a következőképpen ítéljük meg: saját imperialistáink megdöntése után, a nyugati forradalmi mozgalom lassú üteme, csapataink állhatatlansága és a német imperialisták hallatlan rabló falánksága következté-

ben, ideiglenesen a külföldi imperializmus karmai közé kerültünk, amely ellen máris gyüjtenünk kell az erőket a honvédő háború szervezésére abban a reményben, hogy Nyugaton is kibontakoznak a forradalom erői, ami véleményünk szerint elkerülhetetlen. Ehhez a felkészüléshez azonban némi lélekzetvételi időre van szükség, s ezt még az állatiasan kegyetlen béke is megadhatná. Semmiesetre sem szabad illúziókban ringatni magunkat. Bátran szembe kell nézni a valósággal és el kell ismernünk, hogy ideiglenesen a német imperializmus karmai közé kerültünk. Ezek a meggondolások vezérelték a Szovjetek Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságát, amikor ma éjjel 3 órakor elhatározta, hogy embertelen feltételekkel is megköti a békét, és megbízta a Népbiztosok Tanácsát, hogy delegációt küldjön Bresztbe, ami ma megtörtént. A Központi Végrehajtó Bizottság meggyőződése szerint csakis ilyen körülmények között lehet majd fenntartani a Szovjethatalmat. Egyelőre pedig készülnünk és egyre készülnünk kell, hogy szent háborút szervezzünk a német imperializmus ellen.

Mindannyian úgy véljük, hogy az önök Népi Titkárságának is el kell küldenie delegációját Bresztbe és ott ki kell jelentenie, hogy ha az osztrákok és a németek nem fogják támogatni Vinnyicsenko kalandját, akkor a Népi Titkárságnak sem lesz kifogása a régi Kievi Ráda szerződésének főbb pontjai ellen. Ez a lépés először is hangsúlyozná a déli és északi Szovjetek eszmei és politikai testvériségét; másodszor, ilymódon fennmaradna a Szovjethatalom Ukrajnában, ami óriási előny a nemzetközi forradalom szempontjából.

Nagyon szeretnők, ha megértenének bennünket és ennek a szerencsétlen békének alapvető kérdéseiben egyetértenének velünk.

A következő két kérdésre azonnali válaszukat várom: még ma küldenek-e delegációt Petrográdra vagy, ami még egyszerűbb volna, egyenesen Bresztbe, hogy közösen tárgyaljunk a németekkel — ez az első kérdés. A másik kérdés: osztoznak-e abban a nézetünkben, hogy Vinnyicsenko szerződése Vinnyicsenko és bandája nélkül elfogadható? Várom válaszukat ezekre a kérdésekre, hogy előkészíthessem a megbízást és megszervezhessem breszti útjukat.

I. Sztálin
népbiztos

Petrográd,
1918 február 24.

Először e kötet orosznyelvű kiadásában jelent meg.

AZ UKRÁN CSOMÓPONT

Az Ukrán Szovjet Köztársaság Népi Titkársága február végén, még a Németországgal való béke megkötése előtt, delegációt küldött Bresztbe annak a bejelentésére, hogy a Népi Titkárság hajlandó aláírni azt a szerződést, melyet a volt Kievi Ráda kötött meg a német koalícióval.

A breszti német parancsnokság képviselője, Hoffmann, akit már volt alkalmunk megismerni, nem fogadta a Népi Titkárság küldöttségét s kijelentette, hogy nem látja szükségesnek, hogy az utóbbival béketárgyalásokba bocsátkozzék.

Ugyanakkor a német és osztrák-magyar rohamcsapatok, Petljura és Vinnyicsenko gajdamák[10a] osztagaival együtt betörtek Szovjet-Ukrajnába.

Nem békét, hanem háborút Szovjet-Ukrajna ellen — ez az értelme Hoffmann válaszának.

A régi Kievi Ráda által aláírt szerződés szerint Ukrajna április végéig 30 millió pud gabonát köteles átadni Németországnak. A Németország által követelt „szabad érckivitelt" már nem is említjük.

Szovjet-Ukrajna Népi Titkársága kétségtelenül ismerte a szerződésnek ezt a pontját, és tudta, mire

vállalkozott, amikor hivatalosan kijelentette, hogy hajlandó aláírni a Vinnyicsenko-féle békeszerződést.

A német kormány, Hoffmann személyében, mégsem akart béketárgyalásokba bocsátkozni a Népi Titkársággal, amelyet Ukrajna összes Szovjetjei — mind a városi, mind a falusi Szovjetek — elismertek. A német kormány többre becsülte a hullákkal, a megdöntött és kiűzött Kievi Rádával való szövetséget annál a békeszerződésnél, melyet az ukrán nép által elismert Népi Titkársággal köthetne meg, holott egyesegyedül a Népi Titkárság tudja megadni a „szükséges mennyiségű" gabonát.

Ez azt jelenti, hogy az osztrák-német betörésnek nemcsak gabonaszerzés a célja, hanem az is, sőt főképpen az, hogy Ukrajnában megdöntse a Szovjethatalmat és visszaállítsa a régi burzsoá rendet.

Ez azt jelenti, hogy a németek nemcsak sok millió pud gabonát akarnak kisajtolni Ukrajnából, hanem az ukrán munkásokat és parasztokat még jogaiktól is meg akarják fosztani, el akarják venni tőlük a vérrel szerzett hatalmat, hogy azt ismét a földesurak és tőkések kezébe adják.

Az osztrák és német imperialisták szuronyaikon új, szégyenteljes rabigát hoznak, amely semmivel sem különb, mint a régi tatár járom — ez a nyugati betörés értelme.

Ezt, nyilván, az ukrán nép is érzi, amikor lázasan ellenállásra készül. Parasztokból Vörös Hadsereget alakítanak, mozgósítják a munkás Vörös Gárdát, a kezdeti pánikhangulat után több összecsapásban sikeresen visszavetik a „civilizált" rablókat, visszafoglalják Bahmacsot, Konotopot, Nyezsint és már

Kiev felé nyomulnak előre, a tömegeket egyre fokozódó lelkesedés ragadja magával, ezren és ezren szállanak hadba a leigázók ellen: íme, így válaszol a nép Ukrajnája a rablók hadjáratára.

Szovjet-Ukrajna *honvédő* szabadságharcra mozgósít a Nyugat felől jövő külföldi rabiga ellen — ez az értelme az Ukrajnában lezajló eseményeknek.

Ez azt jelenti, hogy a németeknek harcban, az ukrán nép ellen folytatott elkeseredett tusában kell megszerezniök minden pud gabonát és minden darabka fémet.

Ez azt jelenti, hogy a németeknek meg kell hódítaniok Ukrajnát, hogy gabonához jussanak és trónra ültethessék Petljurát és Vinnyicsenkót.

Minden jel arra vall, hogy az a „rövid csapás", mellyel a németek egyszerre két legyet akartak agyonütni (gabonát szerezni és Szovjet-Ukrajnát összetörni), hosszantartó háborúvá válik, melyet a külföldi leigázók azért folytatnak Ukrajna húszmilliós népe ellen, hogy e néptől elrabolják kenyerét és szabadságát.

Kell-e mondani, hogy az ukrán munkások és parasztok nem kímélik erejüket a „civilizált" rablók elleni hősies harcban?

Kell-e bizonyítani, hogy Ukrajna *honvédő* háborújában egész Szovjet-Oroszország legmesszebbmenő támogatására számíthat?

És mi történik majd, ha az ukrajnai háború hosszantartó lesz és végül Oroszország színe-virágának háborújává válik azok ellen, akik Nyugatról új rabigát hoznak?

S mi lesz, ha majd a német munkások és katonák

e háborúban végre megértik, hogy Németország kolomposait nem „a német haza megvédésének" céljai vezérlik, hanem az imperialista vadállat telhetetlen falánksága hajtja őket, mi lesz, ha a német munkások és katonák ezt megértik és levonják majd a megfelelő gyakorlati következtetéseket?

Nem világos-e ebből, hogy ott, Ukrajnában van most az egész mai nemzetközi helyzet fő csomópontja — az Oroszországban megkezdett munkásforradalom és a Nyugatról jövő imperialista ellenforradalom csomója?

Nem arra vezet-e ma az események kérlelhetetlen logikája, hogy a telhetetlen imperialista vad Szovjet-Ukrajnában szegi majd a nyakát?...

„Izvesztyija" 47. sz.
1918 március 14.
Aláírás: I. Sztálin.

A TATÁR-BASKÍR SZOVJET KÖZTÁRSASÁGRÓL

A III. Szovjetkongresszus kimondotta, hogy az Oroszországi Köztársaságot föderatív alapon kell felépíteni. Azóta már két hónap telt el, de a végvidékek, melyek még mindig a helyi Szovjethatalom megteremtésén dolgoznak, mindeddig nem nyilatkoztak határozottan és világosan a föderáció konkrét formáiról. Ha kihagyjuk a számításból Ukrajnát, amelyet most a „civilizált" rablók vadállati módon marcangolnak, s nem számítjuk Krimet és a Donvidéket sem, amelyek már állást foglaltak az Oroszországgal való föderációs kapcsolatok mellett, akkor Tatár-Baskíria az egyetlen terület, amelynek forradalmi szervezetei határozottan körvonalazták a Szovjet-Oroszországgal való föderáció tervét. A Tatár-Baskír Szovjet Köztársaság megszervezésének arra a pontosan körülhatárolt általános sémájára gondolunk, amelyről ma mindenütt beszélnek és amelyet a tatárok és baskírok legbefolyásosabb szovjet szervezetei dolgoztak ki.

A Nemzetiségügyi Népbiztosság, a tatár-baskír forradalmi tömegek kívánságának megfelelően és a III. Szovjetkongresszus határozata alapján, amely

Oroszországot Szovjet Köztársaságok Föderációjának nyilvánította, a Népbiztosok Tanácsának útmutatása értelmében kidolgozta az Oroszországi Szovjet Föderáció Tatár-Baskír Szovjet Köztársaságának alábbi szabályzatát. Tatár-Baskíria Szovjetjei Alakuló Kongresszusa, amelynek egybehívása már küszöbön áll, kidolgozza majd ennek a szabályzatnak konkrét formáit és részleteit. Nincs okunk kételkedni, hogy a Központi Végrehajtó Bizottság és a Népbiztosok Tanácsa jóvá fogja hagyni a kongresszus munkájának eredményeit.

I. Sztálin
népbiztos

„Pravda" 53. sz.
1918 március 23.

A KAUKÁZUSONTÚLI ELLENFORRADALMÁROK A SZOCIALIZMUS ÁLARCÁBAN

Az Oroszországi Föderáció végvidékei közül, azt hiszem, a Kaukázusontúl nemzeti összetétele a legtarkább és legváltozatosabb. Grúzok és oroszok, örmények és azerbajdzsáni tatárok, törökök és leszghek, oszétok és abházok — ezzel még korántsincs kimerítve a Kaukázusontúl hétmilliós lakosságának tarka nemzeti összetétele.

E nemzeti csoportok egyikének sincs élesen elhatárolt nemzeti területe, mind tarka összevisszaságban, egymásba fonódó sávokon élnek, mégpedig nemcsak a városokban, hanem a falvakban is. Tulajdonképpen ezzel magyarázható, hogy a kaukázusontúli nemzeti csoportok egymás közötti harca minduntalan elhomályosítja az oroszországi központ ellen folytatott közös harcukat. S ez igen „kényelmes" helyzetet teremt arra, hogy az osztályharcot nemzeti lobogókkal és frázisokkal leplezzék.

A Kaukázusontúl másik, nem kevésbbé jellegzetes vonása gazdasági elmaradottsága. Nem tekintve Bakut, mely a határterület ipari oázisa, ahol főképpen a külföldi tőke mozgat mindent, — a Kaukázusontúl agrárország, többé-kevésbbé fejlett kereskedelmi élettel a határszéleken, a tengerpartokon,

a tisztán jobbágyi viszonyoknak még erős maradványaival a központban. A tifliszi, jelizavetpoli, bakui kormányzóságban a mai napig is hemzsegnek a jobbágytartó tatár bégek és a feudális grúz hercegek, akiknek óriási latifundiumaik vannak, külön fegyveres bandákkal rendelkeznek és kezükben tartják a tatár, örmény, grúz parasztok sorsát. Tulajdonképpen ezzel magyarázhatók az agrár-„zavargások" éles formái, amelyekben a parasztok elégedetlensége gyakran utat tör magának. Ebben kell keresni annak az okát is, hogy a kaukázusontúli munkásmozgalom, amelyet minduntalan elhomályosítanak az agrár-„zavargások", még gyenge és ki nem kristályosodott (Baku kivételével). Mindez kedvező talajt teremt arra, hogy a vagyonos osztályok és a többségében nemesi, úgynevezett „szocialista" intelligencia politikai koalícióra lépjenek egymással az országban most kibontakozó munkás-paraszt forradalom ellen.

A februári forradalom nem változtatott lényegesen a határterület dolgozó osztályainak helyzetén. A katonák, a falu legforradalmibb elemei, még a fronton voltak. A munkások pedig, akik a határterület gazdasági elmaradottsága következtében mint osztály általában gyengék és mint szervezett egység még nem erősödtek meg, a kivívott politikai szabadságjogoktól megmámorosodtak, s úgy látszik, nem szándékoztak továbbmenni. A hatalom teljes egészében a vagyonos osztályok kezében maradt. Ezek görcsösen ragaszkodtak a hatalomhoz, várakoztak és örömest átengedték az eszer és mensevik stratégáknak, hogy az orosz forradalom burzsoá jellegéről, a

szocialista forradalom megvalósíthatatlanságáról és más effélékről szóló bölcs beszédekkel álomba ringassák a munkásokat és parasztokat.

Az Októberi Forradalom gyökeresen megváltoztatta a helyzetet. Egycsapásra felforgatott mindent, napirendre tűzte a hatalom kérdését, melynek most már közvetlenül a dolgozó osztályok kezébe kellett átmennie. „Minden hatalmat a munkásoknak és parasztoknak!" — ez a kiáltás mennydörgésként dübörgött végig az egész országon s talpraállította az elnyomott tömegeket. És amikor ez a kiáltás, mely Észak-Oroszországban harsant fel először, ott testet kezdett ölteni, a Kaukázusontúl vagyonos osztályai saját szemükkel győződtek meg arról, hogy az Októberi Forradalom és a Szovjethatalom az ő elkerülhetetlen halálukat jelenti. Ezért a Szovjethatalom elleni harc élethalálkérdés lett számukra. A „szocialista" eszer-mensevik értelmiség pedig, amely már belekóstolt a hatalomba és amelynek most azzal kellett számolnia, hogy elveszítheti a hatalmat, automatikusan a vagyonos osztályok szövetségesévé lett.

Így jött létre a kaukázusontúli szovjetellenes koalíció.

Ennek a szovjetellenes koalíciónak élő megtestesülése a Kaukázusontúli Biztosság, amelyben egyrészt tatár bégek ülnek, mint Han-Hojszkij és Haszmamedov, és másrészt grúz nemesi intellektuelek, mint Zsordanija és Gegecskori.

A nemzeti csoportokon belül az osztályok koalíciója érdekében grúz, tatár, örmény „nemzeti tanácsokat" szerveznek. Kezdeményezőjük: a mensevik Zsordanija.

A Kaukázusontúl főbb nemzetiségeinek vagyonos osztályaiból álló koalíció érdekében megteremtik a Kaukázusontúli Biztosságot. Vezetője: a mensevik Gegecskori.

Hogy a Szovjethatalom ellen irányuló harcban a határterület „egész lakosságát" egyesítsék, az Alkotmányozó Gyűlés kaukázusontúli eszer, mensevik, dasnak, káni tagjaiból megszervezik az úgynevezett „Kaukázusontúli Szejmet". Dísze, azaz elnöke: a mensevik Csheidze.

Van itt „szocializmus" is, „nemzeti önrendelkezés" is és még valami, ami reálisabb, mint ezek a régi frázisok, mégpedig: a vagyonos osztályok reális szövetsége a munkás-paraszt hatalom ellen.

De frázisokból nem lehet sokáig megélni. A szövetség „tetteket" kíván. A „tettek" pedig nem váratták magukra, mihelyt az első reális veszély megjelent. Ez a veszély azoknak a forradalmi katonáknak a személyében jelent meg, akik a béketárgyalások megkezdése után visszatértek a török frontról. Ezeknek a katonáknak Tifliszen, a szovjetellenes koalíció fővárosán keresztül kellett átutazniok. A bolsevikok kezében komolyan veszélyeztethették a Kaukázusontúli Biztosság létét. A veszély tehát a lehető legreálisabb. S e veszély láttára lehull mindennemű „szocialista" sallang. A koalíció ellenforradalmi jellege leplezetlenül feltárul. A Biztosság és a „nemzeti tanácsok" hitszegő módon puskatűzzel fogadják és lefegyverzik a frontról hazatérő csapatokat, vad „nemzeti" hordákat fegyvereznek fel ellenük. A Kaukázusontúli Biztosság, hogy „tetteit" még jobban megalapozza és hogy észak felől biz-

sítsa magát, megegyezésre lép Karaulovval és Kalegyinnal, az utóbbinak vagonszámra küldi a lőszert, segíti őt azoknak a csapatoknak lefegyverzésében, amelyeket maga nem tudott lefegyverezni s általában minden eszközzel támogatja a Szovjethatalom elleni harcában. Ennek az aljas „politikának" az a lényege, hogy bárminő eszközzel, minden áron megóvják a Kaukázusontúl vagyonos osztályait a forradalmi katonák „merényleteivel" szemben. Az öntudatlan, felfegyverzett muzulmán különítményeket ráuszítják az orosz katonákra, az utóbbiakat törbe csalják, kegyetlenkednek velük, agyonlövik őket — ezek az eszközei ennek a „politikának". Ezt a gyalázatos lefegyverzési „politikát" legjobban illusztrálja, hogy Samhornál, Jelizavetpol és Tiflisz között halomra lőtték a török frontról Kalegyin ellen vonuló orosz katonákat.

A „Bakinszkij Rabocsij"[11] erről ezt írja:

„1918 január első felében, a vasútvonal Tiflisz és Jelizavetpol közti szakaszán többezer főből álló, felfegyverzett muzulmán bandák, a Jelizavetpoli Muzulmán Nemzeti Bizottság tagjainak vezetése alatt és a Kaukázusontúli Biztosság által küldött páncélvonat segítségével, több helyen erőszakkal lefegyverezték az Oroszországba utazó csapattesteket. Ez alkalommal többezer orosz katonát gyilkoltak meg és tettek nyomorékká. Orosz katonák holttestei borítják a vasútvonalat. Körülbelül 15 000 puskát, 70 géppuskát és 20 ágyút vettek el tőlük."

Ezek a tények.

S e tényeknek az az értelmük, hogy a földesurak és a burzsoázia szövetséget kötöttek a Kaukázusontúl forradalmi katonái ellen, olyan szövetséget, amely a hivatalos mensevizmus lobogója alatt működik.

Szükségesnek tartjuk, hogy részleteket idézzünk a „Bakinszkij Rabocsij" cikkeiből, amelyek a jelizavetpoli-samhori eseményeket megvilágítják:

„A mensevikek leplezni igyekeznek a jelizavetpoli eseményeket. Még tegnapi szövetségeseiknek, a tifliszi eszereknek lapja, a «Znamja Truda» is megállapítja, hogy kísérleteket tesznek az «ügy elkenésére», és azt követeli, hogy a határterület központjában nyiltan vitassák meg a kérdést.

Üdvözöljük az eszereknek ezt a követelését, mert a kaukázusontúli forradalom további sorsa jelentékeny mértékben éppen attól függ, hogy hivatalosan leleplezik-e a samhori tragédia bűnöseit, fényt derítenek-e a január 6—12-i eseményekre, vagy sem.

Kijelentjük, hogy a jelizavetpoli események bűnösei közül első helyen Noj Nyikolajevics Zsordaniját kell említenünk, aki valamikor a kaukázusi szociáldemokrácia vezére volt és akit ma a «grúz nemzet atyjának» neveznek. A határterületi központ elnöksége az ő elnökletével rendelte el az átvonuló csapatok lefegyverzését és azt, hogy a tőlük elszedett fegyverrel nemzeti ezredeket fegyverezzenek fel. Az ő aláírásával küldtek táviratot a Jelizavetpoli Muzulmán Nemzeti Bizottsághoz, hogy fegyverezze le a Samhor környékén összesereglett csapatokat. Noj Zsordanija volt az, aki delegációkat küldött Tifliszből ugyancsak azzal a megbízással, hogy fegyverezzék le a katonavonatokat. Ezt Krupko közlegény, a küldöttség tagja, a Jelizavetpoli Polgári Bizottság népes gyűlésén hivatalosan kijelentette. Noj Zsordanija és a szolgálatára mindenkor habozás nélkül készen álló segítőtársa, N. Ramisvili, páncélvonatot küldött Abhazava vezetésével, aki fegyvert osztott szét a muzulmánoknak és segítségükre volt ezer meg ezer katona agyonlövetésében és a katonavonatok lefegyverzésében.

Noj Zsordanija azzal mentegetődzik, hogy ő nem írt alá ilyen táviratot. Sokan állítják, örmények és muzulmánok, hogy a táviratot ő írta alá és ez a távirat megvan.

Zsordanija azt mondja, hogy amikor a bonyodalmakról értesült, telefonon beszélt Abhazavával és arra kérte, hogy ne fegyverezzék le erőszakkal a katonai szerelvényeket és engedjék át őket. Abhazavát megölték s így Noj Zsordanijának ezt a kijelentését nem ellenőrizhetjük, de nem vonjuk kétségbe, hogy beszélgettek . . .

A halotton kívül, akire, mint mondani szokás, mindent rá lehet fogni, vannak élő tanúk is, akik megcáfolják Zsordanija állítását, és igazolják a távirat címét, igazolják Zsordanija aláírását és bizonyítják azt is, hogy Zsordanija küldte a lefegyverzéssel megbízott delegációt stb.

Miért nem vonja őket Zsordanija felelősségre, ha valótlanságot állítanak? Miért akarja barátaival együtt «elkenni az ügyet»?

Nem, Zsordanija, Ramisvili polgártársak, önöket és a társaikat terheli a súlyos felelősség a január 7—12-én meggyilkolt ezer meg ezer katona véréért.

Mivel mentegethetik magukat ilyen súlyos bűntett vádjával szemben? De nem egyéni mentségről van szó.

Zsordanija ebben az esetben nem mint egyén érdekel bennünket, hanem mint annak a pártnak vezére, amely a Kaukázusontúl politikáját csinálja, mint a kaukázusontúli hatalom legtekintélyesebb és legfelelősebb képviselője.

Zsordanija, először, a határterületi központ elnökségének és a Nemzetiségközi Tanácsnak rendeletére és, másodszor, kétségtelenül a Kaukázusontúli Biztosság tudtával követte el bűntettét. Az a vád, amelyet Zsordanija arcába vágunk, egyúttal vád az egész mensevik párt, a határterületi központ, a Kaukázusontúli Biztosság ellen is, amelyben Cshenkeli és Gegecskori urak, a muzulmán bégekkel és kánokkal szoros és nyílt blokkban, mindent elkövetnek, hogy a forradalmat eltiporják. Zsordanijáról és Ramisviliről beszélünk, mert az ő nevükhöz fűződnek a táviratok, a parancsok, a „rabló" páncélvonat elindítása. Az igazság kiderítése céljából rajtuk kell kezdeni a vizsgálatot.

De vannak még többen is, akiket meg kell nevezni, van még egy bűnfészek, amelyet szét kell taposni. Ez a

fészek a kizárólag reakciós bégekből és kánokból álló Jelizavetpoli Muzulmán Nemzeti Bizottság, amely január 7-én este, Zsordanija távirata alapján határozatot hozott a katonai szerelvények «minden áron» való lefegyverzéséről s január 9—12-én hallatlan szemérmetlenséggel és vérszomjjal végre is hajtotta ezt a határozatát.

A mensevik sajtó, a jelizavetpoli eseményekről szólva, úgy írja le a dolgot, mintha egyszerű «rablótámadásról» volna szó, amely mindennapos a kaukázusontúli vasúton. Ez szemérmetlen hazugság!

A samhori és dalljari gaztettet nem banditák hajtották végre, hanem békés muzulmán lakosok ezrei, akiket hivatalosan a Muzulmán Nemzeti Bizottság bujtott fel, akiket csábított a gazdag zsákmány és akik meg voltak győződve arról, hogy a kaukázusontúli főhatóságok parancsára cselekednek. A Muzulmán Nemzeti Bizottság Jelizavetpolban nyiltan több ezer muzulmánt vont össze, Jelizavetpol vasútállomásán vonatra ültette és Samhorba irányította őket. S a «győzelem» után az «eszer» Szafikurdszkij, a Muzulmán Bizottság többi hősének kíséretében, szemtanuk szerint, az «ellenségtől» zsákmányolt ágyún diadalmasan bevonult a városba.

Miféle rablótámadásokról «van hát szó»?" („Bakinszkij Rabocsij" 30. és 31. sz.).

Ezek ennek a bűnös kalandnak fő hősei.

S itt vannak azok az okmányok is, amelyek a kaland szerzőit leleplezik:

A Munkás-, Katona- és Parasztküldöttek Szovjetje határterületi központjának elnöke, N. Zsordanija távirata valamennyi Szovjethez katonai szerelvények lefegyverzése tárgyában.

„A Kaukázusontúl valamennyi Szovjetjéhez.

Tifliszből. 505. a. sz. Érkezett 1918. 1. 6., adta 56363. sz. Felvette Naumov. Szavak száma 59. Feladva: 5—28—24. Körtáviratként.

Mivel az Oroszországba távozó katonai egységek

magukkal viszik a fegyvereket és a fegyverszünet sikertelensége esetén a nemzeti egységeknek esetleg nem marad elegendő fegyverük a front védelmére, ezért a Munkás-, Katona- és Parasztküldöttek Szovjetjének határterületi központja felhívja a Szovjeteket, intézkedjenek, hogy az átvonuló egységektől vegyék el a fegyvereket, és minden egyes esetről tegyenek jelentést a határterületi központnak.

Zsordanija,
a Határterületi Központ elnöke."

Abhazava lovaskapitány távirata Magalovhoz, a tatár lovasezred parancsnokához.

„Jelizavetpol.

Magalovnak, a tatár lovasezred parancsnokának. Dzegamból. 42. sz. Érkezett 1918. 1. 7. Zsu 1857-től. Felvette Vata. Szavak száma 30. Feladva: 7-én 15 órakor.

Öt felfegyverzett katonaszerelvény érkezik lövegekkel, elhurcolták a Szovjet képviselőit, páncélvonattal szembeszállok velük. Mindennemű fegyveres támogatást kérek.

Abhazava
lovaskapitány
Satirasvili

(„Bakinszkij Rabocsij" 33. sz.)

Ezek az okmányok.

Így némultak el az események során a „szocialista" frázisok, hogy a Kaukázusontúli Biztosság ellenforradalmi „tettei' váltsák fel őket. Csheidze, Gegecskori, Zsordanija pártjuk lobogójával csak fedezik a Kaukázusontúli Biztosság ocsmányságait. A dolgok logikája erősebb minden más logikánál.

Az ellenforradalmi Kaukázusontúli Biztosság a frontról jövő orosz katonák lefegyverzésével, a „külső" forradalmárok elleni harcával egyszerre két legyet

akart ütni: egyrészt meg akarta semmisíteni azt a komoly forradalmi erőt, az orosz forradalmi hadsereget, amely a legmegbízhatóbb támasza lett volna a határterület bolsevik bizottságának; másrészt, ilymódon akarta megszerezni a fegyvereket azoknak a grúz, örmény, muzulmán nemzeti ezredeknek a felfegyverzéséhez, amelyek a mensevik ellenforradalmi biztosság legfőbb támaszai. Tehát a „külső" forradalmárok elleni háborúval akarták biztosítani a Kaukázusontúl belső „polgári békéjét". S ezt az ármányos politikát Gegecskori és Zsordanija annál erélyesebben folytatták, mennél biztosabbnak érezték magukat a „hátország", vagyis Észak-Kaukázus felől, ahol a Kalegyinok és a Filimonovok garázdálkodtak.

De az események menete halomra döntötte a kaukázusontúli ellenforradalmárok minden számítását.

Rosztov és Novocserkasszk — Kalegyin és Kornyilov fészke — elesett s az „északi hátország" teljesen bizonytalanná lett. Az egész északkaukázusi vonalat, egészen Bakuig, végleg megtisztították s az „északi hátország" nem volt többé. Az északról jövő szovjet forradalmi hullám elemi erővel átcsapott a kaukázusontúli koalíció birodalmába s ennek létét fenyegette.

Ugyanolyan „kedvezőtlenül" alakultak a viszonyok a Kaukázusontúl is.

A frontról hazatért kaukázusontúli katonák a falvakban agrárforradalmat szítottak. Lángra kaptak a muzulmán és grúz földesurak majorságai. A „bolsevizálódott" parasztkatonák döntő rohamot intéztek a jobbágyi csökevények bástyái ellen. A

Kaukázusontúli Biztosság puszta ígéretei, hogy a földet a parasztoknak adják, nyilván már nem elégítették ki a parasztokat, akiket magával ragadott az agrárforradalom hulláma. Tetteket követeltek a Biztosságtól, de nem ellenforradalmi, hanem forradalmi tetteket.

Nem maradtak és nem is maradhattak az események mögött a munkások sem. Először, az északról jövő, a munkásoknak új vívmányokat hozó forradalom természetesen új harcra keltette a Kaukázusontúl proletariátusát. Még az álmos Tiflisznek, a mensevik ellenforradalom támaszának munkásai is lassanként elfordultak a Kaukázusontúli Biztosságtól és a Szovjethatalom mellett foglaltak állást. Másodszor, Észak-Kaukázusban, amely Kalegyin és Filimonov alatt Tiflisz éléstára volt, győztek a Szovjetek, a forradalmi Észak-Kaukázus határozottan megtagadta az ellenforradalmi Tiflisz élelmezését, s ezzel fokozódnia kellett az élelemhiánynak, ami természetesen élelmiszer-„zavargásokra" vezetett. Harmadszor, a bankjegyhiány következtében (bonok nem helyettesíthetik a bankjegyeket!) a gazdasági élet és elsősorban a vasúti közlekedés felbomlóban volt, ami kétségtelenül fokozta a városok alsó rétegeinek elégedetlenségét. Végül, a forradalmi proletár Baku, amely az Októberi Forradalom kezdetétől elismerte a Szovjethatalmat és fáradhatatlanul harcolt a Kaukázusontúli Biztosság ellen, nem hagyta aludni a kaukázusontúli proletariátust — Baku ragadós példa és a szocializmus útját megvilágító élő világítótorony volt a kaukázusontúli munkásság számára.

Mindennek forradalmasítania kellett a Kaukázu-

sontúlon az egész politikai helyzetet. A dolgok végül odáig fejlődtek, hogy még a „legmegbízhatóbb" nemzeti ezredek is kezdtek „szétzülleni" — átálltak a bolsevikokhoz.

A Kaukázusontúli Biztosság a következő választás előtt állott:

Vagy együtt megy a munkásokkal és a parasztokkal a földesurak és a tőkések ellen s akkor széthullik a koalíció.

Vagypedig elszánt harcot folytat a parasztok és a munkásmozgalom ellen a földesurakkal és a tőkésekkel való koalíció fenntartása érdekében.

Zsordanija és Gegecskori urak a második utat választották.

Azzal kezdték, hogy a Kaukázusontúli Biztosság „fosztogatásnak" és „huligánságnak" nyilvánította a grúz és tatár parasztok agrármozgalmát, letartóztatta és agyonlövette e mozgalom „bujtogatóit".

Tehát a földesurakért a parasztok ellen!

Továbbá, a Biztosság betiltotta az összes tifliszi bolsevik lapokat, azokat a munkásokat pedig, akik tiltakoztak ez ellen a galádság ellen, letartóztatta, agyonlövette.

Tehát a tőkésekért a munkások ellen!

Végül odáig süllyedtek, hogy Zsordanija és Gegecskori urak, nyilván a „vihar levezetése" céljából, szemet hunytak az örmény-tatár mészárlás előtt is — ilyen gyalázatosságra eddig még a kadetok sem vetemedtek.

A Kaukázusontúli Biztosság, a Kaukázusontúli Szejm és a „nemzeti tanácsok" a munkások és parasztok ellen harcolnak — ez az értelme ennek az „új" iránynak.

A kaukázusontúli ellenforradalmárok tehát a „külső" forradalmárok, az orosz katonák elleni harcot kiegészítették és továbbfejlesztették a belső forradalmárok, a „saját" munkásaik és parasztjaik ellen folytatott harccal.

A kaukázusontúli koalíciósok politikájában beállott „fordulat" jellemzése szempontjából rendkívül érdekes az a levél, amelyet a Népbiztosok Tanácsa e napokban kapott egy kaukázusi elvtárstól, aki szemtanúja Gegecskori és Zsordanija urak ellenforradalmi garázdálkodásának. Minden kihagyás és változtatás nélkül közlöm a levelet:

„Itt újabb események történtek az utóbbi napokban s a helyzet ma igen komoly. Február 9-én reggel letartóztatták négy elvtársunkat, köztük F. Kalandadzét, az új bolsevik bizottság tagját. Több elvtárs: Filipp Maharadze, Nazaretjan, Saverdov és a határterületi bizottság más tagjai ellen szintén elfogató parancsot adtak ki. Csak Miha Czhakaját kímélték, nyilván betegségére való tekintettel. Mindannyian illegalitásba mentünk. Egyidejűleg betiltották lapjainkat: a „Kavkazszkij Rabocsij"-t, a „Brdzolá"-t (grúz) és a „Banvori Kriv"-et (örmény) s lepecsételték a nyomdánkat.

Ez felháborodást keltett a munkások körében. Ugyanazon a napon, 9-én, népgyűlés volt a vasúti műhelyekben, amelyen körülbelül 3 000 munkás vett részt. A népgyűlés egyhangúlag elhatározta — csak négyen tartózkodtak a szavazástól —, hogy sztrájkba lépnek az elvtársak kiszabadítása és a lapok megindítása érdekében. Elhatározták, hogy addig sztrájkolnak, amíg e követeléseket nem teljesítik. De a sztrájk nem volt teljes és egységes. A megrögzött mensevik banda, amely a gyűlésen nem tett semmiféle ellenvetést és nem szavazott a határozat ellen, dolgozott. Ugyanazon a napon gyűlést tartottak a szedők és a nyomdászok is s 226 szavazattal 190 ellené-

ben elhatározták, hogy ugyanazokkal a követelésekkel egynapos tiltakozó sztrájkot rendeznek. Egyhangúbb volt a villanygyári, a bőripari munkások, a szabók, fegyvertári műhelyek, a Tolle, Zargarjanc stb. gyárak sztrájkhatározata.

A városban még a nyárspolgárok is fel vannak háborodva. De másnap, február 10-én, olyan esemény történt, amely mellett a letartóztatások és a lapok ügye eltörpült.

A vasutasok és más munkások sztrájkbizottsága erre a napra, 10-én reggelre, tiltakozó gyűlést hirdetett a Sándor-kertben. A népgyűlésen, noha mindenféle intézkedéssel próbálták meghiúsítani, több mint 3000 munkás és katona jelent meg (katona kevés volt, mert a katonai szerelvények a várostól 15 versztnyire állottak). Rejtekhelyükről eljöttek a népgyűlésre Kavtaradze, Maharadze, Nazaretjan és más elvtársak is. Gyűlés közben polgárőrök és «vörösgárdisták» tódultak a kertbe (körülbelül két század lehetett). Kezükben vörös zászlókat lengettek és jelekkel megnyugtatva a gyűlést, az egybegyűltek közelébe lopództak.

A gyűlés egyrésze, amely már széjjel akart széledni, erre ottmaradt, és abban a hitben, hogy saját embereik jönnek, még «hurrá» kiáltásokkal is üdvözölték őket. Az elnöklő Kavtaradze félbe akarta szakítani a szónokot, hogy üdvözölje a megjelenteket. Ekkor az újonnan érkezők gyorsan rajvonalba fejlődve, körülfogták a gyűlést és őrült puska- és gépfegyvertüzet nyitottak. Főképpen az elnökséget vették célba, mely az emelvényen foglalt helyet. Nyolc embert meggyilkoltak, több mint huszat megsebesítettek. Egy elvtárs, aki Kavtaradzéra hasonlított s ugyanúgy volt öltözve, mint ő, tíz golyót kapott és a «vörösgárdisták» azt kiáltották egymásnak, hogy Kavtaradze már halott. A közönség egyrésze szétfutott, másik része pedig a földre vetette magát. A lövöldözés körülbelül tizenöt percig tartott.

Éppen ekkor nyílt meg a kibővített Kaukázusontúli Szejm első ülése, s Csheidze a palota közelében jól hallható puska- és géppuskaropogás kíséretében mondotta beszédét.

Ez a mészárlás, amely minden figyelmeztetés nélkül, áruló módon történt, újabb felháborodást keltett a munkások körében és azt hiszem, már végleg elszakította őket a mensevikektől.

Nazaretjant és Cincadzét a gyűlés után utólérték és már kivégezni vitték, de az eszer Merhalev megmentette őket. Az eszerek «fel vannak háborodva», tiltakoznak stb. Fel vannak háborodva a dasnakcakanok, fel van háborodva az egész város. De semmit sem tehetünk. A falvakból nyakunkra hozták a felfegyverzett «vörösgárdistákat» és a muzulmán vad-hadosztályt és kegyetlenkednek. A vezető elvtársakat nyiltan agyonlövéssel fenyegetik. Azután, hogy a gyűlést puska- és géppuskatűzzel szétkergették, még ugyanazon a napon sok fehér-karszalagos tiszt jelent meg a városban — fehérgárdisták, akik keresztül-kasul kutatták a várost, bolsevikokat kerestek. A villamosról leráncigáltak egy embert, aki állítólag Saumjanra hasonlított, és közvetlen közelből belelőttek, — azt ordították, hogy ez Saumjan, de csalódtak.

Tegnap, 11-én, a katonai szerelvényeknél mintegy hatezer főnyi katonaság — a tüzérség nélkül — gyűlést tartott, amelyen elvtársaink is résztvettek. Határozatot hoztak, hogy követelni fogják a letartóztatott elvtársak szabadonbocsátását, a lapok megindítását és a 10-i események kivizsgálását (mi adott okot arra, hogy fegyverrel kergették szét a gyűlést, amelyen, a többi közt, egyik katonatársukat is meggyilkolták). Tegnap mindjárt delegációt küldtek ultimátummal, a válaszra 24 órát adtak.

Ma lejár a határidő, közlik, hogy a Biztosság ellenállásra készül, erőket von össze. Részleteket még nem tudok. A felelős elvtársak egyelőre a katonaszerelvényeknél maradnak, mert attól tartanak, hogy ha visszatérnek, útközben letartóztatják őket: ott beválasztották őket a katonaszerelvények Forradalmi Katonabizottságába. Várok pontosabb jelentéseket.

Holnap városi közgyűlés lesz, az eszerek és a dasnakok tiltakozni fognak, mi is képviseltetjük magunkat.

A városban igen feszült a hangulat. Ma a nők tüntetnek a városháza előtt a kezdődő éhínség miatt. A városban mindenütt röpgyűléseket tartanak. Egész Grúziában parasztmozgalom kezdődik az Oroszországból hazatért grúz katonák hatására, akik mindnyájan vagy bolsevikok, vagy a bolsevikokkal éreznek. A mensevikek pogrom- és rablómozgalomnak nyilvánítják ezt a mozgalmat és «vörösgárdistákat» küldenek az elfojtására. Goriban letartóztatták elvtársainkat. Ma közlik, hogy ott lefegyverezték katonáinkat és már folyik a mészárlás. Kutaiszból jelentik, hogy a város a bolsevikok kezében van, Budu Mdivanival az élükön. Mindenünnen mensevik erőket vetettek oda, küldötteinktől még nem érkezett jelentés. Minden percben várom. Muhraniban tegnap letartóztatták Cercvadzét, egy agg bolsevikot, aki a parasztságnak a Muhranszkij hercegek és a hercegi birtokok ellen tegnapra várt akciója miatt utazott oda.

Most letartóztattak 9 embert, akik a Metehában ülnek. Az eszer vörös gárda, a fogház eddigi őrsége, a letartóztatások miatt otthagyta a helyét és felajánlotta nekünk szolgálatait.

A sztrájkbizottság, mely a levelem elején felsorolt üzemek képviselőiből áll, tegnap általános sztrájkra hívta fel a munkásságot. Ma mindenütt megvitatják ezt a kérdést. Meglátjuk, hogyan viselkedik a tifliszi proletariátus?

A szejm február 10-i megnyitásán csak mensevikek (harmincheten) meg 1 muzulmán vettek részt. Senki más. A muzulmán küldött azt indítványozta, hogy az ülést halasszák el 13-ig, ami meg is történt. A dasnakok és az eszerek valószínűleg szintén elküldik képviselőiket."

Így fest a „kép".

Nehéz megmondani, hosszúéletű lesz-e ez az ellenforradalmi Biztosság, amelynek halálos ítéletét a történelem már aláírta.

Ez a közeljövőben mindenesetre elválik. Egy azonban kétségtelen: a legutóbbi események a men-

sevik szociálellenforradalmárokról végérvényesen letépték a szocialista álarcot és most az egész forradalmi világ saját szemével győződhetik meg arról, hogy a Kaukázusontúli Biztosság és függvénye, a „nemzeti szejm" személyében a legádázabb ellenforradalmi blokkal van dolgunk, amely a Kaukázusontúl munkásai és parasztjai ellen irányul.

Ezek a tények.

S ki nem tudná, hogy a szavak és a frázisok elmúlnak, a tények és a tettek azonban megmaradnak . . .

„Pravda" 55. és 56. sz.
1918 március 26. és 27.
Aláírás: I. Sztálin.

AZ OROSZORSZÁGI FÖDERATÍV KÖZTÁRSASÁG SZERVEZETE

Beszélgetés a „Pravda" munkatársával

Az utóbbi napokban a szovjet sajtóban vita indult az Oroszországi Föderáció felépítésének elveiről és módjairól, ezzel kapcsolatban munkatársunk arra kérte *Sztálin* elvtársat, a nemzetiségügyi népbiztost, hogy nyilatkozzék erről a kérdésről.

Munkatársunk kérdéseire *Sztálin* elvtárs a következő választ adta.

BURZSOÁ-DEMOKRATIKUS FÖDERÁCIÓK

A létező föderatív egyesülések közül a burzsoá-demokratikus rendre nézve a legjellegzetesebb az amerikai és a svájci föderáció. Történelmileg ezek független államokból alakultak — a konföderáción át jutottak el a föderációig, de a valóságban egységes államokká váltak s a föderalizmusnak csak a formáját tartották meg. Ez az egész fejlődési folyamat — az államok függetlenségétől azok egységéig — az erőszakoskodások, az elnyomás és a nemzeti háborúk egész során át vezetett. Elegendő megemlítenünk Amerika déli és északi államainak egymás elleni háborúját[12] és a Sonderbund[13]-nak Svájc többi kantonja ellen viselt háborúját. Itt le kell szögezni, hogy

a svájci kantonok és az amerikai államok nem a nemzetiségi ismérv, sőt nem is a gazdasági ismérv szerint alakultak, hanem teljesen véletlenül — aszerint, ahogy az emigráns telepesek vagy a faluközösségek ezt vagy azt a területet véletlenül elfoglalták.

MIBEN KÜLÖNBÖZIK TŐLÜK AZ ALAKULÓBAN LEVŐ OROSZORSZÁGI FÖDERÁCIÓ

Egészen más képet mutat és kell is hogy más képet mutasson az a föderáció, amely most épül Oroszországban.

Először is, az Oroszországban kialakult területek lakosságuk életmódja és nemzeti összetételük tekintetében teljesen meghatározott egységek. Ukrajna, a Krim, Lengyelország, a Kaukázusontúl, Turkesztán, a Közép-Volga vidéke, a Kirgiz határterület nemcsak földrajzi fekvésüknél fogva (végvidékek) különböznek Közép-Oroszországtól, hanem abban is, hogy gazdaságilag egészet alkotó területek s lakosságuknak határozottan kialakult elütő életmódja és nemzeti összetétele van.

Másodszor, ezek a területek nem szabad és független területek, hanem az oroszországi politikai szervezetbe erőszakkal bekényszerített egységek, amelyek most arra törekednek, hogy föderáció vagy teljes függetlenség formájában megkapják a szükséges cselekvési szabadságot. E területek „egyesítésének" története, e történet minden egyes lapja a régi oroszországi hatóságok erőszakoskodásairól és elnyomó rendszeréről beszél. Az oroszországi föderatív rendszer megteremtése azt fogja jelenteni, hogy

ezek a területek és a rajtuk lakó népek a régi imperialista elnyomás alól felszabadulnak. Tehát az egységes államtól a föderalizmus felé haladunk!

Harmadszor, ott — a nyugati föderációkban — az állami élet építését az imperialista burzsoázia vezeti. Nem csoda tehát, hogy az „egyesítés" nem mehetett végbe erőszak nélkül. Itt, Oroszországban, fordítva, a proletariátus, tehát az imperializmus esküdt ellensége vezeti a politikai építést. Ezért Oroszországban a népek szabad szövetsége alapján lehet és kell megteremteni a föderatív rendszert.

Ez a lényeges különbség az oroszországi föderáció és a nyugati föderációk között.

AZ OROSZORSZÁGI FÖDERÁCIÓ FELÉPÍTÉSÉNEK ELVEI

Ebből világosan következik — folytatja *Sztálin* elvtárs —, hogy az Oroszországi Föderáció nem egyes önálló városok szövetsége (mint a burzsoá sajtó karikaturistái gondolják) és általában nem területek szövetsége (mint egyes elvtársaink hiszik), hanem történelmileg kialakult, meghatározott területiumok szövetsége, amelyek sajátos életmódjukban és nemzeti összetételükben egymástól különböznek. Itt korántsem egyik vagy másik terület földrajzi fekvése a döntő, sőt az sem, hogy az ország egyik vagy másik részét folyók (Turkesztán), hegyláncok (Szibéria) vagy sztyeppék (szintén Turkesztán) választják el a központtól. A Lacisz által propagált földrajzi föderalizmusnak semmi köze sincs a III. Szovjetkongresszus által proklamált föderalizmushoz. Lengyelországot és Ukrajnát nem választják el a központtól sem folyók, sem hegyláncok, és mégsem jut

eszébe senkinek azt állítani, hogy e földrajzi ismérvek hiányában az említett területeket nem illeti meg a szabad önrendelkezés joga.

Másrészt kétségtelen — mondja *Sztálin* elvtárs —, hogy azok a moszkvai partikularisták, akik mesterségesen 14 kormányzóságot igyekeznek Moszkva körül egyesíteni, olyan sajátságos föderalizmust akarnak, amelynek szintén semmi köze sincs a III. Szovjetkongresszusnak a föderációról szóló ismert határozatához. Kétségtelen, hogy a központi textilvidék, amely mindössze néhány kormányzóságot ölel fel, bizonyos mértékben egész gazdasági egység és mint ilyent, kétségtelenül saját területi szerve, mint a Legfelsőbb Népgazdasági Tanács autonóm része fogja igazgatni. De miféle közösség lehet a kietlen Kaluga és az ipari Ivanovo-Voznyeszenszk között és milyen ismérv szerint „egyesíti" ezeket a mai területi népbiztosi tanács — ezt csak a jó ég tudja.

AZ OROSZORSZÁGI FÖDERATÍV KÖZTÁRSASÁG ÖSSZETÉTELE

Nyilvánvaló, hogy az ország nem minden része és egysége, nem minden földrajzi territórium lehet a föderáció alanya, s nem is szabad, hogy az legyen; a föderációnak csak olyan meghatározott területekből kell állania, amelyek lakosságuk sajátos életmódja és sajátos nemzeti összetétele szerint elütnek más területektől és gazdaságilag legalább némileg egész territóriumok. Ilyenek: Lengyelország, Ukrajna, Finnország, a Krim, a Kaukázusontúl (nem lehetetlen, hogy a Kaukázusontúl több határozott nemzeti

területi egységre, a grúz, örmény, azerbajdzsáni tatár stb. nemzeti területre fog oszlani), Turkesztán, a Kirgiz határterület, a tatár-baskír territórium, Szibéria stb.

A FÖDERÁCIÓHOZ CSATLAKOZÓ TERÜLETEK JOGAI. A NEMZETI KISEBBSÉGEK JOGAI

A föderációhoz csatlakozó területek jogait teljesen konkrét formában az egész Szovjet Föderáció építése során fogják megállapítani, de e jogokat általános vonásokban már most körvonalazhatjuk. A hadügy és a haditengerészet, a külügy, a vasút, a posta és táviró, a pénz, a kereskedelmi szerződések, a közös gazdasági, pénzügyi és bankpolitika valószínűleg a központi Népbiztosok Tanácsának hatáskörébe fog tartozni. A többi ügy, és elsősorban a közös dekrétumok megvalósításának formái, az iskola, a bíráskodás, a közigazgatás stb. a területi népbiztosok tanácsának jogkörébe mennek át. Nem lesz kötelező „állami" nyelv sem a bíráskodásban, sem az iskolában! Minden terület azt a nyelvet vagy azokat a nyelveket választja, amelyek az adott területen lakó népesség összetételének megfelelnek és emellett a kisebbség és a többség nyelve minden társadalmi és politikai intézményben teljesen egyenjogú lesz.

A KÖZPONTI HATALOM SZERKEZETE

A központi hatalom szerkezetét, felépítésének módozatait az Oroszországi Föderáció sajátosságai határozzák meg. Amerikában és Svájcban a föderalizmus gyakorlatilag kétkamarás rendszerre vezetett:

az egyik kamara a parlament, melyet az általános választási elv szerint választanak, a másik pedig az államok, illetve kantonok által alkotott szövetségi tanács. Ez nem más, mint a kétkamarás rendszer, mely a gyakorlatban a szokásos burzsoá törvényhozási huzavonára vezet. Kétségtelen, hogy Oroszország dolgozó tömegei nem kívánják ezt a kétkamarás rendszert. Különben is ez a rendszer egyáltalán nem felel meg a szocializmus legelemibb követelményeinek.

Úgy véljük — folytatja *Sztálin* elvtárs —, hogy az Oroszországi Föderáció legfelsőbb hatalmi szerve az oroszországi dolgozó tömegek által választott Szovjetkongresszus, illetve a kongresszust helyettesítő Központi Végrehajtó Bizottság lesz. És itt búcsút kell majd mondani annak a burzsoá előítéletnek, hogy az általános választójog „elve" csalhatatlan. Választójogot nyilván csak azoknak a néprétegeknek fognak adni, amelyeket kizsákmányolnak vagy amelyek legalábbis nem zsákmányolnak ki idegen munkát. Ez természetszerűleg következik a proletariátus és a falusi szegénység diktatúrájának *tényéből.*

A HATALOM VÉGREHAJTÓ SZERVE

Ami az Oroszországi Föderáció végrehajtó hatalmi szervét, vagyis a központi Népbiztosok Tanácsát illeti, azt a Szovjetek kongresszusa fogja választani, úgy véljük, a központ és a föderációhoz csatlakozó területek jelöltjei közül. A Központi Végrehajtó Bizottság és a Népbiztosok Tanácsa között tehát nem lesz — és nem is szabad, hogy legyen — úgy-

nevezett második kamara. Kétségtelen, hogy a gyakorlat létrehozhat és bizonyára létre is fog hozni más, célszerűbb és rugalmasabb formákat a területek és a központ érdekeinek összeegyeztetésére a hatalom szerkezete terén. Egy azonban kétségtelen: bármilyen formákat teremtsen is a gyakorlat, az idejétmult és forradalmunk által eltemetett kétkamarás rendszer nem fog feltámadni többé.

A FÖDERALIZMUS ÁTMENETI SZEREPE

Ezek — folytatja *Sztálin* elvtárs — véleményem szerint az Oroszországi Föderáció szemünkláttára kibontakozó körvonalai. Sokan hajlandók a legszilárdabb, sőt a legideálisabb rendszernek tekinteni a föderatív rendszert s ezzel kapcsolatban gyakran Amerika, Kanada, Svájc példájára hivatkoznak. A történelem azonban nem igazolja a föderalizmusért való rajongást. Először is, Amerika és Svájc már nem föderáció: ezek föderációk voltak a mult század hatvanas éveiben, de a mult század végén valójában egységes államokká váltak, amikor az államok és a kantonok kezéből minden hatalom átment a központi föderatív kormány kezébe.

A történelem megmutatta, hogy az amerikai és a svájci föderalizmus csak átmeneti lépcsőfok az államok, illetve kantonok függetlensége s azok teljes egyesülése között. A föderalizmus igen célszerű volt mint a függetlenségről az imperialista unitarizmusra való átmenet lépcsőfoka, de elavult és elvetették, mihelyt az államok és kantonok egységes állami egészben való egyesülésének feltételei megértek.

AZ OROSZORSZÁGI FÖDERÁCIÓ POLITIKAI ÉPITÉSÉNEK FOLYAMATA. AZ OROSZORSZÁGI FÖDERALIZMUS — A SZOCIALISTA UNITARIZMUSRA VALÓ ÁTMENET LÉPCSŐFOKA

Oroszországban fordított sorrendben folyik a politikai épités. Itt a cári kényszer-unitarizmust az önkéntes föderalizmus váltja fel, hogy idővel átadja a helyét ugyanilyen önkéntes és testvéri egyesülésnek, mely magába foglalja Oroszország minden nemzetének és néptörzsének dolgozó tömegeit. Az oroszországi föderalizmusnak — fejezte be a beszélgetést *Sztálin* elvtárs — az a sorsa, hogy mint Amerikában és Svájcban, átmeneti szerepet töltsön be, átmenet legyen a jövőbeli *szocialista* unitarizmusra.

„Pravda" 62. és 63. sz.
1918 április 3. és 4.

EGYIK SORONLEVŐ FELADATUNK

Az oroszországi forradalom fejlődésének legutóbbi két hónapját, különösen a Németországgal való béke megkötése és az oroszországi burzsoá ellenforradalom elnyomása óta eltelt időszakot úgy jellemezhetjük, hogy ebben az időszakban Oroszországban megszilárdult a Szovjethatalom és megkezdődött az elavult társadalmi-gazdasági rend tervszerű átépítése új, szocialista alapon. Egyre több gyár és üzem államosítása, a kereskedelem főbb ágainak növekvő ellenőrzése, a bankok államosítása, a Legfelsőbb Népgazdasági Tanácsnak, a már közeli szocialista társadalom e szervezeti sejtjének napról-napra kibontakozó, sokrétű és sokoldalú tevékenysége — mindez arról tanuskodik, hogy a Szovjethatalom mélyen behatol a társadalmi élet pórusaiba. A központi hatalom már valóban népivé lett, a dolgozó tömegek mélyéből fakadt. Ebben rejlik a Szovjethatalom ereje és súlya. Ezt nyilván még azok a polgári intellektuelek, a Szovjethatalom volt ellenségei, a műszaki alkalmazottak és mérnökök, a tisztviselők és általában azok a szakemberek is érzik, akik tegnap még szabotálták a hatalmat, ma pedig készek szolgálatára állani.

De a végvidékeken, ahol kulturális tekintetben elmaradt elemek laknak, a Szovjethatalom még nem válhatott ugyanolyan mértékben népi hatalommá. A központban megkezdett forradalom a végvidékekre, különösen a keletiekre, némi késéssel jutott el. E gazdaságilag is elmaradott területek mindennapi életmódjának és nyelvhasználatának feltételei némileg megnehezítették ott a Szovjethatalom megszilárdulását. Hogy a hatalom ott népi hatalommá, a dolgozók tömege pedig szocialistává váljék, ehhez többek között az szükséges, hogy különleges módszereket alkalmazzunk e végvidékek dolgozó és kizsákmányolt tömegeinek a forradalmi fejlődésbe való bevonására. Fel kell emelni a tömegeket a Szovjethatalomhoz, legjobb képviselőiket pedig egybe kell forrasztani e hatalommal. Ez azonban lehetetlen a végvidékek autonómiája, vagyis helyi iskolák, helyi bíráskodás, helyi közigazgatás, helyi hatalmi szervek, helyi társadalmi, politikai és művelődési intézmények megszervezése nélkül és anélkül, hogy ne biztosítanók a helyi nyelvnek, vagyis a határterületen élő dolgozók anyanyelvének teljes egyenjogúságát a társadalmi és politikai munka minden terén.

Ezeket szem előtt tartva proklamálta a III. Szovjetkongresszus az Oroszországi Szovjet Köztársaság föderatív rendszerét.

Az autonóm burzsoá csoportokat, amelyek a mult év novemberében és decemberében a volgamelléki tatár, baskír, kirgiz végvidékeken, a Turkesztáni Határterületen keletkeztek, fokról-fokra leleplezi a forradalom menete. Hogy végleg elszakítsuk tőlük „saját tömegeiket" és a Szovjetek köré tömörítsük az utób-

biakat, ahhoz az szükséges, hogy „átvegyük" tőlük az autonómiát, előzőleg kiseperve onnan a burzsoá szemetet, és a burzsoá autonómiából szovjet autonómiát csináljunk. A burzsoá-nacionalista csoportok azért követelnek autonómiát, hogy „saját tömegeik" gúzsbakötésének eszközévé tegyék. Éppen ez az oka annak, hogy „elismerik a központi Szovjethatalmat", de ugyanakkor nem akarják elismerni a helyi Szovjeteket és azt követelik, hogy ne avatkozzanak be a „belügyeikbe". Egyes helyi Szovjetek emiatt teljesen elvetnek mindennemű autonómiát és inkább fegyverrel „oldják meg" a nemzeti kérdést. Ez az út azonban a Szovjethatalom számára teljesen járhatatlan. Ez az út csak arra alkalmas, hogy a burzsoá-nacionalista felső rétegek köré tömörítsék a tömegeket, ezek a felső rétegek pedig a „haza" megmentőinek, a „nemzet" védelmezőinek tüntessék fel magukat, ami semmiesetre sem felel meg a Szovjethatalom érdekeinek. Nem az autonómia tagadása, hanem annak elismerése — ez a Szovjethatalom soronlevő feladata. Csak az a fontos, hogy ezt az autonómiát a helyi Szovjetek alapján építsék fel. Csak ilyképpen válhat a hatalom népi hatalommá, a tömegek szívügyévé. Az autonómiának tehát nem az illető nemzet felső rétegei, hanem az alsó néprétegek számára kell biztosítania a hatalmat.

Ezért proklamálja a Szovjethatalom a tatár-baskír terület autonómiáját. Ugyanezekből a megfontolásokból kiindulva tervezi a kirgiz terület, a Turkesztáni Határterület stb. autonómiájának kikiáltását. S mindezt azon az alapon, hogy e végvidékek járási, körzeti és városi Szovjetjeit ott helyben elismerik.

Anyagot és mindennemű adatot kell gyüjteni, hogy meghatározhassuk e területek autonómiájának jellegét és formáit. Bizottságokat kell alakítani, hogy egybehívják az illető népek Szovjetjeinek és szovjet szerveinek alakuló kongresszusait, amelyek kijelölik az autonóm területek földrajzi határait. Egybe kell hívni ezeket a kongresszusokat. Ezt a szükséges előkészítő munkát pedig már most el kell végezni, hogy a jövendő Összoroszországi Szovjetkongresszus kidolgozhassa az Oroszországi Szovjet Föderáció Alkotmányát.

A tatár-baskír terület Szovjetjei és a mellettük működő muzulmán biztosságok már hozzáfogtak a munkához. Április tizedikére—tizenötödikére Moszkvába egybehívják a kazáni, ufai, orenburgi és jekatyerinburgi Szovjetek és muzulmán biztosságok képviselőinek tanácskozását, hogy a Tatáriai-Baskíriai Szovjetek alakuló kongresszusának egybehívására bizottságot alakítsanak.

A Kirgiz Határterületen és Turkesztánban csak most kezdődik az ilyenirányú munka. E végvidékek Szovjetjeinek azonnal hozzá kell fogniok a dologhoz és a munkába be kell vonniok népeik valamennyi szovjethű és forradalmi elemét. Nem szabad megengedni, hogy nemzeti „kisebbségeket" és „többségeket" képviselő külön-külön nemzeti kúriák legyenek, amint ezt egyes burzsoá-nacionalista csoportok javasolják. Az ilyen különválasztás csak fokozza a nemzeti villongásokat, megszilárdítja a válaszfalakat a nemzetiségek dolgozó tömegei között és elzárja az elmaradt népek elől a világosság és kultúra felé vezető utat. Az alakuló kongresszusok megválasztásának és az autonómiának ne az legyen az alapja, hogy a nemzeti-

ségek dolgozó és demokratikus tömegeit külön-külön nemzetiségi osztagokra bontsák, hanem az, hogy ezeket a tömegeket a megfelelő szovjet egyesülések köré tömörítsék.

A Szovjeteknek tehát az a feladatuk, hogy anyagot gyüjtsenek a végvidékek autonómiájának meghatározására, szocialista nemzeti biztosságokat alakítsanak a Szovjetek mellett, bizottságokat szervezzenek az autonóm területek alakuló szovjetkongresszusainak egybehívására, egybehívják ezeket a kongresszusokat és az önrendelkező népek dolgozó rétegeit közelebb hozzák a területi Szovjethatalom szerveihez.

A Nemzetiségügyi Népbiztosság minden tőle telhetőt megtesz, hogy megkönnyítse a helyi Szovjeteknek ezt a nehéz és felelősségteljes munkáját.

I. Sztálin
népbiztos

„Pravda" 67. sz.
1918 április 9.

AZ OROSZORSZÁGI SZOCIALISTA FÖDERATÍV SZOVJET KÖZTÁRSASÁG ALKOTMÁNYÁNAK ALAPELVEI

Tervezet, elfogadta az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság által a Szovjet Köztársaság Alkotmányának kidolgozására kiküldött bizottság[14]

Az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság átmeneti, a jelen átmeneti időre szóló Alkotmányának fő feladata, hogy erős Összoroszországi Szovjethatalom formájában lerögzítse a városi és falusi proletariátus és a szegényparasztság diktatúráját, melynek az a célja, hogy teljesen elnyomja a burzsoáziát, megszüntesse az ember ember által való kizsákmányolását, és felépítse a szocializmust, amelyben nem lesz sem osztálytagozódás, sem állami hatalom.

1. Az Oroszországi Köztársaság a városi és falusi küldöttek Szovjetjeiben egyesült oroszországi dolgozók szabad szocialista társadalma.

2. A sajátos életmód és nemzeti összetétel tekintetében különböző területek Szovjetjei autonóm területi szövetségekben egyesülnek, amelyek élén a Szovjetek területi kongresszusai és azok végrehajtó szervei állanak.

3. A területi szovjet szövetségek föderatív alapon az Oroszországi Szocialista Köztársaságban egye-

sülnek, amelynek élén a Munkás- és Parasztküldöttek Szovjetjeinek Összoroszországi Kongresszusa, a kongresszusok közötti időszakban pedig az Összoroszországi Végrehajtó Bizottság áll.

„Izvesztyija" 82. sz.
1918 április 25.

TÁVIRAT TURKESZTÁN HATÁRTERÜLET V. SZOVJETKONGRESSZUSÁNAK[15]

Bizonyosra vehetik elvtársak, hogy a Népbiztosok Tanácsa támogatni fogja határterületük szovjet alapon nyugvó autonómiáját. Üdvözöljük kezdeményezésüket és mély meggyőződésünk, hogy az egész határterületet Szovjetek hálózatával fogják borítani és szorosan együtt fognak működni a már meglevő Szovjetekkel. Arra kérjük önöket, hogy az alakuló Szovjetkongresszus egybehívására hivatott bizottságot, amelynek megszervezéséhez már hozzáfogtak, küldjék el hozzánk Moszkvába, hogy vele együtt dolgozzuk ki azt a kérdést, miképpen kell meghatározni határterületük meghatalmazott szervének és a Népbiztosok Tanácsának egymáshoz való viszonyát.

Köszöntjük kongresszusukat és reméljük, hogy méltóan fogja teljesíteni a történelem által reá rótt feladatokat.

Lenin
Sztálin

1918 április 22.

„Izvesztyija" 83. sz.
1918 április 26.

BÉKETÁRGYALÁSOK UKRAJNÁVAL

Beszélgetés az „Izvesztyija" munkatársával

Sztálin elvtárs, a szovjet békeküldöttség elnöke, akit a Népbiztosok Tanácsa Kurszkból Moszkvába hívott jelentéstételre, munkatársunkkal folytatott beszélgetése során a következőket közölte:

A FEGYVERSZÜNET MEGKÖTÉSE

A szovjet békeküldöttségnek elsősorban az volt a feladata, hogy a fronton, az ukrán határon fegyverszünetet hozzon létre. Békeküldöttségünk ilyenirányú tárgyalásokat kezdett a német-ukrán parancsnoksággal. Sikerült elérnünk, hogy a Kurszki, Brjanszki és Voronyezsi Fronton beszüntették a hadműveleteket. Napirenden van a hadműveletek beszüntetése a Déli Fronton is. Véleményünk szerint tehát a fegyverszünet megkötése és a demarkációs vonal megállapítása határozza meg a béketárgyalások első szakaszának lényegét.

A TOVÁBBI TÁRGYALÁSOK

További feladatunkat — a béketárgyalások megkezdését — az nehezítette meg, hogy sokáig kellett várnunk a Központi Ráda küldöttségére. S amikor a küldöttség Vorozsbába érkezett, megtudtuk, hogy

Ukrajnában államcsínyt hajtottak végre és eltávolították a kis és a nagy Rádát. Ez természetesen megnehezítette a fegyverszünet ügyét és megnehezítette azt is, hogy előzetesen kapcsolatokat létesítsünk a tárgyalások idejének és helyének meghatározása céljából.

Az utóbbi feladat megoldása végett külön parlamentert küldtünk az ukrán-német parancsnokság által ajánlott helyre, Konotopba, ahol az ukrán-német parancsnokság központi törzse tartózkodik. A tárgyalások megkezdésének helyét illetőleg a legmesszebbmenő felhatalmazást adtuk küldöttünknek.

AZ UKRAJNAI ÁLLAMCSÍNY HATÁSA

Nehéz valami határozottat mondani arról, hogy az ukrajnai államcsíny milyen hatással lesz a béketárgyalásokra, mert nem ismerjük az új ukrán kormánynak a béketárgyalások kérdésében elfoglalt álláspontját. Szkoropadszkij hetman kiáltványában egy szóval sem érinti ezt a kérdést. Az államcsíny előtt az Ukrán Rádának határozott békeprogramjával volt dolgunk. Az új ukrán kormány területi programját azonban nem ismerjük.

Általában az ukrajnai államcsíny egyelőre nem volt rossz hatással a béketárgyalásokra. Ellenkezőleg, feltételezhetjük, hogy az Ukrajnában bekövetkezett fordulat nem zárja ki a Szovjethatalom és az ukrán kormány közötti béke megkötésének lehetőségét. Meg kell jegyeznünk, hogy a fordulat óta az ukránok már nem ingadoznak és nem halogatják a béketárgyalások előkészítését.

AZ ÁLLAMCSÍNY OKAI

Sztálin elvtárs a beszélgetés végén érintette az Ukrajnában végbement fordulat okait.

Ez a fordulat, véleményem szerint, elkerülhetetlen volt. Oka a Központi Ráda ellentmondó álláspontjában keresendő. A Ráda szocialistának akarta magát feltüntetni s ugyanakkor külföldi csapatokat hívott be az ukrán munkások és parasztok ellen. A Központi Ráda pénzügyi és katonai tekintetben kiszolgáltatta magát Németországnak és ugyanakkor ígéretekkel halmozta el a munkásokat és parasztokat, akik ellen hamarosan elkeseredett háborút indított. Az Ukrán Rádának ez az utóbbi lépése okozta, hogy amikor a burzsoá-földesúri körök nyomást gyakoroltak rá, e válságos pillanatban nem volt kire támaszkodnia.

De a Központi Ráda már lényegét tekintve, az osztályharc törvénye folytán sem maradhatott sokáig hatalmon, mert a forradalmi mozgalom folyamatában csak azok az elemek tudnak tartósan hatalmon maradni, amelyeket valamely osztály támogat. Ezért Ukrajnában csak két kiút volt elképzelhető: vagy a munkások és parasztok diktatúrája, amit a Központi Ráda kispolgári természete miatt nem segíthetett elő, vagy a burzsoá-földesúri körök diktatúrája, ami szintén elfogadhatatlan volt a Ráda számára. A Ráda előnyben részesítette a felemás álláspontot és ezzel halálra ítélte magát.

„Izvesztyija" 90. sz.
1918 május 9.

BESZÉDEK A TATÁR-BASKIR SZOVJET KÖZTÁRSASÁG ALAKULÓ KONGRESSZUSÁNAK EGYBEHÍVÁSA TÁRGYÁBAN TARTOTT TANÁCSKOZÁSON

1918 május 10—16[16]

1. MEGNYITÓBESZÉD

Május 10

Elvtársak! A tanácskozást a Nemzetiségügyi Népbiztosság kezdeményezésére hívták össze, melyhez a Népbiztosok Tanácsa, elnöke személyében, hozzájárult.

A tanácskozás célja az, hogy bizottságot alakítson a szóbanforgó terület alakuló Szovjetkongresszusának egybehívására. A jövendő kongresszusnak pedig az lesz a célja, hogy meghatározza a tatár-baskír autonómia területi határait és az autonómia jellegét. Az autonómia eszméje az Októberi Forradalom lényegéből fakad, mert az Októberi Forradalom szabadságot adott a nemzetiségeknek. Az oroszországi népek jogainak kinyilatkoztatása, melyet a Népbiztosok Tanácsa az októberi napokban tett közzé, továbbá a III. Szovjetkongresszus ismert határozata, amely Oroszországot a sajátos életmód és összetétel tekintetében különböző autonóm területek föderációjának nyilvánította, csak törvényes formában fejezi ki az Októberi Forradalom lényegét.

A III. Szovjetkongresszus megállapította a Szovjet Köztársaság Alkotmányának alapelveit s felszólította Oroszország népeinek dolgozó elemeit, nyilatkozzanak, hogy milyen konkrét politikai formákban kívánnak berendezkedni területeiken és hogyan kívánják szabályozni a központhoz való viszonyukat. A területek közül tudtommal csak Finnország és Ukrajna foglalt határozottan állást ... a függetlenség mellett nyilatkoztak. És miután a Népbiztosok Tanácsa meggyőződött arról, hogy ezekben az országokban nemcsak a burzsoázia, hanem a proletár elemek is függetlenségre törekszenek — ezek az országok, Finnország és Ukrajna, akadálytalanul megkapták azt, amit követeltek.

Ami a többi területet illeti, ezek dolgozó tömegei szinte tétlenek voltak a nemzeti mozgalom kérdéseiben. De mennél tétlenebbek voltak a dolgozók, annál tevékenyebb volt a burzsoázia. Csaknem mindenütt, valamennyi területen burzsoá autonóm csoportok alakultak, amelyek „nemzeti tanácsokat" szerveztek, nemzeti ezredekkel, nemzeti költségvetéssel stb. rendelkező különálló nemzeti kúriákra osztották fel területeiket, s országukat nemzeti harcok színterévé és a sovinizmus melegágyává tették. Ezek az autonóm csoportok (a tatár, baskír, kirgiz, grúz, örmény stb. „nemzeti tanácsokra" gondolok), ezek a „nemzeti tanácsok" valamennyien csak azt akarták elérni, hogy autonómiát kapjanak, hogy a központi hatalom ne avatkozzék be az ügyeikbe, ne ellenőrizze őket. „Adjanak nekünk autonómiát s akkor mi elismerjük a központi Szovjethatalmat, a helyi Szovjeteket azonban nem ismerhetjük el, ezek ne

avatkozzanak ügyeinkbe, mi úgy szervezkedünk, ahogy akarunk, ahogy tudunk, úgy bánunk nemzetünk munkásaival és parasztjaival, ahogy nekünk tetszik." Ilyen az a lényegében burzsoá autonómia, amelyre a burzsoák törekednek, akik autonóm területükön belül teljes hatalmat követelnek „saját" dolgozóikkal szemben.

Magától értetődik, hogy a Szovjethatalom nem szentesítheti az ilyen autonómiát. Autonómiát adni csak azért, hogy az autonóm területen minden hatalom a nemzeti burzsoáziáé legyen, amely azt követeli, hogy a Szovjetek ne avatkozzanak be ügyeibe, a tatár, baskír, grúz, kirgiz, örmény stb. munkásokat a tatár, grúz, örmény és egyéb burzsoák martalékául odadobni — nem, ezt nem teheti a Szovjethatalom.

Az autonómia forma. A kérdés lényege az, hogy milyen osztálytartalommal töltjük meg ezt a formát. A Szovjethatalom korántsem ellenzi az autonómiát — az autonómia mellett van, de olyan autonómia mellett, melyben minden hatalom a munkásoké és parasztoké, melyben a nemzetiségek burzsoáit megfosztják nemcsak a hatalomtól, de még a kormányszervek választásában való részvételtől is.

Ilyen autonómia lesz a szovjet elveken felépülő autonómia.

Kétféle autonómia van. Az egyik típus — a tisztán nacionalista autonómia. Ez az autonómia, területtől függetlenül, a nacionalizmus elvén épül fel. „Nemzeti tanácsok", köröttük nemzeti ezredek, a lakosság elhatárolása nemzeti kúriákban, ezzel kapcsolatban elkerülhetetlen nemzeti marakodás — ez

az eredménye ennek az autonómiának. Az ilyen típusú autonómia a Munkás- és Parasztküldöttek Szovjetjeinek elkerülhetetlen halálára vezet. Ilyen típusú autonómiára törekedett a burzsoá Ráda. Világos, hogy ha a Ráda növekedni és fejlődni akart, kénytelen volt a munkás-paraszt Szovjetek ellen háborút viselni. A kaukázusontúli örmény, grúz és tatár nemzeti tanácsok szintén ugyanilyen eredményre vezettek. Gegecskorinak igaza volt, amikor a kaukázusontúli Szovjetekhez és a Biztossághoz ezt a kérdést intézte: „Van-e tudomásuk arról, hogy a Biztosság és a Szovjetek fikcióvá lettek, mert minden hatalom ténylegesen a nemzeti tanácsok kezébe ment át, melyeknek saját nemzeti ezredeik vannak."

Az autonómiának ezt a típusát elvből elvetjük.

Mi mástípusú autonómiát ajánlunk, területi autonómiát olyan területeknek, amelyekben egy vagy néhány nemzet többségben van. Nem kellenek nemzeti kúriák, nem kellenek nemzeti válaszfalak! Az autonómiának a munkás-paraszt küldöttek Szovjetjeire támaszkodó szovjet autonómiának kell lennie. Ez azt jelenti, hogy az adott területen nem nemzeti ismérv, hanem osztályok szerint kell elhatárolni az embereket. Osztály-Szovjetek, mint az autonómia alapja, autonómia, mint e Szovjetek akaratnyilvánításának formája — ilyen jellegű az általunk javasolt szovjet autonómia.

A burzsoá világ az autonóm területek és a központ egymáshoz való viszonyának egy bizonyos formáját dolgozta ki. Észak-Amerikára, Kanadára és Svájcra gondolok. Ott, ezekben az országokban, a központi hatalom az államok (illetve kantonok) egész

lakossága által választott országos parlamentből és az államok (illetve kantonok) kormányai által párhuzamosan választott föderatív tanácsból áll. Ilyképpen kétkamarás rendszer alakul ki, amelynek jellegzetessége a kamarák közötti törvényhozói huzavona és minden forradalmi cselekvés elfojtása.

Mi ellene vagyunk annak, hogy országunkban a hatalom felépítésének ez a rendszere valósuljon meg. Nemcsak azért vagyunk ez ellen, mert az ilyen kétkamarás rendszer a szocializmussal semmiképp sem egyeztethető össze, de ellene vagyunk a mai helyzetből következő gyakorlati megfontolásokból is. Ugyanis a mai átmeneti helyzetben, amikor a burzsoáziát megtörtük, de még nem tiportuk el, amikor még nem számoltuk fel a gazdasági leromlást és az élelmiszerhiányt, amit a burzsoázia cselszövései még növelnek, amikor a régi, kapitalista világot leromboltuk ugyan, de még nem építettük fel az új, szocialista világot — ilyen helyzetben az országnak erős összoroszországi hatalomra van szüksége, amely végleg el tudja tiporni a szocializmus ellenségeit és meg tudja szervezni az új, kommunista gazdaságot. Szóval, arra van szükségünk, amit általában a városi és falusi proletariátus diktatúrájának neveznek. Ha ilyen helyzetben a központi hatalommal párhuzamosan szuverén helyi és területi hatalmi szerveket teremtenénk, ez a valóságban mindenféle hatalom felbomlását és a kapitalizmushoz való visszatérést jelentené. Ezért a központi hatalom kezében kell meghagyni minden olyan funkciót, mely az egész ország szempontjából fontos, a területi szerveket pedig főképpen tisztán területi jellegű közigazgatási,

politikai és kulturális funkciókkal kell felruházni. Ilyen területi jellegű funkciók: az iskolaügy, a bíráskodás, a közigazgatás, valamint azoknak a szükséges politikai rendszabályoknak, azoknak a formáknak és módszereknek kidolgozása, amelyekkel az általános dekrétumokat a nemzeti életviszonyok sajátosságainak megfelelően végrehajtják — s mindezeket a területi jellegű funkciókat a lakosság anyanyelvén, olyan nyelven kell gyakorolni, melyet a lakosság megért. Ezért a területi egyesülések általánosan elismert típusa, élén a területi Központi Végrehajtó Bizottsággal, az ilyen autonómia legcélszerűbb formája.

A mai átmeneti helyzetben ilyen típusú autonómia szükséges a proletárdiktatúra megszilárdítása érdekében és ilyen autonómiát követel az oroszországi nemzetek proletárjainak közös harca a burzsoá nacionalizmus ellen, mely az imperializmus utolsó támasza.

Mindez elég világosan megszabja tanácskozásunk feladatait. A tanácskozás meghallgatja a helyi beszámolókat, hogy általános képet kapjon az adott területen élő nemzetiségek dolgozó tömegeinek követeléseiről. Ezután nagyjából kijelöli annak a területnek előzetes határait, amelynek dolgozó lakossága fogja választani a terület alakuló Szovjetkongresszusát, amelynek megválasztására választói jogot kapnak nemcsak az adott autonóm terület Szovjetekben szervezett dolgozó tömegei, hanem a határos övezetek ugyanígy szervezett dolgozói is. Végül, a tanácskozás bizottságot választ, amelyre azt a feladatot bízza, hogy a területi alakuló Szovjetkongresszust egybehívja. Az alakuló kongresszus fog dönteni az

autonómia kérdésében, meghatározza az autonómia hatáskörét és megállapítja a terület végleges határait.

Ezek tanácskozásunk feladatai.

A tanácskozást megnyitom és kifejezem azt a meggyőződésemet, hogy a tanácskozás méltóképpen fogja megoldani a reáháruló feladatokat.

2. ZÁRÓBESZÉD

Május 16

A központi Szovjethatalom nevében legyen szabad kijelentenem, hogy a Népbiztosok Tanácsa mindíg szent kötelességének tekintette és most is annak tekinti, hogy támogassa a Kelet, és elsősorban a legszerencsétlenebb muzulmán Kelet elnyomott és kizsákmányolt néptömegeinek szabadságmozgalmát. Forradalmunk egész jellege, a Szovjethatalom természete, az egész nemzetközi helyzet, s még az a tény is, hogy Oroszország helye földrajzilag az imperialista Európa és az elnyomott Ázsia között van — mindez kétségtelenül olyan politikát ír elő a Szovjethatalomnak, amely arra irányul, hogy testvérien támogassa a Kelet elnyomott népeit szabadságharcukban.

Az elnyomás valamennyi létező formája közül a legkörmönfontabb és legveszélyesebb a nemzeti elnyomás. Körmönfont, mert kitűnően álcázza a burzsoázia ragadozó ábrázatát. Veszélyes, mert nemzeti összeütközések szításával ügyesen elhárítja a burzsoáziát fenyegető villámot. Ha az európai ragadozóknak sikerült a világmészárlás porondján a munkásokat egymás ellen harcba vinni, ha máig is sikerül folytatniok ezt a mészárlást — ennek egyebek

közt az az oka, hogy az európai munkásokat kábító burzsoá nacionalizmus ereje még nem apadt ki. A nacionalizmus a burzsoázia utolsó állása, ebből az állásból is ki kell vetnünk a burzsoáziát, hogy véglegesen legyőzzük. De ha megkerüljük a nemzeti kérdést, ha nem vesszük tudomásul és tagadjuk, mint egyes elvtársaink teszik, ez még nem jelenti azt, hogy leküzdöttük a nacionalizmust. Korántsem! A nemzeti nihilizmus csak árt a szocializmus ügyének, mert a burzsoá nacionalisták malmára hajtja a vizet. Hogy leküzdhessük a nacionalizmust, először is fel kell vetnünk és meg kell oldanunk a nemzeti kérdést. De a nemzeti kérdést csak akkor tudjuk nyiltan és szocialista módon megoldani, ha szovjet vágányra állítjuk s teljesen és egyszersmindenkorra a Szovjetekben szervezett dolgozó tömegek érdekeinek rendeljük alá. Így, és csakis így üthetjük ki a burzsoázia kezéből utolsó szellemi fegyverét. A most alakuló Tatár-Baskír Autonóm Köztársaság gyakorlatilag oldja meg ezt a közös és egész forradalmunk szempontjából fontos feladatot. Legyen ez az Autonóm Köztársaság élő világítótorony, amely a muzulmán Kelet elnyomott népeinek bevilágítja a felszabaduláshoz vezető utat.

Engedjék meg, hogy a Tatár-Baskír Köztársaság alakuló Szovjetkongresszusának egybehívása tárgyában tartott tanácskozást berekesszem és sok sikert kívánjak önöknek autonóm köztársaságuk megszervezésében.

„Pravda" 96. és 101. sz.
1918 május 18. és 24.

A SORONLEVŐ HAZUGSÁG

A „Nase Vremja"[17] 97. száma (esti kiadás) saját tudósítójának jelentése alapján egy Konstantinápolyból küldött német rádiótáviratot közöl, amely azt kürtöli világgá, hogy „a bolsevikok komoly erősítést kaptak Turkesztánból és Asztrahánból, támadásba mentek át és a muzulmánok hősies ellenállása ellenére elfoglalták Baku városát".

A nagy nyilvánosság előtt kijelentem, hogy ez a provokációs rádiótávirat nem felel meg a valóságnak.

Baku a forradalom kezdetétől elismerte és most is elismeri a Szovjetek hatalmát. A bolsevikok Baku ellen semmiféle támadást nem intéztek és nem is intézhettek. Csak a tatár és az orosz földesurak és tábornokok maroknyi csoportja intézett ellene támadást, de ez a kalandos próbálkozás a muzulmán és orosz munkások és parasztok határozottan ellenséges magatartása miatt teljes kudarccal végződött. A bolsevikok és a muzulmánok között nem volt és nem is lehetett semmiféle harc. A Bakui Szovjet hatalma a bakui és környékbeli nemzetiségek munkásainak és parasztjainak s elsősorban a muzulmán népnek hatalma volt és most is az.

I. Sztálin
népbiztos

„Pravda" 97. sz.
1918 május 19.

A KAUKÁZUSI HELYZET

I

A KAUKÁZUSONTÚL

A kaukázusontúli helyzet egyre fenyegetőbbé válik. A szejm kikiáltotta a Kaukázusontúl függetlenségét (április 22), hogy a tifliszi „kormánynak" „szabad kezet" biztosítson, valójában azonban a nemzetközi rablók kelepcéjébe taszította. A közeljövő megmutatja majd, mi lesz a vége az úgynevezett batumi „béketárgyalások"-nak[18]. De ahhoz nem férhet kétség, hogy a tifliszi mensevikeknek és kormányuknak az orosz forradalomtól való *függetlensége* elkerülhetetlenül a török és német „civilizált" rablóktól való rabszolgai *függéssé* válik. Ez a hatalmon levő tifliszi mensevikek és a török-német imperialisták szövetsége lesz az oroszországi forradalom *ellen*. A mensevik Cshenkeli a jövőbeli kaukázusi Golubovics szerepében . . . tanulságos kép, nemde, Martov és Dan urak . . .

Karcsikjan, a szejm tagja, jelenti Tifliszből:

„Tiflisz háborog, az örmények kiléptek a kormányból, a munkások és parasztok utcai tüntetéseket szerveznek a kormány ellen, mert függetlennek nyilvánította a Kaukázusontúlt. Kutaiszban, Honiban, Lecshumban, Goriban, Dusetban tüntetnek és népszavazást követelnek a függetlenség kérdésében."

Egész Örményország tiltakozik a bitorló tifliszi „kormány" önkényeskedése ellen és a szejmképviselők lemondását követeli. És a muzulmánság központja, Baku, a kaukázusontúli Szovjethatalom fellegvára, Lenkorantól és Kubától Jelizavetpolig maga köré tömöríti a Kaukázusontúl egész keleti részét és fegyverrel kezében szentesíti a kaukázusontúli népek jogait, amelyek minden erejükkel fenn akarják tartani a kapcsolatot Szovjet-Oroszországgal. És a hősies Abházia[19], a Fekete-tenger partján, egy emberként kelt fel a tifliszi „kormány" sötét bandái ellen és fegyverrel kezében védi Szuhumot. „Egész Abházia, apraja-nagyja, felkelt a délről betörő rablók kétezer főnyi bandája ellen és Szuhumtól délre 20 versztre immár 8 napja védi a Szuhumhoz vezető utakat" — írja nekünk Esba, a katonai forradalmi bizottság elnöke. Egyes jelentések szerint a kaukázusontúli csapatok előnyomulását a tenger felől felfegyverzett teherhajók raja és torpedónaszádok csoportja támogatja. Viszont a breszti béke és német magyarázata értelmében nekünk nem szabad a tenger felől támadást intézni Szuhum védelmére, sőt még védekezni sincs jogunk. A német „békeszerzők" tehát reális támogatásban részesítik a kaukázusontúli rablókat. Ilyen körülmények között nem nehéz megérteni, hogy Szuhum sorsa úgyszólván eleve meg van pecsételve.

A Kaukázusontúl lakossága a tifliszi „kormány" ellen van.

A Kaukázusontúl lakossága nem akar különválni Oroszországtól. A kaukázusontúli munkások és parasztok a szejmképviselők maroknyi csoportjával szemben népszavazást követelnek, mert senki, de

senki sem hatalmazta fel a szejmet arra, hogy a Kaukázusontúlt elválassza Oroszországtól.

Ez a helyzet.

Nemhiába mosták kezüket a szemérmetesebb mensevikek: Zsordanija, Cereteli, sőt Gegecskori is (még ő is!) s nem hiába engedték át ezt a piszkos munkát a legszemérmetlenebb menseviknek.

Tifliszből jelentik, hogy amikor az örmények feladták Karszot, a török hadtestparancsnok Karsz alatt kijelentette, hogy feltétlenül török csapatokat fog küldeni Baku elfoglalására és a bakui körzet muzulmánjainak megmentésére, ha a kaukázusontúli kormány hamarosan nem lesz képes megbírkózni ezzel a feladattal, — ugyanakkor „Vehib basa a kaukázusontúli kormány elnökéhez intézett levelében kereken megmondta, hogy ez mindenképpen elkerülhetetlen".

Nincs módunk arra, hogy okmányok alapján ellenőrizzük ezeket a híreket, egy azonban kétségtelen: ha a török „megmentők" Baku ellen vonulnak, a lakosság széles rétegeinek, és elsősorban a muzulmán munkásoknak és parasztoknak hatalmas ellenállásába fognak ütközni.

Az pedig magától értetődik, hogy a Szovjethatalom a területrablók merényletével szemben minden erejével meg fogja védeni a Kaukázusontúl dolgozó tömegeinek elidegeníthetetlen jogait.

II

ÉSZAK-KAUKÁZUS

Északkaukázusi nyugalmazott tábornokok, a Filimonovok, Karaulovok, Csermojevok és Bammatovok maroknyi bandája, még 1917-ben a hegylakók szövetségesének nyilvánítva magát, a Fekete-tengertől a Káspi-tengerig terjedő területen Észak-Kaukázus kormányának címét bitorolta és Kalegyinnal együtt titokban támadásra készülődött. 1917 novemberében, miután Oroszország központjában győzött a Szovjethatalom, ez a — bocsánat a kifejezésért — „kormány" az angol-francia katonai missziókkal játszott össze és az orosz-német fronton létrejött fegyverszünet ellen intrikált. 1918 elején, a kalegyini kaland meghiúsulása után, ez a rejtélyes „kormány" letűnt a politikai látóhatárról és csupán vonatrablások és a városok és falvak békés lakossága ellen intézett alattomos támadások szervezésére szorítkozott. Ez év tavaszán már mindenki megfeledkezett róla, mert Észak-Kaukázusban, Kubán és Tyerek területen megszilárdultak a valóban népi Szovjetek, amelyek maguk köré tömörítik Észak-Kaukázus valamennyi törzsének és népének széles rétegeit. A kabardinok és kozákok, oszétok és grúzok, oroszok és ukránok széles gyűrűben tömörülnek a küldöttek *Tyereki* Szovjetje köré. *Kubán* terület nagyszámú Szovjetjeibe csecsencek és ingusok, kozákok és ukránok, munkások és parasztok küldötték képviselőiket. Ezeknek a népeknek és törzseknek széles dolgozó rétegei kongresszusaikon fennen hirdették, hogy azok a kapcsok, amelyek Szovjet-Oroszországhoz fűzik

őket, elszakíthatatlanok. Ezek után a Csermojevok és Bammatovok mondvacsinált „kormánya" kénytelen volt a politika színteréről elhordani az irháját. Mindenki azt hitte, hogy ezt a furcsa „kormányt" örökre eltemették. Igaz, hogy az úgynevezett dagesztáni imám, Bammatovék kebelbarátja, már márciusban hallatott magáról, amikor Petrovszk és Derbent mellett rablótámadásokat szervezett a vasútvonal ellen. De a bakui munkások szovjet osztagai és maguk a dagesztániak már április derekán felszámolták az imám kalandját és az imámot orosz tisztekből álló kíséretével együtt a dagesztáni hegyekbe *űzték*.

De az imperializmus nem volna imperializmus, ha földi céljai érdekében nem tudná a „túlvilágról" felidézni a holtak árnyait. Alig egy hete egy hivatalos nyilatkozatot kaptunk a halottaiból feltámadt Csermojev és Bammatov aláírásával, amelyben bejelentik, hogy megalakult a független (ne nevessenek!) Észak-Kaukázusi állam! — a Fekete-tengertől egészen a Káspi-tengerig (se több, se kevesebb!).

„A kaukázusi hegylakók szövetsége — így szól a mondvacsinált kormány kiáltványa — különválik Oroszországtól és független államot alkot."

„Az új állam határai északon ugyanazok a földrajzi határok lesznek, amelyek a volt Orosz Birodalomban a Dagesztán, Tyerek, Sztavropol, Kubán és Feketetengermellék területek, illetve tartományok határai voltak, nyugaton a Fekete-tenger, keleten a Káspi-tenger fogja határolni, délen pedig az új állam határát részleteiben a kaukázusontúli kormánnyal egyetértően fogjuk megállapítani."

Így tehát a kaukázusontúli „kormány" a törökném et „felszabadítókkal", az északkaukázusi „kormány" pedig a kaukázusontúli kormánnyal teremt

„kapcsolatokat". Érthető. Észak-Kaukázus kalandorai, miután kiábrándultak az angolokból és franciákból, most ezek ellenségeire számítanak. S mivel a törökök és németek hódítási törekvéseikben nem ismernek határt, ezért nincs kizárva annak a lehetősége, hogy az északkaukázusi kalandorok a török-német „felszabadítókkal" „megegyeznek".

Nem kételkedünk abban, hogy az utóbbiak részéről nem fogunk szűkölködni olyan nyilatkozatokban, hogy hűek maradnak a német szerződéshez és hajlandók ápolni a baráti kapcsolatokat stb. Mivel azonban manapság az a szokás, hogy a tetteknek s nem a szavaknak hiszünk, márpedig ezeknek az uraknak a tettei teljesen félreérthetetlenek — ezért a Szovjethatalomnak mozgósítania kell minden erejét, hogy megvédje Észak-Kaukázus népeit a hódítók esetleges merényleteivel szemben.

I. Sztálin
népbiztos

„Pravda" 100. sz.
1918 május 23.

A KAUKÁZUSI HELYZETHEZ

A Nemzetiségügyi Népbiztosság közleménye

A vasárnapi lapok közölték, hogy az angolok elfoglalták Bakut és az Apseron-félszigetet. Az idevonatkozó jelentés így hangzik:

„Az odesszai lapok jelentése szerint Bakuból érkezett személyek közlik, hogy három héttel ezelőtt a városba tehergépkocsikon angol katonaság vonult be, amely Mezopotámiából, Perzsián keresztül hatolt idáig. Az osztag elég nagy s nyilvánvalóan az elővédcsapat. A hírek szerint az angolok kapcsolatokat létesítenek Kornyilov osztagaival. Egy másik lap közli, hogy az angolok elfoglalták az Apseron-félszigetet és Bakut s innen Tiflisz, Alekszandropol, Szarikamis, Karsz és Erzerum irányában nyomulnak előre. Május 24."

A Nemzetiségügyi Népbiztosság ezzel kapcsolatban kijelenti, hogy ez a provokációs hír, amely fölötte titokzatos forrásokból ered, egyáltalán nem fedi a valóságot. Semilyen angol osztagok nem jelentek meg Bakuban és nem is jelenhettek meg, már csak azért sem, mert Baku kormányzóságot és a Kaukázusontúl egész keleti részét szovjet csapatok védik, amelyek a legelső jelre készek harcba bocsátkozni az idegen erőkkel, bármilyen egyenruhába öltözzenek is. Saumjan rendkívüli biztos május 25-i jelen-

tése szerint „Bakut és körzetét egyelőre senki sem veszélyezteti, hacsak nem számítjuk a tatár földesurakat, akik a napokban rajtaütöttek Adzsikabulon s akiket a szovjet egységek messze nyugatra visszavetettek".

Ami a Kaukázusontúl déli részét illeti, ott valóban veszélyes a helyzet, de a veszély nem az angolok részéről, hanem a törökök részéről fenyeget, akik az Alekszandropol—Dzsulfai vonalon Tavriz irányában törnek előre, „hogy Észak-Perzsiában szembeszálljanak az angolokkal".

Erről Karcsikjan, a Kaukázusontúli Szejm tagja, május 20-án a következőket jelenti:

„Törökország május 13-án Batumban azt követelte, hogy a török csapatokat az Alekszandropol—Dzsulfai vasútvonalon engedjék át Perzsiába, s ezt azzal indokolta, hogy az angolok Moszul felől erős nyomást gyakorolnak és ezért Törökországnak a legrövidebb időn belül el kell foglalnia Észak-Perzsiát. Törökország követelésének fegyveres erővel ad nagyobb nyomatékot. 15-én reggel a törökök megkezdték Alekszandropol bombázását. Csapatainkat teljesen váratlanul érte a támadás, melyet nem tudtak megállítani és 16-án feladták Alekszandropolt. 17-én a törökök azt követelték, hogy csapataikat szabadon engedjük át Dzsulfába, s megígérték, hogy nem bántják a lakosságot. Azzal fenyegetődztek, hogy követelésük megtagadása esetén erőszakkal törnek utat maguknak. Tekintve, hogy az alekszandropoli visszavonulás teljesen felbomlasztotta a csapatokat és hogy ellenállás esetén a szurmalini és ecsmiadzini körzetek lakossága borzalmas helyzetbe került volna, kénytelenek voltunk teljesíteni a törökök követelését. Az alekszandropoli körzet egész lakossága Bambak és Lori vidékére menekült. Ugyanezt tette a szurmalini körzet lakossága is. Ma értesültünk arról, hogy az ahalkalaki körzetet kiürítették és lakossága Calki felé menekült.

Egy küldöttség Batumban tiltakozott az ultimátum ellen, de nem csinált belőle casus belli-t és hajlandó folytatni a tárgyalásokat."

Midőn a Nemzetiségügyi Népbiztosság ezeket a tényeket közli, ugyanakkor meg kell állapítania azt is, hogy az odesszai álhíreknek nyilván az a céljuk, hogy leplezzék a minden jogot lábbal tipró török betörést, amelynek célja a perzsiai vasútvonal elfoglalása.

„Pravda" 104. sz.
1918 május 28.

A DONI HISTÓRIÁRÓL ÉS ÉSZAK-KAUKÁZUSRÓL

(Tények és mesterkedések)

Az ukrán küldöttség a kievi békekonferencia[20] első ülésén kijelentette, hogy a doni, északkaukázusi és más „kormányoktól" nyilatkozatokat kapott, melyekben közlik, hogy különváltak Oroszországtól és baráti kapcsolatot létesítettek az ukrán-német kormánnyal. „Nem ellenezzük a Szovjethatalom képviselőivel való tárgyalásokat — mondotta Seluhin úr, az ukrán küldöttség elnöke —, de szeretnők tudni, hogy tulajdonképpen mely területekre terjed ki az Oroszországi Föderáció hatalma, mert nyilatkozatokat kaptunk több kormánytól (Don, Észak-Kaukázus stb.), amelyek nem kívánnak Oroszország kötelékében maradni."

A törököknek és a németeknek semmi kifogásuk sincs az ukránok e nyilatkozata ellen, sőt ellenkezőleg, számos hivatalos nyilatkozatban helyeslik az említett féllegális „kormányok" igényeit, beléjük kapaszkodnak, mert olyan törvényes eszközt látnak bennük, amely alkalmas arra, hogy új területek „önrendelkezésének" (vagyis elfoglalásának) célját szolgálja ...

De miféle titokzatos „kormányok" ezek, honnan kerültek elő?

Először is furcsa, hogy e „kormányok" pártfogójául és ennek az egész kampánynak előharcosául hivatalosan az ukrán hetman-kormány lép fel, amely csak tegnap jött világra valakinek a kegyelméből, de semmiesetre sem a nép kegyelméből. Tulajdonképpen milyen jogon mer így beszélni az ukrán kormány a Szovjethatalommal, amelyet az Oroszországi Föderáció lakosságának milliói szabadon választottak meg és amelyhez, a többi közt, felzárkóznak a Don, Kubán, Fekete-tengermellék, Tyerek terület messzeterjedő Szovjetjei, melyeket e területek lakosságának milliói választottak? Milyen súlya lehet ezek után a mai ukrán kormánynak, amelyet nem a nép választott, amely még olyan cenzusos szejmre sem tud támaszkodni, mint valami felsőbb rétegeket képviselő Landtag? Azonkívül biztosra vehető, hogy ha a békekonferenciát nem Kievben tartották volna, hanem valami semleges helyen, a nemrégen megdöntött Ukrán Ráda nem mulasztotta volna el kijelenteni, hogy a hetman-kormánnyal kötött szerződés nem kötelezheti az ukrán népet, amely nem ismeri el ezt a kormányt. Így két kérdés merült volna fel: 1) melyik kormány meghatalmazását kellett volna ebben az esetben érvényesnek tekinteni, a hetman-kormányét vagy az Ukrán Rádáét? 2) akkor milyen kijelentéssel tudta volna magát igazolni a mai ukrán küldöttség, amely nagyra becsül mindenféle „nyilatkozatot"?..

Másodszor, éppolyan furcsa az is, hogy Németország, mely az ukrán küldöttség nyilatkozatát támogatta és az „önrendelkezés" érdekében igen komolyan kacérkodott a doni és az északkaukázusi kalandor „kormánnyal", egy árva szóval sem említi

a lengyel Pozen, a dán Schleswig-Holstein, a francia Elzász-Lotharingia önrendelkezését. Bizonyításra szorul-e még, hogy az említett területeken élő dánok, lengyelek és franciák tömeges tiltakozásaihoz viszonyítva Dél-Oroszország sebtében összetákolt és senki által el nem ismert „kormányainak" kalandor nyilatkozatai teljesen súlytalanok, értéktelenek és szemérmetlenek . . .

De mindez csak „apróság". Térjünk rá a legfontosabbra.

Tehát honnan erednek ezek a mesebeli délorosz-országi kormányok?

„1917 október 21-én — így szól a doni „kormány" „jegyzéke" — Vlagyikavkaz városában szerződést írtak alá egy új föderatív állam, a délkeleti szövetség megalakulásáról, melynek kötelékébe belépett a doni, kubáni és asztraháni kozák csapatok területein élő lakosság, beléptek továbbá Észak-Kaukázus és a feketetengeri partvidék hegylakói s Délkelet-Oroszország szabad népei."

Csakném ugyanez áll abban a rádiótáviratban is, melyet május 16-án kaptunk Csermojev és Bammatov északkaukázusi „kormányának" képviselőitől:

„Kaukázus népei törvényesen nemzetgyűlést választottak, amely 1917 májusában és szeptemberében gyűlt egybe s proklamálta a kaukázusi hegylakók szövetségének megalakulását." „A kaukázusi hegylakók szövetsége különválik Oroszországtól és független államot alkot. Az új állam határai északon ugyanazok a földrajzi határok lesznek, amelyek a volt Orosz Birodalomban a Dagesztán, Tyerek, Sztavropol, Kubán és Fekete-tengermellék területek, illetve tartományok határai voltak, nyugaton a Fekete-tenger, keleten a Káspi-tenger fogja határolni."

Tehát a Kerenszkij-kormányt megdöntő Októberi Forradalom győzelmének küszöbén a Kerenszkij-kormánnyal kapcsolatban álló kalandorok maroknyi csoportjai egybegyűltek Vlagyikavkazban, „teljhatalmú" kormányoknak kiáltották ki magukat és bejelentették, hogy Oroszország délvidéke különválik Oroszországtól, de a lakosságot még arra sem tartották érdemesnek, hogy beleegyezését kérjék. Egy szabad országban, mint Oroszország, természetesen senkinek sem tiltják meg, hogy szeparatista álmokat szőjön, s így könnyen megérthető, hogy a Szovjethatalom kalandor kijelentéseikért nem üldözhette és nem is kellett neki üldöznie azokat az álmodozókat, akiket semmiféle kapocs sem fűz Dél-Oroszország népeihez. Nem lehet kétséges, hogy ha Németország ugyanilyen szabadságot adna polgárainak, mint amilyet most Oroszország polgárai élveznek, akkor Pozent, Elzász-Lotharingiát, Lengyelországot, Kurlandot, Észtországot stb. a nemzeti kormányok hálózata borítaná, s ezeknek a kormányoknak sokkal több joguk lenne arra, hogy kormányoknak nevezzék magukat, mint a Bogajevszkijeknek és Krasznovoknak, a Bammatovoknak és Csermojeveknek, akiket saját népük elűzött s akik most emigrációban élnek . . .

Ez a története Dél-Oroszország mesebeli „kormányai" keletkezésének.

A doni „kormány" „jegyzéke" és Csermojev rádiótávirata felidézi a multat, 1917 szeptemberét, októberét és Vlagyikavkazt, mint a nyugalmazott tábornokok menedékhelyét. De azóta csaknem egy év telt el. Ez alatt megalakultak a Don-, Kubán-Fekete-

tengermellék- és Tyerek-területi Népi Szovjetek, amelyek a lakosság millióit egyesítik — kozákokat, a kozák települések nem-kozák lakóit, abházokat és oroszokat, csecsenceket és ingusokat, oszétokat és kabardokat, grúzokat és örményeket. Ezeknek a területeknek a lakossága, korlátlanul gyakorolva a kapott önrendelkezési jogot, már régen elismerte a Szovjethatalmat. Vlagyikavkaz pedig, a Karaulovok és Bogajevszkijek, a Csermojevek és Bammatovok volt fészke, már régen a Tyereki Népi Szovjet székhelye lett. Felmerül a kérdés, hogy ezekkel a közismert tényekkel szemben mi jelentősége lehet a multból előkotort tábornokoknak és 1917 nyarán tett kalandor kijelentéseiknek? Szeptemberben és októberben Oroszországban még Kerenszkij kormánya volt uralmon, amely akkor féktelenül mennydörgött az illegalitásba űzött bolsevik párt ellen, ma pedig a bolsevik párt hatalmon van. Ha az ukrán küldöttségnek és a német kormánynak 1917 szeptembere és októbere annyira szent, úgy miért ne hívhatnák meg a békekonferenciára az akkor még élő és viruló Kerenszkij-kormány maradványait éppúgy, mint ahogy ezt a Csermojevek és Karaulovok „kormányának" maradványaival teszik, akik 1917 szeptemberében és októberében szintén éltek és virultak?

Vagy: tulajdonkép mivel különb 1917 szeptembere 1918 áprilisánál, amikor az Ukrán Rádát, mely küldöttséget készített elő a Szovjethatalommal folytatandó tárgyalásokra, a népek önrendelkezési elvének német „magyarázata" „alapján" egy szempillantás alatt leseperték a politika színpadáról?

Vagy végül: mi az oka annak, hogy Krasznovnak, a kozákok által elűzött kozák tábornoknak, aki 1917

végén Gatcsinánál a szovjet csapatok fogságába esett és akit a Szovjethatalom később becsületszóra szabadon bocsátott — mi az oka, hogy ennek a tábornoknak a nyilatkozatát „nagyjelentőségű politikai aktusnak" tekintik, ellenben semmiféle politikai jelentőséget sem tulajdonítanak annak, hogy például a krimi népbiztosok tanácsa, amely maga körül tömöríti az orosz és tatár lakosság százezreit, rádió útján három ízben is kijelentette, hogy a Krim és az Oroszországi Föderáció kapcsolatai felbonthatatlanok?

Mi az oka annak, hogy a kozákok által elűzött Krasznov tábornok az ukrán-német kormányzók különös pártfogását élvezi, ellenben a lakosság által szabadon választott krimi népbiztosok tanácsát rablómódra ágyonlőtték?..

Itt nyilván nem az a döntő, hogy ezek a „nyilatkozatok" hitelesek-e és hogy milyen tömegek támogatják azokat. Még kevésbbé döntő az „önrendelkezés" fogalma, amelyet a hivatalos rablók barbár módon lejárattak és meghamisítottak. Csupán az a döntő, hogy a „nyilatkozatok" igen kedvezők az imperialista cselszövések ukrán és német kedvelőinek, mert felhasználhatók arra, hogy leplezzék az új területek meghódítására és leigázására irányuló törekvéseiket.

Jellemző, hogy az úgynevezett doni kormány több küldöttsége közül, amelyek ugyanolyan „törvényesek", mint Krasznov tábornok küldöttsége, az ukránok és németek választása az utóbbi küldöttségre esett, mert a többi küldöttség nem a németekre „orientálódott". Egyébként a Krasznov—Bogajevszkij „kormány" kieszelt és mesterkélt jellege annyira

nyilvánvaló, hogy a Krasznov által kinevezett miniszterek közül többen (Paramonov, népművelési miniszter és Szemjonov, földművelésügyi miniszter) hivatalosan visszautasították kinevezésüket s ezt azzal indokolták, hogy „Krasznov tábornok távollétükben nevezte ki őket miniszteréknek". De ez nyilván a legkevésbbé sem zavarja az ukrán-német önrendelkezőket, mert Krasznov, mint cégér, megfelel nekik.

Éppoly jellemző az is, hogy az úgynevezett délkeleti szövetség, amely januárban még isten ölében nyugodott, májusban hirtelen feltámadt valahol Ukrajnában vagy Konstantinápolyban, és Észak-Kaukázus népei még nem is tudják valamennyien, hogy az általuk régen eltemetett „kormányok" hol Konstantinápolyban, hol Kievben illegálisan tovább „léteznek" és onnan szándékoznak törvényeket hozni számukra. Az ukrán-német önrendelkezőket nyilván ez az ügyetlen mesterkedés sem zavarja, mert lehetőséget nyujt arra, hogy előnyükre fordítsák azt.

Így állnak a déloroszországi hatalomra vágyó kalandoroknak és a politikai cselszövések értelmi szerzőinek az „ügyei".

Az önrendelkező urak a függetlenség kérdésében Dél-Oroszország népeinek nevével takaródznak. Mi hát a déloroszországi népek álláspontja a függetlenség kérdésében?

Kezdjük a *Donnal*. Már február óta fennáll az autonóm Doni Szovjet Köztársaság, amely maga körül egyesíti a terület lakosságának óriási többségét. Senki előtt sem titok, hogy az áprilisi területi kongresszuson, amelyen több mint 700 küldött gyűlt egybe, nyilvánosan megerősítették, hogy a Doni Köz-

társaság kapcsolata Oroszországgal felbonthatatlan és a Doni Köztársaság Oroszország autonóm részét alkotja.

Íme, mit mond a Doni Köztársaság Központi Végrehajtó Bizottsága május 28-i határozatában Krasznov—Bogajevszkij újsütetű „kormányának" igényeivel kapcsolatban:

„A Doni Szovjet Köztársaság Központi Végrehajtó Bizottsága tudomására adja a Népbiztosok Tanácsának és a kievi békekonferenciának, hogy a Don-vidéken a Központi Végrehajtó Bizottságon és annak elnökségén kívül nincsen más hatalom. Minden más kormány, amely ilyennek hirdette vagy fogja hirdetni magát, pártütők «kormánya», amelyet hazaárulásért népbíróság elé fogunk állítani. Most értesültünk arról, hogy a békekonferencián résztvesz egy doni kormányküldöttség. Mint államhatalom, kijelentjük a Népbiztosok Tanácsának és a kievi békekonferenciának, hogy a Doni Köztársaság Szovjethatalmának okiratai nélkül egyetlen küldöttet sem szabad bevonni a béketárgyalásokba, s ha ilyenek ott megjelentek, azokat törvényteleneknek és bitorlóknak nyilvánítjuk, akiket mint hazaárulókat bíróság elé állítunk. A Központi Végrehajtó Bizottság követeli a békekonferenciától, hogy a «doni kormány» bitorló küldöttségét távolítsa el a béketárgyalásokról, mert ez a küldöttség törvénytelen és nem vonható be a béketárgyalásokba.

V. Kovaljov
a Központi Végrehajtó Bizottság elnöke
V. Puzsiljov
titkár

(Elfogadták május 28-án) Caricin."

Térjünk át *Kubánra*. Mindenki ismeri a Kubáni-Feketetengermelléki Autonóm Szovjet Köztársaságot, amely a terület valamennyi kerületében és körzetében a lakosság 90%-át tömöríti maga köré.

Mindenki tud a Kubán-Fekete-tengermellék terület népes kongresszusáról, amely a kozák J. Polujan elnökletével ez év áprilisában gyűlt egybe csecsencek és ingusok részvételével. Ez a kongresszus ünnepélyesen megerősítette területének Oroszországgal való elszakíthatatlan kapcsolatát és éppoly ünnepélyesen törvényen kívül helyezte a kalandorokat, a minden rendű és rangú Filimonovokat és Krasznovokat. Különben is, az a sok tízezer felfegyverzett kubáni, akik Szuhumtól Batajszkig testükkel védik Szovjet-Oroszországot, elég ékesszólóan tanuskodnak Kubán és a Fekete-tengermellék érzelmeiről és rokonszenvéről. A flottáról nem is beszélünk, amelynek pusztulását alig várják a Krasznovok és Filimonovok jóakarói . . .

Nézzük végül *Tyerek területet.* Mindenki tudja, hogy a Tyerek vidékén ott van a Tyerek-területi Népi Szovjet, amely maga körül egyesíti a terület valamennyi, vagy csaknem valamennyi (95%) aulját, sztanicáját, faluját, helységét, nem is szólva a városokról. Már a folyó év januárjában tartott első területi kongresszuson a küldöttek kivétel nélkül a Szovjethatalom és az Oroszországgal való elszakíthatatlan kapcsolat mellett szálltak síkra. A második kongresszus, mely az elsőnél átfogóbb és népesebb volt, áprilisban ünnepélyesen szentesítette Oroszországgal való kapcsolatát, s területét az Oroszországi Föderáció autonóm szovjet köztársaságának nyilvánította. A most folyó harmadik területi kongresszus egy lépéssel tovább megy, a szavakról tettekre tér át és fegyverbe szólítja a polgárokat, hogy védjék meg a Tyereket — és nemcsak a Tyere-

ket — a hivatlan vendégek merényleteivel szemben. Az úgynevezett doni kormány úgynevezett jegyzéke igen sokat beszél a „délkeleti szabad népekről", amelyek állítólag arra törekszenek, hogy Oroszországtól különváljanak. Minthogy a tények cáfolják meg legjobban a „nyilatkozatokat", beszéljenek a tények.

Először is hallgassuk meg a Tyereki Népi Szovjet határozatát.

„A Tyereki Népi Szovjetnek táviratokból tudomására jutott, hogy Észak-Kaukázus Konstantinápolyban tartózkodó küldöttei állítólag proklamálták Észak-Kaukázus függetlenségét s erről a török kormánynak és más hatalmaknak hivatalos jegyzéket nyujtottak át.

A Tyereki Népi Szovjet, amely a csecsenceknek, kabardoknak, oszétoknak, ingusoknak, kozákoknak és a kozák települések nem-kozák lakosainak frakcióiból áll, kijelenti, hogy Tyerek határterület népei a fentemlített célból soha, sehova, senkit sem delegáltak és ha most egyes, Konstantinápolyban tartózkodó személyek Tyerek határterület népeinek küldötteiként szerepelnek és e népek nevében járnak el, ez nem más, mint bitorlás és kalandorság.

A Tyereki Népi Szovjet csodálkozásának ad kifejezést, hogy a török kormány politikailag annyira rövidlátó és naiv, hogy szélhámosok félrevezethették.

A fentebb felsorolt frakciókból álló Tyereki Népi Szovjet kijelenti, hogy Tyerek határterület népei az Oroszországi Föderatív Köztársaság elidegeníthetetlen részét alkotják.

A Tyereki Népi Szovjet tiltakozik az ellen, hogy a kaukázusontúli kormány Észak-Kaukázust is bevonja a Kaukázusontúl függetlenségének proklamálásába" (lásd „Narodnaja Vlaszty", a Tyereki Népi Szovjet lapja).

(A határozatot egyhangúlag elfogadták. Május 9.)

Most adjuk át a szót a bitorlók és pártfogóik

által megrágalmazott *csecsenceknek és ingusoknak.* Frakciójuk, amely maga körül egyesít minden vagy csaknem minden csecsencet és ingust, a következő határozatban szögezte le álláspontját:

„A Tyereki Népi Szovjet csecsenc-ingus frakciójának rendkívüli ülése megvitatta az Észak-Kaukázus függetlenségének proklamálásáról szóló közleményt és egyhangúlag a következő határozatot hozta: Észak-Kaukázus függetlenségének proklamálása rendkívül fontos aktus, melynek az egész érdekelt lakosság tudtával és beleegyezésével kell megtörténnie.

A csecsenc-ingus frakció megállapítja: a csecsenc és ingus nép egyetlenegy delegátust sem küldött a trapezunti ottomán küldöttséggel vagy a konstantinápolyi ottomán kormánnyal folytatandó bárminemű tárgyalás céljából és a függetlenség kérdését nem tárgyalták meg soha semmiféle olyan szervben vagy gyűlésen, amely a csecsenc és ingus nép akaratát fejezi ki.

Ezért a csecsenc-ingus frakció bitorlóknak és a nép ellenségeinek tekinti azokat, akik a nép nevében mernek beszélni, amely nem választotta meg őket.

A csecsenc-ingus frakció kijelenti, hogy Észak-Kaukázus hegylakóinak és a forradalom által kivívott szabadságjogoknak egyetlen biztosítékát az oroszországi forradalmi demokráciával való szoros egyesülésben látja.

Ezt nemcsak az északkaukázusi hegylakók veleszületett szabadságszeretete parancsolja, hanem megkövetelik azok a gazdasági vonatkozások is, amelyek az utóbbi évtizedekben Észak-Kaukázust és Közép-Oroszországot egyetlen felbonthatatlan egészbe forrasztották össze."

(Elfogadták május 9-én. Lásd „Narodnaja Vlaszty", a Tyereki Népi Szovjet lapja.)

Itt közlünk még egy részletet Seripov elvtársnak, az ingusok és csecsencek szónokának a Tyereki Népi Szovjet gyűlésén mondott lángoló beszédéből; ez a részlet eléggé félreérthetetlen ahhoz, hogy véget-

vessen a dagesztánokat ért mindenféle szemrehányásnak:

„A nagy orosz forradalomnak köszönhetjük, hogy megkaptuk azt a szent szabadságot, amelyért évszázadokon át sikertelenül küzdöttek és száz halált szenvedtek őseink. Most, amikor biztosították önrendelkezési jogunkat, a nép ezt a jogát soha, senkinek oda nem adja. Ma Észak-Kaukázus függetlenségéről beszélnek a földesurak, a hercegek, a provokátorok, a kémek és mindazok, akik ellen Samil 50 éven át élethalálharcot vívott. A nép ellenségei itt-ott kísérletet tesznek arra, hogy Kaukázus függetlenségét proklamálják és kikiáltsák az imámságot. Samil lenyakazta e hercegek elődjeit s állítom, hogy ma is ugyanezt tenné utódjaikkal. Frakciónk, amely az ingus és a csecsenc népet képviseli, rendkívüli gyűlésén, ismert határozatában, leszögezte Észak-Kaukázus függetlenségének proklamálására vonatkozó álláspontját." (Lásd fentebb. Idézve a „Narodnaja Vlaszty"-ból.)

Ezek a tények.

Van-e tudomásuk minderről a német, ukrán és török önrendelkezőknek? Persze, hogy van! Hiszen Dél-Oroszország területi Szovjetjei egészen nyiltan, mindenki szemeláttára cselekszenek, de meg ezeknek az uraknak az ügynökei eléggé figyelmesen olvassák ujságainkat, tehát tudniok kell ezekről a közismert tényekről.

Mi célja van hát ebben az esetben az ukrán küldöttség fentemlített nyilatkozatának, melyet a mesebeli „kormányokról" tett s melyet a németek és törökök szóban és tettel támogatnak?

Csak egy célja van, éspedig az, hogy a légből kapott „kormányokat" cégérnek használják fel új területek elrablására és leigázására. A németek, az Ukrán Rádával fedezve magukat, a „breszti szerződés

alapján" (óh, természetesen!) előnyomultak és elfoglalták Ukrajnát. Most azonban Ukrajna, mint cégér, mint fedezék, nyilván nem felel meg többé, viszont a németek folytatni akarják előnyomulásukat. Ezért új fedezékre, új cégérre van szükségük. S mivel a kereslet kínálatot szül, ezért a Krasznovok és Bogajevszkijek, a Csermojevek és Bammatovok haladéktalanul jelentkeztek és felajánlották szolgálataikat. És semmi valószínűtlenség sincs abban, hogy a Krasznovok és Bogajevszkijek, akik a németek pórázán járnak, akiket a németek látnak el mindennel, Oroszország ellen, a Don „felszabadítására" fognak indulni, míg a németek — ki tudja, hányadszor? — esküdözni fognak, hogy hűek maradnak a breszti szerződéshez. Ugyanezt kell mondanunk a Kubánról, Tyerekről stb.

Ez a dolog lényege!

A Szovjethatalom élve temetné el magát, ha a rablók és elnyomók ellen nem mozgósítaná összes erőit mind egy szálig.

És mozgósítja is.

I. Sztálin
népbiztos

„Pravda" 108. sz.
1918 június 1.

TÁVIRAT V. I. LENINNEK

Hatodikán érkeztem Caricinba[21]. A gazdasági élet minden terén fejetlenség uralkodik, de rendet lehet teremteni.

Caricinban, Asztrahánban, Szarátovban a Szovjetek eltörölték a gabonamonopóliumot és a rögzített árakat, folyik a dőzsölés és a spekuláció. Elértem azt, hogy Caricinban bevezették a jegyrendszert és a rögzített árakat. Ugyanezt kell tenni Asztrahánban és Szarátovban is, máskülönben a spekuláció csatornáin keresztül eltűnik az egész gabona. A Központi Végrehajtó Bizottság és a Népbiztosok Tanácsa szintén követelje ezektől a Szovjetektől, hogy vessenek véget a spekulációnak.

A vasúti közlekedést a sok testületi vezetőség és forradalmi bizottság iparkodása teljesen tönkretette. Kénytelen voltam külön megbízottakat kijelölni, akik a testületek tiltakozása ellenére máris rendet teremtenek. A megbízottak különböző állomásokon sok olyan mozdonyt fedeztek fel, amelyekről a vezetőségeknek sejtelmük sem volt. A vizsgálat megállapította, hogy a Caricin—Povorino—Balasov—Kozlov—Rjazan—Moszkva vonalon naponként nyolc,

sőt több irányvonatot indíthatunk. Most szerelvényeket állítok össze Caricinban. Egy hét mulva „gabonahetet" hirdetünk és külön vasutaskísérettel egyszerre körülbelül egymillió pudot indítunk Moszkvába, amiről előzetesen értesítést küldök.

A víziközlekedésben fennakadás van, mert Nyizsnyij-Novgorod, valószínűleg a csehek miatt, nem ad hajókat. Rendelje el, hogy azonnal adjanak hajókat Caricin felé.

A Kubánban, Sztavropolban, értesüléseink szerint, teljesen megbízható felvásárlóink vannak, akiknek délen sikerült gabonát felhalmozniok. A Kizljartól a tengerig vezető vasútvonalat már építik, de a Haszav-Jurt—Petrovszki vasútvonalat még nem állították helyre. Küldje ide Sljapnyikovot, adjon építészmérnököket, ügyes mestereket és mozdonyszemélyzetet.

Futárt küldtem Bakuba, a napokban délre utazom. Zajcevet, az árucseremegbízottat ma le fogják tartóztatni batyuzás és kincstári áruval való spekuláció miatt. Mondja meg Smidtnek, hogy máskor ne küldjön gazembereket. Kobozev intézkedjék, hogy a voronyezsi ötöstestület[22] saját érdekében ne gördítsen akadályokat meghatalmazottaim elé.

A kapott jelentések szerint a németek elfoglalták Batajszkot.

Sztálin
népbiztos

Caricin,
1918 június 7.

Először megjelent 1936-ban a „Proletarszkaja Revoljucija" („Proletárforradalom") c. folyóirat 7. számában.

LEVÉL V. I. LENINHEZ

Lenin elvtársnak

Sietek a frontra. Csak szolgálati ügyekről írok.

1. Caricintól délre még nem állították helyre a vonalat. Hajtok és szidok mindenkit, aki megérdemli, remélem, hamarosan helyreállítjuk. Biztosítom arról, hogy nem kímélünk senkit, sem magunkat, sem másokat, de gabonát adunk. Ha katonai „szakembereink" (suszterok!) nem aludtak volna és nem lopták volna a napot, akkor az ellenség nem törte volna át a vonalat és ha most helyreállítjuk azt, akkor ez nem a katonai parancsnokok segítségével, hanem ellenükre fog sikerülni.

2. Caricintól délre sok gabona gyűlt össze vagonokban. Amint megtisztítjuk az utat, a gabonavonatokat elindítjuk.

3. Közlését megkaptam[23]. Mindent megteszek, hogy megelőzzem az esetleges meglepetéseket. Nyugodt lehet, hogy kezünk nem fog remegni . . .

4. Bakuba futárt küldtem levéllel[24].

5. Turkesztán körül baj van, Anglia Afganisztánon keresztül acsarkodik. Adjon valakinek (vagy nekem) különleges (katonai jellegű) meghatalmazást,

hogy Dél-Oroszországban sürgősen intézkedjen, amíg nem késő.

Mivel a végvidékek és Közép-Oroszország között rossz az összeköttetés, itt a helyszínen messzemenő meghatalmazással rendelkező emberre van szükség, hogy a sürgős intézkedéseket kellő időben megtehesse. Ha ilyen meghatalmazást ad valakinek (bárkinek), értesítsen erről közvetlen vezetéken és a megbízólevelet is közvetlen vezetéken adja le, különben újabb Murmanszk[25] történhetik.

A turkesztáni helyzetről táviratot küldök.

Egyelőre ennyit.

Az Ön
Sztálinja

Caricin,
1918 július 7.

Nem teljes szövege megjelent:
„Pravda" 301. sz.
1929 december 21.

LEVÉL V. I. LENINHEZ

Lenin elvtársnak

Néhány szót.

1. Ha Trockij meggondolatlanul, jobbra-balra megbízásokat fog osztogatni Trifonovnak (Don terület), Avtonomovnak (Kubán terület), Koppénak (Sztavropol), a francia misszió tagjainak (akik megérdemelnék, hogy letartóztassák őket) stb., akkor biztosra vehetjük, hogy egy hónap mulva Észak-Kaukázusban minden összeomlik s végkép elveszítjük ezt a határterületet. Trockijjal ugyanaz történik, ami egy időben Antonovval történt. Verje a fejébe, hogy a helybeliek tudta nélkül nem szabad senkit sem kinevezni, különben botrányba keverjük a Szovjethatalmat.

2. Ha nem ad nekünk repülőgépeket és pilótákat, páncélgépkocsikat, hathüvelykes lövegeket, a caricini front nem tartható és hosszú időre elveszítjük a vasútvonalat.

3. Délen sok a gabona, de hogy elszállíthassuk, jól működő apparátusra van szükség, melynek munkáját se a katonaszerelvények, se a hadseregparancsnokok stb. ne akadályozzák. Sőt, elengedhetetlen,

hogy a katonák segítsék az ellátás szervezőit. Az élelmezés kérdése természetszerűen összefonódik a katonai kérdéssel. Az ügy érdekében katonai meghatalmazásra van szükségem. Erről már írtam, de nem kaptam választ. Rendben van. Ebben az esetben alakiságok nélkül magam fogom elcsapni azokat a hadseregparancsnokokat és biztosokat, akik tönkreteszik az ügyet. Ezt parancsolja az ügy érdeke és ebben természetesen nem fog gátolni engem az a körülmény, hogy Trockijtól nincs írásom.

I. Sztálin

Caricin,
1918 július 10.

Először e kötet orosznyelvű kiadásában jelent meg.

LEVÉL V. I. LENINHEZ

Délen a helyzet korántsem könnyű. Itt teljesen szétzüllött minden. Ezt kapta örökül a Katonai Tanács. Ezeknek a züllött állapotoknak oka részben a volt katonai parancsnok tétlensége, részben pedig azoknak a személyeknek az összeesküvése, akiket a katonai parancsnok ültetett a Katonai Kerület különböző osztályaiba. Mindent elölről kellett kezdeni, rendeztük az ellátást, megszerveztük a hadműveleti osztályt, felvettük a kapcsolatot valamennyi arcvonalszakasszal, hatályon kívül helyeztük a régi, mondhatnám bűnös parancsokat, és csak azután indítottunk támadást Kalacs ellen és dél felé, Tyihoreckaja irányában. Mi abban a reményben indítottunk támadást, hogy Mironov és Kikvidze északi arcvonalszakaszai, többek között a povorinói szakasz, biztosítva vannak a szétzúzás veszélye ellen. Közben kitűnt, hogy ezek a szakaszok a leggyengébbek és a legkevésbbé vannak biztosítva. Ön tud arról, hogy Mironov és mások északkeletre visszavonultak, hogy a kozákok Lipkitől Alekszikovig elfoglalták az egész vasútvonalat, hogy egyes kozák partizáncsoportokat a Volga irányában vetettek át és az utóbbiak kísérle-

teket tesznek arra, hogy Kamisin és Caricin között elvágják a volgai közlekedést.

Másrészt, a rosztovi front és általában Kalnyin csoportjai lőszer hiányában meginogtak, feladták Tyihoreckaját és Torgovaját, s úgy látszik, a teljes felbomlás állapotában vannak (azért mondom, hogy „úgy látszik", mert Kalnyin csoportjáról mindeddig nem tudtunk pontos jelentéseket kapni).

Már nem is szólok Kizljar, Brjanszkoje, Baku válságos helyzetéről. Az angolbarát irányzat véglegesen kudarcot vallott, de az ottani arcvonalon igen aggasztó a helyzet. Kizljar, Prohladnaja, Novo-Georgijevszkoje, Sztavropol a felkelő kozákok kezére került. Csak Brjanszkoje, Petrovszk, Minyeralnije Vodi, Vlagyikavkaz, Pjatyigorszk és, azt hiszem, Jekatyerinodar tartja még magát egyelőre.

Olyan helyzet alakult ki tehát, hogy déllel és a dél élelmiszervidékeivel összeköttetéseink megszakadtak, Caricin körzetét pedig, amely Közép-Oroszországot Észak-Kaukázussal kapcsolja össze, elvágták vagy csaknem elvágták Közép-Oroszországtól.

Ezért elhatároztuk, hogy a Tyihoreckaja irányában kezdett támadást megállítjuk, védelmi helyzetben maradunk, a caricini front szakaszairól elvont csapattestekből mintegy hatezer főnyi északi támadó öklöt szervezünk, melyet a Don balpartján a Hopjor folyóig irányítunk. Ennek a hadműveletnek az a célja, hogy megtisztítsa a Caricin—Povorino vonalat, s az ellenséget, annak hátába kerülve, bomlassza és visszavesse. Minden előkészület megtörténik, hogy ezt a tervet a közeli napokban megvalósíthassuk.

A fentebb vázolt kedvezőtlen helyzet a következőkkel magyarázható:

1. A frontkatona, a „jómódú muzsik", aki októberben a Szovjethatalomért harcolt, most szembefordult a Szovjethatalommal (szívből gyűlöli a gabonamonopóliumot, a rögzített árakat, a rekvirálásokat, a batyuzás elleni harcot).

2. Mironov csapatai kozákokból állanak (a kozák csapatok pedig, amelyek szovjethűeknek nevezik magukat, nem képesek és nem is akarnak a kozák ellenforradalom ellen erélyesen harcolni; egész ezredek mentek át Mironov oldalára, hogy fegyvert kapjanak, a helyszínen megismerkedjenek egységeink elhelyezésével s azután egész ezredeket vigyenek át magukkal Krasznov oldalára; a kozákok háromszor bekerítették Mironovot, mert ismerték Mironov arcvonalszakaszának minden csínját-binját, s természetesen teljesen szétverték Mironov csapatait).

3. Kikvidze csapatai osztagok módjára vannak szervezve s ez lehetetlenné teszi hadműveleteik egybekapcsolását és összehangolását.

4. Az említett okokból Sziversz csapatai el vannak szigetelve, a balszárnyon elveszítették támaszukat.

A Caricin-Gasun arcvonal jó oldalának tekintendő az a körülmény, hogy ott teljesen felszámolták az osztagok módjára történt szervezésből eredő zűrzavart és idejében eltávolították az úgynevezett szakembereket (akik részben a kozákok, részben az angolok és franciák nagy hívei voltak), ami lehetővé tette, hogy megnyerjük a katonai alakulatok bizalmát, és vasfegyelmet teremtsünk soraikban.

Az Észak-Kaukázussal való összeköttetés megszakadása után az élelmezési helyzet reménytelen lett. Észak-Kaukázusban több mint hétszáz vagon élelem már be van rakva, több mint másfélmillió pudot begyüjtöttünk, s a vasúti és tengeri közlekedés megszakadása miatt (Kizljar és Brjanszkoje az ellenség kezén van) nincs lehetőségünk arra, hogy ezt az élelmiszermennyiséget elszállítsuk. A caricini, kotyelnyikovi, gasuni kerületben elég sok a gabona, de ezt be is kell takarítani, a Közellátási Bizottság[26] azonban erre nincs berendezve és még ma sem tud erre berendezkedni. Be kell takarítani a termést, a szénát préselni kell és egy helyre össze kell hordani, de a Közellátási Bizottságnak nincsenek prései. Nagy méretekben meg kell szervezni a gabonabetakarítást, de a Közellátási Bizottság szervezői hasznavehetetlenek. A begyüjtés tehát mind a két lábára sántít.

Kalacs elfoglalásával néhány tízezer pud gabonához jutottunk. 12 tehergépkocsit küldtem Kalacsba, s mihelyt a vasúthoz szállíthatjuk a gabonát, Moszkvába irányítom. A gabonabetakarítás, jól-rosszul, de halad. Remélem, hogy a napokban sikerül néhány tízezer pud gabonát szereznem, s azt Önnek el is küldenem. Jószág több a kelleténél, de rendkívül kevés a széna, s széna nélkül nagyobb mennyiségű jószágot lehetetlen útnak indítani. Jó volna legalább egy konzervgyárat szervezni, vágóhidat berendezni stb. Sajnos azonban, egyelőre nem találok hozzáértő, kezdeményező embereket. Utasítottam a kotyelnyikovi megbízottat, hogy sózasson be nagymennyiségű húst. A munkát már megkezdték, eredmény is van, s ha minden jól megy, akkor télre lesz elegendő

hús (csak a kotyelnyikovi kerületben 40 000 szarvasmarhánk van). Asztrahánban is van annyi jószág, mint Kotyelnyikovban, csakhogy a helyi Közellátási Bizottság nem csinál semmit. A helyi begyüjtési bizottság képviselői téli álmukat alusszák, és bátran állíthatjuk, hogy húst nem fognak begyüjteni. Elküldtem oda Zalmajev megbízottat, hogy húst és halat szerezzen, de még nem kaptam tőle jelentést.

Sokkal több élelmet várhatunk Szarátov és Szamára kormányzóságból, ahol sok a gabona. Azt hiszem, hogy Jakubov különítménye félmillió pud vagy még több gabonát is be tud ott gyüjteni.

Általában azt kell mondanom, hogy amíg nem lesz összeköttetésünk Észak-Kaukázussal, a caricini szakaszra nem lehet (különösebben) számítani (élelmiszer tekintetében).

Az Ön

I. Sztálinja

Caricin,
1918 augusztus 4.

Először 1931-ben,
a „Leninszkij Szbornyik"
XVIII. kötetében jelent meg.

LEVÉL V. I. LENINHEZ[27]

Kedves Lenin elvtárs!

Folyik a harc Dél-Oroszországért és a Káspi-tengerért. Hogy megtarthassuk ezt az egész területet (és van rá *lehetőség*, hogy megtartsuk), néhány könnyű torpedónaszádra és vagy két tengeralattjáróra van szükségünk (a részleteket megtudhatja Artyomtól). Kérve kérem, romboljon le minden akadályt és könnyítse meg, hogy a kért dolgokat azonnal megkapjuk. Baku, Turkesztán, Észak-Kaukázus a miénk lesz (feltétlenül!), ha haladéktalanul teljesítik követeléseinket.

A fronton kedvező a helyzet, s nem kételkedem abban, hogy még kedvezőbb lesz (a kozákság végképpen szétzüllik).

Kézszorítással üdvözlöm kedves és szeretett Iljicsemet.

Az Ön
Sztálinja

1918 augusztus 31.

Először 1938-ban, a „Bolsevik" c. folyóirat 2. számában jelent meg.

TÁVIRAT SZVERDLOVNAK, AZ ÖSSZOROSZORSZÁGI KÖZPONTI VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁG ELNÖKÉNEK

Az Északkaukázusi Katonai Kerület Katonai Tanácsa értesült arról, hogy a burzsoázia bérencei gaz merényletet követtek el a világ legnagyobb forradalmára, a proletariátus kipróbált vezére és tanítója, Lenin elvtárs ellen. A Katonai Tanács azzal válaszol erre az aljas merényletre, hogy nyilt és rendszeres tömegterrort szervez a burzsoázia és ügynökei ellen.

Sztálin
Vorosilov

Caricin,
1918 augusztus 31.

„Szoldat Revoljucii" („A Forradalom Katonája") (Caricin) 21. sz.
1918 szeptember 1.

TÁVIRAT A NÉPBIZTOSOK TANÁCSÁNAK

A caricini kerület szovjet csapatainak támadását siker koronázta: északon elfoglaltuk Ilovlja vasútállomást; nyugaton — Kalacsot, Ljapicsovot, a doni hidat; délen — Laskit, Nyemkovszkijt, Gyomkint. Az ellenséget szétzúztuk és visszavetettük a Don mögé. Caricin helyzete szilárd. A támadást folytatjuk.

Sztálin
népbiztos

Caricin,
1918 szeptember 6.

Megjelent 1939-ben, a „Proletarszkaja Revoljucija" („Proletárforradalom") c. folyóirat 1. számában.

TÁVIRAT CARICINBA VOROSILOV FRONTPARANCSNOKNAK

Adja át testvéri üdvözletünket a Caricini Front hős parancsnokságának és forradalmi csapatainak, amelyek önfeláldozóan harcolnak a munkások és parasztok hatalmának megszilárdításáért. Közölje velük, hogy Szovjetoroszország elragadtatással emlékezik meg Harcsenko, Kolpakov kommunista és forradalmi ezredeinek, Bulatkin lovasságának, Aljabjov páncélvonatainak és a Volgai Hadi Flotillának hőstetteiről.

Lobogtassák fennen és vigyék előre rettenthetetlenül a vörös zászlókat, semmisítsék meg irgalmatlanul, gyökerében a földesurak, tábornokok és kulákok ellenforradalmát és mutassák meg az egész világnak, hogy a Szocialista Oroszország győzhetetlen.

V. Uljanov-Lenin
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

I. Sztálin
népbiztos és a Déli Front Forradalmi Katonai Tanácsának elnöke

Moszkva,
1918 szeptember 19.

„Izvesztyija" 205. sz.
1918 szeptember 21.

A DÉLI FRONTON

Beszélgetés az „Izvesztyija" munkatársával

Sztálin elvtárs nemzetiségügyi népbiztos a Déli Frontra való visszatérése előtt közölte munkatársunkkal a caricini front helyzetéről szerzett benyomásait.

— Mindenekelőtt — mondotta *Sztálin* elvtárs — két örvendetes jelenségről kell megemlékeznem: először arról, hogy a hadtápterületen kiválasztódtak adminisztrátorok olyan munkásokból, akik nemcsak agitálni tudnak a Szovjethatalomért, hanem új, kommunista elvek alapján államot is tudnak építeni, másodszor pedig arról, hogy katonákból kikerült és az imperialista háborúban gyakorlatot szerzett tisztekből olyan új parancsnoki kar keletkezett, amelyben a Vörös Hadsereg katonái teljesen megbíznak.

A mozgósítás kitűnő eredményekkel jár, mert a lakosság hangulatában fordulat állott be: a lakosság megértette, hogy fegyvert kell ragadnia az ellenforradalmi bandák ellen.

Valamennyi alakulatban szilárd a fegyelem. A vöröskatonák és a parancsnoki kar kölcsönös viszonya kifogástalan.

— Hogyan állunk a hadsereg élelmezésének problémájával?

— Hadseregünkben tulajdonképpen nincs is ilyen probléma. Maguk az egyes harci szakaszok jelölték ki a felvételező helyeket, amelyek jól megszervezett rendszerének eredményeképpen a fronton nincs élelemhiány. Ma a vöröskatona napi fejadagja 2 font kenyér, hús, burgonya és káposzta.

A fronton az egész élelmezési ügyet a Köztársaság Legfelsőbb Forradalmi Katonai Tanácsa mellett működő katonai élelmezési bizottság vezeti. Ez a bizottság szervezte meg a fronton harcoló egységek helyes ellátását.

A fronton, *Sztálin* elvtárs szavai szerint, a „Szoldat Revoljucii"[28] és a „Borba"[29] c. lap, továbbá brosúrák, röplapok stb. terjesztésével folyik az agitáció. A csapatok hangulata harcias és bizakodó.

Hadseregünk ruházatát illetőleg nagy fogyatékosság az, hogy a katonáknak nincs egységes egyenruhájuk. Kívánatos volna, hogy mennél előbb új katonai egyenruhát tervezzenek és azt azonnal rendszeresítsék a fronton.

Sztálin elvtárs szerint óriási jelentőségű a Központi Végrehajtó Bizottságnak egyes katonák és egész katonai alakulatok hőstettekre való buzdítása érdekében kiadott legutóbbi dekrétuma, amely elrendeli, hogy a katonákat hőstetteikért megkülönböztető jelvényekkel, az alakulatokat pedig zászlókkal kell kitüntetni.

Már korábban, e dekrétum kiadása előtt is az volt a helyzet, hogy a forradalmi zászlókkal kitüntetett alakulatok kitüntetésük után úgy küzdöttek, mint az oroszlánok.

Ami a velünk szemben álló ellenséges alakulato-

kat illeti, ezeknek 90%-a kozák falvak nem-kozák lakosságából, főképpen ukránokból és önkéntes tisztekből áll. A kozákok száma nem több 10%-nál. Az ellenségnek az az előnye, hogy mozgékony lovassággal rendelkezik. Nálunk ez még csak kialakulóban van.

Befejezésül ki kell emelnem, hogy a mi harcoló egységeink egyre tömörebbek és egyre jobban összeforrnak, s ugyanakkor az ellenség teljes felbomlásának folyamata fokozódik.

„Izvesztyija" 205. sz.
1918 szeptember 21.

A DOLGOK LOGIKÁJA

(A mensevikek Központi Bizottságának „Tézisei" alkalmából)

Egy okmányt kaptunk, amelynek címe: a mensevik párt „Központi Bizottságának tézisei és határozata" (1918 október 17—21). Ez az okmány összegezi a Szovjethatalom 1917 októberétől kifejtett tevékenységének eredményeit és bizonyos távlatot körvonalaz, amely a mensevik párt fejlődése szempontjából úgy látszik, komoly jelentőségű. De az okmányban azok a következtetések a legbecsesebbek, amelyek megdöntik a mensevizmusnak a forradalom egy éve alatt folytatott egész gyakorlati politikáját. Más alkalomra hagyjuk a „Tézisek és határozat" boncolgatását, most csak néhány benyomásunkat tartjuk szükségesnek az olvasóval közölni.

I

AZ OKTÓBERI FORRADALOMRÓL

Kerek egy évvel ezelőtt történt. Az ország az imperialista háború és a gazdasági bomlás súlya alatt roskadozott. A kimerült, a végsőkig elgyötört front képtelen volt tovább harcolni. De az angol imperialisták (Buchanan!) mindjobban behálózták az ország-

got s minden eszközzel azon voltak, hogy az ország folytassa az imperialista háborút. Rigát feladták[30], Petrográd feladására készülődtek, csak azért, hogy bebizonyítsák a háború és a katonai diktatúra szükségességét. A burzsoázia mindezt megértette és nyiltan katonai diktatúrára törekedett, hogy a forradalmat szétzúzza.

Mit csináltak akkor a bolsevikok?

A bolsevikok forradalomra készülődtek. Azt tartották, hogy a proletariátusnak meg kell ragadnia a hatalmat, mert ez az egyetlen kiút a háború és a gazdasági bomlás zsákutcájából. Azt tartották, hogy ilyen forradalom nélkül lehetetlen szakítani az imperializmussal és Oroszországot lehetetlen kiszabadítani az imperializmus karmaiból. Összehívták a Szovjetkongresszust, mint a hatalom egyetlen utódát az országban.

Először forradalom, s azután — béke.

Mit csináltak akkor a mensevikek?

A bolsevikok „csínyjét" „ellenforradalmi kalandorságnak" minősítették. A Szovjetkongresszust feleslegesnek tartották és akadályozták, magukat a Szovjeteket pedig lebontásra való „ócska barakkoknak" nyilvánították. „Barakk" — Szovjetek helyett európai stílusú „szilárd épületet" — előparlamentet[31] javasoltak, ahol Miljukovval együtt „radikális agrár- és gazdasági reform"-terveket dolgoztak ki. Nem kívántak szakítani az imperializmussal, ehelyett azt javasolták, hogy a szövetségesek tartsanak konferenciát Párizsban — ebben látták a háborúból kivezető utat. A „következetes békepolitikát" pedig abban látták, hogy a mensevik Szkobelev résztvesz

ezen a konferencián, úgyszintén Akszelrodnak azokban a kétes mesterkedéseiben, amelyek a Scheidemannok, Renaudelok és Hyndmanok kongresszusának egybehívására irányultak.

Azóta eltelt egy év. A „bolsevik forradalom" elseperte a belső és külföldi imperialisták agyafúrt gépezetét. A régi imperialista háborúnak már csak emléke él Oroszországban. Oroszország felszabadult az imperializmus igája alól. Önálló külpolitikát folytat és reméli, hogy a jövőben is ilyen politikát fog folytatni. Ma már mindenki világosan látja, hogy az Októberi Forradalom nélkül Oroszország nem jutott volna ki az imperialista háború zsákutcájából, a parasztok nem kaptak volna földet, a munkások nem igazgatnák a gyárakat.

Ugyan mit mondanak *most* nekünk a mensevikek, mit mond a Központi Bizottságuk? Hallgassák:

„Az 1917 októberi bolsevik forradalom történelmileg szükségszerű, mert szétszakítván a dolgozó tömegek és a tőkés osztályok közötti kapcsolatokat, ezzel kifejezésre juttatta a dolgozó tömegeknek azt a törekvését, hogy a forradalom irányát teljes egészében saját érdekeiknek rendeljék alá, ami nélkül elképzelhetetlen volt Oroszország kiszabadítása a szövetséges imperializmus harapófogójából, elképzelhetetlen volt a következetes békepolitika, az agrárreform radikális végrehajtása és az egész gazdasági élet állami szabályozása a néptömegek érdekében, továbbá, mert a forradalom e szakaszának az volt a tendenciája, hogy fokozza annak a hatásnak a lendületét is, melyet az oroszországi forradalom a világeseményekre gyakorolt" (lásd: „Tézisek és határozat").

Ezt mondja most a mensevik Központi Bizottság.

Hihetetlen, de tény. Kiderül, hogy a „bolsevik forradalom" „történelmileg szükségszerű", „ami nélkül elképzelhetetlen volt Oroszország kiszabadítása a szövetséges imperializmus harapófogójából", „elképzelhetetlen volt a következetes békepolitika", az „agrárreform radikális végrehajtása" és „az egész gazdasági élet állami szabályozása a néptömegek érdekében".

De hiszen ez ugyanaz, amit a bolsevikok már egy évvel ezelőtt állítottak s ami ellen a mensevik Központi Bizottság oly elkeseredett dühvel harcolt!

Igen, ugyanaz.

Nemde: az élet még a legjavíthatatlanabbakat is tanítja és javítja. Az élet mindennél hatalmasabb, mindenek ellenére mindíg felülkerekedik . . .

II

A PROLETÁRDIKTATÚRÁRÓL

Ez tíz hónappal ezelőtt történt. Gyülekezett az Alkotmányozó Gyűlés. A szétvert burzsoá ellenforradalmárok újból összeszedték erejüket és kezüket dörzsölgetve már előre élvezték a Szovjethatalom „pusztulását". A külföldi imperialista (szövetséges) sajtó üdvözölte az Alkotmányozó Gyűlést. A mensevikek és eszerek „magán"-tanácskozásokat tartottak s tervet dolgoztak ki arra vonatkozólag, hogy a hatalmat a Szovjetek kezéből átadják az Alkotmányozó Gyűlés, „az orosz föld gazdája" kezébe. A „becsületes koalíció" újjászületésének és a bolsevik „hibák" felszámolásának árnya kísértett.

Mit csináltak akkor a bolsevikok?

Folytatták a proletárhatalom megszilárdításának már megkezdett művét. Azt tartották, hogy a „becsületes koalíciót" és annak szervét, a polgári demokratikus Alkotmányozó Gyűlést a történelem pusztulásra ítélte, mert tudták, hogy új erő született — a proletariátus hatalma, az új kormányzási forma pedig — a Szovjetek Köztársasága. 1917 elején az Alkotmányozó Gyűlés jelszava haladó jelszó volt és a bolsevikok támogatták. 1917 végén, az Októberi Forradalom után, az Alkotmányozó Gyűlés jelszava reakcióssá vált, mert nem felelt meg többé az országban harcoló politikai erők viszonyának. A bolsevikok azt tartották, hogy olyan helyzetben, amikor imperialista háború dúl Európában, és Oroszországban győzött a proletárforradalom, csak két hatalom lehetséges: vagy a proletariátus diktatúrája, Szovjet Köztársaság formájában, vagy a burzsoázia diktatúrája, katonai diktatúra formájában, — és minden arra irányuló kísérlet, hogy középutat találjanak és felélesszék az Alkotmányozó Gyűlést, múlhatatlanul a régihez való visszatérésre, reakcióra, az októberi vívmányok felszámolására vezet. A bolsevikok nem kételkedtek abban, hogy a polgári parlamentarizmus és a polgári demokratikus köztársaság a forradalom túlhaladott foka ...

Azóta tíz hónap telt el. Az Alkotmányozó Gyűlést, amely megkísérelte a Szovjetek hatalmának felszámolását, feloszlatták. Az ország parasztjai még csak meg sem érezték, a munkások örömujjongással fogadták a feloszlatást. Az „Alkotmányozó Gyűlés" híveinek egy része Ukrajnába utazott és a német imperialistákat hívta segítségül a Szovjetek elleni

harcra. Az „Alkotmányozó Gyűlés" híveinek másik része a Kaukázusba utazott és a török-német imperialisták karjaiban pihent meg. Az „Alkotmányozó Gyűlés" híveinek harmadik része Szamárába utazott s az angol-francia imperialistákkal karöltve háborút indított Oroszország munkásai és parasztjai ellen. Az Alkotmányozó Gyűlés jelszava tehát politikai tőkefilkók behálózásának eszközévé és olyan zászlóvá változott át, amely a belső és külső ellenforradalmárokat takargatni volt hivatott a Szovjetek ellen folytatott harcukban.

Hogyan viselkedtek a mensevikek ebben az időszakban?

Harcoltak a Szovjethatalom ellen s az egész idő alatt az Alkotmányozó Gyűlés ellenforradalmivá vált jelszavát támogatták.

Ugyan mit mondanak *most* nekünk a mensevikek, mit mond a Központi Bizottságuk? Hallgassák meg:

A Központi Bizottság „elvet mindennemű politikai együttműködést a demokráciával szemben ellenséges osztályokkal és visszautasít minden, mégha demokratikus lobogóval is álcázott olyan kormánykombinációkban való részvételt, amely a demokrácia és a tőkés burzsoázia «általános nemzeti» koalícióin vagy a külföldi imperializmustól és militarizmustól való függőségen alapul" (lásd „Tézisek").

Továbbá:

„A városi nem-proletár tömegekre és a falu dolgozó tömegeire támaszkodó forradalmi demokráciának minden arra irányuló kísérlete, hogy a szovjet kormány és az ezt támogató tömegek ellen indított fegyveres harcban vissza-

állítsa a demokratikus köztársaságot, a nemzetközi helyzet jellege és az oroszországi demokratikus kispolgárság politikai éretlensége következtében a társadalmi erők olyan átcsoportosulását vonta és vonja maga után, mely a demokratikus rend visszaállítását célzó harcot megfosztja forradalmi jelentőségétől és a forradalom legfontosabb szocialista vívmányait közvetlenül fenyegeti. Az a törekvés, hogy a tőkés osztályokkal minden áron megegyezzenek s a hatalomért folyó harc érdekében külföldi fegyvereket vegyenek igénybe, a forradalmi demokrácia politikáját megfosztja minden önállóságtól és azt a tőkés osztályok, valamint az imperialista koalíciók eszközévé változtatja" (lásd „Tézisek és határozat").

Röviden: a koalíciót határozottan és fenntartás nélkül „elvetik", és elismerik, hogy a demokratikus köztársaságért és az Alkotmányozó Gyűlésért folyó harc ellenforradalmi harc, mivel a forradalom legfontosabb szocialista vívmányait „közvetlenül fenyegeti".

Ebből csak egy következtetést lehet levonni éspedig azt, hogy a Szovjethatalom, a proletárdiktatúra az egyetlen elképzelhető forradalmi hatalom Oroszországban.

De hiszen ez ugyanaz, amit a bolsevikok oly régen hangoztatnak s ami ellen a mensevikek tegnap még harcoltak!

Igen, ugyanaz.

Nemde: a dolgok logikája erősebb bármely más logikánál, a mensevik logikánál is ...

III

KISPOLGÁRI ZŰRZAVAR

Tehát:

Tény, hogy a bolsevik „kalandorság" ellen folytatott egyéves harc után a mensevik Központi Bizottság kénytelen elismerni az 1917-es októberi „bolsevik forradalom" „történelmi szükségszerűségét".

Tény, hogy az Alkotmányozó Gyűlésért és „becsületes koalícióért" folytatott hosszú harc után a mensevik Központi Bizottság, kelletlenül és vonakodva, de mégis kénytelen elismerni az „általános nemzeti" koalíció alkalmatlanságát és a „demokratikus rend visszaállításáért", valamint az Alkotmányozó Gyűlésért folytatott harc ellenforradalmi voltát.

Igaz, ez az elismerés egyéves késéssel történt, miután az Alkotmányozó Gyűlés jelszavának ellenforradalmi jellege és az Októberi Forradalom történelmi szükségszerűsége közkeletű igazsággá, közhellyé vált — az ilyen késés pedig semmiképpen sem méltó a mensevik Központi Bizottsághoz, amely a forradalomban vezető szerepre tart igényt. De hát a menseviknek már ez a sorsa: nem első alkalommal maradnak el az eseményektől, és azt hisszük, hogy ez nem az utolsó alkalom, amikor bolsevikoktól levetett ruhákban próbálnak parádézni . . .

A mensevik Központi Bizottság ilyen beismerése után azt lehetett volna hinni, hogy most már nem lehetnek közöttünk komoly nézeteltérések. Igen, így is történt volna, ha nem a mensevik Központi Bizottsággal volna dolgunk, hanem következetes forradalmárokkal, akik végig tudják gondolni a dol-

gokat és következetesen tudnak cselekedni. De hát éppen az a baj, hogy ebben az esetben kispolgári intellektuelek pártjával van dolgunk, akik örökösen a proletariátus és a burzsoázia, a forradalom és az ellenforradalom között ingadoznak. Ebből erednek a szó és a tett közötti múlhatatlan ellentmondások, ez az oka az örökös bizonytalanságnak és eszmei tétovázásnak.

Valóban mulatságos. Hiszik, vagy sem, a mensevik Központi Bizottság:

„Továbbra is a néphatalmat, a korlátlan demokráciát tartja az egyetlen olyan politikai formának, melyben a proletariátus szociális felszabadulását elő lehet készíteni és meg is lehet valósítani. A szabadon választott teljhatalmú Alkotmányozó Gyűlés által szervezett demokratikus köztársaságban, az általános és egyenlő választójogban stb. nemcsak a tömegek politikai nevelésének és a proletariátus saját érdekeinek zászlaja alatt történő osztálytömörítésének semmivel sem helyettesíthető eszközét látja, hanem azt az egyetlen talajt is, amelyen a szocialista proletariátus társadalmi alkotó munkáját kifejtheti" (lásd „Tézisek és határozat").

Hihetetlen, de tény. Egyrészt a „demokratikus rend visszaállításáért folyó harc", mint láttuk, „a forradalom legfontosabb szocialista vívmányait közvetlenül fenyegeti" és éppen ezért nyilvánítják ellenforradalmi harcnak, másrészt a mensevikek Központi Bizottsága „továbbra is" a már eltemetett „teljhatalmú Alkotmányozó Gyűlés" mellett foglal állást! Vagy talán a mensevik Központi Bizottság „fegyveres harc" nélkül gondolja kivívni az „Alkotmányozó Gyűlést"? Hogyan értsük ebben az esetben a „bolsevik forradalom történelmi szükségszerűségét", hiszen

ez a forradalom félredobta a „teljhatalmú Alkotmányozó Gyűlést"?

Van még más is. A mensevikek Központi Bizottsága nem követel sem többet, sem kevesebbet, mint:

„A rendőri megtorlások rendkívüli szerveinek és a rendkívüli törvényszékeknek megszüntetését", valamint a „politikai és gazdasági terror beszüntetését" (lásd „Tézisek és határozat").

Egyrészt elismerik a proletárdiktatúra „történelmi szükségszerűségét", amely arra hivatott, hogy elnyomja a burzsoázia ellenállását, másrészt azt követelik, hogy szüntessék meg a hatalom néhány igen fontos eszközét, amelyek nélkül el sem képzelhető a burzsoázia ellenállásának elnyomása! Mi történjék ebben az esetben az Októberi Forradalom vívmányaival, amelyek ellen a burzsoázia minden erejével harcol, nem riadva vissza terrorcselekmények szervezésétől és rabló összeesküvésektől sem? Hogyan lehet elismerni az Októberi Forradalom „történelmi szükségszerűségét" és el nem ismerni az abból folyó elkerülhetetlen eredményeket és következményeket?!

Kivergődik-e valaha a mensevik Központi Bizottság ebből a kusza kispolgári zűrzavarból?

IV

ÉS EZEK UTÁN?..

Egyébként a mensevik Központi Bizottság megkísérli, hogy kivergődjék belőle. Nézzük csak:

„Síkraszállva Oroszország egységéért és függetlenségéért, melyet a demokráciának saját erejéből, a demokrácia vívmányai alapján kell helyreállítania, s ezzel

elvetve a külföldi tőkések mindennemű beavatkozását Oroszország belügyeibe", a mensevik párt „politikailag szolidáris a szovjet kormánnyal, amennyiben ez azért küzd, hogy Oroszország területét különösen a külföldi megszállás alól felszabadítsa, és harcol a nem-proletár demokráciának a megszállás kiszélesítésére és fenntartására irányuló próbálkozásai ellen. De ez a politikai szolidaritás az imperialista beavatkozás kérdésében csak abban az esetben vezethetne a megszállt oroszországi területek felszabadításáért küzdő Szovjetkormány hadműveleteinek közvetlen támogatására, ha ez a kormány valóban hajlandó volna arra, hogy a végvidékek nem-bolsevik demokráciájához való viszonyát ne elnyomásra és terrorra, hanem kölcsönös megegyezésre alapítsa" (lásd „Tézisek és határozat").

Így tehát a Szovjethatalom ellen folytatott harctól eljutottunk a Szovjethatalommal való „megegyezéshez".

„Politikai szolidaritás a szovjet kormánnyal"... Nem tudjuk, meddig terjed ez a szolidaritás, de kell-e mondanunk, hogy a bolsevikoknak nem lesz kifogásuk az ellen, ha a mensevik Központi Bizottság szolidáris a Szovjethatalommal? Mi tökéletesen megértjük a Szovjetkormánnyal és, mondjuk, a szamárai „Alkotmányozó Gyűlés" tagjaival való szolidaritás közötti különbséget.

„A Szovjetkormány hadműveleteinek közvetlen támogatása" ... Nem tudjuk, hogy a mensevik Központi Bizottság mekkora hadsereget tudna a Szovjethatalom rendelkezésére bocsátani, milyen katonai erőkkel gazdagíthatná a Szovjet Hadsereget, de kell-e bizonyítani, hogy a bolsevikok csak üdvözölhetnék a Szovjethatalom katonai támogatását? Mi tökéletesen megértjük, milyen óriási különbség van a Szovjet-

kormány katonai támogatása és a mensevikeknek a Kerenszkij-időszak imperialista háborúja alatt, mondjuk, a „honvédelmi tanácskozáson"[32] való részvétele között.

Mindez így van. A tapasztalat azonban megtanított bennünket arra, hogy ne higgyünk az embereknek pusztán szavaik alapján, megszoktuk, hogy a pártokat és csoportokat ne csak határozataik alapján ítéljük meg, hanem elsősorban tetteik alapján.

S miről tanuskodnak a mensevikek tettei?

Ukrajnában a mensevikek mindezideig nem szakítottak Szkoropadszkij ellenforradalmi kormányával, minden eszközzel harcolnak Ukrajna szovjet elemei ellen s ezáltal támogatják a belső és külföldi imperialisták uralmát Dél-Oroszországban.

A Kaukázusban a mensevikek már régen szövetségre léptek a földbirtokosokkal és tőkésekkel, és szent háborút hirdetve az Októberi Forradalom hívei ellen, a német imperialistákat hívták segítségül.

Az Urálban és Szibériában a mensevikek, miután szolidaritást vállaltak az angol-francia imperialistákkal, a valóságban segítették és még mindig segítenek felszámolni az Októberi Forradalom vívmányait.

Krasznovodszkban a mensevikek megnyitották az angol imperialisták előtt a Káspintúli határterület kapuját s ezzel megkönnyítették nekik a Szovjethatalom leverését Turkesztánban.

Végül, Európai Oroszország mensevikjeinek egy része a Szovjethatalom elleni „aktív" „harc" szükségességét hirdeti, ellenforradalmi sztrájkokat szervez az Oroszország felszabadításáért folyó háborúban vérét ontó hadseregünk hátában és ezáltal meg-

valósíthatatlanná teszi „a Szovjetkormány hadműveleteinek" a mensevik Központi Bizottság által hirdetett „támogatását".

A mensevizmusnak mindezek a Közép-Oroszországban és Oroszország végein működő szocialistaellenes és ellenforradalmi elemei máig is a mensevik párt tagjainak tekintik magukat, amelynek Központi Bizottsága most ünnepélyesen kijelenti, hogy „politikailag szolidáris" a Szovjethatalommal.

Kérdezzük:

1. Milyen álláspontra helyezkedik a mensevik párt Központi Bizottsága a mensevizmus fentemlített ellenforradalmi elemeivel szemben?

2. Szándékozik-e határozottan és visszavonhatatlanul szakítani velük?

3. Megtették-e ebben az irányban legalább az első lépést?

Mindezek olyan kérdések, amelyekre nem találunk választ sem a mensevik Központi Bizottság „határozatában", sem pedig a mensevikek gyakorlati tevékenységében.

Márpedig kétségtelen, hogy a mensevik Központi Bizottság által most hirdetett „kölcsönös megegyezés" megvalósulását csak a menseviznus ellenforradalmi elemeivel való határozott szakítás vihetné előbbre.

„Pravda" 234. sz.
1918 október 29.
Aláírás: I. Sztálin.

BESZÉD A MUNKÁS-, KATONA- ÉS PARASZTKÜLDÖTTEK MOSZKVAI SZOVJETJÉNEK TELJES ÜLÉSÉN A DÉLI FRONT HELYZETÉRŐL

1918 október 29

(Ujságbeszámoló)

Felesleges bizonyítanom — mondja *Sztálin* elvtárs —, hogy Szovjet-Oroszország erői növekednek — erről eléggé világosan tanuskodnak sikerei. De Szovjet-Oroszország ellenségei még sohasem igyekeztek olyan szívósan megtörni bennünket, mint most. Szovjet-Oroszország ellenségeinek terve arra irányul, hogy elszakítsák tőle leggazdagabb gabonavidékeit és harc nélküli megadásra kényszerítsék. E terv megvalósítására öt-hat hónappal ezelőtt Szamárát és Szibériát szemelték ki. A legutóbbi két hónap alatt bebizonyítottuk ellenségeinknek, hogy ez a tervük kivihetetlen. Most délen igyekeznek megismételni ezt a kalandot. Dél-Oroszországnak nagy a vonzóereje. Legalább 150 millió pud gabonafeleslege van. Többszázezer pud szénnel rendelkezik. De még nagyobb jelentősége van Dél-Oroszországnak hadászati tekintetben. Ezen a területen új nemzetközi csomópont van kialakulóban. Ez az ott folyó munkából látható. Jekatyerinodarban új kormány alakult, Krasznovval az élén. Ott három hadsereg egyesült. Az ellenforradalmárok, Dél-Oroszország elfoglalására törekedve,

fő csapásukat Caricin ellen irányítják. Krasznov augusztusban parancsot adott Caricin elfoglalására. A parancsot nem hajtották végre és Krasznov hadseregének futva kellett menekülnie. Októberben Krasznov újabb parancsot adott ki: október 15-ig minden áron el kell foglalni Caricint és egyesülni kell a csehszlovákokkal. Több tábornok egyesített hadseregeinek legalább 40 ezredét vetették harcba. A tábornokoknak mégis futva kellett menekülniök, egyikük még a csizmáját is elvesztette. (D e r ü l t s é g.)

Csak ekkor értették meg a tábornokok, hogy hadseregünk igazi, egyre növekvő erő, amellyel nem tudnak elbánni.

Miben rejlik hadseregünk ereje? Miért veri olyan biztosan az ellenséget?

Hadseregünk ereje tudatosságában és fegyelmében rejlik. A tudatosság és a proletár fegyelem a Déli Fronton aratott sikereink egyik oka.

Sikereink másik oka az, hogy új vörös tisztikar alakult ki. A vörös tisztek nagyrészt volt katonák, akik számos csatában mentek át a tűzkeresztségen és jól ismerik a hadimesterséget. Ők vezetik győzelemre csapatainkat.

Ezek azok a döntő tényezők, amelyek hadseregünk sikerét meghatározzák. Ezért gondolom, hogy délen a fekete bandáknak sohasem fog sikerülni hadseregünket legyőzni.

„Izvesztyija" 237. sz.
1918 október 30.

DÉL-OROSZORSZÁGRÓL

Beszélgetés a „Pravda" tudósítójával

Sztálin népbiztos, aki nemrég érkezett meg küldetéséből, közölte tudósítónkkal a Déli Front helyzetéről szerzett benyomásait.

A DÉLI FRONT FONTOSSÁGA

Az, hogy a Déli Front a doni ellenforradalom és az asztraháni-uráli-csehszlovák bandák közé esik — ez a *hadászati helyzet már egymagában* is a Déli Front fontosságáról tanuskodik. Az angol befolyási szféra (Enzeli, Krasznovodszk) közelsége csak fokozza a Déli Front fontosságát. Azonkívül Dél-Oroszország kincsei (gabona, kőolaj, szén, állatok, hal) egymaguk is gerjesztik az imperialista rablók farkasétvágyát, akik arra törekszenek, hogy ezt a fontos szegletet elszakítsák Oroszországtól. Kétségtelen továbbá az is, hogy az ősz beálltával és a szamárai kaland felszámolása után a hadműveletek központja délre fog áttolódni. Tulajdonképpen ezzel magyarázható a déloroszországi ellenforradalmárok mostani „lázas" tevékenysége: sebtiben új (teljesen új!) „összoroszországi kormányt" tákolnak össze cári lakájokból — Sipov, Szazonov, Lukomszkij részvételével —, *egy* hadsereg-

ben egyesítik Krasznov, Gyenyikin és Szkoropadszkij bandáit, segítségül hívják Angliát stb.

CARICIN, A CSAPÁS KÖZPONTJA

Az ellenség legfőbb célpontja — Caricin. Ez érthető is, mert Caricin elfoglalása és a Dél-Oroszországgal való összeköttetés megszakítása ellenségeink valamennyi feladatának megoldását biztosítaná: a doni ellenforradalmárokat egyesítené az asztrahán és uráli csapatok kozák vezetőivel s így egységes ellenforradalmi frontot teremtene a Dontól a csehszlovákokig; a bel- és külföldi ellenforradalmárok számára szilárdan biztosítaná Dél-Oroszországot és a Káspi-melléket; reménytelen helyzetbe hozná Észak-Kaukázus szovjet csapatait . . .

Főképpen ez a magyarázata annak, hogy a déloroszországi fehérgárdisták oly szívósan igyekeznek Caricint elfoglalni.

Krasznov még augusztusban parancsot adott, hogy „el kell foglalni Caricint". Krasznov bandái eszeveszett dühvel rontottak frontunkra, hogy megtörjék ellenállását, de Vörös Hadseregünk visszaverte támadásukat és visszavetette őket a Don mögé.

Október elején újabb parancsot adtak Caricin elfoglalására, de ezúttal már a rosztovi ellenforradalmi kozák nagytanács adta a parancsot. Az ellenség legalább negyven ezredet vont össze a Don vidékéről, Kievből (Szkoropadszkij tiszti ezredei!), a Kubánból (Alekszejev „önkéntesei"!). Vörös Hadseregünk acélökle azonban ezúttal is visszavetette Krasznov bandáit s csapataink az ellenség számos ezredét bekerítették és megsemmisítették, ágyúkat, géppuskákat

és puskákat zsákmányoltak. Mamontov, Antonov, Popov, Tolkuskin tábornok és egész falka ezredes kénytelen volt futva menekülni.

MIBEN REJLIK HADSEREGÜNK EREJE?

Hadseregünk sikerei mindenekelőtt tudatosságával és fegyelmével magyarázhatók. Krasznov katonái elképesztően korlátoltak és tudatlanok, teljesen elszakadtak a külvilágtól. Nem tudják, miért harcolnak. „Megparancsolták, hát kénytelenek vagyunk verekedni" — mondják a kihallgatott foglyok.

Egészen más a mi vörös katonánk. Büszkén nevezi magát a forradalom katonájának. Tudja, hogy nem a tőkések nyereségéért, hanem Oroszország felszabadításáért harcol, s ennek tudatában nyitott szemmel, bátran megy a harcba. A vörös katonák rend és fegyelem után vágyódnak és ez a vágy olyan erős, hogy gyakran maguk büntetik meg „engedetlen" és kevésbbé fegyelmezett bajtársaikat.

Éppolyan fontos az is, hogy volt katonákból, akik számos ütközetben estek át a tűzkeresztségen, új vörös tiszti káder alakult. Ezek a vörös tisztek, mint a cement, egységes fegyelmezett szervezetté szilárdítják hadseregünket.

De a hadsereg erejét nemcsak saját tulajdonságai határozzák meg. A hadsereg nem létezhet sokáig erős hátország nélkül. A front csak akkor lehet szilárd, ha a hadsereg rendszeresen kap a hátországból utánpótlást, lőszert, élelmet. E tekintetben nagy szerepe volt annak, hogy a hátországban — főleg öntudatos munkások köréből — hozzáértő és ügyes szervezők jelentek meg, akik lelkiismeretesen és fáradhatatlanul

dolgoznak a mozgósítás és ellátás terén. Biztosan állíthatjuk, hogy ilyen szervezők nélkül nem menthettük volna meg Caricint.

Mindez olyan félelmetes erővé kovácsolja hadseregünket, amely meg bírja törni az ellenség bármilyen ellenállását.

Minden jel arra mutat, hogy Dél-Oroszországban új nemzetközi csomópont van kialakulóban. Az, hogy Anglia pártfogoltjaiból Jekatyerinodarban „új" „összoroszországi kormány" alakult, hogy a három ellenforradalmi hadsereg (Alekszejev, Szkoropadszkij, Krasznov), amelyet csapataink Caricinnál egyszer már megvertek, egyesült, a várható angol beavatkozásról szóló hírek s az a tény, hogy Anglia Enzeliből és Krasznovodszkból felszereli a tyereki ellenforradalmárokat — mindez nem véletlen. A Szamárában kudarcba fulladt kalandot most Dél-Oroszországban akarják megismételni. De nem fognak, kétségtelenül nem fognak rendelkezni azzal, ami nélkül a győzelem elképzelhetetlen, vagyis nem lesz olyan hadseregük, amely hisz az ellenforradalom sötét ügyében és képes a végsőkig harcolni. Elegendő lesz egyetlen erős nyomás — és az ellenforradalmi kalandorok kártyavára összedől. Erről kezeskedik hadseregünk hősiessége, a krasznovi és alekszejevi „csapatok" soraiban végbemenő bomlás, az erősödő forrongás Ukrajnában, Szovjet-Oroszország növekvő hatalma és végül, a mindinkább erősödő nyugati forradalmi mozgalom. A déloroszországi kaland ugyanúgy fog végződni, mint a szamárai kaland.

„Pravda" 235. sz.
1918 október 30.

AZ OKTÓBERI FORRADALOM

(1917 október 24-e és 25-e Petrográdon)

Az októberi felkelést siettető legfontosabb események ezek voltak: az Ideiglenes Kormány szándéka, hogy (Riga feladása után) feladja Petrográdot, a Kerenszkij-kormány készülődése, hogy átköltözzék Moszkvába, a régi hadsereg parancsnoki karának elhatározása, hogy Petrográd egész helyőrségét a frontra dobják és védtelenül hagyják a fővárost, és végül a Rodzjanko elnökletével egybegyűlt fekete kongresszus[33], amely lázasan dolgozott az ellenforradalom megszervezésén. Ehhez járult még a növekvő gazdasági bomlás és az a tény, hogy a front nem akarta folytatni a háborút. Mindez elkerülhetetlenné tette a gyors és jól megszervezett felkelést, mely az egyetlen kivezető út volt az akkori helyzetből.

A bolsevik párt Központi Bizottsága már szeptember végén elhatározta, hogy a párt minden erejét a sikeres felkelés megszervezésére mozgósítja. E célból a Központi Bizottság elhatározta, hogy Petrográdon Forradalmi Katonai Bizottságot szervez, kikényszeríti, hogy a petrográdi helyőrség a fővárosban maradjon, és egybehívja a Szovjetek Összoroszországi Kongresszusát. Egyesegyedül ez a kongresszus lehe-

tett a hatalom utóda. A felkelés megszervezésének általános tervébe feltétlenül beletartozott a fronton és a hátországban legnagyobb befolyású moszkvai és petrográdi Szovjet előzetes meghódítása.

A „Rabocsij Puty"[34], a párt Központi Lapja, a Központi Bizottság utasítását követve, nyiltan kezdte hirdetni a felkelést és előkészítette a munkásokat és parasztokat a döntő harcra.

Az Ideiglenes Kormánnyal való első nyilt összeütközés a bolsevik „Rabocsij Puty" betiltásával kapcsolatban történt. Az Ideiglenes Kormány rendeletére a lapot betiltották és helyiségeit bezárták. A Forradalmi Katonai Bizottság rendeletére a lap helyiségeit forradalmi úton kinyitották. A pecséteket letépték, az Ideiglenes Kormány biztosait eltávolították. Ez október 24-én történt.

Október 24-én a Forradalmi Katonai Bizottság biztosai számos igen fontos állami intézményből erőszakkal eltávolították az Ideiglenes Kormány képviselőit, minek következtében ezek az intézmények a Forradalmi Katonai Bizottság kezébe kerültek s az Ideiglenes Kormány egész apparátusa felbomlott. Ezen a napon (október 24-én) — egyes hadapródiskolák és a páncélos hadosztály kivételével — az egész helyőrség, valamennyi petrográdi ezred átpártolt a Forradalmi Katonai Bizottsághoz. Az Ideiglenes Kormány tétovázott. Csak este kezdte megszállni a hidakat rohamzászlóaljakkal, amelyek közül néhányat sikerült kivonultatnia. A Forradalmi Katonai Bizottság válaszképpen bevetette a matrózokat és a viborgi vörösgárdistákat, akik eltávolították és szétkergették a rohamzászlóaljakat s maguk

szállták meg a hidakat. Ezzel megkezdődött a nyilt felkelés. Több ezredünket azzal a feladattal bíztuk meg, hogy kerítsék be a törzsépület és a Téli Palota egész környékét. A Téli Palotában az Ideiglenes Kormány ülésezett. A páncélos hadosztály átpártolása a Forradalmi Katonai Bizottsághoz (október 24-én késő éjjel) meggyorsította a felkelés kedvező kimenetelét.

Október 25-én ült össze a Szovjetkongresszus, ennek adta át a Forradalmi Katonai Bizottság a kivívott hatalmat.

Október 26-án kora reggel, miután az „Avrora" ágyútűz alá vette a Téli Palotát és a törzsépületet, miután a szovjet csapatok a Téli Palota előtt megtörték a hadapródiskolások ellenállását, az Ideiglenes Kormány megadta magát.

A forradalom lelke elejétől végig a párt Központi Bizottsága volt, élén Lenin elvtárssal. Vlagyimir Iljics akkoriban Petrográdon, a viborgi városrészben, illegális lakásán tartózkodott. Október 24-én este a Szmolnijba hívták, hogy vezesse a mozgalmat.

Az Októberi Felkelésben kiváló szerepük volt a balti matrózoknak és a viborgi városrész vörösgárdistáinak. Ezek az emberek oly hallatlanul bátrak voltak, hogy a petrográdi helyőrségnek főleg az a szerep jutott, hogy erkölcsileg és részben katonailag támogassa az élenjáró harcosokat.

„Pravda" 241. sz.
1918 november 6.
Aláírás: I. Sztálin.

AZ OKTÓBERI FORRADALOM ÉS A NEMZETI KÉRDÉS

A nemzeti kérdés nem önálló, egyszersmindenkorra adott valami. A nemzeti kérdés csak része a fennálló rend átalakítására vonatkozó általános kérdésnek s ezért teljes egészében a társadalom helyzete, az országban uralkodó hatalom jellege és általában a társadalmi fejlődés egész menete határozza meg. Ez különösen kirívóan mutatkozik meg az oroszországi forradalom időszakában, amikor Oroszország végvidékein a nemzeti kérdés és a nemzeti mozgalom tartalma a forradalom menetétől és kimenetelétől függően gyorsan és mindenki szemeláttára változik.

I

A FEBRUÁRI FORRADALOM ÉS A NEMZETI KÉRDÉS

Az oroszországi polgári forradalom időszakában (1917 februárjában) a végvidékek nemzeti mozgalmának polgári szabadságmozgalom jellege volt. A „régi rendszer" által évszázadokon át elnyomott és kizsákmányolt oroszországi nemzetiségek első ízben éreztek magukban erőt és harcbaszálltak az elnyomók ellen. „Végetvetni a nemzeti elnyomásnak" — ez volt a

mozgalom jelszava. Oroszország végvidékeit szempillantás alatt „általános nemzeti" intézmények lepték el. A mozgalom élén a nemzeti, polgári-demokratikus értelmiség haladt. A „Nemzeti Tanácsok" Lettországban, Észtországban, Litvániában, Grúziában, Örményországban, Azerbajdzsánban, Észak-Kaukázusban, Kirgiziában és a Közép-Volga területén; a „Ráda" Ukrajnában és Belorussziában; a „Szfatul Tari" Besszarábiában; a „Kurultaj" a Krimben és Baskíriában; az „autonóm kormány" Turkesztánban — ezek köré az „általános nemzeti" intézmények köré tömörítette erőit a nemzeti burzsoázia. A nemzeti burzsoázia meg akart szabadulni a cárizmustól, mint a nemzeti elnyomás „legfőbb okától", és nemzeti burzsoá államokat akart alakítani. A nemzetek önrendelkezési jogát úgy értelmezték, mint a végvidékek nemzeti burzsoáziájának azt a jogát, hogy a hatalmat kezébe vegye és a februári forradalmat „saját" nemzeti államának megalakítására használja ki. A forradalom továbbfejlesztése nem felelt meg és nem is felelhetett meg az említett polgári intézmények számításainak. Emellett nem vették tekintetbe, hogy a cárizmus helyébe leplezetlen, pőrére vetkőzött imperializmus jön, hogy ez az imperializmus a nemzetiségek még erősebb és még veszedelmesebb ellensége és újabb nemzeti elnyomás alapja.

A cárizmus megdöntése és a burzsoázia hatalomrajutása azonban nem vezetett a nemzeti elnyomás megszüntetésére. A nemzeti elnyomás régi, durva formáját az elnyomás új, csiszoltabb, de annál veszedelmesebb formája váltotta fel. A Lvov—Miljukov—Kerenszkij-kormány nemcsak nem szakí-

tott a nemzeti elnyomás politikájával, hanem még új hadjáratot szervezett Finnország ellen (a szejm szétkergetése 1917 nyarán) és Ukrajna ellen (Ukrajna kulturális intézményeinek megsemmisítése). Sőt mi több: ez a természeténél fogva imperialista kormány arra szólította fel a lakosságot, hogy újabb területek, újabb gyarmatok és nemzetiségek leigázása céljából folytassa a háborút. Erre nemcsak az imperializmus belső természete sarkallta, hanem az is, hogy Nyugaton ott voltak a régi imperialista államok, amelyek telhetetlen mohósággal új területek és nemzetiségek leigázására törekedtek s azzal fenyegették, hogy befolyási körét szűkebbre szabják. Az imperialista államoknak a kis nemzetek leigázására irányuló harca, mint az imperialista államok létfeltétele — ez az a kép, amely az imperialista háború folyamán elénk tárult. A cárizmus megdöntése és a Miljukov—Kerenszkij-kormány megjelenése egyáltalán semmivel sem enyhítette ezt a vigasztalan képet. Természetes, hogy amikor a végvidékek „általános nemzeti" intézményei állami önállóságra próbáltak törekedni, az oroszországi imperialista kormány leküzdhetetlen ellenállásába ütköztek. Mivel pedig ezek az intézmények a nemzeti burzsoázia hatalmának kiépítése közben süketek voltak „saját" munkásaik és parasztjaik életbevágó érdekeivel szemben, az utóbbiak soraiban zúgolódást és elégedetlenséget keltettek. Az úgynevezett „nemzeti ezredek" csak olajat öntöttek a tűzre: a felülről fenyegető veszedelemmel szemben tehetetlenek voltak, viszont az alulról jövő veszedelmet csak fokozták és mélyítették. Az „általános nemzeti" intézmények védtelenül álltak a külső

csapásokkal és a belső kirobbanásokkal szemben. A keletkezőben levő burzsoá nemzeti államok már virágzásuk előtt hervadni kezdtek.

Az önrendelkezés elvének régi, polgári-demokratikus értelmezése ilyenformán fikcióvá vált s elvesztette forradalmi értelmét. Világos volt, hogy ilyen körülmények között szó sem lehetett a nemzeti elnyomás megszüntetéséről és a kis nemzeti államok önállóságának megteremtéséről. Egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy az elnyomott nemzetiségek dolgozó tömegei nem szabadulhatnak fel és a nemzeti elnyomás nem szűnhetik meg mindaddig, amíg nem szakítanak az imperializmussal, amíg meg nem döntik „saját" nemzeti burzsoáziájukat, amíg maguk a dolgozó tömegek nem veszik kezükbe a hatalmat.

Ez különösen élesen mutatkozott meg az Októberi forradalmi fordulat után.

II

AZ OKTÓBERI FORRADALOM ÉS A NEMZETI KÉRDÉS

A februári forradalom kibékíthetetlen belső ellentmondásokat rejtett magában. A forradalmat a munkások és parasztok (katonák) hajtották végre, de a forradalom eredményeképpen a hatalom nem a munkások és parasztok, hanem a burzsoázia kezébe ment át. A munkások és parasztok azért csináltak forradalmat, hogy végetvessenek a háborúnak és kiküzdjék a békét. A hatalomra jutott burzsoázia azonban a tömegek forradalmi lelkesedését a háború folytatására, a béke ellen igyekezett kihasználni. Az ország gazdasági romlása és az élelmezési válság

azt követelte, hogy a munkások javára sajátítsák ki a tőkét és az ipari vállalatokat, a parasztság javára pedig kobozzák el a földesúri földeket. Miljukov és Kerenszkij burzsoá kormánya azonban a földesurak és tőkések érdekeit oltalmazta s a munkások és parasztok törekvéseivel szemben határozottan a földesurak és tőkések védelmére kelt. Ez a forradalom polgári forradalom volt, melyet a munkások és parasztok kezével, a kizsákmányolók érdekében hajtottak végre.

De az imperialista háború, a gazdasági összeomlás és az élelmezési válság továbbra is ólomsúlyként nehezedett az országra. A front felbomlott és szertehullott. A gyárak leálltak. Az országban fokozódott az éhínség. A belső ellentmondásokkal teli februári forradalom nyilvánvalóan elégtelennek bizonyult az „ország megmentésére". A Miljukov—Kerenszkij kormány nyilvánvalóan képtelen volt a forradalom alapvető kérdéseinek megoldására.

Újabb, *szocialista* forradalomra volt szükség, hogy az kivezesse az országot az imperialista háború és a gazdasági összeomlás zsákutcájából.

Ez a forradalom az Októberi forradalmi fordulat eredményeképpen jött meg.

Az Októberi Forradalom azzal, hogy megdöntötte a földbirtokosok és a burzsoázia hatalmát s helyébe a munkások és parasztok kormányát állította, egycsapásra megoldotta a februári forradalom ellentmondásait. Megszüntette a mindenható földesúri és kulákhatalmat s a földet használatra átadta a falusi dolgozó tömegeknek; kisajátította a gyárakat és a munkások vezetése alá helyezte; szakított az imperializmussal és felszámolta a rablóháborút;

nyilvánosságra hozta a titkos szerződéseket és leleplezte az idegen területek elrablására irányuló politikát; végül, proklamálta az elnyomott népek dolgozó tömegeinek önrendelkezési jogát és elismerte Finnország függetlenségét — ezek azok a legfontosabb intézkedések, melyeket a Szovjethatalom a szovjet forradalom kezdetén foganatosított.

Ez valóban *szocialista* forradalom volt.

A központban megkezdődött forradalom nem maradhatott sokáig Közép-Oroszország szűk határai között. Miután a központban győzött, múlhatatlanul ki kellett terjednie a végvidékekre is. És valóban, az északról jövő forradalmi hullám már a forradalom első napjaitól kezdve elöntötte egész Oroszországot és egyik végvidékről a másikra csapott át. De itt a még Október előtt megalakult „nemzeti tanácsok" és területi (doni, kubáni, szibériai) „kormányok" gátjába ütközött. Ezek a „nemzeti kormányok" ugyanis hallani sem akartak a szocialista forradalomról. Mivel természetüknél fogva burzsoá kormányok voltak, eszük ágában sem volt lerombolni a régi, polgári rendet — ellenkezőleg, kötelességüknek tartották, hogy azt minden erejükkel fenntartsák és megszilárdítsák. Mivel lényegükben imperialista kormányok voltak, eszük ágában sem volt szakítani az imperializmussal — ellenkezőleg, mindig készek voltak arra, hogy „idegen" nemzetiségek területeiből alkalomadtán egy-egy darabot vagy darabkát magukhoz ragadjanak és leigázzanak. Nem csoda, hogy a végvidéki „nemzeti kormányok" hadat üzentek a központi szocialista kormánynak. És miután hadat üzentek, csak természetes, hogy a reakció gócaivá

váltak, amelyek maguk köré vonzottak mindent, ami Oroszországban ellenforradalmi volt. Senki előtt sem titok, hogy az Oroszországból kiakolbólított ellenforradalmárok ezekhez a gócokhoz igyekeztek, s hogy ott, e gócok körül fehérgárdista „nemzeti" ezredekké alakultak.

De a „nemzeti kormányokon" kívül nemzeti munkások és parasztok is vannak a végvidékeken. Ezek már az Októberi Forradalom előtt, a Középoroszországi Szovjetek mintájára forradalmi Szovjetekben voltak szervezve és sohasem szakították meg a kapcsolatot északi testvéreikkel. Ők is a burzsoázia legyőzésére törekedtek, ők is a szocializmus diadaláért harcoltak. Nem csoda, hogy a konfliktus köztük és „saját" nemzeti kormányaik között napról-napra élesedett. Az Októberi Forradalom még jobban megszilárdította a végvidéki munkások és parasztok és az oroszországi munkások és parasztok szövetségét, élesztette bennük a szocializmus győzelmébe vetett hitet. A „nemzeti kormányoknak" a Szovjethatalom ellen viselt háborúja pedig odáig fokozta a nemzeti tömegek és „kormányok" konfliktusát, hogy a nemzeti tömegek teljesen szakítottak ezekkel a „kormányokkal", felkeltek ellenük.

Így alakult ki egész Oroszország munkásainak és parasztjainak szocialista szövetsége az oroszországi végvidékek burzsoá-nemzeti „kormányainak" ellenforradalmi szövetségével szemben.

Egyesek úgy tüntetik fel a végvidéki „kormányok" harcát, mint a Szovjethatalom „lelketlen centralizmusa" ellen irányuló nemzeti szabadságharcot. Ez azonban teljesen helytelen. A világ egyet-

len államhatalma sem tett lehetővé oly széleskörű decentralizációt, a világ egyetlen kormánya sem adott a népeknek oly teljes nemzeti szabadságot, mint az oroszországi Szovjethatalom. A végvidéki „kormányok" harca a burzsoá ellenforradalomnak a szocializmus ellen folyó harca volt és az is marad. A nemzeti lobogót csak a nép becsapására tűzték ki, mert ez a lobogó népszerű és alkalmas a nemzeti burzsoázia ellenforradalmi terveinek leplezésére.

A „nemzeti" és területi „kormányok" harca azonban egyenlőtlen harcnak bizonyult. A „nemzeti kormányok", amelyeket két oldalról támadtak: kívülről az oroszországi Szovjethatalom, belülről pedig „saját" munkásaik és parasztjaik — már az első harcok után kénytelenek voltak meghátrálni. A finn munkások és torpárok[35] felkelése és a burzsoá „Szenátus" menekülése; az ukrán munkások és parasztok felkelése és a burzsoá „Ráda" menekülése; a doni, kubáni és szibériai munkások és parasztok felkelése és Kalegyin, Kornyilov és a szibériai „kormány" összeomlása; a turkesztáni szegényparasztság felkelése és az „autonóm kormány" menekülése; a kaukázusi agrárforradalom és Grúzia, Örményország, Azerbajdzsán „nemzeti tanácsainak" teljes tehetetlensége — ezek azok a közismert tények, amelyek világosan mutatták, hogy a végvidéki „kormányok" teljesen elszakadtak „saját" dolgozó tömegeiktől. A szétvert „nemzeti kormányok" „kénytelenek" voltak „saját" munkásaik és parasztjaik ellen a nyugati imperialistákhoz, az egész világ nemzeteinek évszázados elnyomóihoz és kizsákmányolóihoz fordulni segítségért.

Így kezdődött a külföldi beavatkozásnak és a végvidékek megszállásának szakasza, amely ismételten leleplezte a „nemzeti" és területi „kormányok" ellenforradalmi jellegét.

Csak most látta tisztán mindenki, hogy a nemzeti burzsoázia nem arra törekszik, hogy „saját népét" a nemzeti elnyomás alól felszabadítsa, hanem arra, hogy szabadon sajtolhasson ki belőle profitot és biztosíthassa kiváltságainak és tőkéjének szabadságát.

Csak most látta világosan mindenki, hogy az elnyomott nemzetiségek felszabadítása elképzelhetetlen, ha nem szakítanak az imperializmussal, ha nem döntik meg az elnyomott nemzetiségek burzsoáziáját, ha e nemzetiségek dolgozó tömegei nem veszik kezükbe a hatalmat.

Így tehát a forradalom menete leleplezte és félrelökte az önrendelkezés elvének azt a régi polgári értelmezését, melynek ez volt a jelszava: „Minden hatalmat a nemzeti burzsoáziának". Most már alkalmazható és teljes joggal alkalmazható volt az önrendelkezés elvének szocialista értelmezése, melynek jelszava: „Minden hatalmat az elnyomott nemzetiségek dolgozó tömegeinek".

Az Októberi Forradalom ilymódon végzett a régi burzsoá-nemzeti szabadságmozgalommal és megnyitotta az elnyomott nemzetiségekhez tartozó munkások és parasztok új, szocialista mozgalmának korszakát, amely mozgalom mindennemű elnyomás ellen — tehát a nemzeti elnyomás ellen is —, a burzsoázia hatalma ellen — tehát „saját" burzsoáziája és az idegen burzsoázia hatalma ellen is — s általában az imperializmus ellen irányul.

III

AZ OKTÓBERI FORRADALOM VILÁGJELENTŐSÉGE

Az Októberi Forradalom, miután Közép-Oroszországban győzött és több végvidékre is kiterjedt, nem maradhatott csupán Oroszország területi keretei között. Az imperialista világháború viszonyai között és az alsóbb néprétegek között uralkodó általános elégedetlenség légkörében szükségképpen át kellett csapnia a szomszédos országokra. Az imperializmussal való szakítás és Oroszország megszabadulása a rablóháborútól; a titkos szerződések közzététele és az idegen területek meghódításának politikájáról való ünnepélyes lemondás; a nemzeti szabadság kihirdetése és Finnország függetlenségének elismerése; Oroszországnak „szovjet nemzeti köztársaságok föderációjává" való nyilvánítása és az imperializmus elleni elszánt küzdelemnek a Szovjethatalom által világgá kiáltott harci jelszava — mindennek feltétlenül komoly hatással kellett lennie a rabláncon tartott Keletre és a vérző Nyugatra.

És csakugyan, az Októberi Forradalom az első forradalom a világon, amely az elnyomott keleti népek dolgozó tömegeit felrázta évszázados álmukból és bevonta a világimperializmus ellen vívott harcba. Ezt eléggé meggyőzően bizonyítja az a tény, hogy Perzsiában, Kínában és Indiában, az oroszországi Szovjetek mintájára, munkás- és paraszttanácsok alakultak.

Az Októberi Forradalom az első forradalom a világon, amely Nyugat munkásainak és katonáinak élő példát mutatott a menekvésre és arra sarkallta

őket, hogy lépjenek a háború és az imperializmus igája alóli igazi felszabadulás útjára. A munkások és katonák felkelése Ausztria-Magyarországon és Németországban, munkás- és katonatanácsok alakulása, Ausztria-Magyarország nem-teljesjogú népeinek forradalmi harca a nemzeti elnyomás ellen — eléggé ékesszólóan bizonyítja ezt.

Nem az a fontos, hogy a Keleten, sőt még a Nyugaton folyó harc sem tisztult még meg a burzsoá-nacionalista salaktól — fontos az, hogy az imperializmus elleni harc *megkezdődött*, hogy ez a harc folytatódik és szükségképpen el kell jutnia logikus befejezéséhez.

A külföldi beavatkozás és a „külső" imperialisták megszállási politikája csak kiélezi a forradalmi válságot, mert még több népet von be a harcba és kiszélesíti az imperializmussal való forradalmi összecsapások területét.

Az Októberi Forradalom ilymódon kapcsolatot teremt az elmaradt Kelet és a fejlett Nyugat népei között, az imperializmus elleni harc közös táborába vonja őket.

A nemzeti kérdés ilymódon a nemzeti elnyomás elleni harc részletkérdéséből a nemzetek, gyarmatok és félgyarmatok felszabadulásának, az imperializmustól való megszabadulásának általános kérdésévé nő ki.

A II. Internacionálénak és vezetőjének, Kautskynak, halálos bűne egyebek között az, hogy folyton a nemzeti önrendelkezés kérdésének polgári értelmezésére tért le, nem fogta fel e kérdés forradalmi értelmét, a nemzeti kérdést nem tudta vagy nem akarta

az imperializmus elleni harc forradalmi talajára állítani, a nemzeti kérdést nem tudta vagy nem akarta egybekapcsolni a gyarmatok felszabadításának kérdésével.

A Bauer és Renner típusú osztrák szociáldemokraták korlátoltsága tulajdonképpen abban áll, hogy nem értették meg a nemzeti kérdés elválaszthatatlan összefüggését a hatalom kérdésével s arra törekedtek, hogy a nemzeti kérdést elválasszák a politikától és beszorítsák a kulturális és oktatásügyi kérdések kereteibe, megfeledkezve az olyan „apróságokról", mint az imperializmus és az imperializmus rabságában sínylődő gyarmatok.

Azt mondják, hogy a felfelé ívelő szocialista forradalom viszonyai között az események menete hatálytalanította az önrendelkezési jog és a „honvédelem" elveit. Az események menete valójában nem az önrendelkezés és a „honvédelem" elveit hatálytalanította, hanem azok polgári értelmezését. Csak egy pillantást kell vetnünk az imperializmus járma alatt nyögő és szabadulást szomjazó megszállt területekre; csak egy pillantást kell vetnünk Oroszországra, mely forradalmi háborút visel, hogy a szocialista hazát megvédje az imperialista ragadozókkal szemben; csak át kell gondolnunk az Ausztria-Magyarországon most lezajló eseményeket; csak egy pillantást kell vetnünk a leigázott gyarmatokra és félgyarmatokra, amelyek máris Tanácsokat szerveztek (India, Perzsia, Kína) — csak egy pillantást kell vetnünk minderre, hogy felfogjuk a szocialista értelemben vett önrendelkezési elv egész forradalmi jelentőségét.

Az Októberi Forradalomnak nagy, az egész világra kiható jelentősége főképpen abban áll, hogy:

1. kitágította a nemzeti kérdés kereteit és a nemzeti elnyomás elleni harc részletkérdését az elnyomott népek, gyarmatok és félgyarmatok felszabadulásának, az imperializmustól való megszabadulásának általános kérdésévé tette;

2. nagy lehetőségeket adott és járható utakat nyitott erre a felszabadulásra s ezzel jelentősen megkönnyítette Nyugat és Kelet elnyomott népeinek felszabadulását, bevonván őket az imperializmus elleni győzelmes harc közös medrébe;

3. *ezzel hidat vert a szocialista Nyugat és a leigázott Kelet között*, a világimperializmus *ellen* kiépítette a forradalomnak új frontját Nyugat proletárjaitól az oroszországi forradalmon át Kelet népeiig.

Éppen ez a magyarázata annak, hogy Kelet és Nyugat dolgozó és kizsákmányolt tömegei most leírhatatlan lelkesedéssel fordulnak az oroszországi proletariátus felé.

Főleg ez a magyarázata annak, hogy az egész világ imperialista ragadozói most őrjöngő dühvel Szovjet-Oroszországra vetették magukat.

„Pravda" 241. és 250. sz.
1918 november 6. és 19.
Aláírás: I. Sztálin.

VÁLASZFAL

A szocialista Oroszország és a forradalmi Nyugat között válaszfalként meredtek a megszállott területek.

Míg Oroszországban már több mint egy éve leng a vörös zászló és Nyugaton — Németországban, Ausztria-Magyarországon — a proletárfelkelések kirobbanásai napról-napra, óráról-órára erősödnek, — a megszállott területeken, Finnországban, Észtországban, Lettországban, Litvániában, Belorussziában, Lengyelországban, Besszarábiában, Ukrajnában és a Krimben életük végét járó nyugati imperialisták kegyelméből továbbra is nyomorúságosan tengődnek a burzsoá-nacionalista „kormányok".

Míg Keleten és Nyugaton már pokolba kergették a „nagy" királyokat és „hatalmas" imperialistákat — a megszállott területeken továbbra is garázdálkodnak a kis királyocskák és a törpe rablók, gazul erőszakoskodnak a munkásokkal és parasztokkal, letartóztatják és agyonlövetik őket.

Sőt, ezek az életük végét járó „kormányok" lázasan szervezik „nemzeti" fehérgárdista „ezredeiket", „megmozdulásra" készülődnek, összesúgnak

az egyelőre még fel nem számolt imperialista kormányokkal, és „területük" „kiterjesztéséről" szőnek terveket.

Ők, ezek az elevenen rothadó árnyai a már megdöntött „nagy" királyoknak, ezek a törpe „nemzeti" „kormányok", amelyek a sors akaratából Kelet és Nyugat két hatalmasan lángoló forradalmi máglyája közé kerültek, most arról álmodoznak, hogy eloltják az általános forradalmi tűzvészt Európában, megvédik nevetséges létüket és visszafelé fordítják a történelem kerekét! . .

Ezek a kis „királyocskák" arról álmodoznak, hogy egy-két züllött fehérgárdista „ezred" segítségével „egycsapásra" keresztülviszik azt, amit a „nagy" Németország és Ausztria-Magyarország „hatalmas" királyainak nem sikerült keresztülvinniök.

Nem kételkedünk abban, hogy az oroszországi és a nyugati forradalom hatalmas hullámai könyörtelenül elsöprik a megszállott területek ellenforradalmi álmodozóit. Nem kételkedünk abban, hogy már közel az óra, amikor ezeknek a területeknek „királyocskái" is volt oroszországi és németországi „hatalmas" pártfogóik sorsára jutnak.

Nincs okunk kételkedni abban, hogy a forradalmi Nyugat és a szocialista Oroszország közé ékelődő ellenforradalmi válaszfalat végre le fogják dönteni.

A megszállott területeken már mutatkoznak a forradalom első jelei. Az észtországi sztrájkok, a lettországi tüntetések, az általános sztrájk Ukrajnában, az általános forradalmi forrongás Finnországban, Lengyelországban és Lettországban — ezek az első

fecskék. Kétségtelen, hogy a legrövidebb időn belül ezeken a területeken is forradalmak és szovjet kormányok lesznek.

Félelmetesen és roppant erővel terjed a földön a proletár forradalom. Keleten és Nyugaton félve, remegve hajtják meg előtte fejüket a világ egykori „parancsolói" és porba hullnak régi koronáik. A megszállott területek és kis „királyocskáik" sem lehetnek kivételek.

„Zsizny Nacionalnosztyej"
(„A Nemzetiségek Élete") 2. sz.
1918 november 17.
Vezércikk.
Aláírás: I. Sztálin.

NEM SZABAD MEGFELEDKEZNI A KELETRŐL

E pillanatban, amikor az európai forradalmi mozgalom fellendülőben van, amikor régi trónok koronástul összeomlanak s helyükön forradalmi Munkás- és Katonatanácsok alakulnak, a megszállott területekről pedig kiűzik az imperializmus bérenceit — most az egész világ természetesen Nyugat felé tekint. Ott, Nyugaton kell először összetörniök az imperializmus Európában kovácsolt láncainak, melyek az egész világot fojtogatják. Ott, Nyugaton kell először buzognia az új, szocialista életnek. Ilyen pillanatban valahogy „magától" eltűnik a látóhatárról, feledésbe merül a távoli Kelet, amelynek százmilliókat számláló lakossága az imperializmus rabságában sínylődik.

Pedig egyetlen percre sem szabad megfeledkezni a Keletről, már csak azért sem, mert az a világimperializmus „kiapadhatatlan" tartaléka és „legmegbízhatóbb" hátországa.

Az imperialisták mindig a Keletet tekintették jólétük alapjának. A Kelet országainak mérhetetlen természeti kincsei (a gyapot, a kőolaj, az arany, a szén, az érc) — hát nem ezekből lett-e a világ imperialistáinak „Erisz-almája"? Ezzel magyarázható.

hogy amikor az imperialisták Európában harcoltak és a Nyugatról *fecsegtek*, mindig Kínára, Indiára, Perzsiára, Egyiptomra, Marokkóra *gondoltak*, mert tulajdonképpen mindig a Keletről volt szó. Főképpen ezzel magyarázható az a nagy buzgalom, amellyel a Kelet országaiban a „rendet és törvényességet" támogatják: enélkül nem volna biztosítva az imperializmus mély hátországa.

De az imperialistáknak nemcsak Kelet kincsei kellenek. Szükségük van arra az „engedelmes" „emberanyagra" is, melyben Kelet gyarmatai és félgyarmatai bővelkednek. Szükségük van a keleti népek „simulékony" és olcsó „munkáskezeire". Szükségük van ezenkívül a keleti országok „engedelmes", „fiatal legényeire", akikből az úgynevezett „színes" csapatokat toborozzák és akiket habozás nélkül használnak fel „saját" forradalmi munkásaik ellen. Ezért nevezik Kelet országait „kiapadhatatlan" tartalékuknak.

A kommunizmus feladata, hogy felrázza az elnyomott keleti népeket évszázados álmukból, hogy beoltsa a forradalom felszabadító szellemét Kelet országainak munkásaiba és parasztjaiba, hogy harcra mozgósítsa őket az imperializmus ellen és ilymódon megfossza a világimperializmust „legmegbízhatóbb" hátországától, „kiapadhatatlan" tartalékától.

Enélkül gondolni sem lehet a szocializmus végső diadalára, az imperializmus teljes legyőzésére.

Az oroszországi forradalom volt az első, mely az imperializmus ellen harcra mozgósította Kelet elnyomott népeit. A tanácsok Perzsiában, Indiában,

Kínában — világos jelei annak, hogy a Kelet munkásai és parasztjai évszázados álmukból felébrednek.

A nyugati forradalom kétségtelenül új lökést ad a keleti forradalmi mozgalomnak, bátorságot és győzelmi hitet önt ebbe a mozgalomba.

A Kelet forradalmasítását alaposan elősegítik maguk az imperialisták is, amikor újabb területrablásokkal újabb országokat vonnak be az imperializmus ellen folyó harcba és kiszélesítik a világforradalom bázisát.

A kommunisták feladata, hogy a Kelet növekvő ösztönös mozgalmába beavatkozzanak és azt az imperializmus ellen folyó tudatos harccá továbbfejlesszék.

Ebben az értelemben kétségtelenül mélyen forradalmi jelentőségű a kommunista muzulmánok nemrégen tartott konferenciájának[36] határozata a Kelet országaiban, Perzsiában, Indiában, Kínában folyó propaganda fokozásáról.

Reméljük, hogy muzulmán elvtársaink végrehajtják rendkívül nagyjelentőségű határozatukat.

Mert egyszersmindenkorra meg kell tanulni azt az igazságot, hogy aki a szocializmus diadalát akarja, annak nem szabad megfeledkeznie a Keletről.

„Zsizny Nacionalnosztyej"
(„A Nemzetiségek Élete") 3. sz.
1918 november 24
Vezércikk.

UKRAJNA FELSZABADUL[37]

A kincsekben gazdag Ukrajna már régen az imperialista kizsákmányolás tárgya.

A forradalom előtt a nyugati imperialisták, mondhatni, csendben, „hadműveletek" nélkül zsákmányolták ki Ukrajnát. Franciaország, Belgium és Anglia imperialistái óriási (szén-, fémipari stb.) vállalatokat szerveztek Ukrajnában és kezükbe kaparintva a részvények többségét, legális formában, „törvényesen", zajtalanul szívták az ukrán nép vérét.

Az Októberi Forradalom után megváltozott a helyzet. Az Októberi Forradalom elmetszette az imperializmus csápjait, az ukrán nép tulajdonának nyilvánította a földet és a vállalatokat, s így megfosztotta az imperialistákat a „szokásos", „zajtalan" kizsákmányolás lehetőségétől. Ezzel az imperializmust Ukrajnából kiűzték.

De az imperializmus nem akart engedni, semmi szín alatt sem akart megbékülni az új helyzettel. Most már erőszakkal „kellett" leigáznia, meg „kellett" szállnia Ukrajnát.

Az osztrák és német imperialisták kezdték meg először Ukrajna megszállását. A „független" „Ráda"

és a „független" „hetmanság" csak játékfigura, cégér volt, amely jól leplezte ezt a megszállást és külsőleg „szentesítette" azt, hogy az osztrák és német imperialisták Ukrajnát kizsákmányolják.

Az a rengeteg megaláztatás és megpróbáltatás, amelyet Ukrajna az osztrák és német megszállás idején átélt, a munkások és a parasztok szervezeteinek szétzúzása, az ipar, a vasúti közlekedés teljes felbomlása, akasztófák és agyonlövetések — ki nem ismerné az osztrák-német imperialisták védnöksége alatt létrejött ukrajnai „függetlenség"-nek ezt a mindennapi képét?

Az osztrák-német imperializmus szétzúzása és a német forradalom győzelme azonban gyökeresen megváltoztatta Ukrajna helyzetét. Megnyílt a dolgozó Ukrajna felszabadulásának, az imperializmus igája alóli felszabadulásának útja. Végeszakad Ukrajna pusztításának és leigázásának. Az Ukrajnában fellángoló forradalmi tűzvész megsemmisíti az imperializmusnak és „nemzeti" toldalékainak utolsó maradványait. „Ukrajna Ideiglenes Munkás-Paraszt Kormánya"[38], mely a forradalom hullámaiból született, új életet fog teremteni Ukrajna munkásainak és parasztjainak uralma alapján. Az Ukrajnai Szovjetkormány „kiáltványa", amely visszaadja a parasztoknak a földesúri földeket, a munkásoknak a gyárakat és üzemeket, s valamennyi dolgozónak és kizsákmányoltnak a teljes szabadságot — ez a történelmi „kiáltvány" mennydörgésként harsog majd végig Ukrajnán Ukrajna ellenségeinek rémületére és áldott harangszóként cseng majd Ukrajna elnyomott fiainak örömére és vigasztalására.

A harc azonban még nem ért véget, a győzelem még nincs biztosítva. Az igazi harc Ukrajnában még csak megkezdődött.

A német imperializmus utolsó napjait éli, a „hetmanság" pedig már végsőket vonaglik, de az angol-francia imperializmus csapatokat von össze és Ukrajna megszállása céljából a Krimben csapatokat készül partraszállítani. Most az angol-francia imperialisták akarják betölteni Ukrajna német megszállóinak megüresedett helyét. Ugyanakkor felbukkan az „Ukrajnai Direktórium"[39] is — a kalandor Petljurával élén és a régi „függetlenség" „új"-szabású jelszavával — mint új, a „hetmanságnál" megfelelőbb cégér Ukrajna új, angol-francia megszállói számára.

Az igazi harc Ukrajnában még ezután következik.

Nem kételkedünk abban, hogy az Ukrajnai Szovjetkormány kellő ellenállást tud tanusítani az új, hivatlan vendégekkel — az angol és francia leigázókkal szemben.

Nem kételkedünk abban, hogy az Ukrajnai Szovjetkormány le tudja leplezni a Vinnyicsenko és Petljura táborához tartozó kalandorok reakciós szerepét, akik akarva-nemakarva az angol-francia leigázók bevonulását készítik elő.

Nem kételkedünk abban, hogy az Ukrajnai Szovjetkormány maga köré tudja tömöríteni Ukrajna munkásait és parasztjait és becsülettel harcba viszi és győzelemre is viszi majd őket.

Felhívjuk Szovjet-Ukrajna valamennyi hű fiát, siessenek a fiatal Ukrajnai Szovjetkormány segít-

ségére és könnyítsék dicsőséges harcát, melyet Ukrajna fojtogatói ellen vív.

Ukrajna felszabadulásáért harcol — siessetek a segítségére.

„Zsizny Nacionalnosztyej"
(„A Nemzetiségek Élete") 4. sz.
1918 december 1.
Vezércikk.
Aláírás: Sztálin.

KELETRŐL JÖN A FÉNY[40]

Lassan, de feltartóztathatatlanul hömpölyög a szabadságmozgalom hulláma Keletről Nyugatra, a megszállott területekre. Lassan, de ugyanolyan feltartóztathatatlanul tűnnek le Észtország, Lettország, Litvánia, Belorusszia „új" burzsoá-köztársasági „kormányai", a munkások és parasztok hatalmának adva át helyüket. Leomlik, eltűnik az Oroszország és Németország közé ékelődő válaszfal. A burzsoá nacionalizmus jelszavát: „Minden hatalmat a nemzeti burzsoáziának", a proletár szocializmus jelszava váltja fel: „Minden hatalmat az elnyomott nemzetiségek dolgozó tömegeinek".

Egy évvel ezelőtt, az Októberi Forradalom után ugyanebben az irányban haladt, ugyanezzel a jelszóval küzdött a szabadságmozgalom. A végvidékek akkor alakult burzsoá-nemzeti „kormányai" fel akarták tartóztatni a szocialista mozgalom Oroszországból jövő hullámát s hadat üzentek a Szovjethatalomnak. A végvidékeken különálló burzsoá államokat akartak alapítani, hogy a nemzeti burzsoázia megtarthassa hatalmát és kiváltságait. Az olvasók emlékeznek arra, hogy ezek az ellenforradalmi mester-

kedések kudarccal végződtek: ezek a „kormányok", amelyeket belülről „saját" munkásaik és parasztjaik rohamoztak, kénytelenek voltak meghátrálni. Az ezután kezdődő német imperialista megszállás félbeszakította a végvidékek felszabadításának folyamatát, mert túlerőhöz juttatta a burzsoá-nemzeti „kormányokat". Most azonban, miután szétzúzták a német imperializmust és a végvidékekről kiszorították a megszálló csapatokat, új erővel, új, kirívóbb formákban, ismét felújult a szabadságharc.

Elsőnek az észtországi munkások tűzték ki a felkelés zászlaját. Az észtországi munkás-kommün[41] diadalmasan halad előre, szétrombolja az észtországi burzsoá-köztársasági „kormány" alapjait s harcra mozgósítja Észtország városainak és falvainak dolgozó lakosságát. Az Észtországi Szovjetkormány kérelmére az Oroszországi Szovjetkormány ünnepélyesen elismerte az Észtországi Szocialista Köztársaság függetlenségét. Bizonyításra szorul-e, hogy ez az ünnepélyes elismerés az Oroszországi Szovjetkormány tartozása és kötelessége? Szovjet-Oroszország a nyugati területeket sohasem tekintette saját birtokainak. Mindig azt vallotta, hogy ezek a területek az ott élő nemzetiségek dolgozó tömegeinek elidegeníthetetlen birtokát alkotják, s ezeknek a dolgozó tömegeknek korlátlan joguk van arra, hogy szabadon döntsenek politikai sorsukról. Ez természetesen nem zárja ki, hanem feltételezi, hogy Szovjet-Oroszország minden eszközzel segítse észtországi elvtársainkat, akik a dolgozó Észtországnak a burzsoázia igája alól való felszabadításáért harcolnak.

Lettország munkásai szintén hozzáláttak agyon-

gyötört hazájuk felszabadításához. A Szovjetek visszaállítása Verróban, Valkában, Rigában, Libavában és Lettország más helyein, a rigai munkások arra irányuló kísérletei, hogy forradalmi úton kivívják a nélkülözhetetlen politikai szabadságjogokat, a lett lövészek gyors előretörése Riga felé — mindez arról tanuskodik, hogy a burzsoá-köztársasági „kormányra" Lettországban is ugyanaz a sors vár, mint Észtországban. Értesüléseink szerint, a napokban hivatalosan kihirdetik Lettország Ideiglenes Szovjetkormányának[42] a megalakulását. Ha ez valóban megtörténik, kétségtelenül meg fogja gyorsítani és meg fogja pecsételni Lettország felszabadítását, Lettország is lerázza magáról az imperializmust.

A lett munkásokat Litvánia munkásai és parasztjai követik. Az a tény, hogy Vilnában, Savliban, Kovnóban és Litvánia más helyein Szovjeteket, igaz, hogy még csak félig legális Szovjeteket alakítottak; a litvániai mezőgazdasági munkások példátlan forradalmi aktivitása, mellyel a nagy gazdaságokat védik a fosztogató földbirtokosok ellen; a litvániai lövészek gyors előnyomulása Litvánia belsejébe; végül, a Litvániai Ideiglenes Szovjetkormány megalakulásának értesüléseink szerint küszöbön álló kihirdetése — mindez arról tanuskodik, hogy a hírhedt Litván Tariba[43] sem kerüli el lettországi és észtországi hasonmásainak sorsát.

A megszállott területek nemzeti „kormányainak" kérész élete nemcsak azzal magyarázható, hogy mint burzsoá kormányok semmibe veszik a munkások és parasztok érdekeit, hanem — és elsősorban — azzal a körülménnyel is, hogy ezek a „kormányok"

a megszálló hatalmak puszta függvényei, aminek következtében semmiféle morális súlyuk sem lehet a lakosság széles rétegei szemében. Ebben az értelemben a megszállási időszaknak kétségtelenül pozitív szerepe volt a végvidékek fejlődésében, mert teljesen leleplezte a nemzeti burzsoázia rothadtságát és árulását.

A dolgok szemmelláthatóan olyan irányban fejlődnek, hogy a nyugati területek, e területek dolgozó tömegei, melyek a mai napig az imperialisták szélhámos mesterkedéseinek tárgyai voltak, — ha nem ma, akkor holnap kivívják szabadságukat és végre saját lábukra állnak ...

Északon, Finnországban, egyelőre még „csend" van. De ez a csend kétségtelenül mélyen folyó belső munkát takar: dolgoznak a szabadságra törő munkások és torpárok, de a Svinhufvud-kormány sem alszik, valahogy feltűnően sűrűn váltogatja minisztereit és szüntelenül az angol imperializmus ügynökeivel sugdolódzik. A megszálló csapatok kivonulása Finnországból kétségtelenül meggyorsítja Svinhufvud rabló kompániájának, amely alaposan rászolgált Finnország széles néprétegeinek mély megvetésére, felszámolását.

Délen, Ukrajnában, nem olyan csendes a helyzet, mint Finnországban — korántsem olyan csendes! A felkelő seregek délre vonulva erősödnek és szerveződnek. Harkov példásan megszervezett háromnapos sztrájk[44] után a Munkás- és Parasztküldöttek Szovjetjének kezébe került. Petljura hívei, a német megszállók és Szkoropadszkij ügynökei kénytelenek a munkások akaratával számolni. Jekatyerinoszláv-

ban nyiltan működik a Munkás- és Parasztküldöttek Szovjetje. Az Ukrajnai Ideiglenes Munkás-Paraszt Kormány híres kiáltványát legálisan nyomtatták ki és Jekatyerinoszláv utcáin kiragasztották. A „hatóságok" nem bírták megakadályozni ezt a „vakmerőséget". Már nem is szólunk az ukrán parasztok hatalmas felkelő mozgalmáról, akik úgy fogadták az Ukrajnai Szovjetkormány kiáltványát, mint az Evangéliumot.

Messze délen pedig, Észak-Kaukázusban még az ingusok és csecsencek, oszétok és kabardok is csoportosan csatlakoznak a Szovjethatalomhoz s fegyverrel kezükben tisztítják meg hazájukat az angol imperializmus felbérelt bandáitól.

Mondanunk sem kell, hogy mindez ki fog hatni Nyugat elnyomott népeire és elsősorban Ausztria-Magyarország népeire, amelyek egyelőre még a burzsoá-nemzeti szabadságmozgalom időszakában vannak, de az események hatására máris az imperializmus ellen folyó harc szakaszába léptek.

Mindezeknek a nagyszerű eseményeknek középpontjában a világforradalom zászlóvivője — Szovjet-Oroszország áll, mely győzelmi hittel lelkesíti az elnyomott népek munkásait és parasztjait s szabadságmozgalmukat a világszocializmus érdekében támogatja.

Természetes, hogy a másik tábor, az imperialisták tábora sem alszik. Ügynökeik Finnországtól a Kaukázusig, Szibériától Turkesztánig ott sürögnek-forognak minden országban, pénzelik az ellenforradalmárokat, rabló összeesküvéseket szőnek, hadjáratot szerveznek Szovjet-Oroszország ellen és kovácsol-

ják a láncokat Nyugat népei számára. De nem világos-e, hogy az imperialisták rablóbandájának már semmiféle morális súlya sincs az elnyomott népek szemében, hogy örökre kialudt az a hajdani dicsfény, amely ezt a bandát mint a „civilizáció" és a „humanitás" zászlóvivőjét övezte, hiszen megvesztegetéssel és felbérelt söpredékkel, Afrika úgynevezett „színeseinek" rabsága és sötét tudatlansága árán tartja fenn rabló létét? . .

Keletről jön a fény!

A Nyugat, nyakán az imperialista emberevőkkel, a sötétség és rabság fészkévé vált. Szét kell tipornunk ezt a fészket a világ dolgozóinak örömére és vigasztalására — ez a feladat.

„Zsizny Nacionalnosztyej"
(„A Nemzetiségek Élete") 6. sz.
1918 december 15.
Vezércikk.
Aláírás: I. Ŝ z t á l i n.

A DOLGOK HALADNAK

A nyugati területek felszabadulása folyamatban van. A forradalmi hullám tovább terjed és elsöpör útjából minden akadályt. A régi világ ügynökei és Észtország, Lettország, Litvánia sötét elemei menekülnek, mint ördög a tömjén elől.

Észtország lövészei már bekerítik Tapsz fontos csomópontot. Flottánk, a Népbiztosok Tanácsának parancsa értelmében, a tenger felől védi Szovjet-Észtországot esetleges meglepetésekkel szemben. A szocializmus vörös zászlaja leng Észtország felett. Észtország dolgozó tömegei újjonganak. Már nincs messze Revel felszabadítása. Mondanom sem kell, hogy az Észtország megszállására küldött angol csapatok az egész észt nép általános ellenállásába fognak ütközni.

Litvániában fokozódó erővel csap fel a forradalom lángja. Vilnát már a munkások és földnélküli parasztok küldötteinek Szovjetje tartja kezében. A napokban lezajlott nagyszabású vilnai tüntetés[45] teljesen dezorganizálta a császári Taribát. A Vilnai Szovjetnek a Népbiztosok Tanácsához és a Vörös Hadsereghez intézett forró üdvözlete[46] elég világo-

san mutatja a litvániai szabadságmozgalom jellegét. Az a tény, hogy Kovnóban, Savliban és más városokban, a járásokban és falvakban, közvetlenül a hóhér Hoffmann tábornok szemeláttára Szovjetek alakultak, a szovjet forradalom nyomásának erejéről tanuskodik. A Vilejkában megalakult litvániai munkáskormány[47], amely lángoló kiáltvánnyal fordult a néphez, kétségtelenül megbízható központot teremt Litvánia forradalmi erőinek egyesítésére. Litvánia vörös lövészei felszabadítják hazájukat. Az Oroszországi Szovjetkormány elismerte a litván munkáskormányt[48], s ez megerősíti a végső győzelembe vetett hitüket.

Viharosan és feltartóztathatatlanul terjed a lettországi forradalom. Lettország dicső vörös lövészei, akik már elfoglalták Valkot, győzelmesen bekerítik Rigát. A napokban megalakult Lettországi Szovjetkormány biztos kézzel vezeti győzelemre Lettország munkásait és földnélküli parasztjait. Kiáltványában leleplezte a berlini kormány és a német megszálló hatóságok kétkulacsos politikáját és fenntartások nélkül kijelentette:

„Határozottan visszautasítunk mindenféle beavatkozást feudális-burzsoá ellenségeink érdekében, még akkor is, ha az a kormány, amely bennünket ilyen beavatkozással fenyeget, szocialistának nevezi magát."

Lettország Szovjetkormánya csak a világ, és elsősorban Oroszország forradalmi proletariátusának segítségére számít. Ezt mondja:

„Segítséget kérünk és ezt a segítséget a világ valóban forradalmi proletariátusától, különösen az

Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaságtól várjuk."

Bizonyításra szorul-e, hogy az Oroszországi Szovjetkormány minden eszközzel támogatni fogja a felszabadulásáért küzdő Lettországot és hős lövészeit?

Északon, Finnországban, még mindig „csend" van. De a csend és nyugalom leple alatt nem szunnyad az ellenforradalom és újabb csatákra készül. Svinhufvud lemondása és Mannerheim kinevezése azt jelenti, hogy az országban szakítanak a belső „reformok" politikájával és hogy Anglia Finnországon keresztül hadjáratra készül Petrográd ellen. Ennek pedig feltétlenül ki kell éleznie a közelgő finnországi forradalmi válságot.

Ukrajnában Szkoropadszkij futása, amely parancsra történt, és az a tény, hogy az Antant elismerte Vinnyicsenko direktóriumát, új képet tár elénk az antant-diplomácia új „munkáiról". Nyilvánvaló, hogy Petljura úr, aki tegnap még a „függetlenség" kardját csörtette, ma tárt karokkal várja a segítségére „siető" antantcsapatokat, vagyis Krasznovot és Gyenyikint. A felkelő csapatokat és a Szovjeteket Ukrajna legfőbb ellenségeinek nyilvánították. A legjobb barátnak pedig — az Antantot, a „szívesen látott vendéget" és barátait, Krasznov és Gyenyikin fehérgárdistáit, akik máris megszállták a Donyecmedencét. Petljura úr, aki egyszer már eladta Ukrajnát a németeknek, most újra eladja az angol imperialistáknak. Kétségtelen, hogy Ukrajna munkásai és parasztjai számontartják Vinnyicsenko és Petljura újabb árulását. Erről eléggé világosan tanuskodik

az a tény, hogy Ukrajnában óráról-órára terjed a forradalmi mozgalom és Petljura hadseregének soraiban máris megindult a bomlás.

A dolgok haladnak . . .

„Zsizny Nacionalnosztyej"
(„A Nemzetiségek Élete") 7. sz.
1918 december 22.
Vezércikk.

LEVÉL LENINHEZ A KELETI FRONTRÓL[49]

Lenin elvtársnak,
a Honvédelmi Tanács elnökének

A vizsgálat megindult. A vizsgálat menetéről közben értesíteni fogjuk. Egyelőre a III. hadsereg halasztást nem tűrő szükségletéről kell jelentést tenni Önnek. A III. hadseregből ugyanis (amely több mint 30 000 főből állott) csak körülbelül 11 000 fáradt, lerongyolódott katona maradt, akik alig bírnak az ellenség nyomásának ellenállni. A Főparancsnokság által küldött egységek megbízhatatlanok, sőt részben ellenségesek velünk szemben és komoly szűrésre szorulnak. Hogy megmentsük a III. hadsereg maradványait és elhárítsuk az ellenség gyors előnyomulását Vjatkáig (a front és a III. hadsereg parancsnokaitól kapott adatok szerint ez a veszély teljesen reális), *feltétlenül* szükséges, hogy Oroszországból *sürgősen* vessenek át legalább három *teljesen* megbízható ezredet a hadseregparancsnokság rendelkezésére. Nyomatékosan kérjük, hogy ezt sürgesse ki az illetékes katonai parancsnokságoknál. Ismételjük: ilyen intézkedés nélkül Vjatkát is Perm sorsa fenyegeti — ez általános véleménye azoknak az elvtársaknak, akik

szívükön viselik az ügyet, s a rendelkezésünkre álló adatok alapján mi is csatlakozunk ehhez a véleményhez.

Sztálin
F. Dzerzsinszkij

Vjatka, 1919 január 5-én,
este 8 órakor.

Először megjelent:
„Pravda" 301. sz.
1929 december 21.

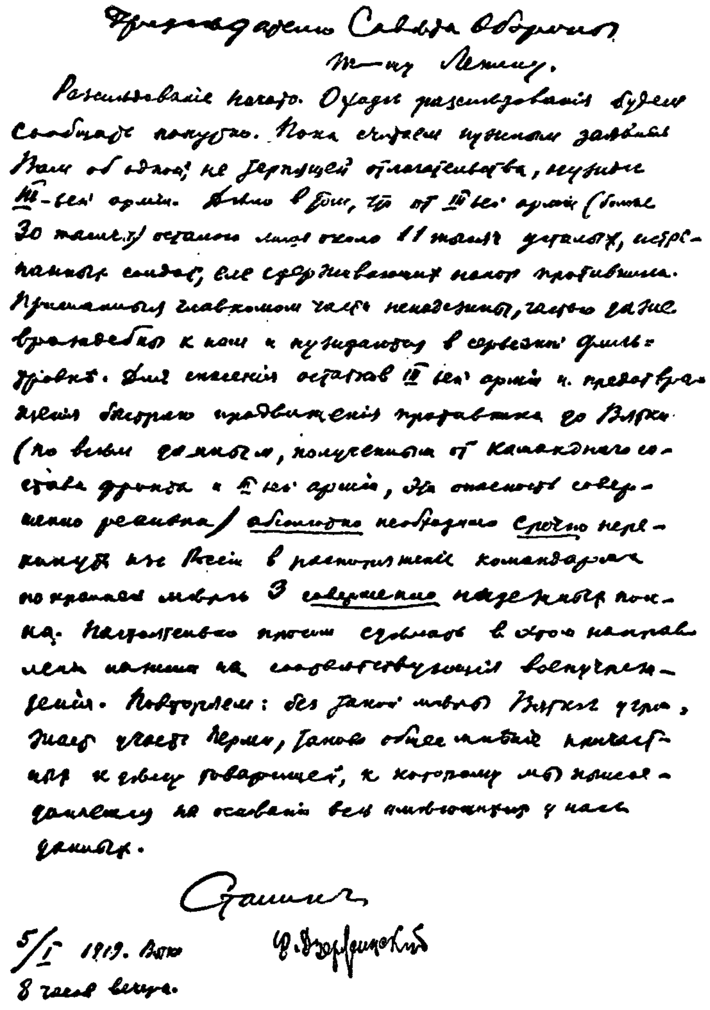

Председателю Совета Обороны

т-щу Ленину.

Расследование начато. О ходе расследования будем сообщать попутно. Пока считаем нужным заявить Вам об одной, не терпящей отлагательства, нужде III-ей армии. Дело в том, что от III-ей армии (более 30 тысяч) осталось лишь около 11 тысяч усталых, истрепанных солдат, еле сдерживающих напор противника. Присланные главкомом части ненадежны, частью даже враждебны к нам и нуждаются в серьезной фильтровке. Для спасения остатков III-ей армии и предотвращения быстрого продвижения противника до Вятки (по всем данным, полученным от командного состава фронта и III-ей армии, эта опасность совершенно реальна) абсолютно необходимо срочно перебросить из России в распоряжение командарма по крайней мере 3 совершенно надежных полка. Настоятельно просим сделать в этом направлении нажим на соответствующие военучреждения. Повторяем: без такой меры Вятке угрожает участь Перми, таково общее мнение товарищей, к которому мы присоединяемся на основании всех имеющихся у нас данных.

Сталин

Ф. Дзержинский

5/I 1919. Вятка
8 часов вечера.

Sztálin és Dzerzsinszkij levele Leninhez
1919 január 5

Kisebbítve

JELENTÉS V. I. LENINNEK

Lenin elvtársnak

Rejtjeles táviratát megkaptuk. A katasztrófa okairól, a vizsgálat adatai alapján, már értesítettük[50]: egy fáradt egységekből álló hadseregnek, amelynek nem voltak tartalékai és kemény parancsnokai s emellett a szárnyon foglalt állást s így északról megkerülés veszélye fenyegette — egy ilyen hadseregnek össze kellett roppannia az ellenség kitűnő, friss erőinek komoly nyomására. Ennek az oka, véleményünk szerint, nemcsak a III. Hadsereg és a közeli hátország szerveinek gyengeségében keresendő, hanem hibásak ebben:

1. a Fővezérkar és a kerületi katonai biztosságok is, amelyek nyilvánvalóan megbízhatatlan egységeket alakítottak és küldtek a frontra; hibás

2. a Politikai Megbízottak Összoroszországi Irodája is, amely a hátországban alakított egységekhez nem politikai megbízottakat, hanem éretlen tacskókat nevezett ki; hibás még

3. a Köztársaság Forradalmi Katonai Tanácsa is, amely úgynevezett utasításaival és parancsaival bomlasztotta a front és hadsereg vezetését. Ha a hadügyi központban nem lesznek megfelelő változások, akkor nem számíthatunk a frontokon sikerre,

A katonai szakemberek kérdéseire ez a válaszunk:

1. *A két ezred.* Két ezred, az 1. szovjet ezred és a petrográdi tengerészek ezrede megadta magát. Ezek nem fejtettek ki ellenünk ellenséges tevékenységet. Ellenséges tevékenységet kezdett ellenünk a 10. hadosztály Iljinszkoje faluban állomásozó 10. lovasezrede, amelyet az Uráli Kerületi Katonai Biztosság alakított. Ezenkívül megelőztük az Ocserszkij Zavodban állomásozó 10. műszaki ezred lázadását; ezt az ezredet is a Kerületi Katonai Biztosság alakította. Az ellenséghez való átpártolás és az ellenséges tevékenységek oka — az ezredek ellenforradalmisága, ez pedig azzal magyarázható, hogy a mozgósítást és a csapatszervezést régi módszerekkel intézik — a katonai szolgálatra behívottakat előzetesen nem vizsgálják felül s az ezredekben még a minimális politikai munka is hiányzik.

2. *Motoviliha.* A gyár gépeit és az elektromos műhely berendezését leszerelték, jegyzékbe vették és vagonba rakták, de nem szállították el és nem semmisítették meg. A felelősség a Központi Kollégiumot[51], a katonai közlekedési parancsnokot és a hadsereg Forradalmi Katonai Tanácsát terheli, amely a fülebotját se mozgatta. A motovilihai munkások öthatod része Permben maradt, ott maradt a gyár egész műszaki személyzete és nyersanyaga. A rendelkezésre álló adatok szerint a gyárat körülbelül másfél hónap mulva üzembe lehet állítani. Azok a hírek, hogy a motovilihai munkások Perm eleste előtt felkeltek, nem fedik a valóságot, csak erősen zúgolódtak az élelmezés szervezetlensége miatt.

3. *A híd és az értékes építmények felrobbantása.*

A hidat stb. nem robbantották fel, mert a hadsereg Forradalmi Katonai Tanácsa nem intézkedett és mert a visszavonuló egységek és a hadseregtörzs között nem volt összeköttetés. Egy másik hír szerint, az az elvtárs, akinek fel kellett volna robbantania a hidat, nem tudta teljesíteni feladatát, mert a fehérgárdisták néhány perccel a robbantás előtt meggyilkolták. Ezt a hírt eddig nem sikerült ellenőrizni, mert a hídőrség megszökött és több „szovjet" funkcionárius „ismeretlen helyre" távozott.

4. *A permi tartalékok.* A tartalék egy erőtlen és megbízhatatlan „szovjet ezredből" állott, amely frontra érkezése után azonnal átpártolt az ellenséghez. Más tartalék nem volt.

5. *Anyag- és emberveszteség.* A veszteségekről egyelőre nem tudunk *teljes* képet alkotni, mert számos okmány elveszett és mert az ügyben részes több „szovjet" szakember átpártolt az ellenséghez.

A rendelkezésünkre álló szűkös adatok szerint elvesztettünk: 297 mozdonyt (ezek közül 86 sérült), körülbelül 3 000 vagont (valószínűleg többet), 900 000 pud kőolajat és petróleumot, többszázezer pud marószódát, kétmillió pud sót, ötmillió rubel értékű gyógyszert, a motovilihai gyár és a permi vasúti műhely rendkívül gazdag anyagraktárait, a motovilihai gyár gépeit és alkatrészeit, a kamai folyami erő gőzhajóinak gépeit, 65 vagon bőrt, a hadsereg ellátó osztályának rendelkezése alatt álló 150 vagon élelmet, a Folyamhajózási Kerületi Igazgatóság vattával, textiláruval, kőolajjal stb. megrakott óriási raktárát, 10 vagont sebesült katonákkal, a vasúti tengelyparkot és nagymennyiségű amerikai tengelyt, 29 löveget,

10 000 lövedéket, 2 000 puskát, 8 millió töltényt, több mint nyolcezer katonát, akik december 22-e és 29-e. között elestek, megsebesültek vagy eltűntek. Permben maradt valamennyi vasúti szakember és csaknem valamennyi ellátó szakember. A veszteségek összeszámlálását folytatják.

6. *A hadsereg jelenlegi hadrendje.* A harmadik hadsereg ma két hadosztályból (a 29. és 30. hadosztályból) áll — 14 000 gyalogossal, 3 000 lovassal, 323 géppuskával és 78 löveggel. Tartalékai: a 7. hadosztály Oroszországból küldött dandárja, amelyet eddig nem vetettek be, mert megbízhatatlan és komoly szűrésre szorul. A Vacetisz által ígért három ezred még nem érkezett meg (és nem is érkezik meg, mert tegnap új irányítást kaptak Narvába)[52]. Az egységek lerongyolódtak, fáradtak és nehezen tartják magukat a fronton.

7. *A III. hadsereg vezetése.* Látszatra a vezetés rendje a szokásos, „előírásszerű", valójában azonban nyoma sincs a rendnek, hallatlanul gazdálkodnak. A vezetés elszakadt az egységektől és a hadosztályok teljesen önállóak.

8. *Elegendők-e a foganatosított rendszabályok a visszavonulás megállításához.* A komolyabb intézkedések a következők: 1) a II. hadsereg Kungur felé nyomul előre, ami kétségtelenül nagy támogatás a III. hadsereg számára és 2) Sztálin és Dzerzsinszkij erőfeszítéseinek eredményeképpen 900 teljesen megbízható, kipihent gyalogost küldenek a frontra, hogy megfordítsák a III. hadsereg csüggedt hangulatát. Holnapután két lovasszázadot és a 3. dandár 62. (már átszűrt) ezredét küldjük a frontra. Tíz nap

mulva még egy ezred megy. A III. hadsereg frontja tudja ezt, látja a hátország gondoskodását és javul a hangulata. Kétségtelen, hogy ma jobb a helyzet, mint két héttel ezelőtt. Helyenként a hadsereg már támadásba megy át és nem is sikertelenül. Ha az ellenség még vagy kétheti lélekzetvételi időt enged nekünk, vagyis ha nem vet a frontra újabb, pihent erőket, akkor remélhetjük, hogy a III. hadsereg arcvonalszakaszán megszilárdul a helyzet.

Most azoknak az egyes ellenséges osztagoknak északi megkerülő mozdulatát számoljuk fel, melyek a Kajgorodon át vezető országúton Vjatka ellen vonulnak. Mi egyebek közt azért jöttünk Vjatkába, hogy egy sí-osztagot küldjünk Kajgorod ellen, ami már folyamatban van. Ami más intézkedéseinket (a hátország megerősítését) illeti, mozgósítjuk a funkcionáriusokat, az alsóbbakat és a felsőbbeket egyaránt, elküldjük őket a hátországban levő egységekhez, megtisztítjuk a Glazovi és a Vjatkai Szovjetet. Ennek a munkának azonban természetesen nem lesz egyhamar eredménye.

Ezzel be is számoltunk intézkedéseinkről. Ezeket az intézkedéseket semmiesetre sem szabad kielégítőknek tekinteni, mert a III. hadsereg fáradt egységei — legalább részleges leváltás nélkül — sokáig nem tarthatják magukat. Ezért legalább két ezredet kell ideküldeni. Csakis ebben az esetben mondhatjuk, hogy a front szilárdságát biztosítottuk. Azonkívül:

1. le kell váltani a hadseregparancsnokot,

2. három értelmes politikai funkcionáriust kell ideküldeni,

3. sürgősen fel kell oszlatni a Területi Bizottságot, a Területi Szovjetet stb., hogy meggyorsítsuk az evakuált funkcionáriusok mozgósítását.

I. Sztálin
F. Dzerzsinszkij

Vjatka, 1919 január 19.

Utóirat. Néhány nap mulva visszautazunk Glazovba, hogy befejezzük a vizsgálatot.

Először 1942-ben,
a „Leninszkij Szbornyik"
XXXIV. kötetében jelent meg.

BESZÉD
A VJATKAI PÁRT- ÉS SZOVJETSZERVEZETEK EGYÜTTES ÜLÉSÉN

1919 január 19

(Jegyzőkönyvi feljegyzés)

Az általános helyzetről szólva, azt kell mondanom, hogy a legközelebbi napokra biztosítva van a front bizonyos szilárdsága és éppen ezért most kell megalakítani Vjatka kormányzóság Forradalmi Katonai Bizottságát. Ha az ellenség előrenyomul, segítségére lesznek a belső ellenforradalmi felkelések, amelyek ellen csak olyan szűkkörű és rugalmas szervezet harcolhat sikerrel, amilyennek a Forradalmi Katonai Bizottságnak kell lennie.

Azonnal egy új központot kell szervezni, amelynek tagjai:

1. a Kormányzósági Végrehajtó Bizottság,
2. a Területi Szovjet,
3. a Kormányzósági Pártbizottság,
4. a Rendkívüli Bizottság,
5. a Körzeti Katonai Biztosság képviselői.

A Vjatkai Forradalmi Katonai Bizottság kezében kell összpontosítani minden erőt, minden eszközt, de a szovjet szervek folyó munkáját nem abbahagyni, hanem fokozni kell.

Ugyanilyen szerveket kell létesíteni a kerületekben is, a kormányzósági központ mintájára.

A forradalmi bizottságok ilyen hálózata segítségével kapcsolatban leszünk a helységekkel.

És csakis ilymódon készülhetünk fel az új támadásra.

Sztálin elvtárs megfogalmazza javaslatát:

A hátország megszilárditása és biztositása és a Vjatka kormányzósági párt- és szovjetszervezetek munkájának egyesítése céljából megalakul a Vjatkai Forradalmi Katonai Bizottság, s ennek a szervnek, mint a Szovjethatalom legfelsőbb kormányzósági szervének határozatai az emlitett intézményekre és szervezetekre kötelezők.

Először megjelent:
„Gorkovszkaja Kommuna"
(„Gorkiji Kommün") 290. sz.
1934 december 18.

A PÁRT KÖZPONTI BIZOTTSÁGA ÉS A HONVÉDELMI TANÁCS ÁLTAL KIKÜLDÖTT BIZOTTSÁG JELENTÉSE LENIN ELVTÁRSNAK PERM 1918 DECEMBERÉBEN TÖRTÉNT ELESTÉNEK OKAIRÓL

A KATASZTRÓFA ÁLTALÁNOS KÉPE

A katasztrófa már november vége felé elkerülhetetlenné lett, amikor az ellenség a Nagyezsgyinszkij—Verhoturje—Barancsinszkij—Kin—Irginszkij—Rozsgyesztvenszkij vonal mentén, egészen a Kama balpartjáig félgyűrűben átkarolta a harmadik hadsereget és jobbszárnyán erősen tüntetve eszeveszetten Kusva ellen támadt.

A harmadik hadsereg ebben az időpontban a 30. hadosztályból, az 5. hadosztályból, a Különleges Dandárból, a Különleges Osztagból és a 29. hadosztályból állott, s összesen körülbelül 35 000 gyalogossal és lovaskatonával, 571 géppuskával és 115 löveggel rendelkezett (lásd „Harc- és szállásnapló").

A hadsereg harckészsége és szelleme siralmas volt, mert a csapatok, melyek hat hónapon át leváltás nélkül harcoltak, elfáradtak. Tartalék nem állt rendelkezésre. A hátország egyáltalán nem volt biztosítva (a hadsereg hátában, a vasútvonalon több robbantás történt). A hadsereg ellátását szintén

nem biztosították, az a véletlentől függött (az ellenség rendkívül erős nyomásának legnehezebb perceiben a 29. hadosztály egységei öt napon át a szó szoros értelmében kenyér és egyéb élelem nélkül állottak ellen).

A harmadik hadsereg a szárnyon foglalt állást, ennek ellenére észak felől nem biztosították a megkerülés ellen (nem tettek semmit, hogy a megkerülés megelőzésére külön csoportot állítsanak fel a hadsereg szélső balszárnyán). Ami a szélső jobbszárnyat illeti, a szomszéd második hadsereg, amelyet a Főparancsnokság ködös utasítása megkötött (Izsevszk és Votkinszk elfoglalása után a második hadsereget ne vessék harcba, mert új rendeltetést kap) és amely kénytelen volt tíz napig egyhelyben állni, nem tudott kellő időben előrenyomulni, hogy a legkritikusabb percben, Kusva feladása előtt (november végén), segítséget nyujtson a harmadik hadseregnek.

Ezért a harmadik hadsereg, amely (délen) magára volt hagyatva és (északon) ki volt szolgáltatva az ellenség megkerülő hadműveleteinek, ez a kimerült és megtépázott harmadik hadsereg, amelynek nem voltak tartalékai és nem volt valamennyire is biztosított hátországa, amelyet rosszul élelmeztek (29. hadosztály) és pocsékul láttak el lábbelivel (30. hadosztály), amelynek 35 fokos fagyban kellett harcolnia és arcvonala Nagyezsgyinszkijtől egészen a Kama folyónak Oszától délre eső balpartjáig óriási területen (több mint 400 versztre) húzódott, amelyet gyenge és tapasztalatlan hadseregtörzs vezetett — természetesen nem tudott ellenállni a tapasztalt

parancsnoki állománnyal rendelkező, kitűnő és friss ellenséges erők (öt hadosztály) nyomásának.

November 30-án az ellenség elfoglalja Vij állomást, balszárnyunkat elvágja a centrumtól, majdnem teljesen megsemmisíti a 29. hadosztály 3. dandárját (csak a dandárparancsnok, a törzsparancsnok és a politikai megbízott menekült meg, a 9. számú páncélvonat az ellenség kezébe került). December 1-én az ellenség Liszva irányában elfoglalja Krutoj Log állomást és a 2. számú páncélvonatunk is a kezébe kerül. December 3-án az ellenség elfoglalja Kusvinszkij Zavodot (Verhoturjét és a központtól elvágott egész északi vidéket csapataink kiürítik). December 7-én az ellenség elfoglalja Biszert. December 9-én Liszvát. December 12—15-én Csuszovszkaja, Kalino, Szeljanka állomást, ugyanakkor az 1. szovjet menetzászlóalj átpártol az ellenséghez. December 20-án az ellenség elfoglalja Valezsnája állomást. December 21-én Gorit, Mosztovaját, ugyanakkor az 1. szovjet lövészezred átpártol az ellenséghez. Az ellenség Motovilihához közeledik, egységeink mind visszavonulnak. 24-ről 25-re az ellenség harc nélkül elfoglalja Permet. A város úgynevezett tüzérségi védelme puszta csínynek bizonyult, amelynek eredményeképpen az ellenség 29 löveget zsákmányolt.

A rendezetlenül visszavonuló hadsereg 20 nap alatt több mint 300 versztet tett meg Verhoturjétől Permig, s 18 000 katonát, néhány tucat löveget, többszáz géppuskát vesztett ezekben a napokban. (Perm eleste után a harmadik hadsereg már csak két hadosztályból állott és 35 000 gyalogos és lovas helyett 17 000-rel, 571 géppuska helyett 323-mal, 115 löveg

helyett 78-cal rendelkezett. (Lásd „Harc- és szállásnapló".)

Ez, a szó szoros értelmében, nem visszavonulás volt, még kevésbbé lehet ezt a csapatok előkészített állásokba való szervezett visszavonásának nevezni, — ez valósággal egy teljesen szétvert és demoralizált hadsereg fejvesztett futása volt, amelynek törzse nem volt képes felismerni azt, ami körülötte történt, nem volt képes előre számolni az elkerülhetetlen katasztrófával, nem volt képes idejekorán intézkedni, hogy a hadsereget előre elkészített állásokba visszavonja és ilymódon megóvja, ha kell, még területi veszteség árán is. A harmadik hadsereg Forradalmi Katonai Tanácsa és törzse azt óbégatja, hogy a katasztrófa „váratlanul" jött — ez azonban csak azt bizonyítja, hogy ezek az intézmények elszakadtak a hadseregtől, nem értették meg a Kusva és Liszva alatt lejátszódott végzetes eseményeket és nem értettek a hadsereg hadműveleteinek vezetéséhez.

Ez idézte elő azt a példátlan fejetlenséget és gondatlanságot, amely a harmadik hadsereg területén több város és támpont teljesen szervezetlen kiürítésére, a hídrobbantás és a hátrahagyott javak megsemmisítésének szégyenletes históriájára s végül a város oltalmazására és annak úgynevezett tüzérségi védelmére annyira jellemző.

A kiürítésről már augusztusban kezdtek beszélni, de ennek ellenére gyakorlatilag semmit, vagy majdnem semmit sem tettek a kiürítés megszervezésére. Senki, egyetlen szervezet sem próbálta rendreutasítani a Központi Kollégiumot, mely az intézmények útvesztőjében tévelygett s végtelen vitákat folyta-

tott a kiürítés tervéről, de semmit, az égvilágon semmit sem tett a kiürítés érdekében (még „saját szállítmányainak" jegyzékét sem készítette el).

Senki, egyetlen intézmény sem próbálta valóban ellenőrizni az uráli vasúti kerületet, amely gyanúsan tehetetlennek bizonyult a vasúti alkalmazottak ügyesen megszervezett szabotázsa elleni harcban.

S amikor Sztogovot, a katonai közlekedés parancsnokát, december 12-én kiürítési parancsnokká nevezték ki, ez se vitte előbbre a kiürítés ügyét, mert, noha Sztogov ünnepélyesen fogadkozott, hogy sürgősen kiüríti Permet („fejemmel felelek — mindent kiürítek"), nem volt sem kiürítési terve, sem a kiürítéshez szükséges apparátusa, sem katonai ereje, hogy véget vessen egyes intézmények és szétzüllött katonai egységek fejetlen, önhatalmú „kiürítési" kísérleteinek (mozdonyok, vagonok stb. lefoglalásának). Az eredmény az volt, hogy mindenféle apróságot, törött székeket és egyéb limlomot elszállítottak, ellenben a motovilihai gyár és a kamai flotilla gépeivel és alkatrészeivel megrakott szerelvényeket, a sebesült katonákkal megrakott szerelvényeket és a ritka amerikai tengely-tartalékokat, többszáz teljesen ép mozdonyt és más értékeket nem szállítottak el.

A Területi Pártbizottságnak és a Területi Szovjetnek, a hadsereg Forradalmi Katonai Tanácsának és törzsének okvetlenül tudniok kellett mindezt, de ők úgylátszik, „nem avatkoztak be" ebbe az ügybe, mert a vizsgálat azt bizonyítja, hogy ezek az intézmények nem foglalkoztak a kiürítési szervek tevékenységének rendszeres ellenőrzésével.

A hadsereg törzse már októberben Perm tüzér-

ségi védelméről kezdett beszélni, de ez csak szóbeszéd maradt, mert 26 löveget (és még három nem teljesen alkalmasat), teljes felszereléssel, egyetlen lövés nélkül, otthagytak az ellenségnek. A vizsgálat azt bizonyítja, hogy ha a törzs időt szakított volna arra, hogy a lövegek felállításával kapcsolatban ellenőrizze a dandárparancsnok tevékenységét, látta volna, hogy akkor, amikor a katonai egységek rendezetlenül vonulnak vissza és általános fejetlenség uralkodik Perm közvetlen eleste előtt (december 23-án), amikor a dandárparancsnok, megszegve a parancsot, december 24-re halasztotta el a lövegek felállítását (ez a dandárparancsnok december 24-én átszökött az ellenséghez), ilyen helyzetben szó sem lehetett tüzérségi védelemről, hanem a lövegeket kellett megmenteni, elszállítani, végső esetben használhatatlanokká tenni. Csupán a törzs gondatlanságával és nemtörődömségével magyarázható, hogy egyik feladatot sem teljesítették.

Ugyanez a nemtörődömség és gyámoltalanság állapítható meg a Kama-híd felrobbantását és a Permben hátrahagyott javak megsemmisítését illetőleg. A hidat már néhány hónappal Perm eleste előtt aláaknázták, de az aláaknázást senki sem ellenőrizte (senki sem meri állítani, hogy az aláaknázás a tervezett robbantás előtt teljesen hibátlan volt). Magát a robbantást egy „teljesen megbízható" elvtársra, (Medvegyevre) bízták, de senki sem meri állítani, hogy a hídőrség teljesen megbízható volt, hogy az őrség a tervezett robbantás előtt, az utolsó percben nem hagyta cserben Medvegyevet, hogy az őrség teljesen biztosította Medvegyev testi épségét a fehér-

gárdista ügynökök merényletével szemben. Ezért lehetetlen megállapítani, hogy:

1. valóban fehérgárdista ügynökök gyilkolták-e meg Medvegyevet közvetlenül a robbantás előtt, amikor a híd őrsége szétszaladt „nem tudni hová" (ezt gyanítják egyesek),

2. maga Medvegyev szökött-e meg, mert nem akarta felrobbantani a hidat, vagy

3. talán Medvegyev minden tőle telhetőt megtett, hogy felrobbantsa a hidat, a híd azonban nem robbant fel, vagy azért, mert a vezeték hibás volt, vagy talán azért, mert az aláaknázás a hidat lövő ellenséges tüzérség tüzében vagy esetleg még a tűz előtt megsérült és Medvegyevet az ezután odarohanó ellenség megölte.

Továbbá, a Forradalmi Katonai Tanács és a hadseregtörzs elmulasztotta, hogy valamely szervet vagy személyt pontosan és meghatározott formában felelőssé tegyen azért, hogy a ki nem ürített tárgyakat megrongálják, megsemmisítsék, sőt mi több, a nevezett intézmények nem adtak hivatalos (írásbeli) parancsot, hogy a hátrahagyott építményeket, felszereléseket és vagyontárgyakat feltétlenül fel kell robbantani, vagy meg kell rongálni. Ezzel magyarázható, hogy egyéni kezdeményezésre többnyire kisértékű tárgyakat (például vagonokat) megrongáltak (elégettek), de ugyanakkor igen fontos tárgyakat (textilárukat, ruházatot stb.) érintetlenül hagytak, sőt egyes hivatalos személyek a „pánik megelőzése" céljából nem engedték felgyujtani és felrobbantani az el nem szállított tárgyakat (ezeket a személyeket nem nyomozták ki).

A hadsereg és a hátország általános felbomlásának és fejetlenségének, a hadsereg-, a párt- és a szovjetintézmények nemtörődömségének és felelőtlenségének képét kiegészíti az a hallatlan tény, hogy több felelős funkcionárius csaknem csoportosan átpártolt az ellenséghez. Banyin mérnök, a védelmi berendezések vezetője és valamennyi munkatársa, Adrianovszkij vasúti mérnök és a vasúti kerület összes szakemberei, Szuhorszkij, a katonai közlekedési osztály vezetője és munkatársai, Bukin, a Kerületi Katonai Biztosság mozgósítási ügyosztályának vezetője és munkatársai, Ufimcev őrzászlóaljparancsnok és Valjuzsenyics tüzérdandárparancsnok, Eszkin, a külön alakulatok osztályának főnöke, a műszaki zászlóalj parancsnoka helyettesével, Perm két állomásának (Perm I. és Perm II.) mindkét parancsnoka, a hadseregellátóparancsnokság egész nyilvántartási osztálya és a Központi Kollégium tagjainak fele és még sokan mások Permben maradtak, vagyis átszöktek az ellenséghez.

Mindennek fokoznia kellett az általános pánikot, amely nemcsak a visszavonuló egységeket fogta el, hanem átterjedt a Perm elestét megelőzően alakult Forradalmi Bizottságra is, amely a városban nem tudta fenntartani a forradalmi rendet, úgyszintén a Kormányzósági Katonai Biztosságra is, amely elvesztette a városrészek közötti kapcsolatot, s ennek az lett a következménye, hogy otthagyták Permben az őrzászlóalj két századát, amelyet a fehérek felkoncoltak, továbbá elvesztették a sí-zászlóaljat, melyet a fehérek szintén felkoncoltak. A fehér ügynökök által a város különböző részeiben ügyesen szervezett

(december 23-i és 24-i) provokációs lövöldözés csak szította, fokozta az általános pánikot.

* * *

A HARMADIK HADSEREG ÉS A TARTALÉKOK

A harmadik hadsereg kimerültsége (szakadatlan hathónapos harc leváltás nélkül) és valamennyire is megbízható tartalékok hiánya volt a vereség közvetlen oka. A harmadik hadsereg, amely 400 versztnyi vonalon vékony fonalként húzódott végig és amelyet északról a megkerülés veszélye fenyegetett — ami még inkább arra kényszerítette, hogy északabbra húzódjék —, ez a hadsereg kitűnő objektum volt arra, hogy az ellenség tetszésszerinti ponton áttörje. Erről, továbbá a tartalékhiányról már szeptemberben tudomása volt mind a Keleti Front, mind a Köztársaság Forradalmi Katonai Tanácsának (lásd a „Mellékletben", a harmadik hadsereg felelős személyeinek táviratait, melyekben „leváltást", „tartalékokat" követelnek és amelyekben közlik, hogy a harmadik hadsereg egységei kimerültek stb.). A Katonai Központ azonban vagy egyáltalán nem küldött tartalékokat, vagy ha küldött, az alkalmatlan, jelentéktelen semmiség volt. December elején, Kusva elvesztése után, egyre gyakrabban követelik a leváltást és különösen gyakoriak a hadsereg kimerültségére való utalások. December 6-án Lasevics (hadseregparancsnok), a fenyegető helyzetre hivatkozva, tartalékokat követel a Keleti Fronttól, de Szmilga (Keleti Front) azt válaszolja, hogy „sajnos, erősítés

nem lesz". December 11-én Trifonov, a harmadik hadsereg Forradalmi Katonai Tanácsának tagja, közvetlen vezetéken bejelenti Szmilgának (Keleti Front): „Igen valószínű, hogy a közeli napokban kénytelenek leszünk elhagyni Permet. Elegendő 2—3 erős ezred. Próbáljon ennyit kivonni Vjatkából vagy a legközelebbi pontról". Szmilga (Keleti Front) válasza: „Erősítés nem lesz. A Főparancsnokság megtagadta a segítséget". (Lásd a „Mellékletet".) Augusztustól decemberig, a központ rendelkezése alapján, a harmadik hadsereg feltöltésére összesen 13 153 ember érkezett, s velük együtt 3 388 szurony, 134 géppuska, 22 löveg és 977 ló. Közülük az 1. kronstadti tengerészezred (1 248 ember) megadta magát, a 11. önálló tengerészgyalogos zászlóalj (834 ember) szétfutott, a kronstadti erőd 5. tábori ütegét a parancsnok állati meggyilkolásáért letartóztatták, a finneket és észteket (1 214 ember) visszahívták nyugatra. Ami a központ által ígért 22 századot illeti, a központ ezt az ígéretét egyszerűen nem váltotta be. A 7. hadosztály 3. dandárja (három ezred), amelyet ugyancsak a központ ígért, csak január első napjaiban, vagyis Perm eleste után érkezett meg Glazovba. S amikor a dandárt szemügyre vették, már az első alkalommal kitűnt, hogy semmi köze sincs a Vörös Hadsereghez (határozottan ellenforradalmi érzelműek, dühösek a Szovjethatalomra, a dandáron belül összetartó kulák elemekből álló csoportok vannak, azzal fenyegetődznek, hogy „feladják Vjatkát" és így tovább). Azonkívül a dandár katonailag nincs kiképezve (nem tudnak lőni, felszerelése nyári), a parancsnokok nem ismerik ezredeiket, a politikai munka szá-

nalmas. A dandárt csak január végén sikerült harcképes egységgé tenni, miután háromszor-négyszer megtisztították, gondosan átszűrték, számos egyszerű vöröskatona-kommunistát olvasztottak bele és a legintenzívebb politikai munkát végezték soraiban (a dandárt alkotó három ezred közül az egyiket január 20-án küldték ki a frontra, a második legkorábban január 30-án, a harmadik pedig február 10-én küldhető ki). Szervezésünk rendszerének ugyanilyen hiányosságairól tanuskodik a 10. lovasezred és az Ocserszkij Zavodban állomásozó 10. műszaki ezred históriája (mindkét ezredet az Uráli Kerületi Katonai Biztosság szervezte). A 10. lovasezred hátbatámadta egységeinket; a másik ezred szintén megkísérelte ugyanazt, de sikertelenül, mert védőintézkedéseket foganatosítottak.

A szervezés rendszerében mutatkozó hiányosságok a következő körülményekkel magyarázhatók. Május végéig a Vörös Hadsereg szervezése (az Összoroszországi Szervező Kollégium vezetése alatt) az önkéntesség elve alapján történt, s csak munkásokat és olyan parasztokat vettek be a hadseregbe, akik *nem zsákmányolnak ki* idegen munkát (lásd az Összoroszországi Szervező Kollégium által kiadott „igazolási lapot" és „személyi lapot"). Lehetséges, hogy többek közt ezzel is magyarázható az önkéntes időszak alakulatainak szilárdsága. Május végétől, miután az Összoroszországi Kollégium feloszlott és a szervezési ügyeket az Összoroszországi Fővezérkar vette át, rosszabbodott a helyzet. Az Összoroszországi Fővezérkar teljes egészében átvette a cárizmus idejének szervezési rendszerét és a Vörös Hadseregbe szolgálat-

tételre bevett minden mozgósítottat, tekintet nélkül vagyoni helyzetére. A mozgósítottak vagyoni helyzetéről szóló pontok, amelyek az Összoroszországi Szervezési Kollégium „személyi lapján" rajta voltak, az Összoroszországi Fővezérkar által összeállított „személyi és nyilvántartási lapból" kimaradtak (lásd az Összoroszországi Fővezérkar „személyi és nyilvántartási lap"-ját). Igaz, hogy 1918 június 12-én megjelent a Népbiztosok Tanácsának első dekrétuma a munkások és *az ideyen munkát ki nem zsákmányoló* parasztok mozgósításáról, de ez, úgylátszik, nem jutott kifejezésre sem az Összoroszországi Fővezérkar gyakorlatában, sem annak rendelkezéseiben, sem a „személyi és nyilvántartási lapon". Főképpen ezzel magyarázható, hogy szervezési intézményeink munkájának eredményeképpen nem annyira Vörös Hadsereg, mint inkább „néphadsereg" jött létre. Csak január közepén, amikor a Honvédelmi Tanács bizottsága falhoz szorította az Uráli Kerületi Katonai Biztosságot és követelte tőle azt az anyagot, azokat az utasításokat, melyeket a Fővezérkar adott a szervezés módját illetőleg — az Összoroszországi Fővezérkar csak ezután szakított időt arra, hogy komolyan gondolkodjék a szervezés rendszeréről, csak ezután adta a kerületi katonai biztosságoknak a következő távirati parancsot: „A személyi és nyilvántartási lap 14, 15. és 16. pontja a következő adatokkal töltendő ki: melyik pártnak a tagja, kizsákmányol-e (a szolgálatra behívott) idegen munkát, elvégezte-e az általános iskolát" (a Fővezérkar ezt a távirati parancsot 1919 január 18-án adta. Lásd a „Mellékletet"). És ez akkor történt, amikor 11 hadosztály már december

1-ére megalakult, sőt egy részüknél, amelyet már a frontra küldtek, világosan látható volt a fehérgárdista szervezés minden ismérve.

A szervezés rendszerében mutatkozó fogyatékosságokat növelte az is, hogy a Kerületi Katonai Biztosság megdöbbentő gondatlansággal kezelte a megalakult egységeket (rossz élelmezés, rossz ruházat, fürdők hiánya stb. Lásd a „Vjatkai Pártbizottság vizsgálóbizottságának adatait") és minden válogatás nélkül olyan tiszteket tettek meg parancsnokoknak, akiket nem vizsgáltak felül és akik gyakran az ellenség oldalára csábították a csapatokat.

Végül a Fővezérkar nem intézkedett, hogy az egy helyen mozgósítottakat szervezés végett más helyre (más kerületbe) vigyék, ami jelentékenyen megnehezítette volna a tömeges szökéseket. Arról már nem is beszélünk, hogy a csapatok között nem folyt kielégítően szervezett politikai munka (a Politikai Megbízottak Összoroszországi Irodájának gyengesége, munkára való felkészületlensége).

Teljesen érthető, hogy ilyen félig fehérgárdista tartalékok, amennyiben a központ ilyeneket küldött (útközben a fele rendszerint megszökött), nem nyújthattak igazi támogatást a harmadik hadseregnek. Közben a harmadik hadsereg egységei a visszavonulás alatt annyira kimerültek és legyengültek, hogy a katonák csoportosan lefeküdtek a hóba és arra kérték a politikai megbízottakat, hogy lőjék agyon őket: „már nem bírunk a lábunkon állni, nem bírunk tovább menni, kimerültünk, végezzetek velünk, elvtársak". (Lásd „Mracskovszkij hadosztálymegbízott vallomását".)

KÖVETKEZTETÉSEK

Tartalékok nélkül nem szabad többé háborút viselni, be kell vezetni a gyakorlatba az állandó tartalékok rendszerét, különben sem a meglevő állások megtartása, sem a sikerek továbbfejlesztése el nem képzelhető. Különben a katasztrófa elkerülhetetlen.

De a tartalékok csak abban az esetben lesznek hasznosak, ha a Fővezérkar által alkalmazott régi mozgósítási és szervezési rendszert gyökeresen megváltoztatják és magának a Fővezérkarnak személyzetét megújítják.

Először, a mozgósítottak két csoportra osztandók: vagyonosokra (megbízhatatlanok) és szegényekre (csak ezek alkalmasak a Vörös Hadseregben teljesítendő szolgálatra).

Másodszor, az egy helyen mozgósítottak, alakulatok szervezése céljából, más helyre irányítandók, a frontra küldésnek pedig a következő szabály szerint kell történnie: „mennél messzebbre az otthoni kormányzóságtól, annál jobb" (a területi elv nem alkalmazható).

Harmadszor, abba kell hagyni a nagy, nehézkes egységek (hadosztályok) szervezését, ezek a polgárháborúban nem válnak be. Ki kell mondani, hogy a legnagyobb harci egység a dandár.

Negyedszer, szigorúan, állandóan ellenőrzendők a kerületi katonai biztosságok (előzőleg meg kell újítani állományukat), amelyek a vöröskatonák között felháborodást keltenek (legjobb esetben tömeges szökést idéznek elő), mert bűnnel határos gondatlansággal kezelik az alakuló egységek elszállásolását, élelmezését és ruházását.

Végül, meg kell újítani a Politikai Megbízottak Összoroszországi Irodájának állományát, amely éretlen suhancokat küld „megbízottakul" a katonai egységek nyakára, akik teljesen alkalmatlanok arra, hogy kielégítő politikai munkát végezzenek.

E feltételek be nem tartása arra vezet, hogy szervezési intézményeink nem annyira Vörös Hadsereget, mint inkább „néphadsereget" küldenek a frontra, a „politikai megbízott" szó pedig sértéssé vált.

Ami magát a harmadik hadsereget illeti, harcképességének megőrzése céljából haladéktalanul tartalékokkal kell ellátni, legalább három megbízható ezredet kell odaküldeni.

* * *

A HADSEREG VEZETÉSÉNEK RENDJE ÉS A KÖZPONT UTASITÁSAI

A harmadik hadsereg Forradalmi Katonai Tanácsa két tagból áll, akik közül az egyik (Lasevics) parancsnokol, ami pedig a másikat (Trifonovot) illeti, sehogy sem sikerült megállapítani, hogy mi a szerepe és funkciója: nem ellenőrzi az ellátást, nem ellenőrzi a hadsereg politikai nevelésének szerveit és általában úgy látszik, hogy semmit sem csinál. A gyakorlatban nincs is Forradalmi Katonai Tanács.

A hadseregtörzs elszakadt harcoló egységeitől, a hadosztályoknál és dandároknál nincsenek külön összekötői, akik tájékoztatnák, s akik ellenőriznék, hogy a hadosztály- és dandárparancsnokok pontosan teljesítik-e a hadseregparancsnok parancsait. A hadseregtörzs megelégszik a hadosztály- és dandár-

parancsnokok hivatalos jelentéseivel (amelyek gyakran pontatlanok), a hadseregtörzs teljesen az utóbbiak kezében van (a hadosztály- és dandárparancsnokok feudális hercegeknek képzelik magukat). Ez az oka annak, hogy a hadseregtörzs elszakadt harcoló egységeitől (a hadseregtörzs semmit sem tud az alárendelt egységek valóságos helyzetéről), hogy a hadseregen belül nincsen centralizáció (a hadseregtörzs állandóan siránkozik a hadsereg harcoló egységei közötti csatlakozási pontok gyengesége miatt). A centralizáció nem csupán a hadseregen belül, hanem a fronton (a Keleti Fronton) a hadseregek között is hiányzik. Tény, hogy november 10-től a hó végéig, amikor a harmadik hadsereg egyenlőtlen harcban patakokban ontotta vérét, a harmadik hadsereggel szomszédos második hadsereg teljes két hétig egyhelyben topogott. Ha azonban a második hadsereg, amely még november 10-én befejezte az izsevszk—votkinszki hadműveleteket, előnyomult volna (és szabadon nyomulhatott volna előre, mert akkor nem állt, vagy alig volt vele szemben ellenség), akkor az ellenség el sem kezdhetett volna komolyabb hadműveleteket Perm ellen (mert a második hadsereg az ellenség hátát fenyegette volna) és a harmadik hadsereg felmentése sikerült volna.

A vizsgálat során kiderült, hogy a második és a harmadik hadsereg együttműködését az tette lehetetlenné, hogy a Köztársaság Forradalmi Katonai Tanácsa elszakadt a fronttól, a Főparancsnokság pedig meggondolatlan utasításokat adott. Ezzel kapcsolatban Kamenyev frontparancsnok kérdéseinkre a következőket adta elő:

„Még Izsevszk és Votkinszk elfoglalása előtt, november elején, legkésőbb 10-én, utasítás érkezett, hogy a második hadsereget e pontok elfoglalása után más frontra vetik át, de azt, hogy hova, nem közölték. Ilyen utasítás után a hadsereget nem lehetett kellően felhasználni, nem volt szabad az ellenség ellen küldeni, mert akkor nem lehetett volna kellő időben kivonni a harcból, pedig a helyzet nehéz volt s a hadsereg csak arra szorítkozott, hogy a vidéket megtisztítsa a fehérgárdista bandáktól. Sternbergnek és Szokolnyikovnak Szerpuhovba kellett utazniok és csak nagynehezen tudták elérni, hogy ezt az utasítást megváltoztassák. Ez tíz napig tartott. A hadsereg tehát tíz napot vesztett és kénytelen volt egyhelyben topogni. Azután Sorint, a második hadsereg parancsnokát, váratlanul Szerpuhovba hívták, ez megbénította a Sorin személyével összeforrt második hadsereget és arra kényszerítette, hogy további öt napig egy helyben maradjon. Szerpuhovban Sorint Kosztyajev fogadta, megkérdezte, hogy vezérkari tiszt-e, s amikor megtudta, hogy nem az, elbocsátotta és kijelentette, hogy ki akarták nevezni a Déli Front parancsnokhelyettesévé, «de meggondolták»" (lásd „A Keleti Front parancsnokának jelentését").

Általában meg kell jegyezni, hogy a Főparancsnokság szerfelett könnyelműen adja az utasításokat. Guszevnek, a Keleti Front Forradalmi Katonai Tanácsa tagjának (december 26-i) közlése szerint „a Keleti Front nemrégen öt nap alatt három táviratot kapott: 1) Főirány Orenburg. 2) Főirány Jekatyerinburg. 3) A harmadik hadsereg segítségére" (lásd Guszev levelét az OKP Központi Bizottságához). Ha tekintetbe vesszük, hogy minden új utasítás végrehajtása bizonyos időt követel, nem nehéz megérteni, hogy a Köztársaság Forradalmi Katonai Tanácsa és a Főparancsnokság maga sem vette komolyan saját utasításait.

Megjegyzendő, hogy Szmilga, a Keleti Front Forradalmi Katonai Tanácsának harmadik tagja, teljesen csatlakozott ugyanezen Forradalmi Katonai Tanács két másik tagjának, Kamenyevnek és Guszevnek a kijelentéséhez. (Lásd „Szmilga vallomását", január 5.)

KÖVETKEZTETÉSEK

A hadsereg nem lehet meg erős Forradalmi Katonai Tanács nélkül. A hadsereg Forradalmi Katonai Tanácsát legalább három tagból kell összeállítani, akik közül az egyik ellenőrzi a hadsereg ellátási szerveit, a második a hadsereg politikai nevelésének szerveit, a harmadik pedig parancsnokol. Csakis így lehet biztosítani a hadsereg helyes működését.

A hadseregtörzsnek nem szabad csupán a hadosztályparancsnokok és a dandárparancsnokok szolgálati jelentéseire szorítkoznia (amelyek gyakran helytelenek), elengedhetetlen, hogy minden hadosztálynál és dandárnál ott legyenek a hadseregtörzs összekötői, akik rendszeresen tájékoztatják a hadseregtörzset és éberen ellenőrzik a hadseregparancsnok parancsainak pontos végrehajtását. Csakis így lehet biztosítani a törzs és a hadsereg kapcsolatát, csak így lehet felszámolni a dandárok és hadosztályok tényleges autonómiáját, csak így lehet a hadseregben igazi centralizáció.

A hadsereg nem működhet mint önmagába zárt, teljesen autonóm egység, műveleteiben teljesen a szomszédos hadseregektől és legelsősorban a Köztársaság Forradalmi Katonai Tanácsának utasításaitól függ: egyenlő feltételek mellett még a harckészség szempont-

jából legjobb hadsereg is csődöt mondhat, ha a központ utasításai helytelenek és ha a szomszédos hadseregekkel nincs igazi összeműködés. A frontokon, legelsősorban a Keleti Fronton, meg kell teremteni a hadseregek hadműveleteinek szigorú centralizációját határozott, komolyan megfontolt hadászati utasítás megvalósítása alapján. Ha önkényesen vagy meggondolatlanul adják az utasításokat, anélkül hogy az összes adatokat komolyan számításba vennék és ha ennek következtében egymásután változtatják az utasításokat, továbbá, ha maguk az utasítások határozatlanok, amint ez a Köztársaság Forradalmi Katonai Tanácsánál előfordul, akkor a hadseregek vezetése teljesen lehetetlenné válik, ez erő- és időfecsérlésre vezet, bomlasztja a frontot. A Köztársaság Forradalmi Katonai Tanácsát a frontokkal szoros kapcsolatban álló, szűk csoporttá kell átszervezni, amelynek — mondjuk — öt tagja legyen (kettő közülök szakember, a harmadik ellenőrzi a Központi Ellátó Parancsnokságot, a negyedik a Fővezérséget, az ötödik a Politikai Megbízottak Összoroszországi Irodáját), akik eléggé tapasztaltak ahhoz, hogy a hadsereg vezetésében ne engedjenek meg semmiféle önkényt és könnyelműséget.

* * *

A HÁTORSZÁG BIZONYTALANSÁGA ÉS A PÁRT- ÉS SZOVJETINTÉZMÉNYEK MUNKÁJA

A vizsgálat eredményeképpen meg kell állapítani, hogy a harmadik hadsereg hátországa teljesen felbomlott. A hadseregnek két fronton kellett harcolnia:

a látható és ismert ellenség ellen, és a hátországban megbújt láthatatlan ellenség, a lakosság ellen, amely fehérgárdista ügynökök vezetése alatt vasutat robbantott, mindenféle bajt okozott, úgyhogy a vasutat a hadsereg hátában külön páncélvonattal kellett őrizni. Valamennyi párt- és szovjetintézmény egyhangúlag megállapítja, hogy Perm és Vjatka kormányzóság lakossága „teljesen ellenforradalmi". A Területi Pártbizottság és a Területi Szovjet, ugyancsak a Perm Kormányzósági Végrehajtó Bizottság és Kormányzósági Pártbizottság azt állítja, hogy a falvak ezen a vidéken „tisztán kulák" falvak. S amikor megjegyeztük, hogy tisztán kulák falvak nincsenek, mert a kulákok nem létezhetnek kizsákmányoltak nélkül, hiszen a kulákoknak ki kell zsákmányolniok valakit, erre az említett intézmények csak csóváltak a fejüket, s nem voltak hajlandók más magyarázatot adni. A további mélyebbreható vizsgálat megállapította, hogy a Szovjetekben megbízhatatlan emberek ülnek, a szegényparasztbizottságok a kulákok kezében vannak, a pártszervezetek gyengék, megbízhatatlanok, elszakadtak a központtól, a pártmunkát elhanyagolják, a helyi funkcionáriusok pedig a párt- és szovjetszervek általános gyengeségét a rendkívüli bizottságok fokozott munkájával igyekeznek pótolni, melyek a párt- és szovjetmunka lezüllése közepette a Szovjethatalom egyetlen képviselői a vidéken. A szovjet- és pártszervezetek a Központi Végrehajtó Bizottságnak (vagy a Belügyi Népbiztosságnak) és a Párt Központi Bizottságának vezetése nélkül igen silányan dolgoznak, s csak ezzel magyarázható az a megdöbbentő tény, hogy a rendkívüli adó-

ról szóló forradalmi dekrétum[53], amelynek az volt a rendeltetése, hogy éket verjen a faluba és a Szovjethatalom oldalára állítsa a szegényparasztságot, a kulákok kezében nagyon veszélyes fegyverré lett, melylyel a falut a Szovjethatalom ellen tömörítik (rendszerint a szegényparasztbizottságokban ülő kulákok kezdeményezésére lélekszám, s nem a vagyon szerint osztották el az adókat, ami felbőszítette a szegényparasztságot és megkönnyítette a kulákok agitációját az adók és a Szovjethatalom ellen). Ugyanakkor valamennyi funkcionárius kivétel nélkül megerősíti, hogy a rendkívüli adó körüli „félreértés" volt egyik legfőbb oka, ha nem egyetlen oka annak, hogy a falu ellenforradalmasodott. Semmi jelét nem látni, hogy a Belügyi Népbiztosság, vagy a Központi Végrehajtó Bizottság a szovjetszervezetek napirenden levő munkáját vezetné (jellemző, hogy Perm és Vjatka kormányzóságban a szegényparasztbizottságok újraválasztását január 26-ig még meg sem kezdték). Semmi jelét nem látni, hogy a Központi Bizottság a pártszervezetek napirenden levő munkáját vezetné. Az alatt az idő alatt, amíg a fronton voltunk, a Párt Központi Bizottságának csak egyetlen írását sikerült nagynehezen megszereznünk, amelyet Novgorodceva „titkárnő" írt alá és Korobovkin elvtársnak Permből Penzába való áthelyezéséről szólt. (Ezt az intézkedést nem hajtották végre, mert nyilvánvalóan célszerűtlen volt.)

Mindez arra vezetett, hogy a párt- és szovjetintézmények elvesztették támaszukat a falun, elvesztették a szegényparasztsággal való kapcsolataikat és egyre inkább a rendkívüli bizottságokat

tolták előtérbe, megtorlásokhoz folyamodtak s emiatt jajveszékel a falu. Maguk a rendkívüli bizottságok pedig, minthogy a munkájuk nem haladt párhuzamosan a párt- és szovjetintézmények pozitív agitációs és építő munkájával, teljesen kivételes, elszigetelt helyzetbe kerültek a Szovjethatalom tekintélyének rovására. A helyesen megszervezett párt- és szovjetsajtó idejében felfedhette volna intézményeink kelevényeit, de a permi és vjatkai párt- és szovjetsajtó nem áll a helyzet magaslatán és nem érti a Szovjethatalom soronlevő feladatait (ebben a sajtóban a „szociális világforradalomról" szóló üres frázisokon kívül semmi sincs; a Szovjethatalom konkrét falusi feladatairól, a járási küldöttek Szovjetjeinek újjáválasztásáról, a rendkívüli adó kérdéséről, a Kolcsak és más fehérgárdisták ellen folytatott harc céljairól — ezekről az „alantas" témákról a sajtó büszkén hallgat). Nem feltűnő-e például, hogy Vjatka város szovjet intézményeinek 4766 munkatársa és funkcionáriusa közül 4467-en ugyanazt a helyet foglalták el a cárizmus alatt a kormányzósági zemsztvo-hivatalokban, azaz egyszerűbben szólva: a régi cári zemsztvo-intézményeket egyszerűen átkeresztelték szovjet intézményeknek (ne felejtsék el, hogy ezek a „szovjet funkcionáriusok" tartják kezükben a Vjatka-kormányzósági bőripari vidékünket). Ezt az elképesztő jelenséget január közepén rendezett adatgyűjtésünk tárta fel. Tudtak-e erről a jelenségről a Területi Pártbizottság és Területi Szovjet, a helyi sajtó és a helyi pártmunkások? Természetesen — nem. Tudott-e erről a Párt Központi Bizottsága, a Központi Végrehajtó Bizottság és a Belügyi Népbiztosság? Természetesen — nem. De

hogyan lehet a központból vezetni, ha ott az embereknek nemcsak általában a vidék, hanem még vidéki szovjet intézményeink legveszélyesebb kelevényeiről sincs fogalmuk?

KÖVETKEZTETÉSEK

Hadseregeink beteg pontja — a hátország bizonytalansága, amely főképpen azzal magyarázható, hogy a pártmunkát elhanyagolják, hogy a Szovjetek nem tudják megvalósítani a központ utasításait és hogy a helyi rendkívüli bizottságok kivételes (majdnem elszigetelt) helyzetben vannak.

A hátország megszilárdítása érdekében elengedhetetlen, hogy:

1. a helyi pártszervezetek pontosan és rendszeresen számoljanak be a Központi Bizottságnak; a helyi pártszervezeteknek rendszeresen küldjék meg a Központi Bizottság körleveleit; a Központi Lapnál szervezzenek sajtóosztályt a vidéki pártsajtó irányítására; nyissanak iskolát pártmunkások (főképpen munkásokból kikerülő pártfunkcionáriusok) számára és szervezzék meg a funkcionáriusok helyes elosztását. Mindezzel a párt Központi Bizottságának Titkárságát kell megbízni, melyet a Központi Bizottság tagjaiból kell összeállítani. Továbbá elengedhetetlen, hogy:

2. szigorúan határolják el a Központi Végrehajtó Bizottság és a Belügyi Népbiztosság hatáskörét a Szovjetek folyó munkájának irányítását illetőleg; az Összoroszországi Rendkívüli Bizottságot olvasszák

egybe a Belügyi Népbiztossággal* s a Belügyi Népbiztosságot bízzák meg annak ellenőrzésével, hogy a Szovjetek helyesen és idejében hajtják-e végre a központi hatalom dekrétumait és rendelkezéseit; a kormányzósági Szovjetek legyenek kötelesek rendszeresen beszámolni a Belügyi Népbiztosságnak; a Belügyi Népbiztosság legyen köteles a Szovjeteknek rendszeresen utasításokat adni; az „Izvesztyija VCIK"[54] mellett szervezzenek sajtóosztályt a vidéki szovjet sajtó irányítására;

3. a Honvédelmi Tanács mellett szervezzenek ellenőrző — felülvizsgáló — bizottságot, melynek az legyen a feladata, hogy a népbiztosságoknak és a hátországban, valamint a fronton működő helyi osztályaiknak „mechanizmusában észlelhető fogyatékosságokat" kivizsgálja.

* * *

AZ ELLÁTÁS ÉS KIÜRITÉS SZERVEI

Az ellátás terén az a legnagyobb baj, hogy szervei össze-vissza vannak hányva és nincs meg közöttük az együttműködés.

A hadsereget és Perm lakosságát az „Uráli Ellátó", a „Kormányzósági Ellátó", a „Városi Ellátó", a „Járási Ellátó" és a „Harmadik Hadsereg Ellátó Parancsnoksága" látta el élelmiszerrel. Az ellátás mindkét lábára sántított, mert a hadsereg (a 29. hadosztály) éhezett, Perm lakossága és Motoviliha mun-

* Az Összoroszországi Rendkívüli Bizottság a Belügyi Népbiztosság egybeolvasztása kérdésében Dzerzsinszkij elvtársnak más a véleménye.

kásai pedig alig tengődtek, mert a kenyéradagot fokozatosan éhségadagra (¼ fontra) csökkentették.

A hadsereg ellátásában mutatkozó zavarokat, amelyek azzal magyarázhatók, hogy a fentnevezett ellátó szervek nem hangolják össze tevékenységüket, még az is fokozza, hogy a Közellátási Népbiztosság nem számol Perm kormányzóság elvesztésével és azokat a kiutalásokat, melyeket Perm és más, távoli kormányzóságoknak kellett volna teljesíteniök a harmadik hadsereg részére, máig sem írta át Vjatka kormányzóságra. Meg kell jegyezni továbbá, hogy a Közellátási Népbiztosság még mindíg nem szállítja el a gabonát a kikötőkbe, a „Folyamhajózási Igazgatóság" pedig még mindíg nem fogott hozzá a gőzhajók kijavításához, amiből a jövőben kétségtelenül nagy ellátási nehézségek származhatnak.

A hadseregnek fegyverzettel való ellátása még kevésbbé van biztosítva a szervek összevisszasága és a bürokratikus aktatologatás miatt. A „Központi Ellátó Parancsnokság", a „Tüzér Főparancsnokság", a „Rendkívüli Ellátó Bizottság" és a „Harmadik Hadsereg Tüzéranyagiszolgálat" gyakran egymásba botladoznak, gátolják és lehetetlenné teszik a gyors ellátást. Jellemzésül nem lesz felesleges, ha részleteket közlünk a harmadik hadsereg parancsnokának 1918 december 17-i táviratából, melyet Perm eleste előtt a frontparancsnoknak (másolatban Trockijnak) küldött:

„A Keleti Front ellátó parancsnoka 3249. számú táviratában közölte, hogy a jaroszlavli kerületnek 6000 japán puskát utalt ki, s ezt a kiutalást, mint Kosztyajevnek, a Köztársasági Katonai Tanács vezérkari főnökének

493. számú táviratából kitűnik, a Főparancsnokság is jóváhagyta. A harmadik hadsereg törzse egy hónappal ezelőtt átvevőt küldött az említett puskákért. Az átvevő, amikor megjelent a Jaroszlavli Kerületi Tüzér Parancsnokságon, azt táviratozta, hogy ott a kiutalásról semmit sem tudnak, a Tüzér Főparancsnokság nem adott kiutalást. Az átvevő Moszkvába utazott a Tüzér Főparancsnoksághoz és onnan azt táviratozta, hogy a puskákat a Főparancsnokság engedélye nélkül nem adják ki. Tegnap azt táviratozta az átvevő, hogy a Tüzér Főparancsnokság kereken megtagadta a puskák kiadását és az átvevő visszajött. A Forradalmi Katonai Tanács ellátó parancsnoka 208. számú táviratában közölte, hogy rendelkezése értelmében a harmadik hadseregnek 6 000 puskát kell kapnia a második hadseregtől, a második hadsereg parancsnoka pedig 1 560. számú táviratában kérte, hogy a puskákért sürgősen küldjünk Izsevszkbe átvevőt. Az átvevőt elküldtük, de Izsevszkben, arra való hivatkozással, hogy nem történt intézkedés, nem adták ki a puskákat. A második hadsereg parancsnoka a 6 542. számú táviratban és a Keleti Front ellátó parancsnoka a 6 541. számú táviratban kérte, hogy adjanak utasítást az izsevszki gyárnak a fentemlített puskák kiadására. A gyár 16-áig nem kapott utasítást és az átvevő jelentése szerint hétfőn az összes puskákat Izsevszkből a központba szállítják. A hadsereget tehát mindkét kiutalástól, 10 000 puskától fosztották meg. A hadsereg helyzete ismeretes, utánpótlást nem lehetett puskák nélkül a frontra küldeni, utánpótlás nélkül pedig a front elfogy és ön tudja, hogy mi ennek a következménye. A puskák kiadására vonatkozó kiutalást a Főparancsnokság beleegyezésével adták a Jaroszlavli Kerületi Tüzér Parancsnokságnak s ezért a harmadik hadsereg parancsnoksága hivatalosan szabotázzsal vádolja a Tüzér Főparancsnokságot és követeli az ügy kivizsgálását."

E távirat tartalmát Kamenyev frontparancsnok teljes egészében megerősíti. (Lásd „A frontparancsnok közléseit".)

Ugyanilyen zűrzavar és összevisszaság uralkodott a kiürítés terén is. A vasúti kerület főnöke képtelen volt meggátolni a vasutasok ügyesen megszervezett szabotázsát. A gyakori kisiklások, torlódások, a hadsereg számára szükséges szállítmányok rejtélyes eltűnése teljesen váratlanul érték a kerületet a kiürítés legnehezebb perceiben és a kerület nem tett vagy nem tudott tenni egyetlen komolyabb intézkedést sem, hogy a bajt elhárítsa. A Központi Kollégium „dolgozott", vagyis vitatkozott, de semilyen, egyáltalán semilyen intézkedést sem tett, hogy a szállítmányokat tervszerűen kiürítse. A harmadik hadsereg katonai közlekedési parancsnoka, aki egyben kiürítési parancsnok is, semmit, de semmit sem tett, hogy a legértékesebb tárgyakat (a motovilihai gyár gépeit és részeit stb.) elszállítsa. Elszállítottak mindenféle ócska limlomot, a kiürítésbe kivétel nélkül valamennyi szervezet beleártotta magát — s ennek következtében a kiürítés kaoszba, fejetlenségbe fulladt.

KÖVETKEZTETÉSEK

A hadsereg ellátásának megjavítása céljából:

1. meg kell szüntetni a hadsereg központi ellátó szerveinek összevisszaságát (Központi Ellátó Parancsnokság, Rendkívüli Ellátó Bizottság, Tüzér Főparancsnokság, mindegyik saját tetszése szerint intézkedik), egybe kell olvasztani azokat és az új szerv szigorúan feleljen a kiutalások sürgős teljesítéséért;

2. a hadsereg ellátó osztálya kötelezendő, hogy

a hadosztályoknál élelmiszerből kétheti érinthetetlen tartalékot tartson;

3. a Közellátási Népbiztosság kötelezendő, hogy a hadseregek részére kiállított kiutalásokat a hadseregekhez legközelebb eső kormányzóságokra írja át és különösen — a harmadik hadsereg részére adott kiutalásokat (sürgősen) küldje át Vjatka kormányzósághoz;

4. a Közellátási Népbiztosság kötelezendő, hogy haladéktalanul kezdje meg a gabonának a kikötőhelyekre való szállítását, — a Folyamhajózási Parancsnokság pedig fogjon hozzá a gőzhajók kijavításához.

A kiürítés rendezése érdekében:

1. a vidéki központi kollégiumok megszüntetendők;

2. a Legfőbb Népgazdasági Tanács mellett egységes kiürítési szerv létesítendő, amelynek joga van a kiürített vagyontárgyakat szétosztani;

3. ez a szerv kötelezendő, hogy szükség esetén egyik vagy másik kerületbe kiürítés céljából külön megbízottakat küldjön, akik ebbe a munkába okvetlenül vonják be a katonai hatóságok és az adott vidék vasúti kerületének képviselőit;

4. a megfelelő vasúti kerületekhez, elsősorban az uráli kerülethez (tekintve, hogy személyzete nem megfelelő) nevezzenek ki vasútügyi népbiztossági felelős megbízottakat, akik maguk alá tudják rendelni a vasúti szakembereket és meg tudják törni a vasúti alkalmazottak szabotázsát;

5. a Vasútügyi Népbiztosság kötelezendő, hogy azokból a kerületekből, ahol sok a mozdony és vagon,

haladéktalanul indítson mozdonyokat és vagonokat a gabonatermő vidékekre és fogjon hozzá a sérült mozdonyok kijavításához.

* * *

ANYAG- ÉS EMBERVESZTESÉGÜNK

A veszteségekről lehetetlen kimerítő képet adni, mert sok okmány „elveszett" és számos érdekelt szovjet funkcionárius és szakember átpártolt az ellenséghez. A rendelkezésre álló adatok szerint elvesztettünk: 491 000 köbszazseny fát és 2 383 000 pud szenet, antracitot és tőzeget; 66 800 000 pud vasércet és más nyersanyagot; 5 000 000 pud fontosabb anyagot és gyártmányt (öntöttvasat, alumíniumot, ólmot, cinket stb.); 6 millió pud öntvényt, fémrudat, martin- és bessemeracélt; 8 millió pud vasat és acélt (minőségi és tetőfedővasat, huzalt, sineket stb.); 4 millió pud konyhasót; 255 000 pud marószódát és közönséges szódát; 900 000 pud kőolajat és petróleumot; 5 millió rubel értékű gyógyszert; a motovilihai gyár és a permi vasúti műhely anyagraktárait; a vasúti tengelyparkot és nagymennyiségű amerikai tengelyt; a Folyamhajózási Kerületi Parancsnokság vattával, textilárukkal, szögekkel, olajnaftával, szekerekkel stb. megrakott raktárait; 65 vagon bőrt, a hadsereg ellátó osztályának 150 vagon élelmiszerét, 297 mozdonyt (köztük 86 sérült); több mint 3 000 vagont; körülbelül 20 000 katonát, halottakban, foglyokban és eltüntekben; 10 vagont sebesült katonákkal; 37 löveget, 250 géppuskát, több mint 20 000 puskát, több mint 10 millió töltényt, több mint 10 000 lövedéket.

Itt nem vettük számításba az elvesztett vasúthálózatot, az értékes építményeket stb.

* * *

INTÉZKEDÉSEK A FRONT MEGSZILÁRDITÁSÁRA

Január 15-ig 1 200 megbízható gyalogost és lovaskatonát küldtek a frontra; másnap — két lovasszázadot, 20-án a 3. dandár 62. ezredét (megelőzően gondosan átszűrték). Ezek az egységek lehetővé tették az ellenség előnyomulásának megállítását, megváltoztatták a harmadik hadsereg hangulatát és megindult — egyelőre sikeres — támadásunk Perm ellen. Január 30-án (egyhónapos tisztogatás után) ugyanennek a dandárnak 63. ezrede indul a frontra. A 61. ezredet február 10-e előtt nem lehet útnak indítani (különösen gondos tisztogatásra szorul). Mivel a balszárny gyenge és az ellenség szabadon megkerülheti, ezért Vjatkában a sí-zászlóaljat önkéntesekkel (összesen 1 000 katonával) egészítették ki, gyorstüzelő ágyúkkal látták el és Vjatkából január 28-án útnak indították Cserdinya irányába, hogy a harmadik hadsereg balszárnyával egyesüljön. A harmadik hadsereg támogatására Oroszországból még három megbízható ezredet kell küldeni, hogy a hadsereg helyzete valóban megszilárduljon és hogy lehetőséget adjunk neki a sikerek továbbfejlesztésére.

A hátországban komolyan tisztítják a szovjet- és pártintézményeket. Vjatkában és a kerületi székhelyeken forradalmi bizottságokat szerveztek. A falun is erős forradalmi szervezeteket létesítenek,

a már megkezdett munka tovább folyik. A párt- és szovjetmunkát újmódon egészen átszervezik. A katonai ellenőrzést megtisztították és újjászervezték. A kormányzósági rendkívüli bizottságot megtisztították és új pártmunkásokkal egészítették ki. A vjatkai csomópontot tehermentesítették. Tapasztalt pártmunkásokat kell ide küldeni és huzamos szocialista munkára van szükség, hogy alaposan megszilárdítsuk a harmadik hadsereg hadtápját.

A bizottság, midőn befejezi jelentését, szükségesnek tartja mégegyszer hangsúlyozni, hogy a Honvédelmi Tanács mellett ellenőrző-felülvizsgáló bizottságot kell szervezni a népbiztosságok és a fronton, valamint a hátországban működő helyi osztályaik „mechanizmusában észlelhető fogyatékosságok" kivizsgálására.

A Szovjethatalom a központi és a vidéki munkában mutatkozó hiányosságok kijavítása céljából rendszerint a hibázó funkcionáriusok felelősségrevonásának módszerét alkalmazza. A bizottság feltétlenül szükségesnek és teljesen célszerűnek tartja ezt a módszert, de ez a módszer mégsem kielégítő. A munkában mutatkozó hiányosságok nemcsak azzal magyarázhatók, hogy a funkcionáriusok egyrésze nem törődik a dolgokkal, hanyag és felelőtlen, hanem azzal is, hogy a funkcionáriusok másik része tapasztalatlan. A bizottság számos igen becsületes, fáradhatatlan, odaadó funkcionáriust talált a helyszínen, akik mégis sok hibát követtek el munkájukban, mert nem eléggé tapasztaltak. Ha a Szovjethatalom olyan külön

apparátussal rendelkeznék, amely összegyüjtené a szocialista államépítés tapasztalatait és átadná azokat fiatal funkcionáriusainknak, akik már szép számmal vannak és égnek a vágytól, hogy a proletariátusnak segítsenek, akkor a szocialista Oroszország építése sokkal gyorsabban haladna és kevesebb bajjal járna. Ilyen apparátusnak kell lennie a Honvédelmi Tanács mellett működő fentemlített ellenőrző-felülvizsgáló bizottságnak. Egy ilyen bizottság tevékenysége kiegészíthetné a funkcionáriusok megedzésére irányuló központi munkát.

A bizottság:

I. Sztálin

F. Dzerzsinszkij

Moszkva,
1919 január 31.

Először megjelent:
„Pravda" 16. sz.
1935 január 16.

A KORMÁNY POLITIKÁJA A NEMZETI KÉRDÉSBEN

Egy évvel ezelőtt, még az Októberi Forradalom előtt, Oroszország, mint állam, a felbomlás képét mutatta. A régi „kiterjedt oroszországi hatalom" és mellette számos, új, kis „állam", amelyek más- és másfelé húztak — ez volt a helyzet.

Az Októberi Forradalom és a breszti béke csak elmélyítette és fokozta a széthullás folyamatát. Már nem Oroszországról, hanem Nagyoroszok Országáról kezdtek beszélni, a végvidékeken alakult burzsoá kormányok pedig, amelyeket a központi szocialista Szovjetkormány iránt táplált ellenséges érzület fűtött, hadat üzentek a Szovjetkormánynak.

Kétségtelen, hogy ugyanakkor a végvidékek munkás-paraszt Szovjetjei minden erejükkel a központtal való egységre törekedtek. De ezeket a törekvéseket visszaszorították, s később elfojtották a belügyeikbe beavatkozó külföldi imperialisták ellentétes törekvései.

Az osztrák és német imperialisták, akik abban az időben az első hegedűsök voltak, ügyesen kihasználták a volt Oroszország széthullását, s a végvidékek kormányait bőségesen ellátták mindennel, ami

a központ elleni harchoz szükséges, helyenként megszállták a végvidékeket és általában elősegítették Oroszország teljes széthullását. Az Antant imperialistái sem akartak az osztrák és német imperialisták mögött elmaradni és ugyanarra az útra léptek.

A bolsevik párt ellenségei Oroszország széthullásáért természetesen (természetesen!) a Szovjethatalomra hárították a felelősséget. De nem nehéz megérteni, hogy a Szovjethatalom nem tudott, és nem is akart szembefordulni az elkerülhetetlen ideiglenes széthullási folyamattal. A Szovjethatalom megértette, hogy Oroszország imperialista szuronyokkal fenntartott erőszakos egységének az orosz imperializmus bukásával feltétlenül szét kellett hullania: a Szovjethatalomnak meg kellett volna tagadnia önmagát, ha az orosz imperializmus módszereivel akarta volna fenntartani az egységet. A Szovjethatalom felismerte, hogy a szocializmusnak nem bármilyen egységre, hanem testvéri egységre van szüksége, s hogy az ilyen egység csak mint az oroszországi nemzetiségek dolgozó osztályainak önkéntes szövetsége jöhet létre, vagy egyáltalán nem jön létre ...

Az osztrák és német imperialisták szétzúzása után új kép tárult elénk. A végvidékeken, amelyek fenékig kiürítették a megszállás minden borzalmának keserű poharát, az orosz proletariátus és államépítési formái iránt rendkívül erős vonzalom keletkezett, amellyel szemben a végvidéki kormányok különválási erőlködései hiábavalóknak bizonyulnak. Másrészt, nincs többé az a külső fegyveres erő (az osztrák-német imperializmus), amely a megszállott területek dolgozó tömegeit gátolta abban, hogy igazi politikai

arculatukat megmutassák. Az a tény, hogy a megszállt területeken hatalmas forradalmi fellendülés kezdődött és több munkás-paraszt nemzeti köztársaság alakult, a megszállt területek politikai törekvései tekintetében minden kétséget eloszlatott. A szovjet nemzeti kormányok elismerésüket kérték az Oroszországi Szovjethatalomtól, amely fenntartás nélkül elismerte a megalakult szovjet köztársaságok teljes függetlenségét. Ezzel a Szovjethatalom csak régi, kipróbált politikáját folytatta, amely elítél a nemzetiségekkel szemben alkalmazott mindennemű erőszakot és a nemzetiségek dolgozó tömegeinek teljesen szabad fejlődését követeli. A Szovjethatalom megértette, hogy csak a kölcsönös bizalom talaján jöhet létre a kölcsönös megértés és csak a kölcsönös megértés alapján építhető fel a népek tartós, megdönthetetlen szövetsége.

A Szovjethatalom ellenségei nem mulasztották el az alkalmat, hogy Oroszország szétdarabolására irányuló „újabb kísérletekkel" még egyszer meg ne vádolják a Szovjethatalmat. A legreakciósabbak közülük, megérezvén, hogy a végvidékek a központhoz vonzódnak, „új" jelszót adtak ki, „Nagy-Oroszország" visszaállításának jelszavát, amelyet természetesen tűzzel-vassal, a Szovjethatalom megdöntése útján kell megvalósítani. A Krasznovok és Gyenyikinek, a Kolcsakok és Csajkovszkijak, akik tegnap még több önálló ellenforradalmi fészekre akarták darabolni Oroszországot, ma egyszerre csak az „összoroszországi állam" „eszméjéért" rajonganak. Az angol-francia tőke ügynökei, akiknek vitathatatlanul jó politikai szimatjuk van, s akik tegnap még Orosz-

ország széthullására spekuláltak, ma köpönyeget fordítottak, s nagy igyekezetükben egyszerre két „összoroszországi" kormányt alakítottak (Szibériában és Dél-Oroszországban). Mindez kétségtelenül a végvidékeknek a központ iránt érzett leküzdhetetlen vonzalmáról tanuskodik, melyet a hazai és külföldi ellenforradalmárok most kihasználni igyekeznek.

Mondanunk sem kell, hogy a „régi Oroszország" (és természetesen a régi rendszer) visszaállítása után annyira vágyódó ellenforradalmárok tervei az oroszországi nemzetiségek dolgozó tömegeinek másféléves forradalmi munkája után kudarcra vannak kárhoztatva. De mennél utópikusabbak ellenforradalmáraink tervei, annál reálisabb a Szovjethatalom politikája, amely teljesen Oroszország népeinek kölcsönös testvéri bizalmára támaszkodik. Sőt, ez a politika a mai nemzetközi helyzetben az egyetlen reális, az egyetlen forradalmi politika.

Erről ékesszólóan tanuskodik például a Belorussz Köztársaság Szovjetkongresszusának legutóbbi deklarációja, mely szerint a Belorussz Köztársaság az Oroszországi Szovjet Köztársasággal föderatív kapcsolatot létesít[55]. A Belorussz Szovjet Köztársaság, amelyet nemrég függetlennek ismertünk el, most, Szovjetjeinek kongresszusán önként proklamálta az Oroszországi Köztársasággal való szövetséget. Belorusszia Szovjetkongresszusa február 3-i deklarációjában kijelenti, hogy „csak valamennyi független szovjet köztársaság dolgozóinak szabad, önkéntes szövetsége biztosítja a munkások és parasztok győzelmét az egész kapitalista világ ellen folyó harcban".

„Valamennyi független szovjet köztársaság dol-

gozóinak önkéntes szövetsége" . . . Ez a népek egyesítésének egyetlen útja, ezt hangoztatta állandóan a Szovjethatalom és ennek az útnak most itt az áldásos gyümölcse.

Belorusszia Szovjetkongresszusa ezenkívül elhatározta, hogy egyesül a Litván Köztársasággal és kimondotta, hogy szükségesnek tartja a két köztársaság és az Oroszországi Szovjet Köztársaság közötti föderatív kapcsolatot. Távirati úton közlik, hogy Litvánia Szovjetkormánya ugyanezen az álláspontón van s a litván kommunista párt, a legbefolyásosabb litvániai párt konferenciája, mint értesültünk, jóváhagyja a Litvániai Szovjetkormány álláspontját. Teljes joggal remélhetjük, hogy a most egybehívott litvániai Szovjetkongresszus[56] szintén erre az útra lép.

Ez is igazolja, hogy a Szovjethatalom a nemzeti kérdésben helyes politikát folytat.

Oroszország népei tehát a régi imperialista egység széthullásától a független szovjet köztársaságokon át jutnak az új, önkéntes, testvéri egységhez.

Kétségtelen, hogy ez az út nem a legkönnyebb, de ez az egyetlen út, amely az oroszországi nemzetiségek dolgozó tömegeinek tartós, megbonthatatlan szocialista szövetségéhez vezet.

„Izvesztyija" 30. sz.
1919 február 9.
Aláírás: I. Sztálin

TURKESZTÁN SZOVJETJEINEK ÉS PÁRTSZERVEZETEINEK

A keleti végvidékek felszabadítása után a párt- és szovjetfunkcionáriusok feladata, hogy e végvidékek nemzetiségeinek dolgozó tömegeit bevonják a szocialista államépítés közös munkájába. Emelni kell a dolgozó rétegek kulturális színvonalát, szocialista szellemben kell őket nevelni, fejleszteni kell a helyi nyelvű irodalmat, a proletariátushoz legközelebb álló helyi embereket be kell vinni a szovjetszervezetekbe, be kell kapcsolni őket a határterület igazgatásába. Csakis ilymódon tehetjük a Szovjethatalmat Turkesztán dolgozóinak igazi szívügyévé.

Tudnunk kell, hogy Turkesztán, földrajzi fekvésénél fogva, híd, mely a szocialista Oroszországot Kelet elnyomott országaival köti össze, s hogy ennélfogva a Szovjethatalom megszilárdítása Turkesztánban igen nagy forradalmasító hatással lehet az egész Keletre. Éppen ezért a fentemlített feladat rendkívül komoly jelentőségű Turkesztánra nézve.

A Nemzetiségügyi Népbiztosság emlékeztet a párt Központi Bizottságának, a Szovjetek Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságának és a Népbiztosok Tanácsának e körlevél szellemében hozott

számos határozatára és szilárdan meg van győződve, hogy Turkesztán szovjet- és pártfunkcionáriusai, és, elsősorban, a Szovjetek nemzeti ügyosztályai becsülettel teljesítik a rájuk bízott feladatokat.

I. Sztálin
népbiztos,
a Párt Központi Bizottsága
Irodájának tagja

Moszkva,
1919 február 12.

„Zsizny Nacionalnosztyej"
(„A Nemzetiségek Élete") 7. sz.
1919 március 2.

KÉT TÁBOR

A világ visszavonhatatlanul és megmásíthatatlanul két táborra szakadt: az imperializmus és a szocializmus táborára.

Ott, az *ő* táborukban van a tőkével, fegyverzettel, kipróbált ügynökökkel és tapasztalt adminisztrátorokkal rendelkező Amerika, Anglia, Franciaország és Japán.

Itt, a *mi* táborunkban van Szovjet-Oroszország, fiatal szovjetköztársaságaival, itt van a nyugati országok növekvő proletárforradalma, s ha ennek a tábornak nincsen is tőkéje, nincsenek is kipróbált ügynökei és tapasztalt adminisztrátorai, ellenben vannak tapasztalt agitátorai, akik a dolgozók szívében felgyujtják a szabadság tüzét.

E két tábor harca a tengelye a ma egész életének, ez az egész tartalma a régi és az új világ mai bel- és külpolitikájának.

Észtország és Litvánia, Ukrajna és a Krim, Turkesztán és Szibéria, Lengyelország és a Kaukázus, s végül maga Oroszország — nem öncél, hanem csak harctér, színtere két erő élethalálharcának, amelyek közül az egyik, az imperializmus, arra törekszik, hogy

erősítse a rabság jármát, a másik, a szocializmus, a rabság alóli felszabadításért harcol.

Az imperializmus ereje — a néptömegek öntudatlansága, akik gazdáikat gazdagítják, maguknak pedig az elnyomás láncait kovácsolják. De a tömegek öntudatlansága átmeneti dolog, amely idővel, a tömegek elégedetlenségének fokozódásával, a forradalmi mozgalom terjedésével feltétlenül eltűnik.' Az imperialisták tőkéje! .. de ki ne tudná, hogy a tőke tehetetlen az elkerülhetetlennel szemben? Ezért az imperializmus uralma nem hosszúéletű, nem tartós.

Az imperializmus gyengesége —, hogy katasztrófa *nélkül*, a tömeges munkanélküliség fokozása *nélkül*, saját munkásainak és parasztjainak újabb kirablása *nélkül*, idegen területek újabb rablása *nélkül* nem képes megszüntetni a háborút. Nem a háború befejezése, sőt nem is Németország legyőzése a leglényegesebb, hanem az, hogy kire hárítsák a háború milliárdokra rúgó kiadásait. Oroszország megújhodva került ki az imperialista háborúból, mert a belföldi és külföldi imperialisták rovására számolta fel a háborút, mert a háborús kiadásokat a háború közvetlen bűnöseire hárította, amikor kisajátította őket. Az imperialisták ezt nem tudják megtenni, nem sajátíthatják ki önnönmagukat, mert különben nem volnának imperialisták. Hogy az imperializmus érdekeinek megfelelően számolják fel a háborút, „kénytelenek" éhínségre kárhoztatni a munkásokat (tömeges munkanélküliség a „kevés hasznot hajtó" üzemek bezárása következtében, új közvetett adók és az élelmiszerárak eszeveszett emelkedése), „kénytelenek" kirabolni Németországot, Ausztria-Magyarországot,

Romániát, Bulgáriát, Ukrajnát, a Kaukázust, Turkesztánt, Szibériát.

Kell-e bizonyítani, hogy mindez kiszélesíti a forradalom bázisát, megingatja az imperializmus alapjait és meggyorsítja elkerülhetetlen összeomlását?

Három hónappal ezelőtt a győzelmi mámorban úszó imperializmus kardját csörtette és azzal fenyegetődzött, hogy hadaival elárasztja Oroszországot. Szovjet-Oroszország, ez a „koldus", ez a „vad" ország — hát elképzelhető, hogy majd ellenáll az angolok és franciák „fegyelmezett" hadseregének, amely „még" a híres technikával rendelkező németeket „is" megtörte. Így gondolkoztak ők. Egy „apróságról" azonban megfeledkeztek, nem vették számításba, hogy a béke, ha mégolyan „szégyenletes" is, feltétlenül aláássa a hadsereg „fegyelmét" és a hadsereget egy új háború ellen hangolja, a munkanélküliség és a drágaság pedig elkerülhetetlenül erősíti a munkások forradalmi mozgalmát saját imperialistáik ellen.

Nos, és mi történt? A „fegyelmezett" hadsereg alkalmatlannak bizonyult az intervencióra: kitört rajta az elkerülhetetlen betegség — a bomlás betegsége. Az annyit magasztalt „belső béke" és „rend" visszájára fordult, polgárháborúvá lett. Oroszország végvidékeinek sebtében összetákolt „kormányai" szappanbuborékoknak, alkalmatlanoknak bizonyultak arra, hogy leplezzék az intervenciót, amelynek egyetlen célja, természetesen (természetesen!), a „humanitás" és a „civilizáció". Ami pedig Szovjet-Oroszországot illeti, azt nemcsak hogy nem rakták zsebre, hanem ellenkezőleg, az imperialisták szüksé-

gesnek tartották, hogy kissé alább adják és meghívták „tanácskozásra" Szovjet-Oroszországot a Herceg-szigetekre[57]. Mert a Vörös Hadsereg sikerei, az új nemzeti szovjet köztársaságok keletkezése, amelyek forradalmi szelleme átragadt a szomszédos országokra, a forradalom terjedése Nyugaton, munkás- és katonatanácsok keletkezése az antant-országokban — minden szónál ékesebben és meggyőzőbben beszélt. Sőt. A dolgok odáig fejlődtek, hogy az „engesztelhetetlen" Clemenceau, aki nemrég még nem akart útlevelet adni a Berni Konferenciára[58] és elnyelni készült az „anarchikus" Oroszországot, most, miután a forradalom kissé fejbekólintotta, kész igénybe venni az öreg Kautsky, a becsületes „marxista" alkusz szolgálatait, s Oroszországba küldi tárgyalások . . . bocsánat „tanulmányozás" céljából.

Bizony, bizony:

„Hová tűnt a szárnyaló dicsőség,
A gőgös szó, a cári vakmerőség? . . "[59]

És mindez a változás alig három hónap alatt történt.

Teljes joggal állíthatjuk, hogy a fejlődés iránya továbbra is ez lesz, mert el kell ismerni, hogy a mai „viharok és katasztrófák" közepette Oroszország az *egyetlen* ország, ahol a társadalmi és gazdasági élet sztrájkok és kormányellenes tüntetések nélkül, „normálisan" folyik, a Szovjetkormány pedig a *legszilárdabb* valamennyi ma létező európai kormány közül. Szovjet-Oroszország ereje és súlya mind az országon belül, mind nemzetközi viszonylatban az imperialista kormányok erejének és súlyának csökkenése arányában növekszik.

Két kibékíthetetlen táborra szakadt a világ: az imperializmus táborára és a szocializmus táborára. A fuldokló imperializmus az utolsó szalmaszálba, a „Népszövetségbe" kapaszkodik, mely a helyzet megmentése érdekében egységes szövetségbe tömöríti az egész világ rablóit. Mindhiába! A körülmények és az idő az imperializmus ellen, a szocializmus javára dolgoznak. A szocialista forradalom hullámai feltartóztathatatlanul tornyosulnak és ostromolják az imperializmus bástyáit. Morajuk visszhangzik az elnyomott Kelet országaiban. Az imperializmus alatt forrósodik a talaj. Az imperializmus sorsa elkerülhetetlen, pusztulnia kell.

„Izvesztyija" 41. sz.
1919 február 22.
Aláírás: I. Sztálin.

FELADATAINK KELETEN

Most, amikor a Vörös Hadsereg keletre nyomul előre és megnyílt a Turkesztánba vezető út, új feladatok állnak előttünk.

Kelet-Oroszországban a lakosság korántsem olyan egyöntetű, mint a központi kormányzóságokban, ahol a lakosság egyöntetűsége megkönnyíti a szocialista építés művét, és kulturális tekintetben sem olyan érett, mint a nyugati és déli végvidékek lakossága, melynek kulturális érettsége lehetővé teszi, hogy a Szovjethatalmat gyorsan és símán megfelelő nemzeti formákban szervezzék. A keleti végvidékek: a tatárok és baskírok, kirgizek és üzbekek, turkmenek és tadzsikok s számos más néprajzi alakulat (körülbelül 30 millió lakos), a nyugati és déli végvidékekkel és Közép-Oroszországgal ellentétben, olyan, kulturális tekintetben elmaradt népek rendkívül tarka képét mutatják, amelyek vagy benne vannak még a középkorban, vagy csak nemrégen léptek a kapitalista fejlődés útjára.

Ez a körülmény természetesen bonyolulttá teszi és némileg megnehezíti a Szovjethatalom feladatait Keleten.

A népek életmódjából eredő, tisztán belső jellegű bonyodalmakhoz hozzájárulnak még a külső tényezőkkel összefüggő „történelmi" jellegű bonyodalmak is. A cári kormány imperialista politikája, amely Kelet népeinek megfojtására irányult, az orosz kereskedő kapzsisága és telhetetlensége, aki a keleti végvidékek gazdájának érezte magát, az orosz pópa jezsuita politikája, aki minden megengedett és meg nem engedett eszközzel a pravoszláv egyházba igyekezett vonszolni a muzulmán népeket — ezek azok a külső jellegű körülmények, melyek a keleti népekben bizalmatlanságot és gyűlöletet keltettek minden iránt, ami orosz.

Igaz, a proletárforradalom győzelme Oroszországban és a Szovjethatalom politikája, mely az elnyomott népek felszabadítására irányul, kétségtelenül megszüntette a nemzeti gyűlölködés légkörét és az orosz proletariátus számára kivívta a keleti népek bizalmát és tiszteletét. Sőt. Teljes joggal állíthatjuk, hogy Kelet népei, tudatos képviselőik, már kezdik látni, hogy az imperializmus láncának szétzúzásáért folyó harcukban Oroszország a támaszuk és zászlajuk. De e népek kulturális elmaradottsága és kezdetleges életmódja, amelyet nem lehet egycsapásra megszüntetni, mégis érezteti (és még éreztetni fogja) hatását a Szovjethatalom építésében Keleten.

Ezeket a nehézségeket tartja szem előtt az OKP programtervezetének összeállítására kiküldött bizottság[60], amikor a tervezetben hangsúlyozza, hogy a nemzeti szabadság kérdésében „az OKP történelmi és osztályálláspontun van és számol azzal, hogy az adott nemzet történelmi fejlődésének milyen fokán

áll: a középkorból a burzsoá demokrácia felé vagy a burzsoá demokráciából a szovjet demokrácia felé halad-e", s hogy „az egykori elnyomó nemzetek proletariátusa részéről különös körültekintésre, különös figyelemre van szükség az elnyomott vagy nem-teljesjogú nemzetekhez tartozó dolgozó tömegek nemzeti érzelmeinek csökevényeivel szemben".

Feladatunk az, hogy

1. minden erőnkkel emeljük az elmaradt népek kulturális színvonalát, szervezzünk sűrű iskolai és népművelési hálózatot, fejtsünk ki közérthető agitációt a Szovjetek mellett, szóban és sajtóban, a helyi dolgozó lakosság anyanyelvén;

2. a Kelet dolgozó tömegeit vonjuk be a szovjet állam építésébe, és minden eszközzel segítsük őket abban, hogy a Szovjethatalomhoz csatlakozott és a helyi lakossággal szoros kapcsolatban álló emberekből járási, kerületi és egyéb Szovjeteket alakítsanak;

3. küszöböljünk ki a régi rendszertől örökölt vagy a polgárháború légkörében bevezetett mindennemű formális és tényleges korlátozást, amely Kelet népeit gátolja abban, hogy a középkor csökevényeitől és a már összetört nemzeti igától való megszabadulás útján maximálisan fokozzák öntevékenységüket.

Csak így lesz a Szovjethatalom a messze terjedő Kelet leigázott népeinek igazi szívügyévé.

Csak így verhetünk hidat a Nyugat proletárforradalma és a Kelet imperialistaellenes mozgalma között, csak így szorítjuk minden oldalról gyűrűbe a halálrasebzett imperializmust.

Felépíteni a Szovjethatalom fellegvárát Keleten, szocialista világítótornyot állítani Kazánban és

Ufában, Szamarkandban és Taskentben, amely megvilágítja az elgyötört keleti népek felszabadulásához vezető utat — ez a feladat.

Nem kételkedünk abban, hogy önfeláldozó szovjet- és pártfunkcionáriusaink, akik vállukon hordják a proletárforradalom és az imperializmus ellen folyó háború egész súlyát, ezt a feladatot is, melyet a történelem rótt rájuk, becsülettel tudják teljesíteni.

„Pravda" 48. sz.
1919 március 2.
Aláírás: I. Sztálin.

KÉT ESZTENDŐ

1917 február—március

Oroszországban burzsoá forradalom. Miljukov—Kerenszkij kormánya. A Szovjetekben a mensevik és az eszer párt uralkodik. A Petrográdi Szovjet 400—500 tagja közül alig 40—50 bolsevik. Az oroszországi Szovjetek első konferenciáján[61] a bolsevikoknak nagynehezen sikerül a szavazatok 15—20 százalékát megnyerni. Ebben az időben Oroszország valamennyi szocialista pártja közül a bolsevik párt a leggyengébb. Lapját, a „Pravdá"-t[62] mint „anarchista" lapot mindenütt becsmérlik. Szónokait, akik harcra hívnak az imperialista háború ellen, a katonák és munkások leráncigálják a szószékről. A Szovjetek nem fogadják el Lenin elvtársnak a Szovjetek hatalmáról szóló híres téziseit[63]. Teljes a szociálpatrióta „honvédő" pártok, a mensevikek és eszerek diadala.

De a halált hozó imperialista háború tovább folyik, bomlasztja az ipart, tönkreteszi a mezőgazdaságot, dezorganizálja az élelmezést és a közlekedést, s újabb tízezrek meg százezrek esnek áldozatául.

* * *

1918 február—március

Oroszországban proletárforradalom. A burzsoá Kerenszkij—Konovalov kormányt megdöntötték. A központban és a vidéken a Szovjetek hatalma. Az imperialista háborút felszámolták. A földet átadják a nép tulajdonába. Megszervezik a munkásellenőrzést. Megszervezik a Vörös Gárdát. A mensevikek és eszerek azzal próbálkoznak, hogy a petrográdi Alkotmányozó Gyűlésnek adjanak át „minden hatalmat", de csúfos kudarcot vallanak. Az Alkotmányozó Gyűlést szétkergetik és a burzsoá restauráció kísérlete kudarcba fullad. A Vörös Gárda sikereket arat Dél-Oroszországban, az Urálban és Szibériában. A szétvert mensevikek és eszerek a végvidékekre mennek, ahol egyesülnek az ellenforradalmárokkal, szövetségre lépnek az imperializmussal és hadat üzennek Szovjet-Oroszországnak.

Ebben az időben a bolsevik párt Oroszország leghatalmasabb és legtömörebb pártja. A bolsevik pártnak már 1917 októberében, a Szovjetek II. Összoroszországi kongresszusán abszolút szavazattöbbsége volt (65—70 százalék). A Szovjetek további fejlődése még inkább a bolsevikok javára billenti a mérleget. És ez nemcsak a munkás Szovjetekben van így, ahol a bolsevikok számaránya 90 százalék, és nemcsak a katona Szovjetekben, ahol a küldöttek 60—70 százalékát bolsevikok alkotják, hanem a paraszt Szovjetekben is, ahol a bolsevikok kezében van a többség.

De a bolsevikok pártja ebben az időben nemcsak a legerősebb párt, hanem Oroszország *egyetlen* szocialista pártja. Mert a mensevikek és eszerek, akik akkori-

ban a csehszlovákokkal és Dutovval, Krasznovval és Alekszejevvel, az osztrák-német és angol-francia imperialistákkal csókolództak, Oroszország proletár rétegeiben elvesztették minden erkölcsi befolyásukat.

De az a körülmény, hogy Oroszországnak még nincsenek külső szövetségesei, hogy a szocialista Oroszország csak sziget a harcias imperializmus tengerében, gyengíti és ellensúlyozza az ország rendkívül kedvező belső helyzetét. Európa munkásai agyon vannak gyötörve és ezer sebből véreznek... de a háború annyira leköti őket, hogy nem érnek rá Oroszország szocialista rendjének kérdésein, a háborúból való menekülés kérdésein stb. gondolkozni. Ami pedig Európa „szocialista" pártjait illeti, amelyek kardjukat eladták az imperialistáknak — vajjon várhatunk-e tőlük egyebet, mint hogy becsméreljék a bolsevikokat, ezeket a „nyughatatlan" embereket, akik „költséges", „veszélyes kísérleteikkel" „megzavarják" a munkásokat?

Ezért nem csoda, hogy ebben az időszakban a bolsevik pártban különösen erősödik az a tendencia, hogy kiszélesítsék a proletárforradalom bázisát, hogy a Nyugat (és a Kelet) munkásait bevonják az imperializmus elleni mozgalomba, hogy állandó kapcsolatot létesítsenek az egész világ forradalmi munkásságával.

* * *

1919 február—március

Oroszországban egyre erősödik a Szovjethatalom. Területe szélesedik. Megszervezik a Vörös Hadsereget. A Vörös Hadsereg sikereket arat délen, északon, nyu-

gaton és keleten. Észtországban, Lettországban, Litvániában, Belorussziában, Ukrajnában szovjetköztársaságok alakulnak. Szétzúzzák az osztrák-német imperializmust. Németországban, Ausztriában, Magyarországon proletárforradalom. Németországban Scheidemann—Ebert kormány és német Alkotmányozó Gyűlés. Bajorországban Tanácsköztársaság. Egész Németországban sztrájkok, jelszavuk: „Minden hatalmat a Tanácsoknak", „Vesszen Ebert —Scheidemann"! Angliában, Franciaországban, Olaszországban sztrájkok és munkástanácsok. Az antant-országokban a régi hadsereg felbomlik s katona- és matróztanácsok alakulnak. A szovjetrendszer a proletariátus diktatúrájának általános formájává válik. Európa országaiban erősödnek a baloldali, kommunista elemek, kommunista pártok jönnek létre Németországban, Ausztriában, Magyarországon, Svájcban. A kommunista pártok kapcsolatba lépnek egymással és összehangolják tevékenységüket. A II. Internacionále széthull. A forradalmi szocialista pártok nemzetközi konferenciáján Moszkvában[64] megalakítják az egész világ harcoló munkásainak közös harci szervét — a III., Kommunista Internacionálét. Véget ér az oroszországi proletárforradalom elszigeteltsége: Oroszországnak most már vannak szövetségesei. A párizsi imperialista „Népszövetségnek" és a „Népszövetséget" segítő berni szociálpatrióta konferenciának az az igyekezete, hogy az európai munkásokat elzárják a „bolsevik járványtól", nem ér célt: Szovjet-Oroszországnak elkerülhetetlenül a proletár világforradalom zászlóvivőjévé, olyan központtá kellett válnia, és valóban azzá is vált, amely magához

vonzza Nyugat és Kelet élenhaladó forradalmi erőit. A bolsevizmus, ez a „tisztán orosz jelenség" félelmetes nemzetközi erővé válik, amely megingatja a világimperializmus legmélyebb alapjait.

Ezt most elismerik még a mensevikek is, akik „félreteszik" az Alkotmányozó Gyűlés „gondját" és — miután elvesztették „hadseregüket" — lassanként átsomfordálnak a Szovjetek Köztársaságának táborába.

Ezt most még a jobboldali eszerek sem tagadják, akik, miután az Alkotmányozó Gyűlés körüli játékban alulmaradtak a Kolcsakokkal és Dutovokkal szemben, kénytelenek a Szovjetek Országába menekülni.

* * *

Összefoglalás

A bolsevikok előrelátták az imperializmus csődjét és a proletár világforradalom elkerülhetetlenségét, a jobboldali „szocialista" pártok elrothadását és a II. Internacionále felbomlását, a szovjetrendszer nemzetközi jelentőségét és az Alkotmányozó Gyűlés jelszavának ellenforradalmi voltát, a bolsevizmus világjelentőségét és a harcos III. Internacionále megalakításának elkerülhetetlenségét. A proletariátus kétéves harca teljes egészében, gyakorlatilag igazolta a bolsevikok előrelátását.

„Zsizny Nacionalnosztyej"
(„A Nemzetiségek Élete") 8. sz.
1919 március 9.
Aláírás: I. Sztálin.

AZ IMPERIALIZMUS TARTALÉKAI

Az imperializmus és a szocializmus háborúja tovább tart. A nemzeti „liberalizmus" és a „kis" népek „pártfogása", az Antant „békeszeretete" és az intervencióról való „lemondás", a „lefegyverzés" követelése és a tárgyalásra való „készség", az „orosz népről" való „gondoskodás" és az a „kívánság", hogy minden „lehetséges eszközzel" „segítsenek" rajta — mindezzel és sok egyébbel csak azt igyekeznek leplezni, hogy egyre több harckocsit és lőszert szállítanak a szocializmus ellenségeinek, mindez és sok egyéb csak a szokásos diplomáciai mesterkedés, amellyel a világ előtt palástolni igyekeznek, hogy valójában a szocializmus eltiprásának, a „kis" népek, gyarmatok és félgyarmatok megfojtásának új, a „közvélemény" számára „elfogadható" formáit „kutatják".

A szövetséges imperializmus, amely legyőzte osztrák-német vetélytársait, körülbelül négy hónappal ezelőtt élesen és a leghatározottabb formában felvetette az „orosz ügyekbe" való fegyveres beavatkozás (intervenció!) kérdését. Nem tárgyalunk az „anarchikus" Oroszországgal! A „felszabadult" csa-

patok egy részét át kell dobni Oroszország területére, ezeket a csapatokat be kell olvasztani a *Szkoropadszkijok és Krasznovok, Gyenyikinek és Bicserahovok, Kolcsakok és Csajkovszkijak* fehérgárdista egységeibe és „vasgyűrűbe" kell szorítani a forradalom fészkét, Szovjet-Oroszországot — ez volt az imperialisták terve. De ezt a tervet szétzúzták a forradalom hullámai. Európa munkásai, akiket magával ragadott a forradalmi mozgalom, elkeseredett hadjáratot indítottak a fegyveres beavatkozás ellen. A „felszabadult csapatok" nyilván alkalmatlanoknak bizonyultak a forradalom elleni fegyveres harcra. Sőt, amikor a felkelő munkásokkal érintkeztek, őket is „megfertőzte" a bolsevizmus. Ennek különösen ékesszóló bizonyítéka, hogy amikor a szovjet csapatok elfoglalták Herszont és Nyikolajevet, az Antant csapatai nem voltak hajlandók a munkások ellen harcolni. Ami pedig a tervezett „vasgyűrűt" illeti, ez nemcsak nem volt „halálos", hanem több helyen meg is repedt. A közvetlen, leplezetlen intervenció terve tehát nyilvánvalóan „célszerűtlennek" bizonyult. Voltaképpen ezzel magyarázható Lloyd-George-nak és Wilsonnak a bolsevikokkal való tárgyalások „megengedhetőségéről" és Oroszország belügyeibe való „be nem avatkozásról" szóló legutóbbi nyilatkozatai, ezzel magyarázható a Berni Bizottság[65] elküldése Oroszországba, és — végül — Oroszország valamennyi „tényleges" kormányának (ismételt!) meghívása a „béke"-konferenciára[66].

De nemcsak ez a körülmény parancsolta, hogy a *leplezetlen* intervencióról lemondjanak. Ez a lemondás még azzal is magyarázható, hogy a harc folyamán

egy új kombináció, a fegyveres beavatkozás új, *leplezett* formája bontakozott ki, amely bonyolultabb ugyan, mint a nyilt beavatkozás, de a „civilizált" és „humánus" Antant szempontjából „kényelmesebb". Románia, Galícia, Lengyelország, Németország, Finnország polgári kormányainak szövetségére gondolunk, melyet sebtében tákolt össze az imperializmus Szovjet-Oroszország *ellen*. Igaz, hogy ezek a kormányok még nemrég marakodtak egymással „nemzeti" érdekeik és nemzeti „szabadságuk" miatt. Igaz, nemrég még a verebek is csiripelték, hogy Románia Galícia ellen, Galícia Lengyelország ellen és Lengyelország Németország ellen „honvédő háborúra" készül. De mit jelent a „haza" az Antant pénzeszsákjához képest! Az Antant parancsot adott, hogy szüntessék be a „testvérháborút". Az Antant megparancsolta, hogy alakítsanak egységfrontot Szovjet-Oroszország ellen — hát mit tehettek egyebet az imperializmus bérencei, mint hogy „egy vonalba" sorakozzanak. Sőt még a német kormány is, még ez is, minden méltóságérzetéből kivetkőzve kikönyörögte magának azt a jogot, hogy résztvehessen a szocializmus elleni kereszteshadjáratban... az Antant érdekében, amely leköpte és sárba tiporta. Hát nem világos, hogy az Antantnak minden oka megvan arra, hogy megelégedetten dörzsölje a kezét és az orosz ügyekbe való „be nem avatkozásról", a bolsevikokkal folytatandó „béke"-tárgyalásokról szavaljon. Mire kell az imperializmusnak nyilt intervenció, amely „veszélyes" és azonkívül nagy áldozatokat is követel, ha lehetősége van arra, hogy mások számlájára, „kis" népek számlájára, nemzeti lobogóval palástolt és „teljesen

veszélytelen" intervenciót szervezzen? Románia és Galícia, Lengyelország és Németország háborúja Oroszország ellen? Hiszen ez olyan háború, amelyet „maguk" a románok és galíciaiak, lengyelek és németek vívnak „nemzeti létükért", „kęleti határaik megvédéséért", a bolsevik „imperializmus" ellen — mi köze ehhez az Antantnak? Igaz, az Antant látja el őket pénzzel és fegyverrel, ez azonban csak egyszerű pénzügyi művelet, amelyet a „civilizált" világ nemzetközi joga szentesít. Világos tehát, hogy az Antant ártatlan, mint a ma született bárány, hiszen „ellenzi" az intervenciót . . .

Az imperializmus tehát kénytelen a kardcsörtetés politikájáról, a nyílt intervenció politikájáról a burkolt intervenció politikájára áttérni, kénytelen áttérni arra, hogy a kis és nagy függő nemzeteket próbálja bevonni a szocializmus elleni harcba.

A nyílt intervenció politikája vereséget szenvedett, mert az európai forradalmi mozgalom növekszik és az egész világ munkássága együttérez Szovjet-Oroszországgal. A nyílt intervenció politikáját a forradalmi szocializmus alaposan kihasználta arra, hogy leleplezze az imperializmust.

Kétségtelen, hogy az utolsó tartalékokra, az úgynevezett „kis" népekre való apellálás politikája, az a politika, mely a „kis" népeket igyekszik bevonni a szocializmus elleni háborúba, végeredményben ugyanolyan kudarccal fog végződni. És nemcsak azért, mert a Nyugaton erősödő forradalom, dacolva mindennel, megingatja az imperializmus alapjait, nemcsak azért, mert maguknak a „kis" nemzeteknek nagy tömegeiben állandóan fejlődik a forradalmi moz-

galom, hanem azért is, mert e népek „fegyveres erőit", ha érintkezni fognak az oroszországi forradalmi munkásokkal, elkerülhetetlenül „megfertőzi" a bolsevizmus bacillusa. A szocializmus minden lehetőséget felhasznál arra, hogy kinyissa a népek munkásainak és parasztjainak szemét és megmutassa nekik az imperializmus „atyai gondoskodásának" rabló jellegét.

A „kis" népek a forradalom légkörébe kerülnek és kiszélesedik a szocializmus bázisa — ez lesz a burkolt intervenció imperialista politikájának elkerülhetetlen eredménye.

„Izvesztyija" 58. sz.
1919 március 16.

Aláírás: I. Sztálin.

AZ OK(b)P VIII. KONGRESSZUSÁN[67] A HADÜGYI KÉRDÉSRŐL MONDOTT BESZÉDBŐL

1919 március 21

Valamennyi itt érintett kérdés ebben az egy kérdésben foglalható össze: legyen-e Oroszországban szigorúan fegyelmezett reguláris hadsereg, vagy ne legyen.

Fél évvel ezelőtt, a régi cári hadsereg felbomlása után, új hadseregünk volt: önkéntes, rosszul szervezett, kollektíve vezetett hadsereg, amely nem mindig engedelmeskedett a parancsoknak. Ez akkor volt, amikor elkezdődött az Antant támadása. A hadsereg főképpen, ha nem kizárólag, munkásokból állott. Mivel ebben az önkéntes hadseregben nem volt fegyelem, mivel a parancsokat nem mindig teljesítették, mivel a hadseregben szervezetlenség uralkodott, ezért vereségeket szenvedtünk, feladtuk Kazánt és délről Krasznov sikerrel támadhatott ... A tények azt bizonyítják, hogy az önkéntes hadsereg nem állja ki a bírálatot, hogy nem fogjuk megvédeni tudni Köztársaságunkat, ha nem teremtünk más hadsereget, reguláris hadsereget, melyben erős a fegyelem szelleme, amely jól szervezett politikai osztállyal rendelkezik s az első parancsra készen áll, hogy az ellenségre vesse magát.

Meg kell mondanom, hogy azok az elemek, a nem-munkás elemek, amelyek hadseregünk többségét alkotják, a parasztok, nem fognak önként a szocializmusért harcolni. Számos tény tanuskodik erről. Lázadások a hátországban, lázadások és zavargások a frontokon, azt bizonyítják, hogy a nem-proletár elemek, akik hadseregünk többségét alkotják, nem akarnak önként harcolni a kommunizmusért. Ezért feladatunk — átnevelni ezeket az elemeket, hogy tartsanak vasfegyelmet és kövessék a proletariátust necsak a hátországban, hanem a fronton is, rá kell bírni őket arra, hogy harcoljanak közös szocialista ügyünkért, és a háború folyamán be kell fejeznünk az igazi reguláris hadsereg megszervezését, mert csak ilyen hadsereggel lehet az országot megvédeni.

Ez a kérdés lényege.

... Vagy megteremtjük az igazi, szigorúan fegyelmezett, reguláris munkás-paraszt hadsereget és megvédjük a Köztársaságot, vagypedig nem tesszük ezt és akkor ügyünk elveszett.

... Az a tervezet, amelyet Szmirnov terjesztett elő, nem fogadható el, mert az csak arra jó, hogy aláássa a hadsereg fegyelmét és lehetetlenné tegye a reguláris hadsereg megalakítását.

Először megjelent
I. Sztálin „Az ellenzékről.
Cikkek és beszédek 1921—1927-ből"
c. könyvében, Moszkva—Leningrád 1928.

AZ ÁLLAMI ELLENŐRZÉS ÚJJÁSZERVEZÉSÉRŐL

Előadói beszéd az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság 1919 április 9-i ülésén

(Ujságbeszámoló)

Sztálin elvtárs kiemeli, hogy az Állami Ellenőrzés az egyetlen hivatal, mely a mai napig még nem ment át olyan tisztogatáson és átalakításon, mint a többi hivatal. Ahhoz, hogy igazi, tényleges, nem pedig bürokratikus ellenőrzésünk legyen, az előadó véleménye szerint újjá kell szervezni, új, friss erőkkel elevenné kell tenni az Állami Ellenőrzés mostani apparátusát. A munkásellenőrzés mai szerveit egybe kell foglalni s valamennyi ellenőrzéssel foglalkozó erőt az általános Állami Ellenőrzésbe kell beolvasztani. Az újjászervezés alapgondolata tehát az, hogy az Állami Ellenőrzést demokratizáljuk és közelebb hozzuk a munkások és parasztok tömegeihez.

Az előadó által javasolt dekrétumtervezetet[68] egyhangúlag elfogadták.

„Izvesztyija" 77. sz.
1919 április 10.

AZ ANGOL IMPERIALIZMUS ÜGYNÖKEI AGYONLŐTTÉK HUSZONHAT BAKUI ELVTÁRSUNKAT

Az olvasó figyelmébe ajánlunk két okmányt[69], amelyek arról tanuskodnak, hogy az angol imperialisták mult ősszel vadállati módon meggyilkolták a bakui Szovjethatalom felelős funkcionáriusait. Az okmányok forrása: a „Znamja Truda"[70] c. bakui eszer lap és a „Jegyinaja Rosszija"[71] c. bakui ujság, vagyis ugyanazok a körök, amelyek tegnap még, elárulva a bolsevikokat, segítségül hívták az angolokat, most pedig az események alakulása folytán kénytelenek leleplezni tegnapi szövetségeseiket.

Az egyik okmány arról szól, hogy Teague-Jones angol kapitány 1918 szeptember 20-án éjjel a Krasznovodszkból Ashabadba vezető úton bíróság és vizsgálat nélkül barbár módon agyonlövetett huszonhat bakui szovjet funkcionáriust (Saumjant, Dzsaparidzét, Fioletovot, Maligint és másokat), akiket mint hadifoglyokat Ashabadba irányítottak. Teague-Jones, eszer és mensevik társaival együtt, azt remélte, hogy el tudják kenni a dolgot és hamis tanúvallomásokat akartak forgalomba hozni arról, hogy a bakui bolsevikok fegyházban vagy kórházban „természetes" halállal multak ki. Ez a tervük azonban — úgy látszik —

meghiúsult, mert, mint kitűnik, vannak szemtanúk, akik nem akarnak hallgatni és készek leleplezni az angol kannibálokat. Ezt az okmányt az eszer Csajkin írta alá.

A másik okmány Thomson angol tábornoknak az előbbi okmány szerzőjével, Csajkinnal, 1919 március végén folytatott beszélgetéséről számol be. Thomson tábornok tanúkat követel Csajkintól, akik bizonyítani tudják, hogy Teague-Jones kapitány vadállati módon lemészároltatta a huszonhat bakui bolsevikot. Csajkin hajlandó bizonyító okmányokat előterjeszteni és tanúkat megnevezni, de csak azzal a feltétellel, ha az angol parancsnokság, a bakui lakosság és a turkesztáni bolsevikok képviselőiből vizsgálóbizottságot alakítanak, és ha biztosítékot adnak arra nézve, hogy az angolok ügynökei nem gyilkolják meg a turkesztáni tanúkat. Mivel Thomson nem fogadja el a vizsgálóbizottságra vonatkozó javaslatot és nem kezeskedik a tanúk személyi biztonságáért, a beszélgetés megszakad és Csajkin eltávozik. Ez az okmány azért fontos, mert azonkívül, hogy közvetve megerősíti az angol imperialisták barbárságát, valósággal ordít az angol ügynökök büntetlenségéről és vad tobzódásáról, akik ugyanúgy kegyetlenkednek a bakui és káspintúli „bennszülöttekkel", mint Közép-Afrika fekete lakosságával.

A huszonhat bakui bolsevik története a következő. 1918 augusztusában, mikor a török seregek már Baku alatt voltak, a Bakui Szovjet eszer és mensevik tagjai pedig elérték, hogy a Szovjet többsége a bolsevikok ellenére segítségül hívta az angol imperialistákat, a kisebbségben maradt bakui bolsevikok, élü-

kön Saumjannal és Dzsaparidzével, letették megbízatásukat és szabad teret engedtek politikai ellenségeiknek. A bolsevikok elhatározták, hogy a Bakuban akkor alakult angol-eszer-mensevik hatalom beleegyezésével Petrovszkba, a Szovjethatalom legközelebbi pontjára evakuálnak. De azt a hajót, melyen a bolsevikok családostul Petrovszkba utaztak, angol hajók üldözőbe vették, tüzeltek reá és Krasznovodszkba hurcolták. Ez augusztusban történt.

Az Oroszországi Szovjetkormány ezután többízben azzal az ajánlattal fordult az angol parancsnoksághoz, hogy angol hadifoglyokért cserébe engedje szabadon a bakui elvtársakat és családjaikat, de az angol parancsnokság minden alkalommal hallgatott. Már október óta olyan hírek érkeztek egyesektől és szervezetektől, hogy a bakui elvtársakat agyonlőtték. 1919 március 5-én rádiójelentés érkezett Tifliszből Asztrahánba arról, hogy „Dzsaparidze és Saumjan nincs az angol parancsnokság rendelkezése alatt, hogy helyi hírek szerint Kizil-Arvat környékén, szeptemberben egy munkáscsoport önhatalmúlag meggyilkolta őket". Nyilván ez volt az angol gyilkosok első kísérlete, hogy vadállati gaztetteikért a felelősséget a munkásokra hárítsák, akik határtalanul szerették Saumjant és Dzsaparidzét. Most, a fentemlített okmányok közzététele után, bebizonyítottnak tekinthető, hogy bakui elvtársainkat, akik önként távoztak a politika színteréről és Petrovszkba akartak evakuálni, valóban a „civilizált" és „humánus" Anglia emberevői bírói tárgyalás és vizsgálat nélkül agyonlőtték.

A „civilizált" országokban a bolsevikok terrorjáról és rémtetteiről szoktak beszélni. Rendszerint

úgy tüntetik fel az angol és francia imperialistákat, mint a terror és a mészárlások ellenségeit. De vajjon nem világos-e, hogy a Szovjethatalom sohasem számolt le ellenségeivel olyan galádul és aljasul, mint a „civilizált" és „humánus" angolok, hogy csak a teljesen rothadt és minden erkölcsi érzésből kivetkőzött imperialista kannibáloknak lehet szükségük arra, hogy éjjel gyilkoljanak és banditák módjára rajtaüssenek az ellentáborhoz tartozó fegyvertelen politikai funkcionáriusokon? Ha vannak még emberek, akik kételkednek ebben, olvassák el az alább közölt okmányokat és nevezzék nevükön a dolgokat.

A bakui mensevikek és eszerek, amikor a bolsevikokat elárulták és az angolokat Bakuba hívták, segítő erőként szándékoztak „felhasználni" az angol „vendégeket" s azt hitték, hogy az ország urai a mensevikek és eszerek maradnak, a „vendégek" pedig majd hazamennek. De éppen fordítva történt: a „vendégek" lettek a korlátlan urak, a mensevikek és eszerek pedig letagadhatatlan részeseivé váltak a huszonhat bolsevik funkcionárius gonosz és galád meggyilkolásának. Az eszerek, óvatosan leleplezve az újdonsült gazdákat, kénytelenek voltak ellenzékbe vonulni, a mensevikek pedig „Iszkra"[72] c. bakui lapjukban kénytelenek a tegnap még „szívesen látott vendégekkel" szemben a bolsevikokkal való blokkot hirdetni.

Hát nem világos, hogy az eszerek és mensevikek szövetsége az imperializmus ügynökeivel ugyanolyan, mint a rabszolgák és lakájok „szövetsége" gazdáikkal? Ha vannak még emberek, akik ebben

kételkednek, olvassák el Thomson tábornoknak Csajkin úrral folytatott — alább közölt — „beszélgetését" és mondják meg őszintén: hasonlít-e Csajkin házigazdára és Thomson „szívesen látott vendégre"?

„Izvesztyija" 85. sz.
1919 április 23.
Aláírás: I. Sztálin.

TÁVIRAT SCSIGRIBE. AZ ÁLLAMI ELLENŐRZÉS RENDKÍVÜLI REVIZORÁNAK

Kérem, hogy az agrárzavargások okainak vizsgálatánál, a paraszti tömegek általános politikai hangulatának vizsgálatán kívül, legyen figyelemmel:

1) a Mezőgazdasági Ügyosztálynak és a Szovhozok Igazgatóságának a szovhoz-szervezésben követett politikájára: nem fordult-e elő, hogy szovjet gazdaságok szervezése céljából jogtalanul vontak ki földeket a parasztok használatából; nem járt-e együtt a szovhozok szervezése más, olyan kényszerítő cselekményekkel, amelyek anyagilag is kihatottak a parasztgazdaság helyzetére;

2) a Mezőgazdasági Ügyosztálynak a kollektív gazdaságok szervezésében követett politikájára: nem alkalmaztak-e kényszert a mezőgazdasági kommúnák, artelek, a társas szántás stb. megszervezése során; nem sértették-e a helyi parasztság fontos érdekeit a kollektív mezőgazdaság megszervezésével kapcsolatban;

3) a Cukoripari Főigazgatóságnak a cukorrépatermeléshez szükséges földek államosításánál folytatott politikájára: nem sértik-e meg az államosításnál a parasztság életbevágó érdekeit; nem nehezítik-e

meg az államosított földek a parasztok földhasználatát; nem történtek-e más olyan cselekedetek, amelyek felháborodást kelthettek a parasztság körében (például, hogy annyi földet foglaltak le a cukorgyáraknak, amennyi nyilvánvalóan meghaladja valóságos szükségletüket; hogy olyan földeket államosítanak, amelyeken azelőtt nem termeltek cukorrépát stb.);

4) végül, a következő kérdésekre: vajjon nem az-e az agrárzavargások oka, hogy az adott vidéken kevés a föld; a parasztok használatába kerültek-e a nem-dolgozó elemek földjei és milyen feltételekkel? általában nem követtek-e el a kerületi mezőgazdasági osztály vagy egyes képviselői, vagy a járási mezőgazdasági osztályok olyan cselekményeket, amelyek okot adhattak a parasztság zúgolódására, mert nem felelnek meg a központ intézkedéseinek és a célszerűség követelményeinek; nem ül-e tétlenül a hatóság és nincsenek-e visszaélések?

A távirat vételéről és a foganatosított intézkedésekről táviratilag értesítse az Állami Ellenőrzést.

I. Sztálin
az Állami Ellenőrzés népbiztosa

1919 május 7.

Először e kötet orosznyelvű kiadásában jelent meg.

JELENTÉS LENINNEK KÖZVETLEN VONALON PETROGRÁDRÓL[73]

Kétségtelen, hogy az egységek átvetése ma jobban van megszervezve, mint három hónappal ezelőtt, de az is világos, hogy sem a Főparancsnokság, sem a vezérkar főnöke nem ismerik a Petrográdra indított egységeket. Ebből erednek az olyan meglepetések, hogy a 2. dandár ezredei vagy a kazáni lovasdandár csaknem teljesen hasznavehetetlen egységeknek bizonyultak. Legalábbis egyelőre a helyzet az, hogy Petrográd eddig mindössze hatszáz valóban harcképes katonaiskolást kapott.

De természetesen nem a mennyiség a fontos, hanem az egységek minősége. Mindent összevetve csak három gyalogezredre, persze harcképes ezredre és legalább egy lovasezredre van szükségünk, hogy az egész bandát a Narván túlra kergessük. Ha időben teljesíthette volna ezt a csekély kérésünket, már tegnap kikergettük volna az észteket.

Nyugtalanságra egyébként nincs ok, mert a fronton megszilárdult a helyzet, az arcvonal megerősödött és a mieink helyenként már előnyomulnak.

Ma megtekintettem karéliai erődítményeinket és úgy látom, hogy a helyzet általában tűrhető.

A finnek makacsul hallgatnak és különösképpen nem használták ki a kedvező alkalmat, de ennek a furcsaságnak az a magyarázata, hogy a finnek belső helyzete, mint beavatott finn elvtársak állítják, egyre bizonytalanabb.

Ma megmutatták nekem a Főparancsnokságnak azt a javaslatát, hogy a fűtőanyagválság miatt csökkentsük a hajóhadat. Ezzel kapcsolatban tanácskoztam valamennyi tengerészeti funkcionáriusunkkal és arra a meggyőződésre jutottam, hogy a Főparancsnokság javaslata teljesen helytelen. Indokok: először — a nagy egységek, ha úszó tutajokká változtatják őket, nem tudják használni lövegeiket, vagyis ezek egyszerűen nem fognak lőni, mert a hajó mozgása és a lövegek működése között közvetlen kapcsolat van; másodszor — nem igaz, hogy nincsenek nagyűrméretű lövedékeink; a napokban „fedeztünk fel" tizenkét, lövedékekkel megrakott uszályhajót; harmadszor — a fűtőanyagválság múlóban van, mert máris négyszázhúszezer pud szenet tudtunk felhalmozni, nem számítva a nyersolajat, és azonkívül naponta még egy-egy szerelvény szenet kapunk; negyedszer — meggyőződtem arról, hogy hajóhadunk igazi hajóhaddá válik — fegyelmezett tengerészei vannak, akik minden erejükkel készek megvédeni Petrográdot.

Itt nem akarom megnevezni a már harcra kész egységek számát, de kötelességemnek tartom kijelenteni, hogy a meglevő tengeri erőkkel becsülettel megvédhetnők Petrográdot minden tengeri támadással szemben.

Mindezen okoknál fogva valamennyi petrográdi

elvtárssal együtt ragaszkodom ahhoz, hogy vessék el a Főparancsnokság javaslatát.

Ezenkívül feltétlenül szükségesnek tartom, hogy a szénszállítást három-négy héten át napi két szerelvényre emeljék. Tengerészeink véleménye szerint ez teljes lehetőséget nyujt arra, hogy tengeralatti és tengeri hajóhadunk teljesen talpraálljon.

Sztálin

A megírás ideje: 1919 május 25.

Először megjelent az „Okmányok Petrográd 1919. évi hősi védelméről" c. gyüjteményben, Moszkva 1941.

TÁVIRAT V. I. LENINNEK

Krasznaja Gorka után felszámoltuk Szeraja Losagyot[74]. Mindkét erőd ágyúi teljesen rendben vannak. Gyors ütemben folyik az erődök és erődítmények ellenőrzése.

A haditengerészeti szakemberek azt állítják, hogy Krasznaja Gorka bevétele a tenger felől halomra dönti a haditengerészeti tudományt. Ezek után nem marad más hátra, mint hogy elsirassam ezt az úgynevezett tudományt. Gorka gyors elfoglalása azzal magyarázható, hogy én és általában a civilek a legdurvábban beavatkoztunk a hadműveletekbe: odáig mentünk, hogy hatálytalanítottuk a tengeri és szárazföldi hadműveleti parancsokat és kierőszakoltuk saját parancsaink teljesítését.

Kötelességemnek tartom kijelenteni, hogy a jövőben is így fogok cselekedni a tudomány iránt érzett minden tiszteletem ellenére.

Sztálin

1919 június 16.

Először megjelent:
„Pravda" 301. sz.
1929 december 21.

JELENTÉS LENINNEK KÖZVETLEN VONALON PETROGRÁDRÓL

A következő kérdésekre kell felhívnom figyelmét.

Először. Kolcsak a legkomolyabb ellenfél, mert elegendő visszavonulási területe van, elegendő emberanyaggal rendelkezik hadserege számára és hátországa gabonában bővelkedik. Kolcsakhoz képest Rodzjanko tábornok csak szúnyog, mert nincs gabonája a hátországban, nincsen visszavonulási területe és nincsen elegendő emberanyaga. A maga két-három kerületében emberanyaghiány miatt most húsz korosztályt kénytelen mozgósítani, s ez lesz a veszte, mert a parasztok nem bírják ki az ilyen nagyarányú mozgósítást és feltétlenül elfordulnak Rodzjankótól. Ezért *semmiesetre* sem szabad a Keleti Frontról annyi haderőt elvonni a Petrográdi Frontra, hogy a Keleti Fronton emiatt kénytelenek legyünk beszüntetni a támadást. Ahhoz, hogy Rodzjankót az észt határra visszaszorítsuk (tovább nem kell mennünk), elegendő egy hadosztály, egy hadosztály elvonása pedig nem ok arra, hogy a Keleti Fronton megállítsuk a támadást. Kérem, fordítson erre különös figyelmet.

Másodszor. Kronstadt körzetében nagyszabású

összeesküvést fedeztek fel. Ebben az összeesküvésben az egész megerősített kronstadti körzet valamennyi erődjének ütegparancsnokai részesek. Az összeesküvés célja az volt, hogy kezükbe ragadják az erődöt, alárendeljék maguknak a hajóhadat, csapataink hátába tüzeljenek és a Petrográdra vezető utat megtisztítsák Rodzjankónak. Erről okmányok vannak a kezünkben.

Most már megértem Rodzjanko arcátlanságát, aki aránylag csekély erőkkel merészelt Petrográd ellen vonulni. Most már megértem a finnek szemtelenségét is. Megértem csapattisztjeink tömeges átszökését. Most már érthető az a furcsa jelenség is, hogy amikor Krasznaja Gorka árulást követett el, az angol hajók eltűntek valahová: az angolok nyilván nem tartották „kényelmesnek", hogy az ügybe közvetlenül beavatkozzanak (intervenció!), jobbnak tartották, ha csak akkor jelentkeznek, amikor az erőd és a hajóhad már a fehérek kezébe ment át; erre vártak, hogy „segítségére legyenek az orosz népnek" az új „demokratikus rend" bevezetésében.

Nyilvánvaló, hogy Rodzjanko és Jugyenyics kalandorterve (Jugyenyicsnál futnak össze az összeesküvésnek szálai, amelyet Anglia az olasz, svájci és dán követség útján pénzelt) ennek az összeesküvésnek sikeres kimenetelén alapult, amelyet, remélem, csírájában elfojtottunk (valamennyi résztvevőjét letartóztattuk, a vizsgálat folyik).

Az a kérésem, ne legyenek elnézőek a letartóztatott követségi tisztviselők iránt, tartsák őket szigorúan, amíg be nem fejezik a vizsgálatot, amely újabb, fontos szálakat fed fel.

Részletesebben három-négy nap mulva fogok beszámolni, amikor — ha nincs ellene kifogása — egy napra Moszkvába utazom.

Küldöm a térképet. Eddig csupán azért nem küldhettem, mert frontügyekben mindig távol voltam, többnyire a fronton.

Sztálin

1919 június 18.,
hajnali 3 órakor

Először megjelent:
„Pravda" 53. sz.
1941 február 23.

A PETROGRÁDI FRONT

Beszélgetés a „Pravda" tudósítójával

Sztálin elvtárs, aki a napokban tért vissza a petrográdi frontról, közölte tudósítónkkal a front helyzetéről szerzett benyomásait.

1. PETROGRÁD ELŐTERE

Petrográd előterét azok a pontok alkotják, ahonnan elindulva az ellenség siker esetén bekerítheti Petrográdot, elválaszthatja Oroszországtól és végül birtokába kerítheti. Ezek a pontok: *a)* a petrozavodszki szakasz, irány Zvanka, cél — Petrográd átkarolása keletről; *b)* az olonyeci szakasz, irány Logyejnoje Pole, cél — petrozavodszki csapataink hátába kerülni; *c)* a karéliai szakasz, irány egyenesen Petrográd, cél — Petrográd elfoglalása északról; *d)* a narvai szakasz, irány Gatcsina és Krasznoje Szelo, cél — Petrográd bevétele délnyugatról, vagy legalábbis a Gatcsina-Toszno vonal elfoglalása és Petrográd átkarolása délről; *e)* a pszkovi szakasz, irány Dno-Bologoje, cél — Petrográdot elvágni Moszkvától; *f)* végül, a Finnöböl és a Ladoga-tó, amely lehetővé teszi az ellenség partraszállását Petrográdtól nyugatra és keletre.

2. AZ ELLENSÉG ERŐI

Ezeken a szakaszokon tarkák és nagyságra is különbözők az ellenség erői. A petrozavodszki szakaszon egy orosz fehérgárdista tisztekből álló csoporton kívül szerbek, lengyelek, angolok, kanadaiak működnek. Ezeket az úgynevezett szövetségesek pénzelik. Az olonyeci szakaszon — a finn kormány által két-három hónapra szerződtetett fehérfinnek foglalnak állást. A fehérfinneket a német megszállás után visszamaradt német tisztek vezetik. A karéliai szakaszon regulárisnak nevezett finn csapatok állanak. A narvai szakaszon — orosz hadifoglyokból toborzott orosz alakulatok és a helyi lakosságból toborzott ingermanlandi alakulatok vannak. Ezeknek az alakulatoknak élén Rodzjanko vezérőrnagy áll. A pszkovi szakaszon szintén hadifoglyokból és a helyi lakosokból álló orosz egységek vannak, élükön Balahovicscsal. A Finn-öbölben, a rendelkezésünkre álló adatok szerint, angol és finn torpedónaszádok (5—12) és tengeralattjárók (2—8) működnek.

Minden adat arra mutat, hogy a petrográdi fronton az ellenség erői nem nagyok. Az ellenség legaktívabb szakasza — a narvai — harcra alkalmas „emberanyag" hiányában szenved, ugyanúgy mint a többi, kevésbbé aktív, de nem kisebb jelentőségű szakasz.

Tulajdonképpen ezzel magyarázható, hogy noha a „Times"[75] már két hónappal ezelőtt, győzelmi mámorban úszva, Petrográd „két-három napon belül" várható bevételéről regélt, az ellenség nemcsak hogy nem érte el általános célját — Petrográd bekerítését, de ez alatt az idő alatt egyetlenegy részleges szakasz-

feladatot sem tudott megvalósítani, egyetlenegy döntő pontot sem volt képes elfoglalni.

Úgy látszik, hogy a híres „északnyugati hadsereget" — élén a Finnországban kotló Jugyenyics tábornokkal — egyelőre még nem költötték ki, noha Gucskov, ez a vén róka, Gyenyikinnek írt jelentésében vérmes reményeket fűz hozzá.

3. AZ ELLENSÉG SZÁMÍTÁSAI

A rendelkezésünkre álló adatok szerint az ellenség nemcsak, vagy helyesebben nem is annyira saját erőire, mint inkább a csapataink hátában, Petrográdon és a frontokon működő fehérgárdista híveinek erejére számított. Számított, mindenekelőtt, a burzsoá államok Petrográdon székelő úgynevezett követségeire (a francia, svájci, görög, olasz, holland, dán, román stb. követségre), melyek a fehérgárdistákat pénzelték és Jugyenyics, valamint az angol-francia-finn-észt burzsoázia javára kémkedtek. Ezek az urak szórták a pénzt, jobbra és balra, s hadseregünk hátában megvesztegettek mindenkit, aki csak megvesztegethető. Számított továbbá, az orosz tisztikar megvásárolható részére, amely elfeledte Oroszországot, elvesztette becsületét és kész volt a munkás-paraszt Oroszország ellenségeinek oldalára állni. Végül, számított a petrográdi proletariátus által megbántott lejárt emberekre, a burzsoákra és földbirtokosokra, akik, mint utóbb kitűnt, fegyvereket gyüjtöttek és várták az alkalmas pillanatot, hogy csapatainkat hátbatámadják. Ezekre az erőkre számított az ellenség, amikor Pétervár ellen vonult. Elfoglalni Krasznaja Gorkát, Kronstadt kulcsát,

hogy hatástalanná tegyék a megerősített körzetet, felkelést szítani az erődökben és lövetni Petrográdot, hogy az általános zűrzavar pillanatában, a fronton indított általános támadást és a petrográdi felkelést egyesítve, bekerítsék és elfoglalják a proletárforradalom tűzhelyét — ez volt az ellenség számítása.

4. A FRONT HELYZETE

Az ellenség azonban rosszul számított. A baloldali eszerek belső árulása következtében az ellenség egy napra elfoglalta ugyan Krasznaja Gorkát, de a balti tengerészek hatalmas tengeri és szárazföldi támadással csakhamar visszaszerezték azt Szovjet-Oroszországnak. A jobboldali eszereknek, a „honvédő" mensevikeknek és a tisztikar megvesztegethető részének árulása következtében egy pillanatra ingadozni kezdtek Kronstadt megerősített pontjai, de a Balti Flotta Forradalmi Katonai Tanácsa vaskézzel gyorsan rendet teremtett. Az úgynevezett követségeket és kémjeiket letartóztatták és nyugodtabb helyekre vitték. Néhány követségen géppuskákat, puskákat (a román követségen még egy ágyút is), titkos kommutátorokat stb. találtak. Petrográd burzsoá negyedeiben minden lakást tüzetesen átkutattak. A házkutatások során négyezer puskát és néhányszáz bombát találtak.

Ami az ellenség általános támadását illeti, azt nemcsak nem koszorúzta siker, ahogy erről a „Times" rikácsolt, hanem még csak meg sem kezdődhetett. Az Olonyec alatt támadó fehérfinneket, akik el akarták foglalni Logyejnoje Polét, visszavetettük

és Finnországba űztük. Az ellenség petrozavodszki csoportja, amely Petrozavodszktól néhány versztnyire állott, most gyors iramban visszavonul hátába került csapataink nyomása alatt. Az ellenség pszkovi csoportja kiengedte kezéből a kezdeményezést, megrekedt egy helyen, sőt helyenként vissza is vonul. Az ellenség narvai csoportja pedig, ez a legaktívabb csoport, nemcsak hogy nem érte el célját, hanem ellenkezőleg, szakadatlanul hátrál csapataink nyomása következtében és a Jamburg felé vezető utakon a Vörös Hadsereg csapásai alatt bomlik és olvad. Az Antant győzelem-rivalgásai tehát koraiak voltak. Gucskov és Jugyenyics reményei hiábavalók voltak. A karéliai szakaszról, amely még mindig passzív, egyelőre semmit sem lehet mondani, mivel a finn kormány a Vidliczkij Zavodnál[76] elszenvedett kudarca után észrevehetően halkabban beszél, nem szidalmazza többé az oroszországi kormányt, s a karéliai fronton majdnem teljesen megszűntek az úgynevezett incidensek.

Vihar előtti csend-e ez vagy sem, azt csak a finn kormány tudja. Mindenesetre kijelenthetem, hogy Petrográd felkészült minden eshetőségre.

5. A FLOTTA

Néhány szót kell még mondanom a flottáról. Örömmel kell üdvözölnünk, hogy a megsemmisültnek vélt Balti Flotta szemünk láttára újjászületik. Ezt nemcsak a barátok ismerik el, hanem az ellenség is. Ugyanolyan örvendetes, hogy az a fekély, mely az orosz tisztek egy részét megfertőzte — a megvásárolhatóság —, a flotta parancsnoki karát érin-

tette a legkevésbbé: mégiscsak akadtak emberek, akik a becsületüket, Oroszország méltóságát és függetlenségét többre tartják, mint az angol aranyat. Még örvendetesebb, hogy a balti tengerészek újból magukra találtak és hőstetteikkel a forradalmi orosz flotta legjobb hagyományait keltik életre. E feltételek nélkül Petrográd nem volna biztosítva a tenger felől fenyegető igen veszélyes meglepetésekkel szemben. Flottánk újjászületését a legmeggyőzőbben jellemzi az az egyenlőtlen harc, amelyet két torpedónaszádunk júniusban négy ellenséges torpedónaszáddal és három tengeralattjáróval vívott és amelyből — hála a tengerészek önfeláldozásának és az osztagparancsnok ügyes vezetésének — a mi torpedónaszádaink győztesként kerültek ki és elsüllyesztettek egy ellenséges tengeralattjárót.

6. ÖSSZEFOGLALÁS

Rodzjankót gyakran Kolcsakhoz hasonlítják és azt tartják, hogy nem kevésbbé veszélyes Szovjet-Oroszországra nézve, mint Kolcsak. Ez az összehasonlítás helytelen. Kolcsak valóban veszélyes, mert visszavonulási területtel, a katonai egységek felfrissítéséhez szükséges emberanyaggal és a hadsereg élelmezéséhez szükséges gabonával is rendelkezik. Rozdjanko és Jugyenyics szerencsétlensége, hogy nincs sem elegendő területük, sem elegendő emberanyaguk, sem elegendő gabonájuk. Persze, Finnország és Észtország bizonyos bázist nyújt ahhoz, hogy orosz hadifoglyokból fehérgárdista egységeket szervezzenek. De, először is, a hadifoglyokból nem kerül ki elegendő és teljesen megbízható anyag a

fehérgárdista egységek számára. Másodszor, Finnország és Észtország belső helyzete a fokozódó forradalmi erjedés következtében nem biztosít kedvező feltételeket fehérgárdista egységek szervezéséhez. Harmadszor, a Rodzjanko és Balahovics által elfoglalt terület (mindössze körülbelül két kerület) lassanként és állandóan csökken, s a híres „északnyugati hadsereg" számára — ha egyáltalán megszületik — nemsokára sehol sem lesz hely, ahol felfejlődjék és hadműveleteket hajtson végre. Mert — s ezt el kell ismerni — sem Finnország, sem Észtország, legalábbis egyelőre, nem engedi át „tulajdon területét" Rodzjankónak, Balahovicsnak és Jugyenyicsnak. Hadsereg hátország nélkül — ez az „északnyugati" hadsereg. Nyilvánvaló, hogy ilyen „hadsereg" nem élhet sokáig, hacsak az események forgása nem vet fel valamilyen új, komoly, az ellenség számára kedvező, nemzetközi jellegű körülményt, amire azonban az ellenség, a jelek szerint, semmiképpen sem számíthat.

A Vörös Hadseregnek Petrográd alatt győznie kell.

„Pravda" 147. sz.
1919 július 8.

LEVÉL V. I. LENINHEZ A NYUGATI FRONT HELYZETÉRŐL[77]

Lenin elvtársnak

A Nyugati Fronton egyre fenyegetőbb a helyzet. A XVI. hadsereg régi, megviselt, fáradt egységei, melyeket a Nyugati Fronton működő ellenfeleink közül a legaktívabb, a lengyel szorongat, nemcsak nem bírják ki a nyomást, nemcsak nem képesek védekezni, hanem még arra sem képesek, hogy a visszavonuló ütegeket fedezzék, s így ezek természetesen az ellenség kezére kerülnek. Attól tartok, hogy csapataink ilyen állapota mellett a XVI. hadsereg, mely a Berezinához vonul vissza, lövegek és hadtápvonatok nélkül maradhat. Még az a veszély is fenyeget, hogy a legtöbb ezred megviselt és teljesen felbomlott káderei nemsokára képtelenek lesznek arra, hogy beolvasszák az utánpótlást, amely ráadásul — ezt meg kell mondanom — szörnyű késedelemmel érkezik.

Az ellenség két fő irányban tör előre a Berezina felé: Boriszov irányában és Szluck—Bobrujszk irányában. Előretörése sikeres, mert már vagy harminc versztre megközelítette Boriszovot, délen pedig Szluck bevételével birtokba vette Bobrujszk kulcsát — a környék egyetlen kiváló minőségű műútját.

Ha elfoglalják Boriszovot és ha ezzel kapcsolatban a XVI. hadsereg erősen megviselt 17. hadosztálya valószínűleg visszavonul, akkor a csapás a XV. hadsereg ellen fog irányulni, Polockot és Dvinszket közvetlen veszély fogja fenyegetni. Bobrujszk elfoglalása és a Recsica elleni csapás esetén pedig (az ellenségnek ez a közvetlen célja) a XVI. hadsereg egész pripjatyi csoportja, vagyis a 8. hadosztály, automatikusan összeomlik s akkor Gomelt közvetlenül támadás fenyegeti, a XII. hadsereg szárnya fedezetlen marad.

Röviden, ha engedjük, hogy az ellenség szétverje a XVI. hadsereget, pedig máris veri, akkor ezzel súlyos helyzetbe hozzuk a XV. és a XII. hadsereget is, úgyhogy már nemcsak a XVI. hadsereget, hanem az egész arcvonalat kell majd rendbehoznunk, mégpedig sokkal nagyobb áldozatok árán.

Nyilvánvaló, hogy körülbelül ugyanolyan helyzetben vagyunk, mint amilyenben a Keleti Front volt tavaly, amikor Vacetisz és Kosztyajev engedte, hogy Kolcsak először a III., azután a II., majd az V. hadsereget szétverje és így szükségtelenül teljes félévre tönkretettük az egész frontot.

A jelzett lehetőségnek minden esélye megvan arra, hogy a Nyugati Fronton valósággá váljék.

Már korábban megírtam, hogy a Nyugati Front olyan szedett-vedett, megtépázott állapotban van, hogy kiképzett tartalékok nélkül lehetetlen rendbehozni, és elegendő az ellenség egyetlen komoly csapása valamely fontosabb ponton, hogy az egész front inogni kezdjen, helyesebben — megrendüljön.

Aggodalmaim, sajnos, már kezdenek beigazolódni.

Pedig Nyugaton az ellenség, melyet egységes parancsnokság egyesít, még be sem vetette a Rigában, Varsóban és Kisinyovban már készenlétben, vagy csaknem készenlétben álló *orosz* hadtesteket.

Három héttel ezelőtt elegendőnek tartottam egy hadosztályt, hogy támadásba menjünk és elfoglaljuk Mologyecsno—Baranovicsi csomópontokat. Most már egy hadosztály talán még arra sem elegendő, hogy helytálljunk a Boriszov—Bobrujszk—Mozir vonalon.

Sikeres támadásról nem is álmodozhatunk, mert ehhez ma (augusztus 11-én) legalább két-három hadosztályra volna szükségünk.

Most Önnek kell eldöntenie: adhat-e nekünk egy hadosztályt, még ha dandáronként is, vagypedig engedjük, hogy az ellenség szétzúzza a már amúgyis bomló XVI. hadsereget. Határozzon azonnal, mert minden óra drága.

Az Ön

I. Sztálinja

Utóirat. Ezt a levelet a Nyugati Front Forradalmi Katonai Tanácsának minden tagja — a Nyugati Front parancsnoka is — elolvasta és jóváhagyta. A napokban hasonló jelentést küldünk a Köztársaság Forradalmi Katonai Tanácsának.

I. Szt.

Szmolenszk,
1919 augusztus 11.

Először e kötet orosznyelvű kiadásában jelent meg.

LEVÉL V. I. LENINHEZ A DÉLI FRONTRÓL[78]

Lenin elvtárs!

Két hónappal ezelőtt a Főparancsnokság elvileg nem ellenezte, hogy a nyugatról keletre irányuló döntő csapás a Donyec-medencén át történjék. És ha mégsem járult hozzá ehhez, ezt a déli haderő nyári visszavonulása következtében kapott „örökséggel", vagyis azzal indokolta, hogy a mai Délkeleti Front körzetében a csapatok spontán csoportosulása jött létre és ennek az átszervezése nagy időveszteséggel járt volna Gyenyikin előnyére. Csakis ezért nem ellenezte a csapás hivatalosan elfogadott irányát. Most azonban teljesen megváltozott a helyzet és a vele kapcsolatos erőcsoportosulás: a VIII. hadsereg (az egykori Déli Front zöme) a Déli Front körzetébe vonult át és közvetlenül a Donyec-medencére néz; Bugyonnij lovashadteste (a másik zöm) szintén a Déli Front körzetében foglalt állást; ezekhez csatlakozott egy új erő, a lett hadosztály, mely egy hónap mulva felfrissül s újból félelmetes erő lesz Gyenyikin ellen.

Látja, hogy a régi csoportosítás (az „örökség") megszűnt. Mi készteti hát a Főparancsnokságot

(Főhadiszállást), hogy kitartson régi terve mellett? Nyilvánvalóan csak a makacsság, vagy ha úgy tetszik — a frakciózás, a Köztársaság szempontjából legostobább és legveszélyesebb frakciózás, melyet a Főparancsnokságon Guszev, a „hadász" kiskakas kultivál. A Főparancsnokság a napokban utasította Sorint, hogy Caricin körzetéből indítson támadást Novorosszijszk ellen, a doni sztyeppéken át, olyan vonalon, amelyen repülőink talán kényelmesen átrepülhetnek, de amelyen gyalogságunknak és tüzérségünknek teljesen lehetetlen átvergődniök. Felesleges bizonyítani, hogy ez az őrült (tervezett) hadjárat, *ellenséges* környezetben, olyan vidéken, ahol egyáltalán *nincsenek utak* — teljes összeomlással fenyeget bennünket. Nem nehéz megérteni, hogy ez a kozák települések ellen induló hadjárat, mint a közelmult gyakorlata bebizonyította, csak arra vezethet, hogy a kozákok településeik megvédésére Gyenyikin körül egyesülnek ellenünk, hogy Gyenyikinben fogják látni a Don-vidék megmentőjét, és hadsereget szerveznek Gyenyikinnek, szóval csakis Gyenyikin erősödésére vezethet.

Éppen ezért máris, haladéktalanul, meg kell változtatni a gyakorlat által már felborított régi tervet és olyan tervvel kell azt helyettesíteni, mely a főcsapást Voronyezs körzetéből Harkovon és a Donyec-medencén át Rosztov ellen irányítja. Először is, itt nem lesz ellenséges a környezet, hanem ellenkezőleg — velünk érez, s ez meg fogja könnyíteni előnyomulásunkat. Másodszor, kezünkbe kerül a rendkívül fontos vasúthálózat (a donyeci vasút) és a főütőér, amely Gyenyikin hadseregét táplálja:

a Voronyezs—Rosztov vonal (e vonal nélkül a kozák hadsereg ellátása télen lehetetlen, mert a Don folyó, amelyen a doni hadsereg ellátását kapja, befagy, a Lihaja—Caricin keletdonyeci utat pedig elvágjuk). Harmadszor, ezzel az előnyomulással két részre vágjuk Gyenyikin hadseregét: az önkéntes hadsereget Mahno fogja felmorzsolni, a kozák seregeket pedig hátbatámadás fogja fenyegetni. Negyedszer, lehetőséget kapunk arra, hogy a kozákokat összeugrasszuk Gyenyikinnel, aki sikeres előnyomulásunk esetén Nyugatra igyekszik majd átdobni a kozák egységeket, amibe a kozákok többsége nem fog beleegyezni, ha a kozákok előtt addigra felvetjük a béke, a béketárgyalások stb. kérdését. Ötödször, szenet kapunk, Gyenyikinnek pedig nem lesz szene.

E terv elfogadását nem szabad halogatni, mivel a Főparancsnokságnak az ezredek átdobására és elosztására vonatkozó terve azzal a veszéllyel fenyeget, hogy a Déli Fronton legutóbb elért sikereink füstbe mennek. Már nem is beszélek arról, hogy a Központi Bizottság és a kormány legutóbbi határozatát — „Mindent a Déli Frontnak" — a Főhadiszállás semmibe sem veszi és valójában már hatályon kívül helyezte.

Röviden: a régi tervet, amelyet az élet már felborított, semmiesetre sem szabad felújítani, mert veszélyes a Köztársaságra nézve és egészen biztosan megkönnyítené Gyenyikin helyzetét. Ezt a tervet más tervvel kell helyettesíteni. A körülmények és feltételek nemcsak megértek erre, hanem parancsolóan más tervet követelnek. Akkor az ezredek elosztása is az új terv szerint fog megtörténni.

Enélkül értelmetlenné, bűnössé, szükségtelenné válik a Déli Fronton végzett munkám, s ez feljogosít, azaz helyesebben kötelez arra, hogy elmenjek bárhova, akár a pokolba is, csak ne maradjak a Déli Fronton.

Az Ön
Sztálinja

Szerpuhov,
1919 október 15.

Először megjelent:
„Pravda" 301. sz.
1929 december 21.

TÁVIRAT V. I. LENINNEK

Bugyonnij elvtárs lovashadteste a Voronyezs alatti harcokban teljesen szétverte az ellenforradalom fő támaszát, Skuro és Mamontov lovashadtesteit, melyeket az Antant és Gyenyikin hosszas erőfeszítéssel teremtett. A vörös hősök felszabadították Voronyezst. Gazdag hadizsákmányt ejtettek, melynek összeszámlálása folyamatban van. Egyelőre megállapították, hogy zsákmányul ejtették az ellenség valamennyi névvel ellátott páncélvonatát, köztük a Skuro tábornokról elnevezett páncélvonatot is. A szétvert ellenséget tovább üldözzük. Bugyonnij elvtárs lovashadtestének bátor vörös hősei porba tiporták a győzhetetlenség babérját, melyet Mamontov és Skuro tábornok neve köré fontak.

A Déli Front Forradalmi
Katonai Tanácsa:

Sztálin

1919 október 25.

„Petrogradszkaja Pravda"
(„Petrográdi Pravda") 244. sz.
1919 október 26.

MEGNYITÓ BESZÉD A KELETI NÉPEK KOMMUNISTA SZERVEZETEINEK II. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN

1919 november 22

Elvtársak!

Engem bíztak meg azzal, hogy a kommunista párt Központi Bizottsága nevében megnyissam a keleti muzulmán kommunista szervezetek képviselőinek II. kongresszusát[79].

Egy év telt el az I. kongresszus óta. Ez alatt az idő alatt két fontos eseményt jegyzett fel a szocializmus története. Az első: Nyugat-Európa és Amerika forradalmasodása és a kommunista párt megszületése Nyugaton; a másik — a keleti népek ébredése, a forradalmi mozgalom növekedése Keleten, Kelet elnyomott népei körében. Ott, Nyugaton, a proletariátus azzal fenyeget, hogy szétzúzza az imperialista hatalmak élcsapatát és kezébe veszi a hatalmat. Itt a proletariátus azzal fenyeget, hogy szétzúzza az imperializmus hátországát: a Keletet, mint az imperializmus gazdagságának forrását, mert a Kelet az az alap, amelyen az imperializmus gazdagsága épül, ez az a forrás, amelyből az imperializmus erőt merít, és ide akar majd visszavonulni ha Nyugat-Európában szétzúzzák.

Egy évvel ezelőtt Nyugaton azzal fenyegetett a világimperializmus, hogy szoros gyűrűvel zárja körül Szovjet-Oroszországot. Most pedig azt látjuk, hogy az imperializmus van körülzárva, mert a szárnyakon és hátában egyaránt támadják. Egy évvel ezelőtt a keleti népek I. muzulmán kongresszusának küldöttei, szétszéledve, megesküdtek arra, hogy mindent el fognak követni, hogy Kelet népeit felébresszék álmukból és hidat verjenek Nyugat forradalma és Kelet elnyomott népei között. Most, midőn végigtekintünk ezen a munkán, megelégedéssel állapíthatjuk meg, hogy ez a forradalmi munka nem veszett kárba, hogy a híd az elnyomott népek szabadságának megfojtói ellen elkészült.

Végül, ha seregeink, vörös seregeink, rohamiramban haladhattak előre Keletre, akkor ebben, természetesen, nem utolsó szerepe volt az önök munkájának, küldött elvtársak. Ha ma nyitva áll az út Kelet felé, a forradalom ezt megint csak az önök nagyszerű munkájának köszönheti, küldött elvtársak, akik ezt a munkát az utóbbi időben elvégezték.

Csak a keleti népek, elsősorban a tatárok, baskírok, kirgizek és a turkesztáni népek muzulmán kommunista szervezeteinek egybeforrottságával magyarázható a Keleten lefolyó eseményeknek az a gyors fejlődése, amelynek tanúi vagyunk.

Nem kételkedem, elvtársak, hogy ez a II. kongresszus, amely mennyiségi és minőségi tekintetben is fölötte áll az I. kongresszusnak, folytatni tudja majd azt a munkát, melynek célja a keleti népek felébresztése, a Nyugat és a Kelet között vert híd

megerősítése, a dolgozó tömegeknek az imperializmus évszázados jármától való megszabadítása.

Reméljük, hogy azt a zászlót, melyet az I. kongresszus emelt magasra, Kelet dolgozó tömegeinek szabadságharcot hirdető zászlaját, az imperializmus szétzúzásának zászlaját a kommunista muzulmán szervezetek funkcionáriusai becsülettel győzelemre viszik. (T a p s.)

„Zsizny Nacionalnosztyej"
(„A Nemzetiségek Élete") 46. sz.
1919 december 7.

ÜDVÖZLET PETROGRÁDNAK A DÉLI FRONT NEVÉBEN

A Déli Front Forradalmi Katonai Tanácsa elvtársi köszönetet mond üdvözletükért és a Déli Front ezredeinek ígért vörös zászlókért.

A Déli Front Forradalmi Katonai Tanácsa nem felejti el, hogy Petrográd elsőnek sietett a Déli Front segítségére, ezrével küldte el hozzá harcokban megedzett legjobb munkásait, akik győzelembe vetett hittel lelkesítették hadosztályainkat és teljesen átalakították frontunkat.

A Déli Front legutóbbi sikereit elsősorban ezeknek a munkásoknak, a vörös Petrográd méltó fiainak köszönheti.

Legyenek meggyőződve, elvtársak, hogy a Déli Front csapatai beváltják az orosz proletariátus reményeit és becsülettel teljes győzelemre viszik az ajándékba kapott zászlókat.

Kievet és Kupjanszkot már felszabadítottuk — és nincs messze az az idő, amikor Rosztov és Novocserkasszk felett vörös zászlók fognak lengeni.

Üdvözöljük a petrográdi munkásokat, üdvözöljük a Balti Flotta dicső tengerészeit!

Sztálin

„Petrogradszkaja Pravda"
(„Petrográdi Pravda") 289. sz.
1919 december 18.

A DÉLI HADIHELYZETHEZ

1
AZ ANTANT MEGHIÚSULT TERVEI

1919 tavaszán kitervelték Kolcsak—Gyenyikin—Jugyenyics kombinált hadjáratát Szovjet-Oroszország ellen. A főcsapást Kolcsaknak kellett volna mérnie, akivel Gyenyikin Szarátovban szándékozott egyesülni, hogy Kelet felől majd együtt támadják meg Moszkvát. Jugyenyicsra bízták a Petrográd ellen irányuló mellékcsapást.

A hadjárat célját Gucskov így fogalmazta meg Gyenyikinnek írt jelentésében: „a bolsevizmust egy csapással leteritjük olymódon, hogy megfosztjuk létfontosságú központjaitól — Moszkvától és Petrográdtól".

A hadjárat tervét pedig Gyenyikin a következőképp vázolta Kolcsakhoz intézett levelében, amely 1919 tavaszán Grisin-Almazov törzsével együtt kezünkre került. „Az a fő, hogy ne álljunk meg a Volgánál — írta Gyenyikin Kolcsaknak —, hanem nyomuljunk tovább a bolsevizmus szíve, Moszkva ellen. Remélem, hogy Szarátovban találkozunk ... A lengyelek megteszik a magukét, ami pedig Jugyenyicsot illeti, ő készen áll és késedelem nélkül megtámadja majd Petrográdot ..."

Ezt írta Gyenyikin tavasszal, amikor Kolcsak teljes erővel a Volga ellen támadt.

Ez a terv azonban nem sikerült. Kolcsakot visszavetették az Urál mögé. Gyenyikint a Szejm—Liszki—Balasov vonalon megállitották. Jugyenyicsot visszaszorították Jamburg mögé.

Szovjet-Oroszország ép és sértetlen maradt.

De az Antant kannibáljai nem csüggedtek. 1919 őszére újabb megsemmisítő hadjáratot terveztek. Kolcsakra természetesen nem számítottak többé. A súlypontot Keletről Délre helyezték át, Gyenyikinnek onnan kellett volna a főcsapást mérnie. Jugyenyicsot, mint tavasszal is, a kisegitő csapás — a Petrográd elleni mellékcsapás megszervezésével bízták meg. Maj-Majevszkij, az önkéntes hadsereg volt parancsnoka, az Orel elfoglalását követő napon azt mondotta, hogy csapataival „legkésőbb december végén, 1919 karácsonyára" Moszkvában lesz.

A gyenyikinisták annyira biztosak voltak a dolgukban, hogy a donyeci tőkések már októberben egymilliós jutalmat ígértek (Miklós-pénzben) az önkéntes hadsereg azon ezredének, amely elsőnek vonul be Moszkvába . . .

De a sors úgy akarta, hogy ez a terv is meghiúsuljon. Gyenyikin csapatait Poltava—Kupjanszk—Csertkovo mögé vetették vissza. Jugyenyicsot szétverték és a Narva mögé kergették. Ami pedig Kolcsakot illeti, a Novo-Nyikolajevszk alatt elszenvedett vereség után hadseregének híre-hamva sem maradt.

Oroszország most is ép és sértetlen maradt.

Az ellenforradalom kudarca ezúttal annyira váratlan és annyira gyors volt, hogy az imperialista

Németország legyőzői, az Antant vén farkasai kénytelenek voltak ország-világ előtt kijelenteni, hogy „a bolsevizmust fegyveres erővel nem lehet legyőzni". Az imperializmus fakírjai pedig annyira elvesztették a fejüket, hogy, mivel nem voltak képesek feltárni az ellenforradalom vereségének igazi okait, hol „futóhomokkal" hasonlították össze Oroszországot, amelyben a „legjobb hadvezérnek" is elkerülhetetlenül kudarcot kell vallania, hol pedig „beláthatatlan sivatagnak" nevezték, ahol még a „legjobb hadseregre" is biztos halál vár.

II

AZ ELLENFORRADALOM VERESÉGÉNEK OKAIRÓL

Melyek az ellenforradalom és elsősorban Gyenyikin vereségének az okai?

A) Az ellenforradalmi csapatok *hátországának bizonytalansága.* Szilárd hátország nélkül a világ egyetlen hadserege sem győzhet. Márpedig Gyenyikin (úgyszintén Kolcsak) hátországa teljesen bizonytalan. Az ellenforradalmi csapatok hátországának bizonytalansága a haderőt szervező Gyenyikin—Kolcsak-kormány szociális jellegével magyarázható. Gyenyikin és Kolcsak nemcsak a földbirtokosok és tőkések járművát hozzák magukkal, hanem az angol-francia tőke járművát is. Gyenyikin és Kolcsak győzelme azt jelentené, hogy vége Oroszország önállóságának és Oroszország az angol-francia pénzeszsák fejőstehenévé válik. Ebben az értelemben a Gyenyikin—Kolcsak-kormány a legnépellenesebb és legnemzetellenesebb

kormány. Ebben az értelemben a Szovjetkormány az egyetlen népi és az egyetlen nemzeti kormány, ennek a szónak legjobb értelmében, mert nemcsak a dolgozókat szabadítja meg a tőkétől, hanem ugyanakkor megszabadítja egész Oroszországot is a világimperializmus igájától, gyarmatból önálló, szabad országgá változtatja Oroszországot.

Nem világos-e tehát, hogy a Gyenyikin—Kolcsak-kormány és hadereje nem élvezheti az orosz lakosság széles rétegeinek tiszteletét és támogatását?

Nem világos-e tehát, hogy Gyenyikin és Kolcsak csapataiban nem lehet meg az a szenvedélyes győzniakarás és lelkesedés, amely nélkül lehetetlen a győzelem?

Gyenyikin és Kolcsak hátországa minden eresztékében recseg és aláássa a front pilléreit, mert a Gyenyikin—Kolcsak-kormány az orosz nép gúzsbakötésének kormánya, olyan kormány, amely kihívja magával szemben a lakosság széles rétegeinek lehető legnagyobb bizalmatlanságát.

A szovjet haderő hátországa viszont erősödik, s nedvével táplálja a vörös frontot, mert a Szovjetkormány az orosz nép felszabadításának kormánya, olyan kormány, mely iránt a lakosság széles rétegei a legnagyobb bizalommal viseltetnek.

B) Az ellenforradalom *helyzete a végvidékeken.* Már az Októberi forradalmi átalakulás kezdetén láthattuk, hogy a forradalom és az ellenforradalom bizonyos mértékben földrajzilag elhatárolódik. A polgárháború további fejlődése folyamán véglegesen kialakultak a forradalom és az ellenforradalom körzetei. Belső-Oroszország, ipari, kulturális és politikai

központjaival — Moszkvával és Petrográddal —, és nemzeti tekintetben egyöntetű, főleg orosz lakosságával — a forradalom bázisa lett. Viszont Oroszország végvidékei, főképpen a déli és keleti végvidékek, ahol nincsenek fontosabb ipari, kulturális és politikai központok és a lakosság nemzetiségi tekintetben rendkívül tarka: egyrészt kiváltságos kozák telepesekből és másrészt nem-teljesjogú tatárokból, baskírokból, kirgizekből (keleten), ukránokból, csecsencekből, ingusokból és más muzulmán népekből áll — ezek a végvidékek az ellenforradalom bázisává lettek.

Nem nehéz megérteni, hogy Oroszország harcoló erőinek ilyen földrajzi megoszlásában nincs semmi természetellenes. Valóban, kire támaszkodhatnék a Szovjetkormány, ha nem a petrográdi és moszkvai proletariátusra? És ki más lehetne a gyenyikini—kolcsaki ellenforradalom támasza, ha nem az orosz imperializmus régesrégi eszköze, a kiváltságokat élvező, katonai renddé szervezett kozákság, amely már régóta kizsákmányolja a végvidékek nem-orosz népeit?

Nem világos-e tehát, hogy más „földrajzi megoszlás" nem is volt lehetséges?

Ebből a körülményből azonban számos elkerülhetetlen és végzetes hátrány származott (és származik) az ellenforradalomra és ugyanannyi elkerülhetetlen előny a forradalomra.

Az ádáz polgárháború korszakában harcoló csapatok sikerének teljesen elengedhetetlen előfeltétele, hogy az az élő emberi környezet, amelynek elemei táplálják, amelynek nedvei éltetik ezeket a

csapatokat — egységes, összeforrott legyen. Ez az egység lehet nemzeti egység (különösen a polgárháború elején) és lehet osztályegység (különösen a kifejlett polgárháborúban). Ilyen egység nélkül tartós katonai sikerek elképzelhetetlenek. De éppen az a kérdés nyitja, hogy Oroszország végvidékein (keleti és déli végvidékein) Gyenyikin és Kolcsak csapatai sem nemzeti tekintetben, sem osztályviszonylatban nem találják meg és nem is találhatják meg az élő környezetnek még azt a minimális egységét sem, amely nélkül (mint fentebb mondottam) komoly győzelem lehetetlen.

S valóban, milyen *nemzeti* egység lehet egyrészt a (keleten élő) tatárok, baskírok, kirgizek és a (délen élő) kalmükok, csecsencek, ingusok és ukránok nemzeti törekvései és másrészt Kolcsak—Gyenyikin „szín"-orosz önkényuralmi kormányzata között?

Vagypedig: milyen *osztály*egység lehet a kiváltságos uráli, orenburgi, doni, kubáni kozákság és a végvidékek többi lakossága között, nem véve ki a kozák vidékek orosz „idegenjeit" sem, akiket a szomszédos kozákok régóta elnyomnak és kizsákmányolnak?

Nem világos-e tehát, hogy az ilyen különnemű elemekből álló csapatoknak a szovjet hadseregek első komolyabb csapására elkerülhetetlenül szét kell hullaniok és Oroszország végvidékei nem-kozák elemeinek minden ilyen csapás után elkerülhetetlenül és egyre jobban a Szovjetkormányhoz kell vonzódniok, mert ennek a kormánynak nincsenek nagyhatalmi vágyai, mert ez a kormány méltányolja a népek nemzeti törekvéseit.

A végvidékekkel ellentétben Oroszország belseje teljesen más képet mutat. Először is, nemzeti tekintetben egységes és egybeforrott, mert lakosságának kilenctizedrésze nagyorosz. Másodszor, a frontot és a szovjet csapatok közvetlen hátországát tápláló élő környezet osztályegysége is könnyen elérhető, mert ez a környezet magábanfoglalja a petrográdi és moszkvai proletariátust, amely népszerű a parasztság körében, s a parasztságot szorosan a Szovjetkormány köré tömöríti.

Egyebek közt ezzel magyarázható az a meglepő kapcsolat Szovjet-Oroszország hátországa és frontja között, amellyel Kolcsak és Gyenyikin kormánya sohasem dicsekedhetett: a Szovjetkormánynak csak egy szóval kell segítséget kérnie a front számára és Oroszország egy szempillantás alatt új ezredek egész sorát állítja.

Ebben keresendő annak a meglepő erőnek és példátlan rugalmasságnak a forrása, amely válságos pillanatokban Szovjet-Oroszországra annyira jellemző.

Ebben keresendő annak a ténynek a magyarázata, melyet az Antant felvilágosult sámánjai sehogy sem tudnak megérteni, hogy „az ellenforradalmi csapatok, eljutván bizonyos határig (belső Oroszország határáig), elkerülhetetlenül összeomlanak . . ."

De az ellenforradalom és főképpen Gyenyikin vereségének a fentemlített mélyebb okokon kívül más közelebbi okai is vannak (főleg a Déli Frontra gondolunk).

Ezek az okok a következők:

1. A tartalékok és az utánpótlás javulása a szovjet Déli Fronton;

2. Az ellátás javulása;

3. Petrográdról, Moszkvából, Tverből, Ivanovo-Voznyeszenszkből kommunista munkások özönlöttek a frontra és déli ezredeinkbe beolvadva teljesen átformálták azokat;

4. a Mamontov rajtaütései által korábban teljesen dezorganizált vezetési szervek újjászervezése;

5. a Déli Front parancsnoksága a támadásnál ügyesen alkalmazta a szárny-csapások rendszerét;

6. magának a támadásnak a módszeressége.

III

A DÉLI FRONT MAI HELYZETE

Gyenyikin hadseregében a legkomolyabb erő: az önkéntes hadsereg (gyalogság), amely a legképzettebb és amelynek az ezredeknél tényleges tisztekből álló nagy tartalékai vannak, továbbá Skuro és Mamontov lovashadtestei (lovasság). Az önkéntes hadseregnek az volt a feladata, hogy elfoglalja Moszkvát, Skuro és Mamontov lovasságának pedig frontáttöréseket kellett végrehajtania és szét kellett rombolnia déli hadseregeink hátországát.

Gyalogságunk első döntő sikereit az Orel melletti harcokban, Krom—Dmitrovszk körzetében aratta. Ezekben a harcokban gyalogságunk szétverte az önkéntes hadsereg első (legjobb) hadtestét, Kutyopov tábornok hadtestét, amely a kornyilovi, drozdovi, markovi és alekszejevi hadosztályokból állott.

Lovasságunk pedig a Voronyezs melletti harcokban az Ikorec, Uszman, Voronyezs és Don folyók körzetében aratta első döntő sikereit. Itt Bugyonnij elvtárs lovas csoportja először ütközött össze Skuro és Mamontov egyesült hadtesteivel és megfutamította őket.

Orel és Voronyezs mellett aratott sikereink alkották hadseregeink további déli előnyomulásának alapját. Azok a sikerek, melyeket Kiev, Harkov, Kupjanszk és Liszki mellett vívtunk ki, csak további fejleményei és következményei voltak az Orel és Voronyezs mellett aratott sikereknek. Az önkéntes hadsereg most rendetlenül hátrál egységeink elől, elveszti összeköttetését és vezetési szerveit. Halottakban, sebesültekben és foglyokban elvesztette régi létszámának legalább a felét. Biztosra vehetjük, hogy ha nem vonják vissza a hátországba és komolyan újjá nem szervezik, az önkéntes hadsereg hamarosan teljesen harcképtelenné válik.

Ami Skuro és Mamontov lovassági csoportját illeti, annak ellenére, hogy két új kubáni hadtesttel (Ulagaja és Naumenko tábornok hadtesteivel) és Csesznokov tábornok összevont ulánus hadosztályával megerősítették, mégsem jelenthet komoly veszélyt lovasságunk számára. Ezt bizonyítják a Liszicsanszk mellett nemrégiben lezajlott harcok, ahol lovasságunk teljesen szétverte Skuro és Mamontov megerősített csoportját, amely tizenhét ágyút, nyolcvan géppuskát és több mint ezer halottat hagyott hátra.

Természetesen, nem állíthatjuk, hogy Gyenyikin hadseregét már szétzúztuk. Gyenyikin hadserege még

nem bomlott fel annyira, mint Kolcsak hadserege. Gyenyikin egyelőre még képes bizonyos taktikai, vagy talán még stratégiai csínyekre is. Nem szabad elfelejteni azt sem, hogy Gyenyikintől tíz hét alatt mindössze körülbelül 150 ágyút, 600 géppuskát, 14 páncélvonatot, 150 mozdonyt, 10 000 vagont sikerült zsákmányolnunk és mindössze 16 000 foglyot ejtettünk. Egy azonban mégis kétségtelen: *Gyenyikin hadseregei feltartóztathatatlanul gurulnak lefelé a lejtőn, Kolcsak hadseregeinek nyomdokában, a mi hadseregeink ellenben minőségileg és mennyiségileg napról-napra erősödnek.*

Ez a kezessége annak, hogy Gyenyikint véglegesen összetörjük.

Szerpuhov,
1919 december 26.

„Pravda" 293. sz.
1919 december 28.
Aláírás: I. Sztálin.

Utóirat.[80] Ezt a cikket még azelőtt írtam, hogy csapataink Taganrog alatt áttörték Gyenyikin frontját. Tulajdonképpen ezzel magyarázható a cikk óvatos jellege. De most, Gyenyikin frontjának áttörése után, amikor az önkéntes hadosztályokat elvágtuk Gyenyikin doni és kaukázusi hadseregeitől, amikor csapataink Taganrog előterepén kétnapos harcban (január 1—2) több mint kétszáz ágyút, hét páncélvonatot, négy harckocsit és sok egyebet zsákmányoltak az ellenségtől és Taganrog felszabadítása után most az ellenforradalom fészkeit: Novocserkasszkot

és Rosztovot támadják — most már biztosan állíthatjuk, hogy Gyenyikin hadseregeinek szétzúzása teljes gőzzel folyik.

Még egy csapás — s biztos a teljes győzelem.

Kurszk,
1920 január 7.

„Revoljucionnij Front"
(„A Forradalmi Front")
c. folyóirat 1. sz.
1920 február 15.

Aláírás: I. Sztálin.

PARANCS AZ UKRAJNAI MUNKAHADSEREGNEK

1920 március 7

Az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság fegyveres erői Főparancsnokának 1247/op/123/s. számú utasítása és a Délnyugati Front Forradalmi Katonai Tanácsának 271. számú parancsa a 42. hadosztályt március 7-től az Ukrajnai Munkahadseregbe[81] osztotta be.

A vitéz 42. hadosztálynak, mely a fronton más hadosztályokkal vállvetve hősiesen küzdött Oroszország ellenségei ellen és e hadosztályokkal együtt teljesen szétverte Gyenyikin önkéntes hadseregét, most félre kell tennie a fegyvert, hogy harcba szálljon a gazdasági bomlással és kőszenet biztosítson az országnak.

42. hadosztálybeli parancsnokok! A Gyenyikin elleni harcokban önök győzelemről győzelemre tudták vinni a vöröskatonákat — most bizonyítsák be, hogy a szénválság elleni küzdelemben ugyanolyan nagy győzelmeket tudnak aratni.

42. hadosztálybeli politikai megbízottak! A harcszíntéren Önök példás rendet és fegyelmet tudtak tartani a vöröskatonák között — most bizonyítsák be, hogy a széncsatában sem engedik beszennyezni a munkafegyelem szent zászlaját.

42. hadosztálybeli vöröskatonák! Önök becsülettel és önfeláldozóan tudták harcolni a munkás-paraszt Oroszország ellenségei ellen — most bizonyítsák be, hogy ugyanolyan becsülettel és önfeláldozóan tudnak dolgozni is, amikor a szenet a vasútállomásra szállítják, vagonba rakják és a szénszállítmányokat rendeltetési helyükre kísérik.

Ne feledjék el, hogy a szén Oroszország számára ugyanolyan fontos, mint Gyenyikin legyőzése.

A III. hadsereg ezredei az Urálban már kitűntek a fa-fűtőanyag kitermelésében és szállításában. A tartalékhadsereg ezredei a Volgamelléken dicsőségre tettek szert a mozdonyok és vagonok javításával. A 42. hadosztálynak is meg kell mutatnia, hogy nem marad el a többiektől s biztosítja az országnak a szén állomásra szállítását, vagonbarakását és rendeltetési helyére kísérését.

Ezt várja önöktől a munkás-paraszt Oroszország.

I. Sztálin
A Munkahadsereg Ukrajnai
Tanácsának elnöke

Először 1940-ben jelent meg,
a „Proletarszkaja Revoljucija"
(„Proletárforradalom")
c. folyóirat 3. számában.

BESZÉDEK UKRAJNA KOMMUNISTA (BOLSEVIK) PÁRTJÁNAK IV. KONFERENCIÁJÁN[82]

1920 március 17—23

1. MEGNYITÓ BESZÉD

Március 17

Elvtársak! Önök előtt, Ukrajna hátországában dolgozó és frontján harcoló kommunisták előtt, egy fő feladat állott — feltartóztatni az előnyomuló lengyeleket, szétzúzni Petljurát és elkergetni Gyenyikint. Ezt a feladatot, amint most már nemcsak barátaink, hanem ellenségeink is elismerik, sikerrel teljesítik.

Most, amikor Ukrajnát megszabadították a forradalom legádázabb ellenségétől, Gyenyikin hadseregétől, egy másik, nem kevésbbé jelentős és bonyolult feladat áll önök előtt: helyre kell állítani Ukrajna szétrombolt gazdaságát. Kétségtelen, hogy önök, akik megbírkóztak Gyenyikinnel, megbírkóznak a rombolás következményeivel is, hogy a rombolás enyhítése és az északi elvtársak megsegítése érdekében meg tudják feszíteni minden erejüket és azzal az energiával fognak hozzá a dologhoz, mely csak a kommunisták sajátja és őket más pártoktól megkülönbözteti.

A jelek arra mutatnak, hogy ezt a feladatot északon már kezdik teljesíteni. A munkahadseregek jelentései arról szólnak, hogy a mozdonyok és vagonok javítása fokozódik, hogy a fűtőanyagkitermelés fejlődik és növekszik. Az uráli ipar is növekszik és felfelé ível. Nem kételkedem, hogy az északi elvtársak példájára önök is ugyanolyan sikereket fognak aratni.

A kommunisták feltétlenül győzelmesen fogják megoldani ezt a feladatot, mert pártunk egységes, egybeforrott, mert tagjai minden áldozatra készek s mert jelszavunk: „ha meghalunk is, de befejezzük, amit elkezdtünk". A párt csakis fegyelmének és egybeforrottságának köszönheti, hogy ezer meg ezer funkcionáriust tud küldeni minden vidékre, minden területre. Ez a fegyelem és egybeforrottság tette lehetővé, hogy legyőztük az imperializmust és ez tölt el bennünket azzal a reménnyel, hogy legyőzzük a második ellenséget is — a gazdasági bomlást.

2. ELŐADÓI BESZÉD A GAZDASÁGI POLITIKÁRÓL

Március 19

A gazdasági építés legközelebbi feladatairól kell beszélnem.

Egy évvel ezelőtt, mikor a nemzetközi imperialistáktól támogatott seregek szoros gyűrűbe zárták Föderációnkat, a Honvédelmi Tanács jelszava ez volt: „Mindent a frontnak". Ez azt jelenti, hogy egész építőmunkánkat a front ellátásának, a front erősítésének vágányára állítottuk. Egy év tapasztalata bebizonyította, hogy a Honvédelmi Tanácsnak igaza

volt, mert ez alatt az egy év alatt visszavetettük ádáz ellenségeinket — Jugyenyicsot, Kolcsakot, Gyenyikint alapjában véve szétzúztuk. Tehát ez a jelszó: „Mindent a frontnak", amelyet a gyakorlatban megvalósítottunk, jó eredményekkel járt.

Két hónappal ezelőtt a Honvédelmi Tanács egy másik jelszót adott ki: „Mindent a népgazdaságnak". Ez azt jelenti, hogy egész alkotó munkánkat új módon, a népgazdaság érdekeinek megfelelően át kell szervezni, hogy minden élő erőt a gazdaság oltárára kell dobni. Ez azonban nem azt jelenti, hogy többé nincsenek katonai feladataink. Az Antant két kísérletet tett a Szovjet Föderatív Oroszország leverésére: egyet kelet felől, Kolcsak segítségével, s egyet dél felől, Gyenyikin segítségével. Mindkét kísérlet meghiúsult, de most nyilván újabb csapást terveznek, mégpedig nyugat felől. Az Antant nem olyan ostoba, hogy ne használná ki a lengyel slahta erejét, ha egyébre nem, hát legalább arra, hogy Föderációnkat akadályozza az új építőmunka megkezdésében. Azonkívül még nem tudjuk, hogy mit rejt méhében a németországi államcsíny[83]. A Nyugat tehát bizonyos új, de teljesen nyilvánvaló bonyodalmakkal terhes. Ezért nem mondhatjuk, hogy amikor a népgazdaság helyreállítására fordítjuk minden munkánkat, ezzel hátat fordítunk a katonai feladatoknak. De a döntő jelszónak, mint mindig, mégis csak a döntőnek kell lennie.

Mi volt az oka annak, hogy a Honvédelmi Tanács és pártunk Központi Bizottsága ezt az új jelszót kitűzte? Ennek az volt az oka, elvtársak, hogy a külső ellenség leverése után népgazdaságunk teljes pusztulásának képe tárult elénk.

Milyen kérdések merülnek fel előttünk a háború által szétrombolt népgazdaság helyreállításával kapcsolatban?

A népgazdaság helyreállításának legfőbb kérdése — a fűtőanyag kérdése. Valamennyi imperialista háború fűtőanyagért folyt. Az Antantnak minden mesterkedése arra irányult, hogy megfosszon bennünket a fűtőanyagtól.

Háromféle fűtőanyag van: szén, kőolaj és fa.

Kezdjük a szénkérdéssel.

1916-ban, vagyis a forradalom előtt, havonta legalább 140—150 millió pud szenet termeltünk és legalább 120 millió pud szenet szállítottunk ki más területekre. Most legfeljebb 18 millió pud szenet és antracitot termelünk és legfeljebb 4—5 millió pudot szállítunk ki. A kép világos.

A másik fűtőanyag: a kőolaj. A legfőbb kőolajvidék a bakui körzet. Baku 1916-ban összesen körülbelül 500 millió pud kőolajat, Groznij 100 milliót és az Urál (Emba) körülbelül 15 milliót adott. Mint tudjuk, a fő kőolajforrás, Baku, nincs a kezünkben. Groznijról nem érdemes beszélni. Nem tudom, hogy milyen állapotban kapjuk vissza Groznijt. Ami Groznijt, mint fűtőanyagforrást illeti, ott igen gazdag kőolajmezők vannak. A mult évben kétszáz millió pud kőolajat termeltek ki Groznijban. De hogy milyen állapotban kapjuk majd vissza, azt nem tudom. Csak azt tudom, hogy a fehérek alaposan szétrombolták.

A harmadik fűtőanyag: a fa. Ha a fát szénre számítjuk át, akkor a multban körülbelül 500 millió pudot termeltünk. Most, az Erdőipari Főigazgatóság

adatai szerint, fakitermelésünk nem haladja meg az 50%-ot.

A fűtőanyag tekintetében, mint látják, helyzetünk válságos.

A második kérdés — a vaskohászat. Mondhatni, hogy a donyeci-krivorogi medence volt csaknem egyetlen érc-, nyersvas- és készgyártmányforrásunk és még ma is az. 1916-ban havonta legalább 16 millió pud nyersvasat termeltünk. Akkor legalább 65 nagyolvasztó dolgozott a Donyec-medencében. Most a 65-ből egyetlenegy sem dolgozik. Kohászati üzemeink 1916-ban havonta 14 millió pud félkészgyártmányt adtak. Most ennek legfeljebb 5%-át adják. 1916-ban havonta körülbelül 12 millió pud készgyártmányt kaptunk. Most ennek 2—3%-át kapjuk. Tehát a vaskohászatban is rendkívül rosszul állnak a dolgok.

A harmadik kérdés — a gabona. Hogy helyreállíthassuk az ipart, élelmeznünk kell a munkásokat. A gabonahiány a legfőbb hiány és iparunk megbénulásának legfőbb oka. A Föderáció területén a háború előtt 5 milliárd pud gabonát gyüjtöttünk be. Ebből több mint 500 milliót külföldre szállítottunk. A többi a belföldi fogyasztásra ment. Még 1914-ben is, amikor a háború kezdődött, zárt határok mellett 10 hónap alatt háromszáz millió pud gabonát sikerült kivinnünk. Később harminc millióra csökkent a kivitel.

Mindez azt bizonyítja, hogy feleslegünk van és kell is lenni feleslegnek. Nyilvánvaló, ha azt kérdezzük, megvan-e az objektív lehetősége annak, hogy gabonát szerezzünk és megteremtsük azt a gabona-

alapot, amely nélkül lehetetlen fellendíteni az ipart, akkor azt válaszolhatjuk: igen, ez a lehetőség feltétlenül megvan. Az objektív feltételek szempontjából teljesen lehetséges, hogy azt a háromszázmilliós alapot, amelyről elvtársaink annyit kiabálnak, összegyüjtsük. Csak az a fontos, hogy rugalmas apparátust teremtsünk, hogy számoljunk a parasztság hangulatával, hogy legyünk türelmesek és ügyesek és olyan erőket vessünk erre a munkára, akiknek gazdaságos keze a szót tettre tudja váltani. E tekintetben ukrajnai gyakorlatunkra hivatkozhatnék. Nem is olyan régen megállapították, hogy a multévi termésből Ukrajnában legalább 600 millió pud gabonát halmoztak fel. Némi erőfeszítéssel megkaphattuk volna ezt a hatszáz millió pudot. De közellátási szerveink jónak látták kihirdetni, hogy mindössze 160 milliót rónak ki a kötelező beszolgáltatás keretében s emellett úgy tervezték, hogy márciusig körülbelül 40 milliót sikerül majd begyüjteniök. Ezt azonban nem sikerült elérniök. Olyan helyzetben, mikor a mahnoisták a szó szoros értelmében hajtóvadászatot rendeznek a közellátási funkcionáriusokra, amikor egyes vidékeken kuláklázadások törtek ki, dezorganizált szerveinkkel 40 millió helyett mindössze körülbelül két milliót sikerült begyüjtenünk.

A következő kérdés — a cukorkérdés. 1916-ban körülbelül 115 millió pud cukrot termeltünk. A szükséglet száz millió pud volt. Ma pedig mindössze körülbelül három millió puddal rendelkezünk.

Ilyen helyzetben van ma a háború által szétrombolt népgazdaságunk.

A Föderáció ilyen gazdasági helyzetéből paran-

csolóan következik a jelszó: „Mindent a népgazdaságnak".

Mit jelent ez a jelszó? Ennek a jelszónak az a lényege, hogy egész agitációs és építőmunkánkat új módon, gazdaságunk követelményeinek megfelelően kell átszervezni. Most kell kiválasztanunk munkásokból gazdasági altisztjeinket és tisztjeinket, akik meg fogják tanítani a népet, hogyan kell a rombolás következményei ellen harcolni és hogyan kell az új gazdaságot építeni. Csak a gazdasági bomlás ellen folytatott harcban lehetséges az új építés, ehhez pedig fel kell nevelnünk saját munkatisztjeinket. A mult évben versenyt rendeztünk a katonai egységek között, most pedig ugyanezt kell tennünk a vállalatok, gyárak, vasutak és bányák dolgozóival. Nyilvánvaló, hogy ebbe nemcsak a munkásokat, hanem a parasztokat és más dolgozókat is be kell vonnunk.

Az elmondottakon kívül meg kell még jegyeznünk, hogy a helyi, különösen a területi és kerületi gazdasági szerveknek az eddiginél több jogot, több önállóságot biztosítottunk az ipar helyreállítása terén. Eddig úgy volt, hogy a főosztályok s csakis a főosztályok vezették a munkát, most azonban különös figyelmet kell fordítani az alsóbb szervekre, s végre lehetőséget kell adni nekik a kezdeményezésre, mert különben nehéz rendbehozni a gazdaságot.

Végül, gondoskodnunk kell azoknak a szervezeteknek a támogatásáról, melyeket a Honvédelmi Tanács a katonai munka vágányáról a gazdaság fejlesztésének vágányára állított át. A Munkahadseregek Tanácsaira gondolok. A tapasztalat meg-

mutatta, hogy nem mindig célszerű, ha mechanikusan egész hadseregegységeket állítunk át gazdasági munkára. Itt valahogy egybe kell kapcsolni a tartalékegységek munkáját a hátország dolgozóinak munkájával.

Az Ukrajnai Munkahadseregre áttérve, meg kell jegyeznem, hogy az több okból csak nemrégen fogott hozzá a munkához. Első feladata az volt, hogy tisztázza a helyzetet, azután pedig meg kellett határoznia a gyakorlatilag foganatosítandó rendszabályokat. Az, amit tisztázni sikerült, szomorú látvány. Különösen nehéz helyzetben van a vasúti közlekedés. Meg kell jegyeznem, hogy Ukrajna négy vasútvonalán: a délnyugati, déli, donyeci és jekatyerinoszlavi vasútvonalon elég sok a mozdony, de 70 százalékuk sérült. Ez azt jelenti, hogy a Harkov—Moszkva vonalon a régebbi napi 45 pár vonat helyett most csak 4—5, vagy a legjobb esetben 8 párt tudunk indítani.

A Munkahadsereg Tanácsa, mihelyt birtokában volt az ukrajnai helyzetről szóló adatoknak, több gyakorlati rendszabályt foganatosított, amelyek közül a következőket kell kiemelnem:

Először, a széniparban militarizáljuk a munkát, a falusi lakosságot pedig munkára mozgósítjuk és felhasználjuk a szénszállításban;

Másodszor, a munkások sorából új erőket vonunk be az iparba, mert tudjuk, hogy a forradalom előtt dolgozó 250 000 munkásból mindössze 80 000 maradt meg. De hogy ezeket az új erőket bevonhassuk, rendeznünk kell az élelmezést és ebben a tekintetben több intézkedést teszünk;

Harmadszor, a szénipar élére Központi Igazgatóságot állítunk, s mellette egészségügyi igazgatóságot, posta-távíró- és telefon-osztályt, közellátási osztályt, hadbíróságot, politikai osztályt létesítünk.

Mindez azért szükséges, hogy Ukrajna iparát és közlekedését kellőképpen talpraállítsuk, hogy rendszeresítsük az emberekkel és élelemmel, orvosi segítséggel és politikai munkatársakkal való ellátást, hogy haszonlesőknek és a munka szökevényeinek elvegyük a kedvét attól, hogy a Donyec-medencéből másfelé vitorlázzanak, hogy az iparban és a közlekedésben munkafegyelmet teremtsünk. Ezentúl a kommunista párt Donyec-kormányzósági Bizottságának elnöke, az Oroszországi Kommunista Párt Központi Bizottságának és az Ukrajnai Központi Bizottság beleegyezésével, egyúttal a szénipar Politikai Osztályának is vezetője. A párterők elosztásával és a pártmunkásoknak egyik körzetből a másikba való áthelyezésével, a szénipari feladatokkal kapcsolatos munkák a Politikai Osztály hatáskörébe mennek át.

Általában ezek azok a rendszabályok, amelyeket feltétlenül meg kell valósítani, hogy megkezdjük a Föderáció háború által szétrombolt gazdaságának helyreállítását és a népgazdaságot előbbrevigyük a maximális fejlődés útján.

Befejezésül figyelmükbe ajánlom az Oroszországi Kommunista Párt Központi Bizottságának a gazdasági építésre vonatkozó téziseit[84].

3. ZÁRSZÓ A GAZDASÁGI POLITIKÁRÓL TARTOTT BESZÁMOLÓHOZ

Március 20

Meg kell állapítanom, hogy a küldöttek közül senki sem tartotta szükségesnek, hogy a Központi Bizottság téziseivel szemben más határozati javaslatot terjesszen be. A Harkovi Konferencia határozata csak kiegészíti a VII. Szovjetkongresszus határozatait[85], s nem érint számos olyan kérdést, amelyekre a Központi Bizottság a gazdasági építés soronlevő feladatairól szóló téziseiben kitér.

Már mondottam, hogy most a szénipar helyreállítása a legfőbb feladat. Ezért Ukrajna Munkahadseregének Tanácsa legfőbb figyelmét arra fordítja, hogy megszervezze a szénipar olyan igazgatását, amely biztosítani tudja a rendszeres ellátást és fegyelmet tud teremteni a széniparban.

Mint tudják, az ipar most egész Föderációnkban a ziláltság és partizánkodás szakaszán, azon a szakaszon megy át, amelyen másfél évvel ezelőtt Vörös Hadseregünk ment át. A pártközpont akkoriban azt a jelszót adta ki, hogy szedjük össze magunkat, teremtsünk fegyelmet, a partizán egységeket pedig szervezzük át reguláris csapatokká. Most ugyanezt kell tennünk összeomlott iparunkat illetőleg is. Feltétlenül rendbe kell szednünk és meg kell szerveznünk ezt a romokban heverő ipart, különben nem jutunk ki a gazdasági bomlásból.

Egy elvtárs itt azt mondotta, hogy a munkások nem félnek a militarizálástól, mert az öntudatos munkások már megunták a rendetlenséget. Ez

tökéletesen igaz. A munkások megunták a rossz gazdálkodást és szívesen fogadják az olyan vezetést, amely rendet és fegyelmet tud teremteni az iparban.

4. ZÁRÓBESZÉD A KONFERENCIÁN

Március 23

Sztálin elvtárs záróbeszédében összegezi az összukrajnai konferencia munkáját. Értékeli a különböző kérdésekben elfogadott határozatokat és kitér a falusi munkáról és a gazdasági építésről szóló határozatokra. Az utóbbi kérdést az Oroszországi Kommunista Párt IX. kongresszusa[86] fogja véglegesen megoldani.

— Politikánk legfontosabb kérdését, a falusi munka kérdését, véleményem szerint, helyesen oldottuk meg. Azt tartom, hogy itt, Ukrajnában, a falu ugyanazon a fejlődési szakaszon megy át, mint Oroszországban másfél évvel ezelőtt, amikor a Volgamellék és Közép-Oroszország számos vidéke a felkelés övezetében volt. Ez a szakasz éppúgy el fog múlni Önöknél is, mint ahogy elmúlt Oroszországban.

Falusi munkánkban a szegényparasztra kell támaszkodnunk. A középparaszt csak akkor fog mellénk állni, amikor meggyőződik arról, hogy a Szovjethatalom erős. Csakis ez után állnak majd mellénk a középparasztok.

Ebből a tételből kiindulva azt mondhatjuk, hogy határozatunk feltétlenül helyes.

Van még egy másik fontos kérdés, melyet a konferencia szintén megoldott ez — a borotybisták[87]

csatlakozása pártunkhoz. A borotybisták — olyan párt, amelyet a falu nedve táplált. Most, hogy a borotybisták beolvadtak pártunkba, teljesen megvalósíthatjuk a proletariátus és a falusi szegénység szövetségét. Önök maguk is tudják, hogy ez a szövetség Föderatív Köztársaságunk hatalmának és erejének alapja.

Engedjék meg, hogy üdvözöljem önöket abból az alkalomból, hogy a konferencia eredményesen befejezte munkáját.

A konferenciát berekesztem. (Taps.)

Az Ukrajnai Munkahadsereg törzsfőtitkárságának feljegyzései és a „Kommunyiszt" („A Kommunista") c. harkovi lap 1920 március 18, 21, 23. és 24-i (62, 64, 65. és 66.) számában közölt ujságbeszámoló alapján.

LENIN, MINT AZ OROSZORSZÁGI KOMMUNISTA PÁRT SZERVEZŐJE ÉS VEZÉRE

A marxistáknak két csoportja van. Mindkét csoport a marxizmus lobogója alatt dolgozik, „igazi" marxistának tekinti magát. És mégis, korántsem azonosak. Sőt, mi több: egész szakadék tátong köztük, mert munkamódszereik homlokegyenest ellentétesek.

Az egyik csoport rendesen arra szorítkozik, hogy a marxizmust külsőleg elismeri, ünnepélyesen hirdeti. Mivel nem tud vagy nem akar behatolni a marxizmus lényegébe, mivel nem tudja vagy nem akarja a marxizmust az életbe átvinni — a marxizmus élő és forradalmi tételeit halott, semmitmondó formulákká változtatja. Tevékenységét nem a tapasztalatra, nem a gyakorlati munka számbavételére alapozza, hanem Marxból vett idézetekre. Az útmutatásokat és irányelveket nem az élő valóság elemzéséből meríti, hanem analógiákból és történelmi párhuzamokból. A szó nem fedi a tettet — ez a legnagyobb betegsége ennek a csoportnak. Innen erednek csalódásai és örökös elégedetlensége a sorssal, amely lépten-nyomon rászedi és „faképnél hagyja". E csoport neve — mensevizmus (Orosz-

országban), opportunizmus (Európában). Tyszka (Jogiches) elvtárs a Londoni Kongresszuson[88] elég találóan jellemezte ezt a csoportot, amikor azt mondta róla, hogy nem áll, hanem *fekszik* a marxizmus álláspontján.

A másik csoport, ellenkezőleg, a kérdés súlypontját a marxizmus formális elismeréséről a marxizmus megvalósítására helyezi át, arra, hogy a marxizmust átültesse az életbe. A körülményeknek megfelelően kijelölni a marxizmus megvalósításának útjait és eszközeit, s megváltoztatni ezeket az utakat és eszközöket, ha a viszonyok változnak — ez az, amire ez a csoport legfőbb figyelmét fordítja. Ez a csoport nem történelmi analógiákból és párhuzamokból, hanem a környező viszonyok tanulmányozásából meríti irányelveit és útmutatásait. Tevékenységében nem idézetekre és velős mondásokra, hanem gyakorlati tapasztalatokra támaszkodik és minden egyes lépését a tapasztalaton ellenőrzi, tanul saját hibáin és tanít másokat, hogyan kell az új életet építeni. Tulajdonképpen ezzel magyarázható, hogy e csoport tevékenységében a szó fedi a tettet, s Marx tanítása nem veszít semmit eleven forradalmi erejéből. Erre a csoportra teljesen ráillenek Marx szavai, amelyek szerint a marxisták nem elégedhetnek meg azzal, hogy a világot megmagyarázzák, hanem tovább kell menniök, hogy azt megváltoztassák[89]. Ennek a csoportnak bolsevizmus, kommunizmus a neve.

Ennek a csoportnak szervezője és vezére — Vlagyimir Iljics Lenin.

I

LENIN, MINT AZ OROSZORSZÁGI KOMMUNISTA PÁRT SZERVEZŐJE

A proletárpárt megalakulása Oroszországban különleges viszonyok közt ment végbe, amelyek eltértek a munkáspártok szervezkedése időpontjában Nyugaton fennállott viszonyoktól. Nyugaton, Franciaországban, Németországban, a munkáspárt a szakszervezetekből fejlődött ki, mégpedig a szakszervezetek és a pártok legális fennállása idején, a polgári forradalom után bekövetkezett viszonyok közt, amikor volt polgári parlament, mikor a hatalomra jutott burzsoázia szemtől-szemben állott a proletariátussal — Oroszországban, ellenkezőleg, a proletárpárt megalakulása a legkegyetlenebb abszolutizmus alatt ment végbe, amikor még csak várták a burzsoá-demokratikus forradalmat, mikor, egyfelől, a pártszervezeteket elözönlötték a burzsoá „legális-marxista" elemek, akik a munkásosztályt a burzsoá forradalom érdekében óhajtották kihasználni, és másfelől, a cári csendőrség a legjobb pártmunkásokat egyre-másra ragadta ki a párt soraiból, éppen akkor, mikor az ösztönös forradalmi mozgalom növekedése megkövetelte, hogy legyen egy forradalmárokból álló szilárd, egybeforrott és kellőképpen konspiratív, harcos mag, amely az abszolutizmus megdöntésére tudja irányítani a mozgalmat.

A feladat az volt, hogy az ocsút elválasszuk a tiszta búzától, elhatároljuk magunkat az idegen elemektől, megszervezzük a tapasztalt forradalmárok kádereit az egyes helyeken, világos programot és

határozott taktikát adjunk nekik, s végül, hogy e kádereket egybefogjuk a hivatásos forradalmárok egységes harci szervezetében, mely eléggé konspiratív ahhoz, hogy a csendőrség rajtaütéseivel szemben megállja a helyét s egyszersmind eléggé összeforrott a tömegekkel, hogy a kellő pillanatban harcba vigye őket.

A mensevikek, azok, akik a marxizmus álláspontján „fekszenek", egyszerűen oldották meg a kérdést: mivel Nyugaton a munkáspárt a munkásosztály gazdasági helyzetének megjavításáért harcoló, pártonkívüli szakszervezetekből jött létre, tehát Oroszországban is lehetőleg ugyanezt kell csinálni, azaz egyelőre szorítkozzunk „a munkásoknak a munkáltatók és kormány elleni gazdasági harcára" az egyes helyeken, anélkül hogy országos harci szervezetet teremtenénk . . . s majd azután, ha addig nem alakulnak ki a szakszervezetek, össze kell hívni egy pártonkívüli munkáskongresszust és azt pártnak kell nyilvánítani.

Hogy a mensevikeknek ez a „marxista" „terve", bár az orosz viszonyok között utópisztikus, mégis széleskörű agitációs munkát tételez fel, melynek arra kellett irányulnia, hogy a pártszerűség eszméjének fontosságát leszállítsa, a pártkádereket megsemmisítse, a proletariátust pártjától megfossza és a munkásosztályt martalékul dobja oda a liberálisoknak — ezt akkoriban aligha sejtették a mensevikek, sőt alkalmasint, sokan a bolsevikok közül sem.

Lenin óriási érdeme az orosz proletariátus és annak pártja előtt, hogy a mensevik szervezeti „terv" egész veszélyét már a „terv" fogantatása pillanatá-

ban felfedte, mikor maguknak a „terv" szerzőinek is csak bajosan volt világos fogalmuk annak körvonalairól, és miután felfedte ezt a veszélyt, ádáz rohamot indított a mensevikek szervezeti lompossága ellen, erre a kérdésre összpontosítva a gyakorlati pártmunkások minden figyelmét. Mert a párt létéről, a párt életéről és haláláról volt szó.

Országos orosz politikai lapot alapítani, amely maga köré gyűjti a párt erőit, szilárd helyi pártkádereket szervezni, melyek a párt „reguláris egységei", a lap útján egységbe fogni és élesen kijelölt határokkal, világos programmal, szilárd taktikával, egységes akarattal bíró, országos harci párttá kovácsolni ezeket a kádereket — ez volt Leninnek a terve, melyet „Mi a teendő?"[90], „Egy lépés előre, két lépés hátra"[91] c. nevezetes könyveiben fejtett ki. E terv érdeme az volt, hogy teljesen megfelelt az orosz valóságnak és mesterien általánosította a legjobb gyakorlati pártmunkások szervezeti tapasztalatait. A lenini tervért folyó harcban az orosz gyakorlati pártmunkások többsége habozás nélkül Lenint követte, nem riadva vissza még a szakadástól sem. E terv győzelme vetette meg alapját annak az egybekovácsolt és edzett kommunista pártnak, melyhez hasonló nincs az egész világon.

Elvtársaink (nemcsak a mensevikek!) nem ritkán azzal vádolták Lenint, hogy túlságosan hajlik a polémiára és a szakításra, hogy engesztelhetetlen a békülékenyek elleni harcban stb. Kétségtelen, hogy ez így is volt a maga idején. De nem nehéz megérteni, hogy pártunk nem tudott volna megszabadulni sem a belső gyengeségtől, sem az elmosódottságtól, sohasem

tudott volna olyan erős és sziklaszilárd lenni, amilyenné valóban lett, ha nem űzte volna ki soraiból a nem-proletár, opportunista elemeket. A burzsoázia uralmának korában a proletárpárt nem nőhet és erősödhet máskép, mint olyan mértékben, ahogyan saját soraiban és a munkásosztályon belül az opportunista, forradalomellenes és pártellenes elemek ellen harcol. Lassalle-nak igaza volt, mikor azt mondta: „a párt azáltal erősödik, hogy megtisztítja magát"[92].

A vádaskodók rendszerint a német pártra hivatkoztak, ahol akkoriban virágzott az „egység". Ámde, először is, nem minden egység az erő jele; másodszor, most csak egy pillantást kell vetnünk az egykori német pártra, amely három pártra szakadt[93], hogy megértsük, mennyire hamis és csalóka volt Scheidemann és Noske „egysége" Liebknechttel és Luxemburggal. És ki tudja, nem lett volna-e jobb a német proletariátusra nézve, ha a német párt forradalmi elemei idejében szakítottak volna annak ellenforradalmi elemeivel... Nem, Leninnek ezerszeresen igaza volt, amikor a pártot a pártellenes és forradalomellenes elemek ellen folytatott engesztelhetetlen harc útján vezette. Mert csak ennek a szervezeti politikának eredményeképpen tudta pártunk megteremteni azt a belső egységét és bámulatos tömörségét, amelynek birtokában Kerenszkij idején sértetlenül került ki a júliusi válságból, egymaga hajtotta végre az Októberi Felkelést, megrázkódtatás nélkül ment át a breszti időszak válságán, megszervezte az Antant fölött aratott győzelmet és végül olyan példátlan rugalmasságra tett szert, hogy bármely pillanatban át tudja csoportosítani sorait és bármely nagy munkára

tudja összpontosítani tagjainak százezreit anélkül, hogy zavart keltene saját soraiban.

II

LENIN, MINT AZ OROSZORSZÁGI KOMMUNISTA PÁRT VEZÉRE

Az Oroszországi Kommunista Párt szervezeti kiválósága azonban a dolognak csak egyik oldala. A párt nem növekedhetett és nem erősödhetett volna olyan gyorsan, ha munkájának politikai tartalma, programja és taktikája nem lett volna összhangban az orosz valósággal, ha jelszavai nem tüzelték volna a munkástömegeket és nem hajtották volna előre a forradalmi mozgalmat. Térjünk most át a dolognak erre az oldalára.

Az orosz polgári-demokratikus forradalom (1905) olyan viszonyok között ment végbe, amelyek mások voltak, mint a Nyugaton, például a Franciaországban és Németországban fennállott viszonyok a forradalmi átalakulások idején. Nyugaton a forradalom a kapitalizmus manufaktúra-időszakának és a fejletlen osztályharcnak viszonyai között játszódott le, mikor a proletariátus gyenge és csekélyszámú volt, nem volt saját pártja, mely követeléseit megfogalmazhatta volna, a burzsoázia pedig elég forradalmi volt ahhoz, hogy a munkások és parasztok tömegeiben bizalmat keltsen maga iránt és harcba vezesse őket az arisztokrácia ellen, — Oroszországban, ellenkezőleg, a forradalom (1905) a kapitalizmus gépkorszakának és a fejlett osztályharcnak viszonyai között kezdődött, mikor az aránylag nagyszámú és a kapitalizmus által

egybekovácsolt orosz proletariátus már több csatát vívott a burzsoáziával, volt saját pártja, tömörebb, mint a burzsoáziáé, voltak saját osztálykövetelései, az orosz burzsoázia pedig, mely különben is kormánymegrendelésekből élt, a proletariátus forradalmisága miatt annyira meg volt rémülve, hogy a munkások és a parasztok ellen a kormány és a földbirtokosok szövetségét kereste. Az a tény, hogy az orosz forradalom a Mandzsúria mezőin szenvedett hadi kudarcok következtében tört ki, csak siettette az eseményeket, de mitsem változtat a dolog lényegén.

A helyzet azt követelte, hogy a proletariátus álljon a forradalom élére, maga köré tömörítse a forradalmi parasztságot, s az ország teljes demokratizálásáért és saját osztályérdekeinek biztosításáért döntő harcot indítson egyidejűleg a cárizmus ellen is, a burzsoázia ellen is.

De a mensevikek, azok, akik a marxizmus álláspontján „fekszenek", a maguk módján oldották meg a kérdést: minthogy az orosz forradalom burzsoá forradalom, a burzsoá forradalmakban pedig a burzsoázia képviselői vezetnek (lásd a francia és a német forradalom „történetét"), tehát a proletariátus nem lehet az orosz forradalom vezére, a vezetést át kell engedni az orosz burzsoáziának (ugyanannak, amely elárulja a forradalmat), a parasztságot ugyancsak a burzsoázia gondjaira kell bízni, a proletariátusnak pedig szélső baloldali ellenzékben kell maradnia.

És a dib-dáb liberálisoknak ezeket az annyira elcsépelt, ízetlen közhelyeit a mensevikek úgy tüntették fel, mint az „igazi marxizmus" legújabb vívmányait! . .

Lenin óriási szolgálatot tett az orosz forradalomnak azzal, hogy gyökeréig felfedte a mensevikek történelmi párhuzamainak ürességét és a mensevik „forradalmi sémának", mely a munkásság ügyét teljesen a burzsoáziára bízza, nagy veszélyét. A proletariátus és a parasztság forradalmi-demokratikus diktatúrája — a burzsoázia diktatúrája helyett; a Buligin duma bojkottja[94] és fegyveres felkelés — a dumában való részvétel s az ottani szerves munka helyett; a „baloldali blokk" eszméje azután, hogy a duma mégis létrejött, s a duma tribűnjének kihasználása a dumán kívüli harc érdekében — egy kadetminisztérium és a duma reakciós „kímélése" helyett; harc a kadetpárt, mint ellenforradalmi erő ellen — a vele való blokk helyett — ez volt Lenin taktikai terve, melyet „A szociáldemokrácia két taktikája a demokratikus forradalomban"[95] s a „Kadetok győzelme és a munkáspárt feladatai"[96] c. nevezetes brosúráiban fejtett ki.

Ennek a tervnek érdeme az volt, hogy egyenesen és határozottan megfogalmazta a proletariátus osztálykövetéseit az oroszországi *polgári-demokratikus forradalom* korában, s ezzel megkönnyítette a szocialista forradalomba való átmenetet és csírájában magában hordta a *proletariátus diktatúrájának* eszméjét. A lenini taktikai tervért vívott harcban az orosz gyakorlati pártmunkások többsége határozottan és végérvényesen Lenint követte. Ennek a tervnek győzelme rakta le a fundamentumát annak a forradalmi taktikának, melynek segítségével pártunk most alapjaiban rázkódtatja meg a világimperializmust.

Az események további fejlődése: a négyéves imperialista háború — és az egész népgazdaság megren-

dülése; a februári forradalom — és a híres kettőshatalom; az Ideiglenes Kormány mint a burzsoá ellenforradalom fészke — és a Pétervári Szovjet mint a keletkezőben levő proletárdiktatúra formája; az Októberi Forradalom — és az Alkotmányozó Gyűlés szétkergetése; a burzsoá parlamentarizmus megszüntetése — és a Szovjetek Köztársaságának kikiáltása; az imperialista háború átváltoztatása polgárháborúvá — és a világimperializmusnak a száj-„marxistákkal" karöltve véghezvitt akciója a proletárforradalom ellen; végül, az Alkotmányozó Gyűlésbe kapaszkodó mensevikek siralmas helyzete, akiket a proletariátus a fedélzetről lesöpört s a forradalom hulláma a kapitalizmus partjaihoz sodort — mindez csak igazolta a „Két taktiká"-ban formulázott lenini forradalmi taktika elveinek helyességét. Az a párt, amelynek kezében ilyen örökség van, bátran hajózhatott előre, az ilyen pártnak nem kell vízalatti szirtektől félnie.

A mi időnkben, a proletárforradalom idején, mikor a gyakorlat ellenőrzi a párt minden jelszavát és a vezér minden mondatát, a proletariátus különleges követeléseket támaszt vezéreivel szemben. A történelem ismer olyan proletárvezéreket, viharos idők vezéreit, gyakorlati vezéreket, akik önfeláldozók és bátrak voltak, de gyengéknek bizonyultak az elmélet terén. A tömegek nem felejtik el egyhamar az ilyen vezérek nevét. Ilyenek például Lassalle Németországban, Blanqui Franciaországban. De a mozgalom a maga egészében nem élhet csupán emlékezésekből: világos célra (programra), szilárd vonalra (taktikára) van szüksége.

Vannak másfajta vezérek is, békés idők vezérei, akik erősek az elméletben, de gyengék a szervezés dolgaiban és a gyakorlati munka terén. Az ilyen vezérek csak a proletariátus felsőbb rétegében népszerűek és ott is csak bizonyos ideig. A forradalmi korszak beköszöntével, amikor a vezérektől forradalmi-gyakorlati jelszavakat követelnek, a teoretikusok letűnnek a színről, új embereknek adják át a helyet. Ilyenek például Plehanov Oroszországban, Kautsky Németországban.

A proletárforradalom és a proletárpárt vezéri helyét csak az tarthatja meg, akiben a hatalmas elméleti erő a proletármozgalom gyakorlati szervezeti tapasztalataival párosul. P. Akszelrod, amikor marxista volt, azt írta Leninről, hogy „a jó gyakorlati pártmunkás tapasztalata szerencsésen egyesül benne elméleti képzettséggel és széles politikai látókörrel" (lásd P. Akszelrod előszavát Lenin „Az orosz szociáldemokraták feladatai"[97] c. borsúrájához). Hogy Akszelrod úr, a „kulturált" kapitalizmus ideológusa, mit mondana ma Leninről — nem nehéz kitalálni. De előttünk, akik Lenint közelről ismerjük és a dolgot tárgyilagosan tudjuk szemlélni, kétségtelen, hogy Lenin ezt a régi tulajdonságát teljes egészében megőrizte. Egyebek közt ebben kell keresni annak a magyarázatát, hogy ma Lenin, és éppen Lenin a vezére a világ legerősebb és legedzettebb proletárpártjának.

„Pravda" 86. sz.
1920 április 23.
Aláírás: J. Sztálin.

BESZÉD AZ OROSZORSZÁGI KOMMUNISTA (BOLSEVIK) PÁRT MOSZKVAI BIZOTTSÁGÁNAK GYŰLÉSÉN V. I. LENIN 50. SZÜLETÉSNAPJA ALKALMÁBÓL

1920 április 23

Az elhangzott beszédek és visszaemlékezések után már nem marad sok mondanivalóm. Csak egy jellemvonásra szeretnék rámutatni, amelyről még senki sem beszélt, s ez — Lenin elvtárs szerénysége és az a bátorsága, amellyel hibáit beismeri.

Emlékszem, Lenin, ez az óriás, kétszer is beismerte, hogy tévedett.

Az első eset akkor történt, amikor Finnországban, a tammerforsi összoroszországi bolsevik konferencián[98], 1905 decemberében, határozatot hoztunk a Vitte duma bojkottálásáról. Akkor az a kérdés volt napirenden, bojkottáljuk-e a Vitte dumát, vagy sem. A Leninhez közelálló elvtársak — a „hetek", akiket mi, vidéki küldöttek mindenféle jelzővel illettünk, azt állították, hogy Iljics ellenzi a bojkottot és azt követeli, hogy vegyünk részt a dumaválasztáson. Ez, mint később kitűnt, valóban így is volt. De megindult a vita; a vidéki bojkottisták, a pétervváriak, moszkvaiak, szibériaiak, kaukázusiak támadásba mentek, s mekkora volt a meglepetésünk, mikor Lenin utánunk felszólal és kijelenti, hogy ő

eddig a választásokon való részvétel mellett volt, de most látja, hogy tévedett, és a vidéki küldöttekhez csatlakozik. Meg voltunk lepve. Ez úgy hatott ránk, mint a villanyáram ütése. Ünnepeltük Lenint.

Még egy ilyen eset. Ez 1917 szeptemberében, Kerenszkij alatt történt, amikor egybehívták a Demokratikus Tanácskozást és amikor a mensevikek és eszerek egy új intézmény — az előparlament megszervezésén dolgoztak, amelynek az lett volna a rendeltetése, hogy előkészítse a Szovjetekről az Alkotmányozó Gyűlésre való átmenetet — nos, ebben az időben Petrográdon Központi Bizottságunk úgy határozott, hogy nem kergetjük szét a Demokratikus Tanácskozást, megyünk előre a Szovjetek megerősítése útján, egybehívjuk a Szovjetek kongresszusát, megkezdjük a felkelést és az államhatalom szervének nyilvánítjuk a Szovjetek kongresszusát. Iljics, aki abban az időben Petrográdon kívül illegalitásban volt, nem értett egyet a Központi Bizottsággal és azt írta, hogy ezeket a gazembereket (a Demokratikus Tanácskozást) azonnal szét kell kergetni és le kell tartóztatni.

Mi úgy láttuk, hogy ez nem olyan egyszerű dolog, mert tudtuk, hogy a Demokratikus Tanácskozás fele, vagy legalább egyharmada, a front küldötteiből áll, tehát letartóztatással és szétkergetéssel csak árthatunk az ügynek és elronthatjuk a fronttal való viszonyunkat. Úgy véltük, hogy mi, gyakorlati pártmunkások, jobban látjuk az utunkban levő szakadékokat, gödröket és árkokat. De Iljics nagy, ő nem fél az útjában levő szakadékoktól, gödröktől és árkoktól, ő nem fél a veszélytől és azt mondja:

„Kelj fel és indulj egyenesen a cél felé". Mi, gyakorlati pártmunkások, viszont azt tartottuk, hogy abban a pillanatban nem lenne előnyös eszerint cselekednünk, hogy meg kell kerülnünk ezeket az akadályokat, hogy azután szarván ragadhassuk a bikát. És Iljics minden követelése ellenére sem hallgattunk rá, tovább is a Szovjetek megerősítése útján haladtunk és ezen az úton eljutottunk az október 25-i Szovjetkongresszusig és a felkelés sikeres végrehajtásáig. Iljics akkoriban már Petrográdon volt. Mosolygott, ravaszul ránknézett és azt mondotta: „Hát igen, igazuk volt".

Ez ismét meglepett bennünket.

Lenin elvtárs nem félt attól, hogy tévedéseit beismerje.

Ez a szerénység és bátorság különösen elbűvölt bennünket. (T a p s.)

Először a „Vlagyimir Iljics Uljanov-Lenin ötven éves" c. gyüjteményben (Moszkva 1920) jelent meg.

AZ ANTANT ÚJ HADJÁRATA OROSZORSZÁG ELLEN

Nem lehet kétséges, hogy a pánok Lengyelországának a munkás-paraszt Oroszország ellen indított hadjárata lényegében az Antant hadjárata. Nemcsak arról van szó, hogy a Népszövetség, melyet az Antant vezet és amelynek Lengyelország tagja, nyilvánvalóan jóváhagyta Lengyelország Oroszország elleni hadjáratát. Mindenekelőtt azt kell szem előtt tartani, hogy Lengyelország az Antant támogatása nélkül nem tudott volna támadást szervezni Oroszország ellen, s hogy elsősorban Franciaország, de Anglia és Amerika is, fegyverrel, ruházattal, pénzzel és kiképzőkkel minden módon támogatja a lengyelek támadását. Azok a nézeteltérések, melyek a lengyel kérdésben az Antanton belül felmerültek, nem változtatnak a lényegen, mert azok csak Lengyelország támogatásának formáira vonatkoznak, de nem magára a támogatásra általában. Curzon diplomáciai levélváltása Csicserin elvtárssal[99] és az angol sajtó sokatígérő intervenció-ellenes cikkei sem változtatnak a dolgon, mert ennek a hűhónak csupán egy célja van: port akarnak hinteni a naív politikusok szemébe és az Oroszországgal való béke frázisával

leplezni akarják az Antant által szervezett tényleges fegyveres intervenció sötét ügyét.

I

AZ ÁLTALÁNOS HELYZET

Az Antant mostani hadjárata már a harmadik.

Az *első hadjáratot* 1919 tavaszán indították. Ez kombinált hadjárat volt, mert Kolcsak, Gyenyikin, Lengyelország, Jugyenyics és a turkesztáni és arhangelszki vegyes angol-orosz osztagok együttes támadását készítették elő. A hadjárat súlypontja Kolcsak területén volt.

Ebben az időszakban az egységes és szorosan összetartó Antant a nyilt intervenció álláspontján van: a nyugati munkásmozgalom gyengesége, Szovjet-Oroszország ellenségeinek nagy száma és az a biztos tudat, hogy Oroszországot legyőzik, arra sarkallta az Antant főkolomposait, hogy nyiltan és szemérmetlenül intervenciós politikát folytassanak.

Ebben az időszakban Oroszország válságos helyzetben volt, mert elvágták a gabonatermő vidékektől (Szibéria, Ukrajna, Észak-Kaukázus) és a fűtőanyagtól (Donyec-medence, Groznij, Baku) s emellett kénytelen volt hat fronton küzdeni. Az Antant látja ezt és előre élvezi a győzelmet. A „Times" már veri a nagydobot.

De Oroszország szerencsésen leküzdötte ezt a válságot, s legerősebb ellenségét, Kolcsakot, harcképtelenné tette. Ennek a nyitja az, hogy Oroszország hátországa s igy Oroszország hadserege is

szilárdabbnak és rugalmasabbnak bizonyult, mint ellenségeinek hátországa és hadserege.

Az Antant *második hadjárata* 1919 őszén kezdődött. Ez is kombinált hadjárat volt, mert Gyenyikin, Lengyelország, Jugyenyics (Kolcsakra már nem számítottak) együttes támadását készítették elő. A hadjárat súlypontja ezúttal délen, Gyenyikin területén volt.

Ebben az időszakban először merülnek fel nézeteltérések az Antanton belül, az Antant először mérsékli szemtelen hangját, a nyilt intervenció ellen próbál nyilatkozni, hangoztatja az Oroszországgal való tárgyalások megengedhetőségét és északról kivonja csapatait: a nyugati forradalmi mozgalom növekedése és Kolcsak veresége miatt az Antant számára nyilván már nem volt veszélytelen a korábbi nyilt intervenciós politika. Az Antant már nem mer nyiltan leplezetlen intervencióról beszélni.

Noha ebben az időszakban Kolcsakot legyőztük és az egyik gabonatermő vidéket (Szibériát) is visszaszereztük, Oroszország ismét válságos perceket élt át, mert a fő ellenség, Gyenyikin, Tula kapuinál áll, Tula pedig hadseregünk lőszer-, puska- és géppuskaellátásának fő forrása. Oroszország mégis újból sértetlenül került ki a válságból. Az ok ugyanaz: hátországunk és következésképpen hadseregünk rendületlen szilárdsága és nagy rugalmassága.

Az Antant *harmadik hadjárata* teljesen új körülmények között indul. Először is, az előző hadjáratoktól eltérően, ez a hadjárat nem nevezhető kombinált hadjáratnak, mert az Antant elvesztette régi szövetségeseit (Kolcsakot, Gyenyikint, Jugyenyicsot), új

szövetségesek pedig (ha ugyan vannak ilyenek) még nem csatlakoztak hozzá, hacsak nem számítjuk a nevetséges Petljura nevetséges „csapatait". Lengyelország egyelőre egyedül, komoly harci szövetségesek nélkül áll Oroszországgal szemben.

Továbbá, a hírhedt blokádot nemcsak morálisan és gyakorlatilag, hanem jogilag is áttörtük. Az Antant kénytelen belenyugodni abba, hogy Oroszországgal diplomáciai kapcsolatokat kell fenntartania és Nyugaton meg kell tűrnie Oroszország hivatalos képviselőit. Az európai országokban zajló forradalmi tömegmozgalom, mely magáévá teszi a III. Internacionále jelszavait, és a szovjet csapatok keleten aratott új sikerei fokozzák az Antanton belül végbemenő szakadást, emelik Oroszország tekintélyét a semleges és környező államokban, reménytelenné teszik az Oroszország elszigetelésére irányuló kalandor politikát. Észtországot, Lengyelország „született" szövetségesét, semlegesítettük. Lettország és Litvánia, Lengyelország tegnapi harci szövetségesei, ma béketárgyalásokat folytatnak Oroszországgal. Ugyanezt mondhatjuk Finnországról is.

Végül, mire az Antant megkezdte harmadik hadjáratát, Oroszország belső helyzete lényegesen megjavult. Oroszország nemcsak hogy megnyitotta az utat gabonatermő- és fűtőanyagvidékeihez (Szibéria, Ukrajna, Észak-Kaukázus, Donyec-medence, Groznij, Baku), de a frontok számát is hatról kettőre csökkentette, s ezzel lehetősége nyílott arra, hogy csapatait nyugaton összpontosítsa.

Az elmondottakhoz hozzá kell fűzni azt a nagyfontosságú tényt, hogy Lengyelország a támadó fél,

amely visszautasította Oroszország békeajánlatát, Oroszország pedig a védekező, s ez óriási, felbecsülhetetlen erkölcsi előny Oroszország szempontjából.

Ezek a körülmények új helyzetet teremtenek, új győzelmi kilátásokkal kecsegtetik Oroszországot, olyan kilátásokkal, melyekkel országunk nem rendelkezett az Antant első és második hadjárata idején.

Főleg ezzel kell megmagyarázni a nyugati imperialista sajtó csüggedt, szkeptikus hangját, amikor a lengyel haderők sikereit értékeli.

II

A HÁTORSZÁG. A CSAPÁS KÖRZETE

A világ egyetlen hadserege sem győzhet (persze, huzamos és biztosított győzelemről van szó) szilárd hátország nélkül. A hátország a front szempontjából elsőrendű fontosságú, mert ez, s csakis ez táplálja a frontot nemcsak mindenféle élelemmel, ruházattal, hadfelszereléssel, hanem emberekkel is — harcosokkal, hangulatokkal és eszmékkel. Az állhatatlan, s még inkább az ellenséges hátország, állhatatlan és laza tömeggé változtatja a legjobb, a legszorosabban egybeforrott hadsereget is. Kolcsak és Gyenyikin gyengesége azzal magyarázható, hogy nem volt „saját" hátországuk, hogy „szín-orosz", nagyhatalmi törekvésektől áthatva, jelentős mértékben nem-orosz, az ilyen nagyhatalmi törekvésekkel szemben ellenséges elemekre támaszkodva kellett frontjukat építeniök, ellátniok és kiegészíteniök, hogy kénytelenek voltak olyan körzetekben működni, amelyek határozottan idegenül álltak csapataikkal szemben. Termé-

szetes, hogy azok a csapatok, amelyekben nem volt meg a belső, nemzeti és ami még fontosabb, az osztályegybeforrottság, amelyeket ellenséges légkör vett körül, a szovjet csapatok első erős csapása alatt összeomlottak.

A lengyel haderő hátországa ebben a tekintetben, Lengyelország nagy előnyére, jelentékenyen különbözik Kolcsak és Gyenyikin hátországától. Kolcsak és Gyenyikin hátországától eltérően, a lengyel haderő hátországa egynemű és *nemzetileg* egybeforrott. Innen ered egysége és szilárdsága. Uralkodó hangulata — „a szülőföld szeretete" — számos csatornán át kiszivárog a lengyel frontra és az alakulatokat nemzetileg egybeforrasztja és acélosítja. Innen ered a lengyel haderő szilárdsága. Persze, Lengyelország hátországa *osztály*tekintetben nem egynemű (és nem is lehet egynemű), de az osztályok közti összeütközések még nem olyan erősek, hogy szétfeszítsék a nemzeti egység érzését és ellentétekkel bomlasszák az osztálytekintetben különnemű frontot. Ha a lengyel haderő Lengyelország területén működött volna, akkor kétségtelenül nehéz lett volna harcolni ellene.

De Lengyelország nem akar saját területére szorítkozni, tovább hajtja hadereje, leigázza Litvániát és Belorussziát, s betör Oroszország és Ukrajna mélyébe. Ez a körülmény gyökeresen megváltoztatja a helyzetet a lengyel haderő szilárdságának nagy hátrányára.

A lengyel haderő, átlépve Lengyelország határát és behatolva a Lengyelországgal szomszédos területekre, eltávolodik nemzeti hátországától, gyengíti a

vele tartott kapcsolatot, s idegen, nagyobbrészt ellenséges nemzeti környezetbe kerül. Az ellenséges érzületet fokozza még az a körülmény is, hogy a Lengyelországgal határos területek (Belorusszia, Litvánia, Oroszország, Ukrajna) lakosságának óriási többsége lengyel *földbirtokosok* igája alatt nyögő nem-lengyel *paraszt*, hogy ezek a parasztok a lengyel csapatok támadását a lengyel pánok hatalmáért folyó háborúnak, az elnyomott nem-lengyel parasztok ellen indított háborúnak tekintik. Tulajdonképpen ezzel magyarázható, hogy a szovjet csapatok jelszava: „Le a lengyel pánokkal!", hatalmas visszhangot kelt e területek lakosságának többségében, hogy ezeknek a területeknek parasztjai úgy fogadják a szovjet csapatokat, mint felszabadítókat a földesurak járma alól, hogy a szovjet csapatokat várva, az első kedvező alkalommal felkelnek és hátulról mérnek csapást a lengyel csapatokra. És ugyancsak ezzel kell magyarázni a szovjet csapatok példátlan lelkesedését, melyet katonai vezetőink és politikai funkcionáriusaink kivétel nélkül valamennyien megállapítanak.

Mindennek elkerülhetetlenül arra kell vezetnie, hogy a lengyel csapatokban a bizonytalanságnak és a biztonság hiányának érzése vesz erőt, mindez kiöli belőlük a lelkesedést, az ügyük igazságába, a győzelembe vetett hitet, és így a lengyel csapatok nemzeti összeforrottsága előnyös tényezőből feltétlenül hátrányos tényezővé válik.

És mennél tovább fognak előnyomulni (ha egyáltalán előnyomulnak), annál erősebben fognak hatni a lengyel hadjáratnak ezek a hátrányos oldalai.

Indíthat-e Lengyelország ilyen körülmények között erős, hatalmas támadást, amely tartós sikerekkel járhat?

Nem kerülnek-e Lengyelország csapatai ilyen körülmények között olyan helyzetbe, amilyenbe a hátországuktól elszakadt német csapatok 1918-ban Ukrajnában kerültek?

Itt áttérünk a csapás körzetének kérdésére. A háborúban általában, és különösen a polgárháborúban, a siker, a döntő győzelem gyakran a csapás körzetének szerencsés kiválasztásától, annak a körzetnek kiválasztásától függ, ahonnan az ellenségre a főcsapást akarjuk mérni és ahonnan a főcsapást tovább szándékozunk fejleszteni. Gyenyikin egyik nagy hibája az volt, hogy a főcsapás körzetéül a Donyec-medence—Harkov—Voronyezs—Kurszk sávot választotta, vagyis egy olyan körzetet, amely nyilván megbízhatatlan volt Gyenyikin számára, egy olyan körzetet, mely ellenségesen állt Gyenyikinnel szemben, olyan körzetet, ahol Gyenyikin nem tudott sem szilárd hátországot, sem csapatai előnyomulásához kedvező feltételeket teremteni. A szovjet csapatok sikerei a gyenyikini fronton többek között azzal magyarázhatók, hogy a szovjet hadvezetőség a főcsapás körzetéül Caricin körzete helyett (kedvezőtlen körzet) még idejében a Donyec-medencét választotta (rendkívül kedvező körzet), ahol a lakosság lelkesedéssel fogadta a szovjet csapatokat s ahonnan a legkönnyebben lehetett áttörni Gyenyikin frontját, a legkönnyebb volt azt kettéhasítani és tovább nyomulni, egészen Rosztovig.

Ez a mozzanat, melyet a régi katonai szak-

emberek gyakran szem elől tévesztenek, a polgárháborúban sokszor döntő jelentőségű.

Meg kell jegyezni, hogy Lengyelország ügye ebben a tekintetben, a főcsapás körzete tekintetében, csapnivalóan rosszul áll. A fenti okokból ugyanis a Lengyelországgal határos körzetek közül egyet sem tekinthetünk a lengyel csapatokra nézve kedvezőnek, sem a főcsapás, sem annak továbbfejlesztése szempontjából: akármerre nyomuljanak is előre a lengyel csapatok, mindenütt az ukrán, orosz, belorussz parasztok ellenállásába fognak ütközni, akik alig várják, hogy a szovjet haderő megszabadítsa őket a lengyel földesuraktól.

És ellenkezőleg, a szovjet csapatok helyzete ebben a tekintetben teljesen kedvező: nekik valamennyi körzet, hogy úgy mondjuk, „megfelelő", mert a szovjet csapatok előnyomulásuk közben nem megszilárdítják, hanem megdöntik a lengyel pánok hatalmát és felszabadítják a gúzsbakötött parasztokat.

III

PERSPEKTÍVÁK

Lengyelország egyelőre egyedül harcol Oroszország ellen. De naivság volna azt hinni, hogy egyedül marad. Itt nemcsak azt a kétségtelen tényt kell szem előtt tartanunk, hogy az Antant sokoldalú támogatásban részesíti Lengyelországot, hanem gondolnunk kell Lengyelországnak azokra a harci szövetségeseire is, akiket az Antant már részben megtalált (például Gyenyikin csapatainak maradványait), részben pedig minden valószínűség szerint meg fog találni az európai „civilizáció" nagyobb dicsőségére. Nem véletlen, hogy a lengyel támadás a san-remoi

konferencia[100] idején kezdődött, amelyen Oroszország képviselői nem vehettek részt. Nem véletlen az sem, hogy Románia elejtette az Oroszországgal való béketárgyalások kérdését... Emellett teljesen lehetséges, hogy a lengyel támadás, amely első pillanatra kalandnak látszik, valójában egy fokozatosan megvalósítandó kombinált hadjárat nagyigényű és átgondolt tervén alapszik...

És mégis azt kell mondanunk, hogy ha az Antant, amikor a harmadik hadjáratot szervezte Oroszország ellen, arra számított, hogy ez utóbbit legyőzi, akkor elszámította magát, mert Oroszország vereségének esélyei 1920-ban kisebbek, sokkal kisebbek, mint 1919-ben.

Fentebb Oroszország győzelmének esélyeiről beszéltünk, arról, hogy ezek az esélyek nőnek és nőni fognak, de ez természetesen nem azt jelenti, hogy a győzelem már a kezünkben is van. A fentemlített győzelmi esélyeknek *csak* akkor lehet reális jelentősége, ha a többi feltétel is változatlanul meglesz, vagyis, *ha most is éppúgy megfeszítjük erőnket, mint azelőtt, Gyenyikin támadása idején, ha csapatainkat pontosan és rendszeresen látjuk el és egészítjük ki, ha agitátoraink hatványozott energiával fogják felvilágosítani a vöröskatonákat és a környező lakosságot, ha hátországunkat a söpredéktől megtisztítjuk és minden erővel és minden eszközzel megszilárdítjuk.*

Csak ilyen feltételek mellett tekinthetjük biztosnak a győzelmet.

„Pravda" 111. és 112. sz.
1920 május 25. és 26.
Aláírás: I. Sztálin.

A DÉLNYUGATI FRONT HELYZETÉRŐL

Beszélgetés az Oroszországi Távirati Ügynökség ukrajnai képviseletének munkatársával

Sztálin elvtárs, a Köztársaság Forradalmi Katonai Tanácsának tagja, tegnapelőtt visszatért Harkovba.

Sztálin elvtárs körülbelül három hetet töltött a fronton; ottléte alatt kezdődött meg és bontakozott ki fokozatosan a vörös csapatok támadó hadműveletének, amelyet a lengyel frontnak a vörös lovasság által végrehajtott híres áttörése vezetett be.

Sztálin elvtárs az Oroszországi Távirati Ügynökség ukrajnai képviseletének munkatársával folytatott beszélgetése alkalmával a következőket közölte:

AZ ÁTTÖRÉS

— Bugyonnij elvtárs Lovas Hadseregének a lengyel fronton június elején végrehajtott hadműveletét — az ellenség frontjának áttörését — sokan Mamontov lovasságának multévi lovassági áttörésével hasonlítják össze.

Ez az összehasonlítás azonban teljesen helytelen.

Mamontov hadműveletének epizódikus, úgyszólván partizánjellege volt, nem függött össze Gyenyikin hadseregének általános támadó hadműveleteivel.

A Lovas Hadsereg áttörése viszont a Vörös Hadsereg támadó hadműveleteinek egyik láncszeme.

Lovasságunk támadása június ötödikén kezdődött. E nap reggelén vörös lovasságunk, éket képezve, lecsapott a második lengyel hadseregre, áttörte az ellenség frontját, végigságuldott Bergvicsev körzetén és június hetedikén reggel elfoglalta Zsitomirt.

Zsitomir elfoglalásának részleteiről és a hadizsákmányról már írtak a sajtóban, erre nem térek ki, csak megemlítek valamit, ami jellegzetes. A Lovas Hadsereg Forradalmi Katonai Tanácsa ezt jelentette a front törzsének: „A lengyel hadsereg semmibe sem veszi lovasságunkat. Kötelességünknek tartjuk bebizonyítani a lengyeleknek, hogy a lovasságot tisztelni kell". Az áttörés után Bugyonnij elvtárs ezt írja: „A pánok megtanulták tisztelni a lovasságot; egymást űzve menekülnek és szabaddá teszik előttünk az utat".

AZ ÁTTÖRÉS EREDMÉNYEI

Az áttörés eredményei a következők:

A második lengyel hadsereg, amelyet Lovas Hadseregünk legázolt, harcképtelenné lett — több mint ezer főt vesztett foglyokban és körülbelül nyolcezret halottakban.

Az utóbbi számot több forrás alapján magam ellenőriztem és közel jár az igazsághoz, annál is inkább, mert a lengyelek eleinte komoly ellenállást fejtettek ki és lovasságunknak a szó szoros értelmében utat kellett törnie magának.

Ez az első eredmény.

A második eredmény az, hogy a harmadik lengyel hadsereget (Kiev körül) elvágtuk mögöttes területétől és a bekerítés veszélye fenyegeti. Ezért

általános visszavonulást kezdett Kiev — Korosztyen irányában.

A harmadik eredmény az, hogy a hatodik lengyel hadsereg (Kamenyec-Podolszk körzete), a balszárnyon elvesztve támaszát s attól félve, hogy a Dnyeszterhez szorítják, általános visszavonulásba kezdett.

A negyedik eredmény az, hogy az áttörés pillanatától kezdve az egész fronton gyors iramban nyomulunk előre.

A HARMADIK LENGYEL HADSEREG SORSA

Mivel a harmadik lengyel hadsereg sorsa még nem mindenki előtt világos, ezért erre a kérdésre részletesebben kitérek.

A harmadik lengyel hadsereg elszakadt anyagi alapjától, elvesztette az összeköttetést, s az a veszély fenyegette, hogy egészében fogságba esik. Ezért hozzáfogott a vonatanyag felgyujtásához, a raktárak felrobbantásához és a lövegek rongálásához.

Mivel a szervezett visszavonulásra irányuló első kísérletei kudarccal jártak, kénytelen volt megfutamodni (általános menekülés).

A hadsereg egyharmad része (a harmadik lengyel hadseregnek összesen körülbelül húszezer harcosa volt) fogságba került vagy elesett. Másik harmada, ha ugyan nem több, eldobta a fegyvert, mocsarakba és erdőkbe menekült — szétszóródott. Csak egyharmadának, sőt még kevesebbnek sikerült Korosztyenen át saját egységeihez menekülnie. Kétségtelen azonban, hogy a harmadik lengyel hadseregnek ez a része is fogságba került vagy az erdőkben szét-

szóródott volna, ha a lengyelek nem tudtak volna Sepetovkán és Szarnin át friss egységekkel még idejében segítségére sietni.

Mindenesetre — a harmadik lengyel hadsereget nemlétezőnek tekinthetjük. Maradványai, amelyek el tudtak menekülni, alapos felújításra szorulnak.

A harmadik lengyel hadsereg szétzúzásának jellemzéséül meg kell említenem, hogy az egész zsitomiri országutat félig elégett fogatolt járművek és mindenféle gépkocsik borítják. Az utóbbiak száma a híradóparancsnok jelentése szerint eléri a négyezret. 70 löveget és legalább 250 géppuskát zsákmányoltunk, a töméntelen puskát és töltényt még nem számolták össze.

Ez a hadizsákmányunk.

A FRONT HELYZETE

A front mai helyzetét a következőképpen vázolhatjuk: a hatodik lengyel hadsereg visszavonul, a másodikat átszervezés céljából visszavonják, a harmadik ténylegesen nem létezik, helyét új lengyel egységek foglalják el, melyeket a nyugati frontról vagy a távoli hátországból vontak ki.

A Vörös Hadsereg, átlépve az Ovrucs—Korosztyen—Zsitomir — Bergyicsev — Kazatyin — Kalinovka — Vinnyica — Zsmerinka vonalat, az egész fronton támad.

KÖVETKEZTETÉSEK

Hiba volna azonban azt gondolni, hogy frontunkon már végeztünk a lengyelekkel.

Hiszen nemcsak a lengyelek ellen harcolunk,

hanem az egész Antant ellen, amely Németország, Ausztria, Magyarország és Románia összes sötét erőit mozgósítja és bőségesen gondoskodik a lengyelek ellátásáról.

Azonkívül nem szabad megfeledkeznünk arról sem, hogy a lengyeleknek tartalékaik vannak, amelyek már felvonultak Novograd-Volinszk alá és tevékenységük a napokban kétségtelenül érezhető lesz.

Gondolnunk kell arra is, hogy a lengyel hadsereg tömeges bomlása még nem következett be. Kétségtelen, hogy a jövőben lesznek még harcok, mégpedig igen kemény harcok.

Ezért véleményem szerint nem helyénvaló az a kérkedés és az ügyre káros önelégültség, amely némely elvtársnál észlelhető: egyesek nem érik be a fronton aratott sikerekkel és zajonganak, hogy „vonuljunk Varsó ellen", mások nem elégszenek meg azzal, hogy Köztársaságunkat megvédjük az ellenséges támadással szemben és gőgösen kijelentik, hogy a „vörös szovjet Varsónál" alább nem adják.

Nem szorul bizonyításra, hogy ez a kérkedés és ez az önelégültség egyáltalán nem felel meg sem a Szovjetkormány politikájának, sem az ellenség erőviszonyainak a fronton.

A leghatározottabban ki kell jelentenem, hogy a hátország és a front minden erejének megfeszítése nélkül nem kerülhetünk ki győztesként. Különben nem tudjuk legyűrni a Nyugat felől fenyegető ellenségeket.

Ennek különös nyomatékot ad az a tény, hogy Vrangel csapatai, amelyek olyan váratlanul jelentek

meg, mint „derült égből a villám", támadnak, és támadásuk veszélyes méreteket öltött.

A KRIMI FRONT

Teljesen kétségtelen, hogy Vrangel támadását a lengyelek súlyos helyzetének enyhítése érdekében az Antant parancsolta meg. Csak naiv politikusok hihetik, hogy Curzon levélváltásának Csicserin elvtárssal valami más értelme is lehetett, mint az, hogy a békéről szóló frázisokkal leplezze Vrangel és az Antant Krimből kiinduló támadásának előkészítő lépéseit.

Vrangel még nem volt felkészülve s ezért (csakis ezért!) az „emberszerető" Curzon arra kérte Szovjet-Oroszországot, hogy irgalmazzon Vrangel egységeinek és kímélje életüket.

Az Antant számítása nyilván az volt, hogy abban a pillanatban, amikor a Vörös Hadsereg szétveri a lengyeleket és előrenyomul — ebben a pillanatban Vrangel hátbatámadja csapatainkat és felborítja Szovjet-Oroszország minden tervét.

Kétségtelen, hogy Vrangel támadása lényegesen könnyített a lengyelek helyzetén, de aligha van okunk azt gondolni, hogy Vrangelnak sikerül nyugati hadseregeinket hátbatámadni.

A közeljövő mindenesetre megmutatja majd Vrangel támadásának erejét és jelentőségét.

„Kommunyiszt" („A Kommunista")
(Harkov) 140. sz.
1920 június 24.

TÁVIRAT V. I. LENINNEK

Revisin tábornok, akit június tizedikén a Krimi Fronton foglyul ejtettünk, jelenlétemben ezeket mondotta: *a)* Vrangel csapatai főleg az angoloktól, s másodsorban a franciáktól kapnak felszerelést, ágyút, puskát, harckocsikat és robbanóanyagot; *b)* a tenger felől nagy angol és kisebb francia hajók látják el Vrangelt; *c)* folyékony üzemanyagot Batumból kap Vrangel (Baku tehát ne adjon Tiflisznek üzemanyagot, mert Tiflisz eladhatja Batumnak); *d)* Erdeli tábornok, akit Grúzia internált és köteles lett volna nekünk kiadni, májusban már a Krimben volt (Grúzia tehát köntörfalaz és becsap bennünket).

Gyorsírással jegyzik Revisin tábornok vallomását a Vrangelnak nyújtott angol és francia segítségről; a jegyzőkönyvet — mint anyagot — Revisin aláírásával elküldjük önnek Csicserin számára.

Sztálin

1920 június 25.

Először megjelent:
„Pravda" 313. sz.
1936 november 14.

A LENGYEL FRONT HELYZETÉRŐL

Beszélgetés a „Pravda" munkatársával

Sztálin elvtárs, aki nemrégen érkezett a Délnyugati Frontról, munkatársunkkal folytatott beszélgetésében a következőket mondotta:

1. MÁJUS—JÚNIUS

A két legutóbbi hónap, május és június, teljesen különböző képet mutat a front helyzetéről.

Május — a lengyel csapatok rendkívül nagy sikereinek a hónapja. A lengyelek jobbszárnyukon sikeresen átlépik a Kiev—Zsmerinka vonalat és Odesszát fenyegetik. A balszárnyon sikeresen felszámolják csapatainknak Mologyecsno—Minszk ellen irányuló támadó hadműveleteit. Középen a lengyel csapatok, miután biztosították maguknak Mozirt és elfoglalták Recsicát, Gomelt fenyegetik.

Ezzel szemben június — a májusi lengyel sikerek gyors és erélyes felszámolásának a hónapja. A lengyelek ukrajnai előnyomulását már felszámoltuk, mert a lengyeleket nemcsak kiűztük Kievből, hanem még vissza is vetettük őket a Rovno—Proszkurov—Mogiljov vonal mögé. A lengyelek Gomel elleni előnyomulását is felszámoltuk, mert a lengyel csapato-

kat Mozir mögé vetettük vissza. Ami a lengyelek balszárnyát illeti, mely a lengyel sajtó szerint a legszilárdabb, nyugodtan mondhatjuk, hogy csapatainknak az utóbbi napokban ebben a körzetben, Mologyecsno irányában kibontakozó hatalmas csapása eloszlat minden kétséget afelől, hogy a lengyeleket ebben a körzetben is vissza fogjuk vetni.

Július azt mutatja, hogy a fronton határozott fordulat történt Oroszország javára és a szovjet csapatok már szemmelláthatóan fölényben vannak.

2. A ZSITOMIRI ÁTTÖRÉS

Lovasságunk zsitomiri áttörésének kétségtelenül döntő szerepe volt abban, hogy a fronton megfordult a helyzet.

Ezt az áttörést sokan Mamontov áttörésével és előretörésével hasonlítják össze és azzal azonosítják. Ez azonban helytelen. Mamontov áttörése epizódjellegű volt, nem függött össze Gyenyikin támadó hadműveleteivel. Bugyonnij elvtárs áttörése viszont támadó hadműveleteink elszakíthatatlan láncolatának szükséges láncszeme, amelynek nemcsak az a célja, hogy szétrombolja az ellenség hátországát, hanem az is, hogy közvetlenül teljesítsen bizonyos hadászati feladatot.

Az áttörés június 5-én hajnalban kezdődött. Ezen a napon lovas egységeink ökölbe zárkózva és középre véve a hadtápvonatokat, Popelnya—Kazatyin körzetében áttörték az ellenség állásait, lerohanták Bergyicsev körzetét s június 7-én elfoglalták Zsitomirt. A lengyelek elkeseredett ellenállása miatt lovasságunknak a szó szoros értelmében utat kellett törnie

magának, s ennek eredményeképpen a lengyelek, a Lovas Hadsereg Forradalmi Katonai Tanácsának jelentése szerint, legalább nyolcezer harcost vesztettek sebesültekben és halottakban.

3. AZ ÁTTÖRÉS EREDMÉNYEI

A zsitomiri áttörésig a lengyelek — Gyenyikinnel ellentétben — számos lövészárokkal és drótakadállyal vették körül a front legfontosabb pontjait és sikeresen kombinálták a mozgóharcot az állóharccal. Ezzel igen megnehezítették előnyomulásunkat. A zsitomiri áttörés keresztülhúzta a lengyelek számításait és a minimumra csökkentette a kombinált háború értékét.

Ez az áttörés első pozitív eredménye.

Továbbá, az áttörés közvetlenül veszélyeztette az ellenség mögöttes területeit, közlekedését és híradását. Ennek következtében:

a) a harmadik lengyel hadsereg (Kiev körzete) félve a bekerítéstől, gyors visszavonulásba kezdett, mely utóbb általános megfutamodásba csapott át;

b) a második lengyel hadsereg (Bergyicsev körzete), amelyet a Lovas Hadsereg fő csapása ért, gyorsan hátrálni kezdett;

c) a hatodik lengyel hadsereg (Zsmerinka körzete), amely a balszárnyon elvesztette támaszát, rendezetten visszavonul nyugat felé;

d) hadseregeink gyors támadásba lendültek az egész fronton.

Ez a zsitomiri áttörés második pozitív eredménye.

Végül, az áttörés megtörte a lengyelek gőgjét, aláásta erejükbe vetett hitüket és megingatta harci

szellemük szilárdságát. Az áttörés előtt a lengyel egységek teljesen lebecsülték csapatainkat s különösen lovasságunkat, elkeseredetten harcoltak és nem adták meg magukat. Csak az áttörés után kezdődött a lengyelek csoportos megadása és tömeges szökése — a lengyel egységek felbomlásának első jele. Bugyonnij elvtárs ezt írta a front Forradalmi Katonai Tanácsának: „A pánok megtanulták tisztelni lovasságunkat".

4. A DÉLRŐL FENYEGETŐ VESZÉLY

A lengyelek elleni frontokon elért sikereink kétségtelenek. Kétségtelen az is, hogy ezeket a sikereket még továbbfejlesztjük. De méltatlan kérkedés volna azt hinni, hogy a lengyelekkel lényegében már végeztünk, hogy már csak az marad hátra, hogy „vonuljunk Varsó ellen".

Ez a kérkedés, amely ellankasztja funkcionáriusaink energiáját és az ügyre káros önelégültséget kelt bennük, nemcsak azért helytelen, mert Lengyelországnak tartalékai vannak, amelyeket feltétlenül a frontra dob, mert Lengyelország nincs egyedül, mert Lengyelország mögött ott áll az Antant, amely minden erejével támogatja Oroszország ellen, hanem elsősorban azért is, mert csapataink hátában megjelent Lengyelország új szövetségese: Vrangel, aki azzal fenyeget, hogy a hátország felől *megfoszt* bennünket a lengyeleken aratott győzelmeink gyümölcseitől.

Nem szabad abban a reményben ringatnunk magunkat, hogy Vrangel nem játszik majd össze a lengyelekkel. Vrangel máris összejátszik és együttműködik velük.

A „Nagy-Oroszország", Sulginnak Szevasztopol-

ban megjelenő s a vrangelistákat buzdító lapja egyik júniusi számában a következőket írta:

„Kétségtelen, hogy támadásunkkal támogatjuk a lengyeleket, mert magunkra vonjuk a lengyel frontra szánt bolsevik erők egy részét. Ugyancsak kétségtelen, hogy a lengyelek hadműveleteikkel lényegesen támogatnak bennünket. Nincs szükség sem arra, hogy rokonszenvezzünk a lengyelekkel, sem arra, hogy ellenszenvezzünk velük, csak józan politikai számítások vezéreljenek bennünket. Ma előnyös számunkra, hogy szövetségre lépjünk a lengyelekkel a közös ellenség ellen, holnap pedig... holnap majd meglátjuk."

Vrangel frontja a lengyel front nyilvánvaló folytatása, de azzal a különbséggel, hogy Vrangel a lengyelek ellen harcoló csapataink hátában, vagyis ránk nézve a legveszélyesebb ponton működik.

Ezért nevetséges „Varsó elleni menetelésről" és általában sikereink tartósságáról beszélni, amíg nem számoltuk fel a Vrangel részéről fenyegető veszélyt. Vrangel közben erősödik, és semmi jele sincs annak, hogy valamilyen különösebb és komolyabb lépést tettünk volna a délről jövő és növekvő veszély leküzdése érdekében.

5. NE FELEDKEZZÜNK MEG VRANGELRÓL

A lengyelek ellen indított támadó hadműveleteink eredményeképpen frontunk vonala ív formáját ölti, amely homorulatával nyugat felé néz, előrenyúló végei pedig délen Rovno, északon Mologyecsno körzetébe érnek. Az így kialakult helyzet átkarolással fenyegeti a lengyeleket, vagyis a legveszélyesebb helyzet a lengyelekre nézve.

Kétségtelen, hogy az Antant számol ezzel a hely-

zettel, mindenképpen be akarja vonni Romániát az Oroszország elleni háborúba, lázasan új szövetségeseket keres Lengyelország számára, minden eszközzel támogatja Vrangelt és általában azon van, hogy a lengyeleket kiszabadítsa nehéz helyzetükből. Teljesen lehetséges, hogy az Antantnak sikerül Lengyelország számára új szövetségeseket találni.

Semmi okunk sincs kételkedni abban, hogy Oroszország elég erős ahhoz, hogy visszaverje az új ellenfeleket is. De egyre mégis fel kell hívni a figyelmet: amíg Vrangel sértetlen, amíg Vrangelnak megvan a lehetősége arra, hogy hátországunkat veszélyeztesse, frontjaink mindkét lábukra sántítani fognak és a lengyel fronton elért sikereink sem lehetnek tartósak. A lengyel pánokon aratott győzelmünket csak Vrangel leverése után tekinthetjük biztosítottnak. Ezért a pártnak most ezt az új jelszót kell zászlajára írnia: „Ne feledkezzünk meg Vrangelről!" „Halál Vrangelra!"

„Pravda" 151. sz.
1920 július 11.

HOGYAN FOGADJÁK A VÖRÖS CSAPATOKAT

A „Krasznoarmejec" c. lapnak[101] adott nyilatkozat

Sztálin elvtárs, a Köztársaság Forradalmi Katonai Tanácsának tagja, feltétlen kötelességének tartja, hogy megemlékezzék a helyi lakosság nagyszerű magatartásáról, melyet a lengyel fronton harcoló Vörös Hadsereg irányában tanusít.

— Ilyen magatartást nem tapasztaltam sem keleten, sem délen — mondja *Sztálin* elvtárs.

A parasztság, noha nyugaton sokkal szegényebb, mint a Volgamelléken és Dél-Oroszországban, utolsó falatját is megosztotta a vöröskatonákkal.

A rendkívül terhes „fuvar"-szolgáltatást zúgolódás nélkül teljesítették.

Minden támogatást, minden segítséget megadtak a vöröskatonáknak és nagy volt a lakosság bánata, amikor május végén kénytelenek voltunk megkezdeni a visszavonulást.

A frontövezet lakossága átszenvedte a lengyel megszállás borzalmait s ezért nagyon jól tudta, mivel fenyegeti a lengyel pánok betörése.

Frontunkon nagy számban vannak olyan csapatok, amelyek egészségügyi szolgálatát parasztok és parasztasszonyok látják el, akik buzgón gondoskod-

nak sebesült vöröskatonáinkról és igen figyelmesek irányukban.

Ami a frontövezet mögötti belorussz parasztok hangulatát illeti, híreink szerint ott állandóan felkelések vannak, partizáncsoportok működnek, amelyek felgyujtják a raktárakat, irtják a földesurakat, bomlasztják az ellenség mögöttes területét.

Bátran mondhatjuk, hogy ugyanaz a história ismétlődik, ami Kolcsakkal történt Szibériában.

Csapataink közeledésére mindenütt belülről kezd robbanni az ellenség mögöttes területe.

Belorussziában ma a lengyel földesurak ellen irányuló valóságos parasztforradalomnak vagyunk a tanúi.

„Krasznoarmejec"
(„A Vöröskatona") 337. sz.
1920 július 15.

VALAMENNYI PÁRTSZERVEZETHEZ

Az OK(b)P Központi Bizottságának körlevele (tervezet)[109]

Értesülésünk szerint Vrangel körül tapasztalt, kétségbeesett, mindenre kész haramiatábornokok csoportja gyülekezett.

Vrangel katonái nagyszerűen vannak szervezve, kétségbeesetten harcolnak és fogság helyett inkább az öngyilkosságot választják.

Vrangel hadereje technikailag jobban van felszerelve, mint a miénk, a mai napig is nyugatról küldik neki a harckocsikat, páncélgépkocsikat, repülőgépeket, lőszert és ruházatot, noha Anglia kijelentette, hogy beszünteti a szállítást.

Vrangel ellen harcoló csapataink gyengeségének az az oka, hogy: először is, hadifoglyokkal — volt gyenyikinistákkal — vannak felhígítva, akik sok esetben átszöknek az ellenséghez és, másodszor, a központból nem kapnak sem önkéntesen jelentkező, sem mozgósított kommunistákat, sem csoportosan, sem egyenként.

Ezeket a csapatokat meg kell tisztítani a volt hadifoglyoktól s rendszeresen el kell látni őket nagyobbszámú önkéntes vagy mozgósított kommunistával, hogy fordulatot idézzünk elő csapatainknál és

lehetővé tegyük nekik, hogy legyőzzék az ádáz ellenséget.

A Krimet minden áron vissza kell szerezni Oroszországnak, mert ellenkező esetben Ukrajnát és a Kaukázust mindíg veszély fogja fenyegetni Szovjet-Oroszország ellenségei részéről.

A Központi Bizottság arra kötelezi önöket, hogy fokozzák a tömegagitációt e körlevél szellemében és haladéktalanul szervezzék meg, hogy a Krimi Frontra rendszeresen küldjenek kommunistákat, még akkor is, ha ez más frontok rovására történik.

A megírás ideje: 1920 július.
Először megjelent 1945-ben
a „Leninszkij Szbornyik"
XXXV. kötetében.

A KÖZTÁRSASÁG HADÁSZATI TARTALÉKAINAK MEGTEREMTÉSÉRŐL

1. AZ OK(b)P KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI IRODÁJÁNAK

Egyrészt az a tény, hogy Franciaország és Amerika nyiltan támogatja a lengyeleket és Vrangelt, Anglia pedig hallgatólagosan szentesíti ezt a támogatást, másrészt a lengyelek sikerei, Vrangel várható megerősítése új erőkkel, a keleti román hadsereg összpontosítása Dorohaja körzetében — mindez komolyan kihat a Köztársaság nemzetközi és katonai helyzetére. Azonnal gondoskodnunk kell arról, hogy a Köztársaság új gyalogosokat (körülbelül százezret), új lovaskatonákat (körülbelül 30 000-et) és megfelelő katonai felszerelést kapjon.

A lengyelek legutóbbi sikerei feltárták hadseregünk legfőbb hiányosságát, azt, hogy nincsenek komoly hadászati tartalékaink. Ezért a Köztársaság katonai erejének fokozására irányuló soronlevő program középpontjába hatalmas tartalékok megteremtését kell állítani, amelyek bármely pillanatban a frontra vethetők.

A mondottakból kiindulva, a *Köztársaság hadá-*

szati tartalékainak megteremtése érdekében a következő *programot* ajánlom:

1. A tűzvonalban álló harcképes hadosztályok normális kiegészítését folytatva, azonnal meg kell kezdeni a harcképtelenné vált, hasznavehetetlen és majdnem hasznavehetetlen (gyalogos) hadosztályok kivonását.

2. Mivel körülbelül 12—15 gyalogos hadosztályt kell kivonni, ezek olyan körzetekben (feltétlenül gabonatermő vidékeken) összpontosítandók, ahonnan minden különösebb késedelem nélkül, a helyzetnek megfelelően, a vrangeli, a lengyel vagy a román frontra lehetne vetni őket (a visszavont hadosztályok egyharmadrészét például Olviopol körzetében, másik harmadát Konotop — Bahmacs körzetében, a fennmaradó harmadot pedig Ilovajszkaja — Volnovaha körzetében lehetne összevonni).

3. Ezeket a hadosztályokat ki kell egészíteni és el kell látni, úgyhogy minden hadosztálynak körülbelül 7—8 000 harcosa legyen és 1921 január 1-ig valamennyi készen álljon a bevetésre.

4. Azonnal meg kell kezdeni harcoló lovasegységeink kiegészítését, úgyhogy a legközelebbi hónapokban (januárig) az 1. Lovas Hadsereg 10 000, a 2. Lovas Hadsereg 8 000 és Gaj hadteste 6 000 lovaskatonát kapjon.

5. Azonnal hozzá kell látni öt lovasdandár megszervezéséhez egyenként 1 500 lovaskatonával (egy dandárt a tyereki kozákokból, egyet a Kaukázus hegylakóiból, egyet az uráli kozákokból, egyet az orenburgi kozákokból és egyet a szibériaiakból). A dandárok megalakítása két hónapon belül befejezendő.

6. Meg kell tenni a szükséges lépéseket az automobilipar megszervezése és erősítése érdekében, külön figyelmet kell fordítani az „Osten" és „Fiat" gyártmányú gépkocsik javítására és készítésére.

7. Minden eszközzel fokozni kell a páncélipart, különös tekintettel a gépkocsik páncélzatára.

8. Minden eszközzel fokozni kell a repülőgépipart.

9. Az ellátó programot ki kell bővíteni a fentemlített pontoknak megfelelően.

I. Sztálin

Moszkva. Kreml,
1920 augusztus 25.

2. AZ OK(b)P KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI IRODÁJÁNAK

Trockij válasza a tartalékok kérdésében nem egyéb, mint kitérés a válasz elől. Trockij válaszában előző táviratára hivatkozik, de abban még célzás sincs a tartalékképzés *tervére*, vagy az ilyen terv szükségességére, abban nyoma sincs annak: *mikor* kell a hadosztályokat kivonni; *milyen* körzetekbe; *milyen* határidőn belül kell befejezni a hadosztályok kiegészítését, a tartalékok kiképzését és egybeforrasztását — mindezeket a kérdéseket megkerülte (pedig ezek korántsem részletkérdések!).

A nyári hadjáratban fontos *(negatív)* szerepe volt annak, hogy a tartalékok *távol voltak* a fronttól (Urál, Szibéria, Észak-Kaukázus): a tartalékok nem érkeztek meg idejében, hanem csak nagy késéssel és többnyire nem érték el céljukat. Ezért a tartalékok összpontosításának körzeteit, mint rendkívül fontos tényezőt, jóelőre számításba kell venni.

Ugyanolyan fontos (szintén negatív) szerepe volt annak, hogy a kiegészítés *nem részesült kiképzésben:* a félig nyers, egybe nem forrasztott utánpótlás, amely alkalmas, ha általános támadás folyik, rendszerint nem tudott ellenállni az ellenség komoly ellentámadásának, csaknem mindent hátrahagyott az ellensègnek és tízezrével adta meg magát. Ezért a kiképzés és a kiegészítés határidejét, mint fontos tényezőt, szintén előre kell számításba venni.

Még fontosabb (szintén negatív) szerepe volt tartalékaink *alkalomszerű, rögtönzött* jellegének: mivel nem voltak külön tartalékegységeink, a tartalékokat sokszor alkalomszerűen és rendkívül sietve tákolták össze mindenféle szedett-vedett alakulatból, beleértve a belső őrséget is[103], s ez aláásta hadseregünk szilárdságát.

Röviden: meg kell kezdeni (még pedig azonnal!) a *tervszerű* munkát abban az irányban, hogy a Köztársaságot ellássuk komoly tartalékokkal — különben azt kockáztatjuk, hogy „váratlanul" („mint derült égből a villám") újabb katonai katasztrófa ér bennünket.

Az ellátás nem a „legfontosabb", mint Trockij tévesen gondolja. A polgárháború története azt mutatja, hogy szegénységünk ellenére is megbírkóztunk az ellátással, de a katonáknak kiadott „ingek" és „csizmák" fele mégis a parasztoknál van. Miért? Azért, mert a katona becserélte (és be fogja cserélni) tejre, vajra, húsra, vagyis arra, amit mi nem tudunk neki adni. Ebben a (nyári) hadjáratban is megbírkóztunk az ellátással és mégis kudarcot vallottunk (azt hiszem senki sem vádolta még meg a hadtápszolgála-

tosokat azzal, hogy a lengyel fronton elszenvedett kudarcokért őket terheli a felelősség . . .). Nyilvánvalóan vannak az ellátásnál fontosabb tényezők is (erről lásd fentebb).

Egyszersmindenkorra vissza kell utasítanunk azt a káros „doktrinát", mely a hadsereg ellátását a polgári hivatalokra, a többit pedig — a Tábori Törzsre bízza. A Központi Bizottságnak ismernie és ellenőriznie kell a katonai főhatósági szervek *egész munkáját*, beleértve a hadászati tartalékok kiképzését és a hadműveletek előkészítését is, ha nem akarja, hogy újabb katasztrófa érje.

Ezért ragaszkodom ahhoz, hogy:

1) a katonai főhatóság ne hivatkozzon „ingregatyára", hanem dolgozzon ki egy konkrét tervet a Köztársasági haderő tartalékainak megszervezésére (azonnal fogjanak hozzá a terv kidolgozásához);

2) a Központi Bizottság (a Honvédelmi Tanács útján) vizsgálja meg ezt a tervet;

3) a Központi Bizottság fokozza a Tábori Törzs ellenőrzését, s vezesse be, hogy a Főparancsnokság, vagy a Tábori Törzs parancsnoka, bizonyos időközökben tegyen jelentést a Honvédelmi Tanácsnak vagy a Honvédelmi Tanács tagjaiból álló külön bizottságnak.

I. Sztálin

1920 augusztus 30.

Először e kötet orosznyelvű kiadásában jelent meg.

A SZOVJETHATALOM POLITIKÁJA AZ OROSZORSZÁGI NEMZETI KÉRDÉSBEN

Az oroszországi forradalom és a polgárháború három éve bebizonyította, hogy ha Közép-Oroszország és a végvidékek kölcsönösen nem támogatják egymást, akkor a forradalom győzelme lehetetlen, Oroszország nem szabadulhat ki az imperializmus karmaiból. Közép-Oroszország, a világforradalomnak ez a gócpontja, nem tarthatja magát sokáig, ha a nyersanyagban, fűtőanyagban és élelmiszerben bővelkedő végvidékek nem segítik. Viszont Oroszország végvidékei is elkerülhetetlenül imperialista szolgaságra vannak kárhoztatva a fejlettebb Közép-Oroszország politikai, katonai és szervezeti segítsége nélkül. Ha igaz az a tétel, hogy a fejlettebb proletár Nyugat nem végezhet a világburzsoáziával, ha nem támogatja a kevésbbé fejlett, de nyersanyagban és fűtőanyagban gazdag paraszti Kelet, akkor éppoly igaz az a másik tétel is, hogy a fejlettebb Közép-Oroszország sem viheti győzelemre a forradalom ügyét Oroszország kevésbbé fejlett, de a nélkülözhetetlen anyagi forrásokban gazdag oroszországi végvidékek támogatása nélkül.

Az Antant már a Szovjetkormány megalakulásá-

nak első napjaitól kezdve kétségtelenül számolt ezzel a körülménnyel, amikor Közép-Oroszország gazdasági bekerítésének tervét legfontosabb végvidékeinek elszakítása útján igyekezett megvalósítani. És később is, 1918-tól 1920-ig, állandóan ez a gazdasági bekerítési terv az alapja az Antant Oroszország ellen indított valamennyi hadjáratának, még az Ukrajnában, Azerbajdzsánban és Turkesztánban űzött mostani mesterkedéseinek is.

Annál fontosabb tehát az a feladat, hogy Közép-Oroszország és a végvidékek tartós szövetségét biztosítsuk.

Ezért Oroszország központja és végvidékei között határozott viszonyt, határozott kapcsolatokat kell létesíteni, amelyek biztosítják szoros, törhetetlen szövetségüket.

Milyennek kell lennie ennek a viszonynak és milyen formában kell kifejezésre jutnia?

Más szóval: milyen politikát folytat a Szovjethatalom az oroszországi nemzeti kérdésben?

A végvidékek Oroszországtól való különválásának követelése, mint a központ és a végvidékek kölcsönös viszonyának formája elvetendő, mégpedig nemcsak azért, mert ellentmond a központ és a végvidékek közötti szövetség eszméjének, hanem mindenekelőtt azért, mert teljesen ellenkezik mind a központ, mind a végvidékek néptömegeinek érdekeivel. Nem is szólva arról, hogy a végvidékek különválása aláásná Közép-Oroszország forradalmi erejét, amely Nyugat és Kelet szabadságmozgalmát tüzeli, és maguk a különvált végvidékek elkerülhetetlenül a nemzetközi imperializmus rabságába jutnának. Tekintsünk csak

az Oroszországtól különvált Grúziára, Örményországra, Lengyelországra, Finnországra stb., amelyek csak látszólag függetlenek, valójában pedig az Antant feltétlen vazallusaivá váltak, emlékezzünk arra, ami nemrég Ukrajnában és Azerbajdzsánban történt, mikor az előbbit a német tőke, az utóbbit pedig az Antant rabolta ki — és megértjük, hogy a végvidékek különválásának követelése a jelenlegi nemzetközi viszonyok között teljesen ellenforradalmi követelés. A proletár Oroszország és az imperialista Antant élethalálharca közepette a végvidékek előtt csak két út áll nyitva:

vagy együtt Oroszországgal — és akkor a végvidékek dolgozó tömegei felszabadulnak az imperialista elnyomás alól;

vagy együtt az Antanttal — és akkor elkerülhetetlen az imperialista járom.

Harmadik út nincs.

Az úgynevezett független Grúziának, Örményországnak, Lengyelországnak, Finnországnak stb. úgynevezett függetlensége csupán csalóka látszat, amely elfedi ezeknek az úgynevezett államoknak az imperialisták egyik vagy másik csoportjától való teljes függőségét.

Természetesen Oroszország végvidékeinek, a végvidékeken élő nemzeteknek és törzseknek, mint minden más nemzetnek, elidegeníthetetlen joguk, hogy különváljanak Oroszországtól, s ha e nemzetek valamelyike többségében úgy határozna, hogy különválik Oroszországtól, mint ahogy ez 1917-ben Finnországban történt, akkor Oroszországnak valószínűleg konstatálnia kellene a tényt és szentesítenie

a különválást. De itt nem a nemzetek jogairól van szó, amelyek elvitathatatlanok, hanem mind a központ, mind a végvidékek néptömegeinek érdekeiről s annak az agitációnak jellegéről, amelyet a néptömegeknek ezek az érdekei határoznak meg, s amelyet pártunk folytatni köteles, ha nem akarja megtagadni önmagát, ha a nemzetiségek dolgozó tömegeinek akaratát határozott irányban akarja befolyásolni. Nos, a néptömegek érdekei azt mondják, hogy a végvidékek különválásának követelése a forradalom jelen szakaszában teljesen ellenforradalmi követelés.

Ugyanígy elvetendő az úgynevezett kulturális nemzeti autonómia is, mint az Oroszország központja és végvidékei közötti szövetség formája. Ausztria-Magyarország (a kulturális nemzeti autonómia hazája) az utóbbi tíz esztendő gyakorlatával megmutatta, hogy mennyire mulandó és életképtelen a kulturális nemzeti autonómia, mint egy soknemzetiségű állam különböző nemzetiségeihez tartozó dolgozó tömegek közötti szövetségnek formája. Springer és Bauer, a kulturális nemzeti autonómia szerzői, akik most furfangosan kieszelt nemzeti programjuk romjain ülnek, élő példái ennek. Végül, a kulturális nemzeti autonómia oroszországi hirdetője, az egykori híres Bund, nemrég maga is kénytelen volt hivatalosan elismerni a kulturális nemzeti autonómia hiábavalóságát és nyiltan kijelentette, hogy:

„A nemzeti kulturális autonómia követelése, melyet a kapitalista rend keretei között tűztek ki, a szocialista forradalom viszonyai között elveszti értelmét" (lásd „A Bund XII. konferenciájá"-t, 1920. 21. old.).

Marad még az életmódjukban és nemzeti összetételükben különböző végvidékek *területi* autonómiája, mint a központ és a végvidékek szövetségének egyetlen célszerű formája, amelynek a föderatív kapcsolat kötelékeivel kell összefűznie Oroszország végvidékeit és a központot. Vagyis ugyanaz a szovjet autonómia, melyet a Szovjethatalom megszületésének első napjától fogva hirdetett és amely jelenleg közigazgatási kommúnák és autonóm szovjetköztársaságok formájában valósul meg a végvidékeken.

A szovjet autonómia nem megmerevedett, egyszersmindenkorra adott valami, a szovjet autonómia lehetővé teszi fejlődésének legkülönbözőbb formáit és fokait. Szűk közigazgatási autonómiából (volgamelléki németek, csuvasok, karélok) tágabb politikai autonómiába (baskírok, volgamelléki tatárok, kirgizek), tág politikai autonómiából annak még tágabb formájába (Ukrajna, Turkesztán) és végül, az ukrán típusú autonómiából az autonómia legmagasabb formájába, szerződéses viszonyba megy át (Azerbajdzsán). Ez a rugalmasság a szovjet autonómia egyik legfőbb előnye, mert lehetővé teszi, hogy Oroszországnak a kulturális és gazdasági fejlődés legkülönbözőbb fokán álló végvidékeit egész változatosságukban felölelje. Az a politika, melyet a Szovjethatalom három éve folytat az oroszországi nemzeti kérdésben, bebizonyította, hogy a Szovjethatalom helyes úton jár, mikor a szovjet autonómiát annak különféle formáiban valósítja meg, mert csakis ennek a politikának köszönhető, hogy a Szovjethatalomnak sikerült utat törnie Oroszország végvidékeinek legfélreesőbb zugaiba, politikai életre ébresztenie a leg-

elmaradottabb és nemzeti tekintetben legkülönbözőbb tömegeket és hogy a legkülönbözőbb szálakkal sikerült őket a központtal egybekapcsolnia, — olyan feladatot teljesít tehát, melyet nemcsak nem oldott meg, de még csak ki sem tűzött (nem merte kitűzni!) a világ egyetlen kormánya sem. Még nincs befejezve Oroszország új közigazgatási beosztása a szovjet autonómia alapján, az északkaukázusiak, a kalmükök, a cseremiszek, a votjákok, a burjátok és más népek még várják a kérdés megoldását, de bármilyen lesz is a jövendő Oroszország közigazgatási térképe és bármilyen mulasztások történtek is ezen a téren — és bizonyos mulasztások valóban történtek —, el kell ismerni, hogy Oroszország a területi autonómia alapján létesített közigazgatási beosztással hatalmas lépést tett előre abban az irányban, hogy a végvidékeket a proletárközpont körül tömörítse, hogy az államhatalmat közelebb vigye a végvidékek nagy néptömegeihez.

De a végvidékek és a központ szövetségének megszilárdítására még korántsem elegendő a szovjet autonómia valamely formájának proklamálása, sem a megfelelő törvények és rendeletek kibocsátása, sőt az sem, hogy végvidéki kormányok alakulnak az autonóm köztársaságok területi népbiztosi tanácsai formájában. Hogy ezt a szövetséget megszilárdítsuk, mindenekelőtt fel kell számolnunk a végvidékeknek azt az elidegenültségét és elzárkózottságát, patriarchális és kulturálatlan állapotát, a központ iránti bizalmatlanságát, mely a végvidékeken a cárizmus kegyetlen politikájának örökségeként megmaradt. A cárizmus szándékosan kultiválta a végvidékeken a patri-

archális-feudális elnyomást, hogy rabságban és tudatlanságban tartsa a tömegeket. A cárizmus szándékosan telepített a végvidékek legjobb részeire gyarmatosító elemeket, hogy a helyi nemzeti tömegeket a rosszabb vidékekre szorítsa és fokozza a nemzeti viszályt. A cárizmus, hogy a tömegeket tudatlanságban tartsa, korlátozta és olykor egyszerűen megszüntette a helyi iskolákat, színházakat, közművelődési intézményeket. A cárizmus elfojtotta a helyi lakosság legjobbjainak minden kezdeményezését. A cárizmus letörte a végvidékek néptömegeinek minden aktivitását. Mindezzel a cárizmus mélységes bizalmatlanságot keltett a helyi lakosságban, ami néha ellenséges viszonnyá vált mindennel szemben, ami orosz. Hogy Közép-Oroszország és a végvidékek szövetségét megszilárdíthassuk, véget kell vetnünk ennek a bizalmatlanságnak és meg kell teremtenünk a kölcsönös megértés és testvéries bizalom légkörét. De ahhoz, hogy a bizalmatlanságot megszüntessük, mindenekelőtt segíteni kell a végvidékek néptömegeit abban, hogy megszabaduljanak a feudális-patriarchális elnyomás maradványaitól, valóban — és nemcsak szavakban — meg kell szüntetni a gyarmatosító elemek mindenféle kiváltságait, módot kell nyujtani a néptömegeknek, hogy élvezzék a forradalom anyagi áldásait.

Szóval: be kell bizonyítani a tömegeknek, hogy a proletár Közép-Oroszország az ő érdekeiket és csakis az ő érdekeiket védi, és ezt nemcsak azzal kell bebizonyítani, hogy megtorló rendszabályokat foganatosítunk a gyarmatosítók és a burzsoá nacionalisták ellen, amit a tömegek gyakran egyáltalában nem is értenek

meg, hanem mindenekelőtt következetes és átgondolt gazdasági politikával.

Közismert, hogy a liberálisok az általános tankötelezettséget követelik. A végvidékek kommunistái nem lehetnek jobboldalibbak a liberálisoknál, be kell vezetniök ott az általános tankötelezettséget, ha meg akarják szüntetni a nép tudatlanságát, ha szellemileg közelebb akarják hozni egymáshoz Oroszország központját és végvidékeit. Ehhez azonban fejleszteni kell a helyi nemzeti iskolákat, a nemzeti színházakat, a nemzeti kultúrintézményeket, emelni kell a végvidékek néptömegeinek kulturális színvonalát, mert aligha szorul bizonyításra, hogy a tudatlanság és sötétség — a Szovjethatalom legveszedelmesebb ellensége. Nem tudjuk, hogy általában milyen sikeresen halad a munkánk ebben az irányban, de azt közlik velünk, hogy az egyik legfontosabb végvidék helyi Közoktatásügyi Népbiztossága hitelének csak 10%-át költi a helyi iskolákra. Ha ez igaz, akkor el kell ismernünk, hogy ezen a téren, sajnos, nem sokban különbözünk a „régi rendszertől".

A Szovjethatalom nem a néptől elszakadt hatalom. Ellenkezőleg, a maga nemében egyetlen hatalom, mely az orosz néptömegekből jött létre, melyet e néptömegek szeretnek, melynek sorsát szívükön viselik. Éppen ez a magyarázata a Szovjethatalom válságos pillanatokban rendszerint megnyilvánuló példátlan erejének és rugalmasságának.

Az oroszországi végvidékek néptömegeinek is ugyanígy kell szeretniök a Szovjethatalmat és sorsát ugyanígy szívükön kell viselniök. De hogy szeressék, ahhoz mindenekelőtt az kell, hogy a Szovjethatalom

érthető legyen számukra. Ezért a végvidékek összes szovjet szerveit, a bíróságokat, a közigazgatást, a gazdasági szerveket, a közvetlen hatalmi szerveket (úgyszintén a pártszerveket is) lehetőleg a helyi lakosság életmódját, erkölcseit, szokásait, nyelvét ismerő helyi emberekből kell összeállítani, ezekbe az intézményekbe be kell vonni a helyi néptömegek legjobbjait, a helyi dolgozó tömegeket be kell kapcsolni az ország kormányzásának minden ágába, beleértve a katonai egységek alakítását is, hogy a tömegek lássák, hogy a Szovjethatalom és annak szervei: az ő erejük alkotása, az ő reménységeik megtestesülése. Csak ily módon lehet elszakíthatatlan szellemi kapcsolatot teremteni a tömegek és a hatalom között, csak ily módon tehetjük a Szovjethatalmat érthetővé a végvidékek dolgozó tömegei számára, csak ily módon hozhatjuk közel hozzájuk a Szovjethatalmat.

Egyes elvtársak úgy tekintenek Oroszország autonóm köztársaságaira és általában a szovjet autonómiára, mint valami ideiglenes, bár szükséges rosszra, amit bizonyos körülmények folytán nem lehetett elkerülni, de ami ellen harcolni kell, hogy idővel meg lehessen szüntetni. Aligha szorul bizonyításra, hogy ez a nézet teljesen helytelen és semmi köze sincs a Szovjethatalomnak a nemzeti kérdésben folytatott politikájához. A szovjet autonómia nem absztrakt és kieszelt valami és még kevésbbé tekinthető puszta deklaratív ígéretnek. A szovjet autonómia a végvidékek és Közép-Oroszország egyesítésének legreálisabb, legkonkrétabb formája. Senki sem tagadhatja, hogy Ukrajna, Azerbajdzsán, Turkesztán, Kirgizia, Baskíria, Tatária és más végvidékek a

néptömegek kulturális és anyagi felvirágoztatására irányuló törekvésükben nem tudnak meglenni saját anyanyelvükön működő iskolák nélkül, nem tudnak meglenni túlnyomóan helyi lakosokból álló bíróságok, közigazgatási, hatalmi szervek nélkül. Sőt mi több: ezeknek a területeknek igazi szovjetizálása, Közép-Oroszországgal *egy* állami egészben szorosan összekapcsolódó szovjet országokká való átalakítása *elképzelhetetlen* a helyi iskolák széles hálózatának megszervezése nélkül, a lakosság életmódját és nyelvét ismerő emberekből álló bíróságok, közigazgatás, hatalmi szervek stb. megteremtése nélkül. De éppen a helyi lakosság anyanyelvén működő iskolák, bíróságok, közigazgatás és hatalmi szervek megteremtése jelenti a szovjet autonómia tényleges megvalósítását, mert a szovjet autonómia nem egyéb, mint mindezeknek az intézményeknek az összessége ukrán, turkesztán, kirgiz stb. formában.

Mindezek után hogyan lehet komolyan beszélni arról, hogy a szovjet autonómia rövidéletű, hogy harcolni kell ellene stb.?

Vagy — vagy:

vagy igazi valóság az ukrán, azerbajdzsán, kirgiz, üzbek, baskír stb. nyelv és következésképpen feltétlenül szükség van arra, hogy helyi emberekből a helyi lakosság anyanyelvén működő iskolákat, bíróságokat, közigazgatást, hatalmi szerveket fejlesszünk ki ezeken a területeken és akkor — a szovjet autonómiát minden fenntartás nélkül végig kell vinni ezeken a területeken;

vagypedig az ukrán, azerbajdzsán stb. nyelv puszta kitalálás s következésképpen a helyi népesség

anyanyelvén működő iskolák és egyéb intézmények nem szükségesek és akkor — a szovjet autonómiát, mint fölösleges limlomot, félre kell dobni.

Aki harmadik utat keres, az vagy nem ismeri a dolgot, vagy nem tud gondolkodni.

A szovjet autonómia megvalósításának egyik komoly akadálya, hogy a végvidékeken nagy a hiány helyi származású értelmiségi erőkben, hiány van instruktorokban a szovjet- és pártmunka minden terén, kivétel nélkül. Ez a hiány feltétlenül hátráltatja a végvidékeken mind a felvilágosító munkát, mind a forradalmi építőmunkát. De éppen ezért oktalan és az ügyre nézve káros lenne, ha eltaszítanók magunktól azokat az amúgy is kisszámú helyi értelmiségi csoportokat, amelyek, úgy lehet, szívesen szolgálnák a néptömegeket, de talán azért nem tudják ezt tenni, mert, nem lévén kommunisták, úgy érzik, hogy a bizalmatlanság légköre veszi körül őket és esetleges megtorló intézkedésektől félnek. Ezeket a csoportokat illetően sikerrel alkalmazható az a politika, hogy bevonják őket a szovjet munkába, hogy fokozatos szovjetizálásuk céljából ipari, mezőgazdasági, közellátási és egyéb állásokban alkalmazzák őket. Mert aligha lehet azt állítani, hogy ezek az értelmiségi csoportok kevésbbé megbízhatók, mint, mondjuk, azok az ellenforradalmár katonai szakemberek, akiket, ellenforradalmiságuk ellenére, mégis bevontak a munkába és azután a legfontosabb állásokban szovjetizálódtak.

De a nemzeti értelmiségi csoportok felhasználása még korántsem elégíti ki instruktor szükségletünket. Egyidejűleg minden közigazgatási ágban a tanfolya-

mok és iskolák széles hálózatát kell kiépíteni a végvidékeken, hogy helyi emberekből instruktor-káderekét képezzünk. Mert világos, hogy ilyen káderek nélkül végtelenül nehéz lesz a helyi lakosság anyanyelvén működő iskolákat, bíróságokat, közigazgatást és egyéb intézményeket szervezni.

A szovjet autonómia megvalósításának nem kevésbbé komoly akadálya egyes elvtársaknak a végvidékek szovjetizálása terén észlelhető sietsége, amely gyakran durva tapintatlansággá fajul. Amikor ezek az elvtársak olyan vidékeken, amelyek egész történelmi korszakkal elmaradtak Közép-Oroszország mögött, olyan vidékeken, ahol még nem szüntették meg teljesen a középkori gazdasági-társadalmi viszonyokat, amikor ilyen vidékeken elhatározták, hogy „hősies erőfeszítéssel" megvalósítják a „tiszta kommunizmust", akkor biztosan mondhatjuk, hogy az ilyen huszár-atak, az ilyen „kommunizmus" semmi jóval sem kecsegtet. Ezeknek az elvtársaknak emlékezetébe idézzük programunk egyik pontját, mely így szól:

„Az Oroszországi Kommunista Párt történelmi és osztályálláspontón van és számol azzal, hogy az adott nemzet történelmi fejlődésének milyen fokán áll: a középkorból a burzsoá demokrácia felé, vagy a burzsoá demokráciából a szovjet demokrácia felé halad-e stb."

És tovább:

„Mindenesetre, az egykori elnyomó nemzetek proletariátusa részéről különös körültekintésre, különös figyelemre van szükség az elnyomott vagy nem-teljesjogú nemzetekhez tartozó dolgozó tömegek nemzeti érzelmeinek csökevényeivel szemben" (lásd „Az OKP programját").

Vagyis, ha például Azerbajdzsánban a lakásokba való beutalás egyenes útja elriasztja tőlünk az azerbajdzsáni tömegeket, akik a lakást, a családi tűzhelyet szentnek, sérthetetlennek tartják, világos, hogy ugyanezen cél elérésére a lakásbeutalás közvetlen útja helyett közvetett, kerülő utakon kell haladni. Vagypedig, ha például a vallási előítéletektől erősen megfertőzött dagesztáni tömegek „a sariát alapján" követik a kommunistákat, akkor világos, hogy ebben az országban a vallási előítéletek elleni harc közvetlen útját közvetett, óvatosabb utakkal kell helyettesíteni. És így tovább és így tovább.

Szóval: az elmaradott néptömegek „azonnali kommunizálására" irányuló huszár-atakokról körültekintő és megfontolt politikára kell áttérni, amely ezeket a tömegeket fokozatosan a szovjet fejlődés közös medrébe vonja.

Nagyjában ezek a szovjet autonómia megvalósításának gyakorlati feltételei, ezeknek a végrehajtása biztosítja Oroszország központjának és végvidékeinek szellemi közeledését és szilárd forradalmi szövetségét.

Szovjet-Oroszország olyan kísérletet hajt végre, amilyet még nem látott a világ: egy egységes proletárállam keretében szervezi számos nemzet és törzs együttélését a kölcsönös bizalom, az önkéntes, testvéri megegyezés alapján. A forradalom három éve bebizonyította, hogy ennek a kísérletnek minden esélye megvan a sikerre. De ezt a kísérletet csak abban az esetben koronázhatja teljes siker, ha a nemzeti kérdésben a helyszínen követett gyakorlati politikánk összhangban lesz a kihirdetett különböző

formájú és fokú szovjet autonómia követelményeivel, ha a helyszínen tett minden egyes gyakorlati lépésünk hozzá fog járulni ahhoz, hogy a végvidékek néptömegei olyan formákban váljanak részeseivé a proletariátus magasabb szellemi és anyagi kultúrájának, amely életmódjuknak és nemzeti arculatuknak megfelel.

Ez a záloga a Közép-Oroszország és Oroszország végvidékei közötti forradalmi szövetség megszilárdulásának, mellyel szemben tehetetlen az Antant mindennemű mesterkedése.

„Pravda" 226. sz.
1920 október 10.

Aláírás: I. Sztálin.

MEGNYITÓBESZÉD A MUNKÁS-PARASZT INSPEKCIÓ FELELŐS MUNKATÁRSAINAK I. ÖSSZOROSZORSZÁGI TANÁCSKOZÁSÁN

1920 október 15

Megnyitom a Munkás-Paraszt Inspekció funkcionáriusainak első összoroszországi tanácskozását.

Elvtársak! Mielőtt a tanácskozás áttérne gyakorlati munkájára, engedjék meg, hogy közöljem önökkel a Munkás-Paraszt Inspekció Népbiztosságának álláspontját abban a kérdésben, hogy szükség van-e inspekcióra egy munkás-paraszt államban, s ha igen, melyek annak a legfőbb feladatai.

Oroszország az első és egyetlen ország, ahol a munkások és parasztok kezükbe vették a hatalmat. A hatalom megragadásának a világ legmélyebbreható forradalma volt az előfeltétele, amelyre az államhatalom régi apparátusának felszámolása és új apparátus megteremtése következett. Régen az volt a helyzet, hogy a munkások rendszerint az urakra dolgoztak, az urak pedig kormányozták az országot. Ezzel magyarázható, hogy a forradalom előtt csak az uralkodó osztályok rendelkeztek az ország kormányzásához szükséges tapasztalatokkal. Az Októberi Forradalom után azonban a munkások és parasztok kerültek hatalomra, akik sohasem kormányoztak, akik mindig

csak másokra dolgoztak és akiknek nem lehetett elegendő tapasztalatuk az országkormányzás terén.

Ez az első körülmény, amely a szovjet ország államigazgatási apparátusában jelenleg mutatkozó fogyatékosságok forrásává lett.

Továbbá, a régi államigazgatási apparátus felszámolása után megtörtük ugyan a bürokratizmust, de a bürokraták megmaradtak. Szovjet funkcionáriusokká vedlettek át, bekerültek állami apparátusunkba és kihasználva az éppen hogy hatalomra került munkások és parasztok tapasztalatlanságát, felújították az államvagyont fosztogató régi manipulációikat, bevitték a régi burzsoá erkölcsöket.

Ez a második körülmény, amely az államapparátusunkban mutatkozó fogyatékosságok alapjául szolgált.

Végül, az új hatalom teljesen szétrombolt gazdasági apparátust örökölt a régi hatalomtól. Ezt a rombolást tovább fokozta a polgárháború, melyet az Antant kényszerített Oroszországra. Ez a körülmény szintén egyik feltételévé lett gépezetünk hibáinak és fogyatékosságainak.

Ezek azok a főbb körülmények, melyek talaján az államapparátusunkban mutatkozó fogyatékosságok kihajtottak.

Világos, hogy amig ezek a körülmények fennállanak, amíg állami apparátusunkban fogyatékosságok lesznek, addig szükség van az inspekcióra.

A munkásosztály természetesen rajta van, hogy megszerezze az ország kormányzásához szükséges tapasztalatokat, de a hatalomra került új osztály képviselőinek tapasztalatai egyelőre még nem elegendők.

Az átvedlett és apparátusunkba befurakodott bürokratákat természetesen fékezzük, de még nem fékeztük meg őket kellőképpen.

A rombolás, melynek következményeit le kell küzdenünk, állami szerveink lázas munkájának eredményeképpen természetesen enyhül, de azért mégis csak megvan.

És éppen ezért, amíg ezek a körülmények fennállanak, amíg ezek a fogyatékosságok megvannak, külön állami apparátusra van szükségünk, amely tanulmányozza ezeket a fogyatékosságainkat, amely kijavítja azokat, s amely segítségére van állami szerveinknek abban, hogy a tökéletesedés útján előbbre jussanak.

Melyek tehát az inspekció fő feladatai?

Az inspekciónak két fő feladata van.

Az első feladat az, hogy az inspekció munkatársai felülvizsgálati munkájuk eredményeképpen vagy e tevékenységük során segítsék a központi és helyi hatalmi szervekben dolgozó elvtársainkat olyan számviteli formák kidolgozásában, amelyek legjobban biztosítják az államvagyon nyilvántartását, segítsék őket a jelentések legcélszerűbb formáinak megállapításában, segítsék rendbehozni az ellátási apparátust, a béke és a háborús idők apparátusait, a gazdasági apparátust.

Ez az első fő feladat.

A második fő feladat az, hogy a Munkás-Paraszt Inspekció munkája során képezzen ki munkásokból és parasztokból olyan instruktorokat, akik kezükbe tudják venni az egész államapparátust. Elvtársak, az országot valójában nem azok kormányozzák, akik

a polgári rendszerben parlamenti képviselőket, vagy a szovjet rendszerben szovjetkongresszusi küldötteket választanak. Nem. Az országot valójában azok kormányozzák, akik ténylegesen kézben tartják az állam végrehajtó apparátusát, akik ezt az apparátust vezetik. Ha a munkásosztály valóban kezébe akarja venni az államapparátust, hogy kormányozza az országot, tapasztalt megbízottakkal kell rendelkeznie — éspedig nemcsak a központban, nemcsak ott, ahol a kérdéseket megvitatják vagy eldöntik, hanem ott is, ahol a határozatokat végrehajtják. Csakis akkor mondhatjuk, hogy a munkásosztály valóban birtokába vette az államot. Ahhoz, hogy ezt elérjük, elegendő államigazgatási instruktorral kell rendelkeznünk. A Munkás-Paraszt Inspekció fő feladata, hogy kinevelje, kiképezze ezeket a káderekt olymódon, hogy munkájába bevonja a munkások és parasztok széles rétegeit. A Munkás-Paraszt Inspekciónak az ilyen káderek, a munkások és parasztok soraiból kikerülő káderek iskolájává kell lennie.

Ez a Munkás-Paraszt Inspekció második feladata.

Ebből következnek a Munkás-Paraszt Inspekció feltétlenül alkalmazandó munkamódszerei. A régi, forradalomelőtti időkben az ellenőrzés az állami intézményeken kívül állott, külső erő volt, mely az intézmények ellenőrzése során bűnösökre, gonosztevőkre vadászott és csakis erre szorítkozott. Ez a módszer mondhatnám, rendőri módszer volt, bűntettesek kihalászásának a módszere, szenzációs leleplezések módszere, melynek az volt a célja, hogy az egész sajtó kiabáljon a leleplezésekről. Ez a módszer elvetendő. Ez nem a Munkás-Paraszt Inspekció mód-

szere. Inspekciónknak nem szabad idegennek tekintenie a felülvizsgált intézményeket, hanem úgy kell tekintenie azokat, mint saját intézményeit, amelyek sorsát szívén viseli, amelyeket tanítani és tökéletesíteni kell. Nem az a fontos, hogy egyes bűnösöket fülöncsípjünk, hanem elsősorban az, hogy tanulmányozzuk a felülvizsgálandó intézményeket, tanulmányozzuk őket gondosan és komolyan, tanulmányozzuk fogyatékosságaikat és érdemeiket s lankadatlanul tökéletesítsük intézményeinket. A legnagyobb hiba volna és semmiesetre sem lenne kívánatos, ha az inspekció rendőri módszerekre szorítkoznék, ha kötekednék azokkal az intézményekkel, amelyeket felülvizsgál, ha a kákán is csomót keresne és a jelenségek felszínére fordítva minden figyelmét, mellőzné a fő hibákat.

A Munkás-Paraszt Inspekció munkamódszereinek a fő hibák feltárására kell irányulniok. Tudom, hogy a Munkás-Paraszt Inspekciónak ez az útja igen nehéz út, hogy gyakran elégedetlenséget kelt a felülvizsgált intézmények egyes munkatársaiban, tudom, hogy a Munkás-Paraszt Inspekció legbecsületesebb munkatársait gyűlölni fogják egyes elbizakodott hivatalnokok, sőt egyes kommunisták is, akik e hivatalnokok szavára hallgatnak. De a Munkás-Paraszt Inspekciónak nem kell ettől félnie. Ez legyen legfőbb parancsolata: ne kíméld az egyes személyeket, bármilyen állást töltenek is be, csak az ügyet, az ügy érdekeit kell kímélni.

Ez igen nehéz és igen kényes feladat, mely nagy kitartást és feltétlen tisztaságot, szeplőtlen tisztaságot követel munkatársainktól. Sajnos, meg kell

mondanom, hogy egyes intézményeink felülvizsgálása során itt, Moszkvában, az ellenőrök nem állottak hivatásuk magaslatán. Meg kell mondanom, hogy a népbiztosság kérlelhetetlen lesz az ilyen ellenőrökkel szemben. A népbiztosság a legszigorúbb büntetést fogja követelni velük szemben, mert bemocskolják a Munkás-Paraszt Inspekció munkatársainak becsületét. Ha a Munkás-Paraszt Inspekciónak jutott osztályrészül az a rendkívül megtisztelő feladat, hogy helyrehozza intézményeink fogyatékosságait, hogy intézményeink munkatársait segítse előrehaladásukban, tökéletesedésükben, ha azt a feladatot tűzték a Munkás-Paraszt Inspekció elé, hogy ne kíméljen senkit, csak az ügy érdekeit kímélje, akkor nyilvánvaló, hogy a Munkás-Paraszt Inspekció munkatársainak tisztáknak, kifogástalanoknak és a maguk igazában kíméletleneknek kell lenniök. Feltétlenül ilyeneknek kell lenniök, mert csak így lehet nem pusztán törvényes, hanem erkölcsi joguk is arra, hogy másokat ellenőrizzenek, másokat tanítsanak.

„Izvesztyija Rabocse-Kresztyanszkoj Inszpekcij" („A Munkás-Paraszt Inspekció Hírei") 9—10. sz. 1920 november—december.

A SZERZŐTŐL

Előszó a nemzeti kérdésről írt cikkek 1920-ban kiadott gyűjteményéhez

Ez a brosúra a nemzeti kérdésről írt három cikket tartalmaz. A kiadót a cikkek összeválogatásában nyilván az vezette, hogy a kiválasztott három cikk a nemzeti kérdés pártunk általi megoldásának három legfontosabb szakaszát tükrözi, az egész brosúrának pedig nyilvánvalóan az a célja, hogy többé-kevésbbé teljes képet nyujtson pártunknak a nemzeti kérdésben folytatott politikájáról.

Az első cikk („Marxizmus és nemzeti kérdés", lásd a „Proszvescsenyije" c. folyóiratot, 1913.)[104] azt az időszakot tükrözi, amikor a földbirtokosi-cári reakció korában, másfél évvel az imperialista háború kitörése előtt, az oroszországi burzsoá-demokratikus forradalom érlelődése korában, az oroszországi szociáldemokrácia soraiban elvi viták folytak a nemzeti kérdésről. Akkor két nemzetelmélet és ennek megfelelően két nemzeti program harcolt egymással: az *osztrák*, melyet a Bund és a mensevikek támogattak és az *orosz*, a bolsevikoké. A cikkben az olvasó mindkét áramlat jellemzését megtalálja. A további események, különösen az imperialista háború és az a tény, hogy Ausztria-Magyarország különálló nemzeti

államokra hullott széjjel, kézzelfoghatóan megmutatták, hogy kinek van igaza. Ma, amikor Springer és Bauer nemzeti programjuk romjain ülnek, aligha kételkedhetünk abban, hogy a történelem elítélte az „osztrák iskolát". Még a Bundnak is el kellett ismernie, hogy „a nemzeti kulturális autonómia követelése (vagyis az osztrák nemzeti program — *I. Szt.)*, amelyet a kapitalista rend keretei között tűztek ki, a szocialista forradalom viszonyai között elveszti értelmét" (lásd „A Bund XII. konferenciáját"-t, 1920.). A Bund nem is sejti, hogy ezzel elismerte (akaratlanul is elismerte) az osztrák nemzeti program elméleti alapjainak *elvi* tarthatatlanságát, az osztrák nemzetelmélet *elvi* tarthatatlanságát.

A második cikk („Az Októberi Forradalom és a nemzeti kérdés", lásd „Zsizny Nacionalnosztyej", 1918)[105] az Októberi Forradalom utáni időszakot tükrözi, amikor a Szovjethatalom a középoroszországi ellenforradalom legyőzése után összeütközésbe került a végvidékek burzsoá-nacionalista kormányaival, mint az ellenforradalom fészkeivel, amikor az Antant, megriadva attól, hogy gyarmatain egyre jobban növekszik a Szovjethatalom befolyása, Szovjet-Oroszország megfojtása céljából nyiltan támogatni kezdte a burzsoá-nacionalista kormányokat, amikor a burzsoá-nacionalista kormányok ellen folyó győzelmes harc az elé a gyakorlati feladat elé állított bennünket, hogy konkrét formákban valósítsuk meg a területi szovjet autonómiát, hogy a végvidékeken autonóm szovjet köztársaságokat szervezzünk, hogy Oroszország keleti végvidékein keresztül kiterjesszük Szovjet-Oroszország befolyását Kelet elnyomott or-

ságaira, hogy a világimperializmussal szemben megteremtsük Nyugat és Kelet forradalmi egységfrontját. A cikk kiemeli a nemzeti kérdésnek és a hatalom kérdésének elválaszthatatlan kapcsolatát, s a nemzetiségi politikát mint az elnyomott népek és gyarmatok általános kérdésének részét tárgyalja, vagyis azt fejti ki, amit az „osztrák iskola", a mensevikek, reformisták, a II. Internacionále rendszerint kifogásoltak, s amit később az események egész menete igazolt.

A harmadik cikk („A Szovjethatalom politikája az oroszországi nemzeti kérdésben", lásd „Zsizny Nacionalnosztyej", 1920 október)[106] a mai időszakra vonatkozik, amikor még nem fejeztük be Oroszország új közigazgatási beosztását a területi szovjet autonómia alapján, amikor a végvidékeken közigazgatási kommúnákat és autonóm szovjet köztársaságokat szervezünk, mint az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság alkotórészeit. A cikk súlypontja: a szovjet autonómia gyakorlati megvalósításának kérdése, vagyis a központ és a végvidékek forradalmi szövetségének biztosítása, mint garancia az imperializmus intervenciós vállalkozásai ellen.

Talán furcsának látszik, hogy a cikk határozottan elveti és ellenforradalminak minősíti azt a követelést, hogy a végvidékek váljanak külön Oroszországtól. Valójában ebben nincsen semmi különös. Mi *követeljük*, hogy India, Arábia, Egyiptom, Marokkó és más gyarmatok váljanak külön az Antanttól, mert a különválás ebben az esetben azt jelenti, hogy ezek az elnyomott országok megszabadulnak az imperializmustól, hogy az imperializmus állásai gyen-

gülnek, a forradalom állásai pedig erősödnek. Mi *ellenezzük*, hogy a végvidékek különváljanak Oroszországtól, mert a különválás ebben az esetben azt jelenti, hogy a végvidékek imperialista rabságba kerülnek, hogy meggyengül Oroszország forradalmi ereje, az imperializmus állásai pedig erősödnek. Éppen ez az oka annak, hogy az Antant, amely India, Egyiptom, Arábia és más gyarmatok különválása ellen küzd, ugyanakkor azért harcol, hogy Oroszország végvidékei váljanak külön Oroszországtól. Ez az oka annak, hogy a kommunistáknak, akik harcolnak azért, hogy a gyarmatok az Antanttól különváljanak, ugyanakkor a végvidékeknek Oroszországtól való különválása ellen kell harcolniok. Nyilvánvaló, hogy a különválás kérdését a konkrét nemzetközi viszonyoktól függően, a forradalom érdekeinek megfelelően kell megoldani.

Az első cikkből ki lehetett volna dobni néhány részt, amelyek csak történelmi szempontból érdekesek, de tekintettel a cikk vitajellegére, egészen és változatlanul kellett megjelennie. A második és harmadik cikk szintén változtatás nélkül jelenik meg.

1920 október.

I. Sztálin. Cikkgyüjtemény.
Állami kiadó, Tula 1920.

A KÖZTÁRSASÁG POLITIKAI HELYZETÉRŐL

Előadói beszéd a doni és kaukázusi kommunista szervezetek Vlagyikavkazban 1920 október 27-én tartott határterületi tanácskozásán

Elvtársak! Az Októberi Forradalom előtt a nyugateurópai szocialisták bizonyos köreiben az volt az általános meggyőződés, hogy a szocialista forradalom azokban az országokban törhet ki és járhat sikerrel, amelyekben a kapitalizmus fejlett. Egyesek azt jósolgatták, hogy ez az ország Anglia lesz, mások, hogy Belgium stb. De abban majdnem mindenki egyetértett, hogy olyan országokban, ahol a kapitalizmus fejletlenebb, ahol a proletariátus nem nagyszámú és kevéssé szervezett, mint például Oroszországban, a szocialista forradalom nem kezdődhetik meg. Az Októberi Forradalom megcáfolta ezt a nézetet, mert a szocialista forradalom éppen olyan országban kezdődött, amely a kapitalizmus fejlettsége tekintetében elmaradott, azaz Oroszországban.

Továbbá, az Októberi Forradalom egyes részvevői meg voltak győződve arról, hogy az oroszországi szocialista forradalmat siker koronázhatja ugyan, de a siker csak abban az esetben lehet tartós, ha közvetlenül az oroszországi forradalom után Nyugaton is megkezdődik a forradalmi robbanás, mélyebb és komolyabb robbanás, amely támogatni

fogja és előrehajtja az oroszországi forradalmat. Emellett feltételezték, hogy ez a robbanás okvetlenül megkezdődik. Ezt a nézetet szintén megcáfolták az események, mert a szocialista Oroszország, anélkül hogy a nyugati proletariátustól közvetlen forradalmi támogatást kapott volna, ellenséges államok gyűrűjében immár három év óta fennáll és sikeresen fejlődik.

Kiderült, hogy a szocialista forradalom nemcsak megkezdődhetik egy kapitalizmus tekintetében elmaradt országban, hanem siker is koronázhatja, előre is mehet, példát mutatva a kapitalizmus szempontjából fejlett országoknak.

Vagyis Oroszország mai helyzetének az értekezlet által napirendre tűzött kérdése így hangzik: fennmaradhat-e Oroszország, amely többé-kevésbbé magára van utalva és a szocializmusnak mintegy oázisa, melyet ellenséges kapitalista államok vesznek körül, fennmaradhat-e ez az ország továbbra is, csapásokat mérve ellenségeire és megsemmisítve azokat ugyanúgy, ahogy mostanig tette?

Hogy ezt a kérdést megoldjuk, mindenekelőtt tisztában kell lennünk azokkal a feltételekkel, amelyek Szovjet-Oroszország fennállását és sikereit biztosítják és a jövőben is biztosíthatják. Ezek a feltételek kétfélék: állandó, tőlünk független feltételek és változó, az emberektől függő feltételek.

Az előbbi feltételek közé sorolandó, először, az a körülmény, hogy Oroszország mérhetetlen, óriási ország, amelynek területén hosszú ideig tarthatjuk magunkat, kudarc esetén visszavonulhatunk az ország belsejébe, hogy, erőinket összeszedve, újból támadásba menjünk. Ha Oroszország olyan kis

ország volna, mint Magyarország, ahol az ellenség erős nyomása gyorsan eldönti az ország sorsát, ahol nehéz manőverezni, ahol nincs hová visszavonulni, ha Oroszország ilyen kis ország volna, akkor mint szocialista ország aligha tarthatta volna magát ilyen hosszú ideig.

De van még egy másik, szintén állandó jellegű feltétel, amely szintén kedvez a szocialista Oroszország fejlődésének. Ez az a körülmény, hogy Oroszország egyike a világ kevés országának, amely mindenféle fűtőanyagban, nyersanyagban és élelemben bővelkedik, vagyis olyan ország, amely fűtőanyag, élelem stb. tekintetében független a külföldtől, olyan ország, amely ebben a tekintetben megél a külföld nélkül. Kétségtelen, hogy ha Oroszország idegen gabonából élne és idegen fűtőanyagot használna, mint pl. Olaszország, akkor már a forradalom másnapján válságos helyzetbe került volna, mert elegendő lett volna blokád alá venni, hogy kenyér és fűtőanyag nélkül maradjon. Holott az Antant Oroszország elleni blokádja nemcsak Oroszország érdekeinek ártott, hanem magának az Antant érdekeinek is, mert az Antant nem kapott orosz nyersanyagot.

De az állandó feltételeken kívül vannak változó feltételek is, amelyek ugyanolyan szükségesek Szovjet-Oroszország fennállásához és fejlődéséhez, mint az állandó feltételek. Melyek ezek a változó feltételek? Ezek azok a feltételek, amelyek Oroszország tartalékait biztosítják. Ugyanis Oroszország és az Antant ádáz tusájában, amely már három éve tart és eltarthat még három évig, az ilyen háborúban döntő kérdés a harci tartalékok kérdése.

Melyek az Antant tartalékai?

Melyek a mi tartalékaink?

Az Antant tartalékai — ezek elsősorban Vrangel és a fiatal burzsoá államok (Lengyelország, Románia, Örményország, Grúzia stb.) fiatal hadseregei, amelyeket egyelőre még nem fertőzött meg az „osztályellentétek mérge". Az Antant gyenge pontja ebben a tekintetben az, hogy nincsen saját ellenforradalmi hadserege. Az Antant a nyugati forradalmi mozgalom miatt képtelen saját haderőit, azaz angol, francia stb. csapatokat Oroszország ellen indítani, ezért kénytelen idegen hadseregeket felhasználni, melyeket pénzzel, de amelyekkel nem rendelkezhetik teljesen saját belátása szerint mint saját hadseregeivel. Tény, hogy ezek a hadseregek az Antant utasításait követik, de ez egyáltalán nem mond ellent annak a ténynek, hogy az Antant és azon államok nemzeti érdekei között, amelyek haderőit az Antant felhasználja, surlódások vannak, és surlódások lesznek a jövőben is. A Lengyelországgal megkötött béke, melyet az Antant mesterkedései ellenére írtak alá, újabb bizonyítéka annak, hogy ilyen surlódások vannak. Márpedig lehetetlen, hogy ez a körülmény alá ne ássa az Antant harci tartalékainak belső erejét.

Az Antant tartalékai, másodszor, azok az ellenforradalmi erők, amelyek a mi seregeink hátában garázdálkodnak — mindenféle partizán és egyéb akciókat szerveznek.

Végül, vannak az Antantnak további tartalékai is, amelyek az Antant által leigázott gyarmatokon és félgyarmatokon garázdálkodnak, hogy ezekben az országokban megfojtsák a kezdődő forradalmi mozgalmat.

Már nem is említjük az Antantnak magában Európában levő tartalékait, azokat a minden rendű és rangú skorpiókat — ideértve a II. Internacionálét is —, amelyek célja a nyugati szocialista forradalom megfojtása.

Oroszország tartaléka mindenekelőtt a Vörös Hadsereg, egy hadsereg, amely munkásokból és parasztokból áll. A Vörös Hadsereg abban különbözik az Antant által felbérelt és megvásárolt hadseregektől, hogy saját országa szabadságáért és függetlenségéért küzd, hogy érdekei egybevágnak annak az országnak érdekeivel, amelyért vérét ontja, annak a kormánynak érdekeivel, amelynek utasításai szerint harcol. Ebben rejlik Szovjet-Oroszország fő tartalékának belső, kiapadhatatlan ereje.

Oroszország tartalékai, másodszor, a nyugati forradalmi mozgalmak, melyek átfejlődőben vannak a szocialista forradalomba. Kétségtelen, hogy ha nem volna Nyugaton ez a forradalmi mozgalom, akkor az Antantnak saját ellenforradalmi seregei volnának és elszánná magát az Oroszország ügyeibe való közvetlen katonai beavatkozásra.

Végül, Oroszország tartaléka a Keleten, valamint az Antant gyarmatain és félgyarmatain fokozódó forrongás, amely átmenőben van nyílt forradalmi mozgalomba, mely a Kelet országainak az imperialista iga alóli felszabadítására irányul és azzal a veszéllyel fenyegeti az Antantot, hogy nyersanyag- és fűtőanyagforrások nélkül marad. Nem szabad elfelejteni, hogy a gyarmatok az imperializmus Achilles-sarka, amelyre ha csapást mérnek, az Antant válságos helyzetbe jut. Kétségtelen, hogy a keleti forradalmi

mozgalom olyan légkört teremt az Antant körül, amely bizonytalanná teszi és bomlasztja az Antantot.

Ezek a mi tartalékaink.

Milyen ezeknek a tényezőknek történelmi fejlődése?

1918-ban Szovjet-Oroszország Belső-Oroszországot jelentette, amely el volt vágva nyersanyag-, élelem- és fűtőanyagforrásaitól (Ukrajna, a Kaukázus, Szibéria, Turkesztán), nem volt komoly hadserege, Nyugat-Európa proletariátusa nem támogatta. Akkor az Antant bátran beszélhetett az Oroszország ügyeibe való közvetlen katonai beavatkozásról, és ezt meg is tette. Két év mulva már egészen más Oroszország helyzete: Szibériát, Ukrajnát és a Kaukázust Turkesztánnal együtt már felszabadítottuk. Jugyenyicsot, Kolcsakot, Gyenyikint megsemmisítettük. A fiatal burzsoá államok egy részét (Finnországot, Észtországot, Lettországot, Litvániát, Lengyelországot) semlegesítettük. Gyenyikin hadseregének maradványait (Vrangel hadseregét) rövidesen szétverjük. A nyugati országokban felfelé ível a forradalmi mozgalom és erősíti harci szervét — a III. Internacionálét. Az Antant már álmodni sem mer az Oroszország ügyeibe való közvetlen katonai beavatkozásról. Keleten az antantellenes forradalmi mozgalom növekszik, már kiemelkedik a forradalmi Törökország mint e forradalmi mozgalom góca és megszületett e mozgalom harci szerve is: az Akció- és Propagandabizottság[107].

Röviden: az Antant tartalékai napról-napra összébbzsugorodnak, Szovjet-Oroszország tartalékai halmozódnak.

Világos, hogy Oroszország vereségének az esélyei most, 1920-ban, kisebbek, összehasonlíthatatlanul kisebbek, mint két évvel ezelőtt. Világos, hogy ha Oroszország két évvel ezelőtt kiállotta az Antant nyomását, akkor most, mikor Oroszország tartalékai a harc minden területén gyarapodnak, még inkább kiállja.

Azt jelenti-e ez, hogy az Antant háborúja végét járja, hogy már félretehetjük a fegyvert, elbocsáthatjuk a hadsereget és hozzáláthatunk a békés munkához?

Nem, nem jelenti azt. Az Antant, miután nehéz szívvel belenyugodott a lengyelekkel kötött békébe, minden jel szerint nem szándékozik félretenni a fegyvert, úgy látszik, délre, a Kaukázusontúl körzetébe szándékozik áttenni a hadműveletek színterét, és teljesen lehetséges, hogy Grúzia, mint az Antantnak kitartottja, készségesen áll majd az Antant szolgálatára.

Az Antant nyilvánvalóan azt tartja, hogy nem fér el Oroszországgal együtt a szűk földtekén s az egyik félnek pusztulnia kell, hogy béke legyen a földön. Ha így áll a kérdés, ha így teszi fel az Antant — és az Antant csakis így teszi fel —, akkor világos, hogy Oroszország nem teheti félre a fegyvert. Ellenkezőleg, minden erőnket meg kell feszítenünk, hogy az új csapás visszaverésére az ország minden erejét mozgósítsuk. A Vörös Hadseregnek, szabadságunk és függetlenségünk védelmezőjének fejlesztése és megerősítése, Nyugat szocialista forradalmi mozgalmának minden módon való támogatása, az Antant ellen szabadságukért küzdő keleti országok támoga-

tása minden erővel és minden eszközzel — ezek azok a soronlevő kötelességeink, amelyeket rendületlenül, a legnagyobb energiával teljesítenünk kell, ha győzni akarunk.

És kétségtelenül győzünk, ha ezeket a kötelességeinket becsülettel teljesítjük.

Beszédemet befejezve még egy feltételről kell szólnom, mely nélkül a forradalom győzelme Nyugaton igen nagy nehézségekbe ütköznék. Arról van szó, hogy a nyugati forradalom számára élelmezési alapot kell teremteni. A nyugati országok (Németország, Olaszország stb.) ugyanis teljesen Amerikától függenek, mert az látja el Európát gabonával. Ezekben az országokban a forradalom győzelme már a forradalom másnapján élelmezési válság elé állítaná a proletariátust, ha a burzsoá Amerika megtagadná tőlük a gabonát, ami teljesen valószínű. Oroszországnak nem igen vannak élelmiszerkészletei, mindamellett össze tudna gyűjteni bizonyos készletet, s tekintettel a vázolt élelmezési kilátások lehetőségére és valószínűségére, már most fel kellene vetni a kérdést, hogy nyugati elvtársaink számára élelmezési alapot teremtsünk Oroszországban. Egyes elvtársak nem fordítanak kellő figyelmet erre a kérdésre, márpedig ennek, mint látják, rendkívül nagy jelentősége lehet a nyugati forradalom menete és kimenetele szempontjából.

„Kommunyiszt" („A Kommunista")
(Vlagyikavkaz) 172. sz.
1920 október 30.

A PROLETÁRDIKTATÚRA HÁROM ÉVE

Előadói beszéd a Bakui Szovjet ünnepi ülésén
1920 november 6

Elvtársak! Mielőtt rátérnék előadói beszédemre, engedjék meg, hogy átadjam önöknek, a Bakui Munkásküldöttek Szovjetjének, az Oroszországi Szovjetek Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottsága üdvözletét, hogy Azerbajdzsán Forradalmi Bizottságának és vezetőjének, Narimanov elvtársnak átadjam a Népbiztosok Tanácsának üdvözletét, hogy a Köztársaság Forradalmi Katonai Tanácsa nevében forrón üdvözöljem a Vörös XI. Hadsereget, amely felszabadította Azerbajdzsánt és önfeláldozóan védelmezi Azerbajdzsán szabadságát. (T a p s.)

Kétségtelen, hogy a Szovjethatalom háromévi tevékenységének ideje alatt Oroszország nemzetközi helyzete volt Oroszország életének alapvető kérdése. Volt idő, amikor Szovjet-Oroszországot nem vették észre, nem számoltak vele, nem ismerték el. Ez volt az első időszak, mely az oroszországi Szovjethatalom megszületésétől a német imperializmus szétzúzásáig tartott. Ebben az időszakban a Nyugat imperialistái, a két koalíció, a német és az angol koalíció egymással

tusakodtak, nem vették észre Szovjet-Oroszországot, hogy úgy mondjam, más gondjuk volt.

A második időszak a német imperializmus szétzúzásától és a német forradalom kezdetétől addig az időpontig tartott, amikor Gyenyikin nagyszabású támadást indított Oroszország ellen, amikor Gyenyikin Tula kapui előtt állott. Ezt az időszakot Oroszország nemzetközi helyzete szempontjából az jellemzi, hogy az Antant — az angol-francia-amerikai koalíció —, miután Németországot szétzúzta, minden szabad erejét Szovjet-Oroszország ellen fordította. Ez az az időszak, amikor tizennégy állam — utóbb mesének bizonyult — szövetségével fenyegettek meg minket.

A harmadik időszak az, amelyben most élünk, amikor már nemcsak hogy észrevesznek minket, mint szocialista hatalmat, nemcsak hogy ténylegesen elismernek minket, hanem félnek is tőlünk.

AZ ELSŐ IDŐSZAK

Három évvel ezelőtt, 1917 október 25-én (vagy az új naptár szerint november 7-én) — a bolsevikok egy kis csoportja, a Petrográdi Szovjet tagjai, egybegyűltek és elhatározták, hogy körülzárják Kerenszkij palotáját, foglyul ejtik felbomlott csapatait és a hatalmat átadják a Munkás-, Paraszt- és Katonaküldöttek Szovjetjeinek, amelyek akkor gyűltek egybe II. kongresszusukra.

Abban az időben sokan úgy néztek ránk, mint különcökre — s ez volt a jobbik eset —, de voltak sokan olyanok is, akik a „német imperializmus ügynökeinek" tartottak bennünket.

Ezt az időszakot Szovjet-Oroszország nemzetközi helyzete szempontjából a teljes elszigeteltség időszakának lehetne nevezni.

Nemcsak a környező burzsoá államok viseltettek velünk szemben ellenségesen, hanem még nyugati szocialista „elvtársaink" is bizalmatlanul tekintettek ránk.

Ha akkor Szovjet-Oroszország mint állam mégis fennmaradt, ez csak azért volt, mert Nyugat imperialistái komoly harcot folytattak egymás ellen s ez lekötötte őket. Azonkívül gúnyosan mosolyogtak a bolsevikok oroszországi kísérletén: arra számítottak, hogy a bolsevikok maguktól elhaláloznak.

Ezt az időszakot Oroszország belső helyzete szempontjából úgy jellemezhetjük, mint a régi Oroszország lerombolásának, az egész régi, burzsoá hatalmi gépezet összetörésének időszakát.

Elméletileg tudtuk, hogy a proletariátus nem veheti egyszerűen birtokába a régi államgépezetet, hogy azt saját céljaira mozgásba hozza. Ezt a Marxtól származó elméleti tételünket teljesen igazolták a tények, amikor a cári hivatalnokok, alkalmazottak serege és a proletariátus felső rétegének egy része rendszeresen szabotált, amikor a szabotázs és az államhatalom teljes dezorganizálásának egész szakaszán mentünk át.

A burzsoá állam első és legfontosabb apparátusát, a régi hadsereget tábornoki karával együtt összetörtük, zúzdába adtuk. Ezt drágán fizettük meg. A régi hadsereg szétzúzása következtében ideiglenesen nem volt semmiféle hadseregünk és kénytelenek voltunk aláírni a breszti békét. Más kiút azonban

nem volt, a történelem nem adott nekünk semilyen más utat a proletariátus felszabadítására.

Továbbá, széttörtük, zúzdába adtuk a burzsoázia másik, nem kevésbbé fontos apparátusát is — a hivatalnoki apparátust, a burzsoá közigazgatási apparátust.

Az ország gazdasági vezetése terén a legjellemzőbb az, hogy a burzsoázia gazdasági életének legfontosabb idegszálát — a bankokat — kivettük a burzsoázia kezéből. A bankokat kivettük a burzsoázia kezéből és a burzsoázia, hogy úgy mondjuk, lélek nélkül maradt. Ezt követte a gazdasági élet régi apparátusának összetörése és a burzsoázia kisajátítása: a gyárakat elvettük a burzsoáziától és átadtuk a munkásosztály kezébe. Végül következett a közellátási apparátus összetörése és egy új, olyan apparátus kiépítésének a megkísérlése, amely alkalmas a gabona begyüjtésére és a lakosság közötti szétosztására. A befejezés — az Alkotmányozó Gyűlés felszámolása. Körülbelül ezek azok a rendszabályok, amelyeket Szovjet-Oroszország ebben az időszakban a burzsoá államgépezet lerombolása céljából kénytelen volt foganatosítani.

A MÁSODIK IDŐSZAK

A második időszak attól az időponttól kezdődik, mikor az angol-francia-amerikai koalíció, a német imperializmus összezúzása után, nekilátott, hogy Szovjet-Oroszországgal leszámoljon.

Ez az időszak nemzetközi szempontból úgy jellemezhető, mint az Antant erői és Szovjet-Oroszország erői közt folyó nyilt háború időszaka. Az első idő-

szakban nem vettek észre minket, nevettek rajtunk és kigúnyoltak bennünket — ebben az időszakban, ellenkezőleg, minden sötét erő riadót fújt és összeállt, hogy végetvessen az oroszországi úgynevezett „anarchiának", amely az egész kapitalista világot a felbomlasztás veszélyével fenyegeti.

A belső viszonyok szempontjából úgy kell jellemeznünk ezt az időszakot, mint az építés időszakát, mint olyan időszakot, amikor a burzsoá állam régi gépezeteinek összetörése alapjábanvéve befejeződött és újból megkezdődött az építés szakasza; amikor rendbehozzák a tulajdonosoktól elvett gyárakat, kiépül a valóban munkás-ellenőrzés, majd az ellenőrzésről a proletariátus a közvetlen igazgatásra tér át; amikor a szétrombolt közellátási apparátus helyébe újat építenek, a szétrombolt vasúti apparátus helyébe a központban és a vidéken új szerveket, a régi hadsereg helyébe új hadsereget teremtenek.

Be kell vallani, hogy az építés ebben az időszakban általában nehezen halad előre, mert az alapvető építőerőt — ennek az erőnek kilenctizedrészét — a Vörös Hadsereg megteremtésére kell fordítani, mivel az Antant erői ellen folyó élethalálharcban Szovjet-Oroszországnak léte forog kockán, Szovjet-Oroszország létét pedig ebben az időszakban csak egy hatalmas Vörös Hadsereg erőivel lehetett biztosítani. És meg kell állapítani, hogy erőfeszítésünk nem volt hiábavaló, mert a Vörös Hadsereg, amely legyőzte Jugyenyicsot és Kolcsakot, már ebben az időszakban is megmutatta nagy erejét.

Oroszország nemzetközi helyzetének szempontjából a második időszakot Oroszország egyedülállása-

nak, elszigeteltségének fokozatos megszűnése jellemzi. Megjelennek Oroszország első szövetségesei. A német forradalom egybeforrt munkáskádereket, kommunista kádereket hív életre s Liebknecht csoportja lerakja az új, kommunista párt alapjait.

Franciaországban egy kis csoport, amelyet azelőtt észre sem vettek, Loriot csoportja, a kommunista mozgalom komoly csoportjává válik. Az olaszországi kommunista mozgalom, amely eleinte gyenge volt, hatalmába keríti majdnem az egész olasz szocialista pártot, annak többségét.

Keleten, a Vörös Hadsereg sikereivel kapcsolatban, forrongás kezdődik, amely, például Törökországban, nyílt háborúba csap át az Antant és szövetségesei ellen.

Maguk a burzsoá államok ebben az időszakban már nem alkotnak olyan egybeforrt ellenséges tömböt Oroszországgal szemben, mint az első időszakban, nem is beszélve arról, hogy az Antanton belül Szovjet-Oroszország elismerésének kérdésében mindinkább komolyodó nézeteltérések észlelhetők. Beszélni kezdenek az Oroszországgal való tárgyalásokról, a vele való megegyezésről. Példa — Észtország, Lettország, Finnország.

Végül, az angol és francia munkások között népszerűvé vált jelszó: „El a kezet Oroszországtól" — lehetetlenné teszi, hogy az Antant Oroszország ügyeibe közvetlenül fegyveresen beavatkozzék. Az Antant kénytelen lemondani arról, hogy angol és francia katonákat küldjön Oroszország ellen. Az Antant kénytelen beérni azzal, hogy idegen hadseregeket használ fel Oroszország ellen, de ezekkel nem rendelkezhetik saját belátása szerint.

A HARMADIK IDŐSZAK

A harmadik időszak az, amelyben most élünk. Ezt átmeneti időszaknak lehet nevezni. Ennek az időszaknak első felét az jellemzi, hogy Oroszország, miután szétverte fő ellenségét, Gyenyikint, és a háború befejezésére vett irányt, azt a feladatot tűzte maga elé, hogy a háborúra beállított állami apparátust új vágányra, a gazdasági építés vágányára állítsa át. Míg azelőtt azt mondtuk: „mindent a háborúra", „mindent a Vörös Hadseregnek", „mindent a külső ellenség feletti győzelemért", most azt mondottuk: „mindent a gazdasági élet megszilárdítására". A harmadik időszaknak ezt a szakaszát azonban, amely Gyenyikin szétverése és Ukrajnából való kiűzése után kezdődött, megszakította Lengyelországnak Oroszország ellen indított támadása. Az Antant ezzel meg akarta akadályozni, hogy Szovjet-Oroszország gazdaságilag megerősödjék és a világ legerősebb hatalmává váljék. Az Antant félt ettől és Lengyelországot ráuszította Oroszországra.

Az államapparátust, amely már átállott a gazdasági építés vágányára, újból át kellett szervezni, az Ukrajnában, az Urálban és a Don-vidéken létesített munkahadseregeket ismét katonai alakulatokká kellett átformálni, hogy harci seregeket tömörítve köréjük, Lengyelország ellen indítsuk őket. Ez az időszak azzal végződik, hogy Lengyelország már semleges, és új külső ellenségeink egyelőre nincsenek. Egyetlen nyílt ellenségünk a gyenyikini hadsereg maradványaiból álló Vrangel-haderő, amelyet most Bugyonnij elvtársunk zúz pozdorjává.

Most már alaposan feltehető, hogy Szovjet-

Oroszország, legalábbis kis időre, lélekzethez jut, hogy fáradhatatlan funkcionáriusait, akik a Vörös Hadsereget úgyszólván egy nap alatt a föld alól varázsolták elő, hogy a funkcionáriusok minden energiáját a gazdasági építés útjára irányítsa, hogy a gyárakat, a mezőgazdaságot és a közellátási szerveket talpraállítsa.

A külső, nemzetközi viszonyok szempontjából az jellemzi a harmadik időszakot, hogy Oroszországot nemcsak észrevették, nemcsak hogy hadakozni kezdtek ellene, minden erejük megfeszítésével felvonszolva a színre még azt a mesebeli tizennégy államot is, amelyekkel Churchill fenyegette Oroszországot, hanem, miután néhányszor vereséget szenvedtek, félni kezdtek Oroszországtól, mert érezték, hogy Oroszországban egy óriási szocialista népi hatalom nő fel, amely nem engedi magát bántani.

A belső viszonyok szempontjából az jellemzi ezt az időszakot, hogy Vrangel szétzúzása után Oroszország keze felszabadul és minden erejét a belső építésre fordítja. Már most megfigyelhető, hogy gazdasági szerveink sokkal jobban, sokkal alaposabban dolgoznak, mint a második időszakban. 1918 nyarán a moszkvai munkások két napban egyszer kaptak egynyolcad font, kisajtolt olajmagvak maradékával kevert kenyeret. Ez a szomorú, ez a nehéz időszak elmúlt. A moszkvai és petrográdi munkások ma másfél font kenyeret kapnak naponként. Ez azt jelenti, hogy közellátási szerveink rendesen dolgoznak, jobbak lettek, megtanulták a gabonabegyűjtést.

Ami a belső ellenségeinkkel szemben követett politikánkat illeti, annak továbbra is olyannak kell

maradnia és olyan is marad, amilyen a három időszakban volt, azaz folytatjuk a proletariátus ellenségeinek elnyomását. Ez a politika természetesen nem tekinthető az „általános szabadság" politikájának — a proletárdiktatúra korszakában szó sem lehet általános szabadságról, vagyis a burzsoáziának nem adhatunk semmiféle szólásszabadságot, sajtószabadságot stb. A mi belpolitikánk abban foglalható össze, hogy a város és falu proletár rétegeinek a legnagyobb szabadságot adjuk azért, hogy a burzsoá osztály maradványai még a szabadság minimumát se élvezhessék.

Ez a lényege politikánknak, mely a proletariátus diktatúrájára támaszkodik.

PERSPEKTIVÁK

Építőmunkánk az elmúlt három év alatt természetesen nem volt olyan sikeres, mint ahogy szerettük volna, de figyelembe kell venni munkánk nehéz, lehetetlen feltételeit, amelyek elől nem lehetett kitérni, amelyeket nem lehetett vitákkal elintézni, hanem le kellett küzdeni.

Először is, nekünk a harc tüzében kellett építeni. Képzeljenek el egy kőművest, aki, mialatt egyik kezével épít, másik kezével védi azt a házat, amelyet épít.

Másodszor, mi nem burzsoá gazdaságot építettünk, ahol mindenki csak saját magánérdekeivel törődik és senkisem törődik az állammal mint egésszel, ahol senkit sem érdekel a gazdaság tervszerű szervezése állami méretekben. Nem, mi szocialista társadalmat építettünk. Ez azt jelenti, hogy nekünk számolni

kell a társadalom mint egész szükségleteivel, azt jelenti, hogy tervszerűen, tudatosan, összoroszországi méretekben kell megszervezni a gazdaságot. Kétségtelen, hogy ez a feladat összehasonlíthatatlanul bonyolultabb és nehezebb.

Íme, ez az oka annak, hogy építőmunkánknak nem lehettek maximális eredményei.

Ilyen körülmények között kilátásaink világosak: külső ellenségeink felszámolásának küszöbén állunk és közel a pillanat, amikor államunk valamennyi apparátusát a háború vágányáról gazdasági vágányra állítjuk át. Külpolitikánkban a békéért küzdünk, nem vagyunk hívei a háborúnak. Ha azonban ránk kényszerítik a háborút, márpedig több jel arra mutat, hogy az Antant délre, a Kaukázusontúlra igyekszik áthelyezni a hadműveletek színterét, — ha az Antant, amelyet már néhányszor megvertünk, mégegyszer háborúra kényszerít bennünket, akkor magától értetődik, hogy nem engedjük ki a fegyvert kezünkből, nem oszlatjuk fel haderőnket. Mint azelőtt, most is latba fogunk vetni minden eszközt, hogy a Vörös Hadsereg erőtől duzzadjon és harci készenlétben álljon, hogy Szovjet-Oroszországot ugyanolyan vitézül és bátran védhesse az ellenségek ellen, mint ahogy eddig is védelmezte.

Ha áttekintem a Szovjethatalom multját, akaratlanul is 1917 október 25-ének estéjére gondolok. Akkor, három évvel ezelőtt, mi, egy kis bolsevik csoport, élünkön Lenin elvtárssal, kezünkben a Petrográdi Szovjettel (amely akkor már bolsevik volt) és egy jelentéktelen Vörös Gárdával, mi, akik akkor egy kicsiny kommunista párttal rendelkeztünk,

amely mindössze 200—250 000 embert számlált és még nem forrott egybe szorosan — mi, ez a kis csoport, kivetettük a hatalomból a burzsoázia képviselőit és átadtuk a hatalmat a Munkás-, Paraszt- és Katonaküldöttek Szovjetjei II. Kongresszusának.

Azóta három év telt el.

És íme, ezalatt az idő alatt Oroszország, viharban, vészben, tűzön-vizen át, a világ óriási szocialista hatalmává kovácsolódott.

Akkor csak a Petrográdi Szovjet volt a kezünkben — most, három év elmultával, Oroszország valamennyi Szovjetje körénk tömörül.

Az Alkotmányozó Gyűlés helyett, amelyre ellenfeleink számítottak, most itt áll a Szovjetek Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottsága, mely a Petrográdi Szovjetből nőtt ki.

Akkor kis gárdánk volt, amely azokból a petrográdi munkásokból állott, akik le tudták verni a Petrográdon fellázadt hadapródiskolásokat, de nem tudtak harcolni a külső ellenség ellen, mert gyengék voltak — most sokmilliós, dicső Vörös Hadseregünk van, amely egyik csapást a másik után méri Szovjet-Oroszország ellenségeire, legyőzte Kolcsakot, Gyenyikint, most pedig, lovasságunk kipróbált vezére, Bugyonnij elvtárs öklével zúzza szét Vrangel hadseregének utolsó maradványait.

Akkor, három évvel ezelőtt, kicsiny, még nem teljesen egybeforrott kommunista pártunk volt, mindössze 200—250 000 taggal — most, három év elmultával, annyi vihar és vész után, amelyen Szovjet-Oroszország keresztülment, 700 000 tagot számláló pártunk van, olyan pártunk, amely acélból van

kovácsolva, olyan pártunk, amelynek tagjai bármely pillanatban átcsoportosítva felsorakoztathatók és százezrével bármely pártmunkára összpontosíthatók, olyan pártunk van, amely — anélkül, hogy soraiban zavartól kellene tartani — a Központi Bizottság egyetlen intésére átcsoportosíthatja sorait és az ellenség ellen vonulhat.

Akkor, három évvel ezelőtt, Nyugaton csak kis csoportok rokonszenveztek velünk, Loriot csoportja Franciaországban, MacLean csoportja Angliában, a kapitalizmus banditái által meggyilkolt Liebknecht csoportja Németországban — most, három év multán, szemünk előtt nőtt fel a nemzetközi forradalmi mozgalom hatalmas szervezete, a III., Kommunista Internacionále, amely meghódította a legfontosabb európai pártokat: a német, francia, olasz pártot. Most már kialakult a nemzetközi szocialista mozgalom fő magva, a Kommunista Internacionále, amely szétverte a II. Internacionálét.

És nem véletlen, hogy a forradalom kihajította Németországból a II. Internacionále vezérét, Kautsky urat, aki most az elmaradt Tifliszben, a grúz szociálkocsmárosoknál kénytelen menedéket keresni[108].

Végül, három évvel ezelőtt az elnyomott Kelet országaiban a forradalom irányában csak közömbösséget észlelhettünk — most ellenben azt látjuk, hogy a Kelet megmozdult, a Keleten már egész sor szabadságmozgalom indult meg az Antant és az imperializmus ellen. Most van forradalmi góc — Kemál kormánya —, amely, ha burzsoá-forradalmi is, de fegyveresen harcol az Antant ellen és maga köré tömöríti a többi gyarmatot és félgyarmatot.

Három évvel ezelőtt még álmodni sem mertünk arról, hogy a Kelet megmozdul — most pedig a Keletnek van forradalmi magva — a burzsoá-forradalmi Törökország, sőt, még szocialista szervünk is van a Keleten — az „Akció- és Propagandabizottság".

Mindezek a tények, amelyek arról tanuskodnak, hogy forradalmi tekintetben mennyire szegények voltunk három évvel ezelőtt és milyen gazdagok lettünk most, mindezek a tények feljogosítanak annak a kijelentésére, hogy Szovjet-Oroszország élni fog, fejlődni fog és le fogja győzni ellenségeit.

Kétségtelen, hogy utunk nem könnyű, de az is kétségtelen, hogy a nehézségektől nem ijedünk meg. Luther szavait[109] módosítva, Oroszország is azt mondhatja:

„Itt állok, a régi, kapitalista és az új, szocialista világ határán, itt, ezen a határon egyesítem Nyugat proletárjainak erőfeszítéseit Kelet parasztságának erőfeszítéseivel, hogy megsemmisítsem a régi világot. A történelem istene legyen nekem segítségemre."

„Kommunyiszt" („A Kommunista")
(Baku) 157. és 160. sz.
1920 november 7 és 11.

A DAGESZTÁNI NÉPEK KONGRESSZUSA[110]

1920 november 13

1. NYILATKOZAT DAGESZTÁN SZOVJET AUTONÓMIÁJÁRÓL

Elvtársak! Az Oroszországi Szocialista Föderatív Köztársaság szovjet kormánya a legutóbbi időkig, délen és nyugaton, külső ellenségei ellen, Lengyelország és Vrangel ellen harcolt, s így nem volt sem lehetősége, sem ideje arra, hogy a dagesztáni népet annyira érdeklő kérdés megoldására fordítsa figyelmét.

Most azonban, amikor Vrangel hadseregét szétzúztuk s e hadsereg szánalmas maradványai Krimbe menekülnek, Lengyelországgal pedig békét kötöttünk, a Szovjetkormánynak most már módjában van a dagesztáni nép autonómiájának kérdésével foglalkoznia.

A multban Oroszországban a cárok, földbirtokosok és gyárosok kezében volt a hatalom. A multban Oroszország cárok és hóhérok Oroszországa volt. Oroszország abból élt, hogy elnyomta a volt Orosz Birodalomhoz tartozó népeket. Oroszország kormánya az általa elnyomott népeknek — köztük az orosz népnek is — életnedvéből, erejük kiszipolyozásából élősködött.

Ez az az idő volt, amikor minden nép átkozta

Oroszországot. De ez az idő elmúlt. Eltemettük, és sohasem fog többé feltámadni.

Ennek az elnyomó, cári Oroszországnak a romjain új Oroszország keletkezett — a munkások és parasztok Oroszországa.

Oroszország népei új életre ébredtek. Megkezdődött a cár és a gazdagok, a földbirtokosok és a gyárosok igája alatt nyögő népek felszabadításának szakasza.

Az Októberi Forradalom után kezdődő új időszak, mikor a hatalom a munkások és parasztok kezébe ment át s a hatalom kommunista hatalommá lett, nemcsak Oroszország népeinek felszabadítását jelentette. Ebben az időszakban minden nép, többek között a nyugati imperialisták igája alatt szenvedő minden keleti nép felszabadításának feladata is napirendre került.

Oroszország a szabadságmozgalom motorjává lett, amely nemcsak a mi országunk, hanem az egész világ népeit hozza mozgásba.

Szovjet-Oroszország az a fáklya, amely a világ népei előtt megvilágítja az elnyomók igájának lerázásához vezető utat.

Oroszország kormánya, amelynek ellenségei legyőzése után lehetősége nyílt arra, hogy a belső fejlődés kérdéseivel foglalkozzék, szükségesnek tartja önök előtt kijelenteni, hogy Dagesztánnak autonómiát kell kapnia, hogy Dagesztán, megőrizve Oroszország népeivel való testvéri kapcsolatát, belső önkormányzatot fog élvezni.

Dagesztánt sajátosságainak, életmódjának, szokásainak megfelelően kell kormányozni.

Azt közlik velünk, hogy a dagesztáni népek

körében komoly jelentősége van a sariátnak. Tudomásunkra jutott az is, hogy a Szovjethatalom ellenségei azt híresztelik, hogy a Szovjethatalom megtiltja a sariátot.

Az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság kormányának nevében ezennel kijelentem, hogy ezek a híresztelések nem igazak. Oroszország kormánya minden népnek csorbítatlan jogot ad arra, hogy saját törvényeinek és szokásainak megfelelően rendezze be életét.

A Szovjetkormány éppoly érvényes, jogerővel bíró szokásjognak tekinti a sariátot, mint Oroszország más népeinek hasonló jogát.

Ha Dagesztán népe meg akarja őrizni törvényeit és szokásait, akkor ezeknek érvényeseknek is kell lenniök.

Ugyanakkor szükségesnek tartom kijelenteni, hogy Dagesztán autonómiája nem jelenti és nem is jelentheti Dagesztán különválását Szovjet-Oroszországtól. Az autonómia — nem függetlenség. Oroszországnak és Dagesztánnak fenn kell tartaniok kölcsönös kapcsolatukat, mert Dagesztán csak ebben az esetben óvhatja meg szabadságát. Mikor a Szovjetkormány autonómiát ad Dagesztánnak, ezzel azt a határozott célt tűzi ki, hogy a helyi funkcionáriusok közül kiválassza a népüket szerető, becsületes és odaadó embereket s rájuk bízza Dagesztán valamennyi államigazgatási szervét, a gazdasági és a közigazgatási szerveket egyaránt. Csak így és csakis ily módon lehet Dagesztánban közelebbhozni a néphez a Szovjethatalmat. A Szovjethatalom egyetlen célja az, hogy a helyi funkcionáriusok bevonása útján magasabb kultúrfokra emelje Dagesztánt.

A Szovjethatalom tudja, hogy a sötétség a nép legnagyobb ellensége. Ezért minél több, helyi nyelven működő iskolát és államigazgatási szervet kell létesíteni.

A Szovjethatalom reméli, hogy Dagesztán népeit ezen az úton kivezetheti abból a mocsárból, sötétségből és műveletlenségből, amelybe a régi Oroszország taszította őket.

A Szovjetkormánynak az az álláspontja, hogy Dagesztánban is feltétlenül olyan autonómiát kell teremteni, amilyet a Turkesztán, Kirgiz és Tatár Köztársaság élvez.

A Szovjethatalom azt javasolja önöknek, a dagesztáni népek képviselőinek, bízzák meg az önök Dagesztáni Forradalmi Bizottságát, hogy válasszon képviselőket és küldje el őket Moszkvába, hogy ott a legfelsőbb Szovjethatalom képviselőivel együtt dolgozzák ki Dagesztán autonómiájának tervét.

Azok az események, amelyek legutóbb Dagesztán déli részén játszódtak le, ahol az áruló Gocinszkij Dagesztán szabadsága ellen tört, s ezzel Vrangel tábornok akaratát teljesítette, azét a Vrangel tábornokét, aki Gyenyikin alatt a felkelők ellen harcolva, feldúlta az északkaukázusi hegylakók falvait — igen, ezek az események sok mindenről beszélnek.

Meg kell állapítanom, hogy Dagesztán népe a Gocinszkij elleni harcokban saját Szovjethatalmát védelmező vörös partizánjaival bebizonyította, hogy hű a vörös zászlóhoz.

Ha elkergetik Gocinszkijt, Dagesztán dolgozóinak ellenségét, ezzel kiérdemlik azt a bizalmat, amelyet a legfelsőbb Szovjethatalom Dagesztán iránt tanusított, amikor autonómiát adott neki.

A Szovjetkormány az első kormány, amely önként autonómiát ad Dagesztánnak.

Reméljük, hogy Dagesztán népei kiérdemlik a Szovjethatalom bizalmát.

Éljen Dagesztán és Oroszország népeinek szövetsége!

Éljen Dagesztán szovjet autonómiája!

2. ZÁRSZÓ

Elvtársak! Most, amikor a Szovjethatalom utolsó ellenségét is szétzúztuk, csak most lesz igazán világos annak az autonómiának politikai jelentősége, melyet a Szovjetkormány önként adott Dagesztánnak.

Fel kell hívnom figyelmüket egy körülményre. Amíg a cári kormány és általában a világ minden burzsoá kormánya rendszerint csak akkor ad engedményeket a népnek, csak akkor hajt végre valamely reformot, ha súlyos körülmények erre kényszerítik, a Szovjethatalom, ellenkezőleg, *sikerei* teljében, teljesen önként ad autonómiát Dagesztánnak.

Ez azt jelenti, hogy Dagesztán autonómiája úgy megy át a Dagesztáni Köztársaság életébe, mint annak tartós és megingathatatlan alapja. Mert csak az tartós, amit önként adnak.

Befejezésül hangsúlyozni szeretném, hogy Dagesztán népeinek a közös ellenségeink ellen folytatandó harcban kell majd kiérdemelniök azt a nagy bizalmat, melyet a Szovjethatalom önök iránt tanusított.

Éljen az Autonóm Szovjet Dagesztán!

„Szovjetszkij Dagesztán"
(„Szovjet-Dagesztán") 76. sz.
1920 november 17.

TYEREK TERÜLET NÉPEINEK KONGRESSZUSA[111]

1920 november 17

1. ELŐADÓI BESZÉD TYEREK TERÜLET SZOVJET AUTONÓMIÁJÁRÓL

Elvtársak! A mai kongresszust azért hívtuk egybe, hogy tudtul adjuk a Szovjetkormány akaratát a tyereki népek életének berendezése és a kozákokhoz való viszonyuk tekintetében.

Az első kérdés: a kozákokhoz való viszony kérdése.

Az élet bebizonyította, hogy a kozákok és a hegylakók együttélése közös közigazgatási egységben végnélküli viszályokra vezetett.

Az élet bebizonyította, hogy a kölcsönös bántalmak és vérontás elkerülése végett a kozák tömegeket feltétlenül külön kell választani a hegylakók tömegeitől.

Az élet bebizonyította, hogy mindkét félre előnyös lesz, ha elkülönülnek.

Ezért a kormány úgy döntött, hogy a kozákok többségét külön kormányzóságban, a hegylakók nagyobb részét pedig az autonóm Hegyi Szovjet Köztársaságban tömöríti olymódon, hogy a Tyerek folyó lesz közöttük a határ.

A Szovjethatalom arra törekedett, hogy a kozák-

ság érdekein sérelem ne essék. A földet nem volt szándékában elvenni önöktől, kozák polgártársak. A Szovjethatalmat csak egy gondolat vezérelte: fel akarta szabadítani önöket a cári tábornokok és a gazdagok igája alól. Ezt a politikát folytatta a forradalom kezdete óta.

A kozákok azonban szerfölött gyanakvóan és gyanúsan viselkedtek. Egyre az erdő felé tekintgettek, nem bíztak a Szovjethatalomban. Hol Bicseraihovval szűrték össze a levet, hol Gyenyikinnel, Vrangellal cimboráltak.

Az utóbbi időben pedig, amikor még nem kötöttük meg a békét Lengyelországgal, Vrangel pedig a Donyec-medence ellen nyomult előre, a tyereki kozákság egyrésze hitszegően — nem mondhatom másként — felkelt seregeink hátában.

A Szunzsa vonal nemrégen lezajlott felkeléséről beszélek, amelynek az volt a célja, hogy Bakut elvágja Moszkvától.

Ez ideiglenesen sikerült is a kozákoknak.

Ebben a helyzetben, a kozákok szégyenére, a hegylakók Oroszország érdemesebb polgárainak bizonyultak.

A Szovjethatalom sokáig tűrt, de egyszer minden türelemnek vége szakad. Mivel a kozákok egyes csoportjai hitszegők voltak, szigorú rendszabályokat kellett ellenük foganatosítani, a vétkes kozák sztanyicákat ki kellett telepíteni és csecsencekkel kellett benépesíteni.

A hegylakók ezt úgy értették, hogy most már büntetlenül bántalmazhatják, fosztogathatják a tyereki kozákokat, elvehetik jószágukat és megbecsteleníthetik asszonyaikat.

Kijelentem, a hegylakók nagyon tévednek, ha azt hiszik, hogy ezt büntetlenül tehetik. A hegylakóknak tudomásul kell venniök, hogy a Szovjethatalom egyenlően védi Oroszország polgárait nemzeti hovátartozásukra való tekintet nélkül, függetlenül attól, hogy kozákok-e avagy hegylakók. Ne felejtsék el a hegylakók, hogy ha nem hagynak fel a garázdálkodással, a Szovjethatalom a forradalmi hatalom teljes szigorával fogja büntetni őket.

A kozákok sorsa, azoké is, akik külön kormányzóságba válnak ki, és azoké is, akik a Hegyi Autonóm Köztársaságban maradnak, a jövőben kizárólag magatartásuktól fog függni. Ha a kozákok nem hagynak fel a munkás-paraszt Oroszország ellen intézett hitszegő kirohanásokkal, akkor a kormány, ezt kereken meg kell mondanom, kénytelen lesz ismét megtorlásokhoz folyamodni.

Ha azonban a kozákok a jövőben Oroszország becsületes polgáraihoz méltóan viselkednek, akkor — ezt itt, az egész kongresszus színe előtt kijelentem — egy hajaszála sem görbül meg senkinek közülük.

A második kérdés — a tyereki hegylakókhoz való viszony kérdése.

Hegylakó elvtársak! Oroszország történetének régi időszaka, mikor a cárok és cári tábornokok lábbal tiporták az önök jogait, megsemmisítették az önök szabadságát — az elnyomásnak és a rabságnak ez az időszaka letűnt örökre. Most, amikor Oroszországban a munkások és parasztok kezébe ment át a hatalom, Oroszországban nem lehetnek többé elnyomottak.

Amikor Oroszország autonómiát ad önöknek, ezzel visszaadja önöknek azokat a szabadságjogokat,

amelyeket a vérszopó cárok és az elnyomó cári tábornokok raboltak el önöktől. Ez azt jelenti, hogy belső életüket, természetesen Oroszország közös Alkotmányának keretei között, saját életmódjuknak, erkölcseiknek és szokásaiknak megfelelően fogják berendezni.

Minden népnek, a csecsenceknek, ingusoknak, oszétoknak, kabardoknak, balkároknak, karacsájoknak, úgyszintén az autonóm hegyi területen maradó kozákoknak saját nemzeti Szovjetjeikkel kell rendelkezniök, amelyek a népek életmódjának és sajátosságainak megfelelően intézik e népek ügyeit. Már nem is beszélek a kozák települések nem-kozák lakosságáról, amely mindíg hű volt és hű maradt Szovjet-Oroszországhoz és amelyet a Szovjethatalom mindenkor, teljes erejével, védeni fog.

Ha bebizonyosodik, hogy a sariát szükséges, ám legyen sariát. A Szovjethatalom nem szándékszik hadat üzenni a sariátnak.

Ha bebizonyosodik, hogy a Rendkívüli Bizottság és a Külön Osztály szervei nem tudnak a lakosság életmódjához és sajátosságaihoz alkalmazkodni, akkor világos, hogy ezen a téren is megfelelő változtatásokat kell majd tennünk.

A nemzeti Szovjetek élén a Hegyi Köztársaság Népbiztosi Tanácsa fog állni, melyet a köztársasági Szovjetkongresszus választ és amely közvetlenül Moszkvával lesz kapcsolatban.

Azt jelenti-e ez, hogy a hegylakókat különválasztjuk Oroszországtól, hogy Oroszország elhagyja őket, hogy a Vörös Hadsereget visszavonják Oroszországba? — kérdik nyugtalanul a hegylakók. Nem,

nem ezt jelenti. Oroszország jól tudja, hogy a Tyerek magukra hagyatott kis nemzetiségei nem védhetik meg szabadságukat a nemzetközi haramiákkal és ügynökeikkel: a hegyi földbirtokosokkal szemben, akik Grúziába menekültek és onnan ármánykodnak a dolgozó hegylakók ellen. Az autonómia — nem különválást jelent, hanem az önrendelkező hegyi népek és Oroszország népeinek szövetségét jelenti. Ez a szövetség a hegyi szovjet autonómia alapja.

Elvtársak! A multban rendszerint úgy volt, hogy a kormányok csak súlyos percekben egyeztek bele a nép érdekeit szolgáló egyik-másik reformba, csak akkor tettek engedményeket a nép javára, amikor gyengék voltak és a nép rokonszenvére szorultak. A cári és általában a burzsoá kormányok mindíg így cselekedtek. Ezzel szemben a Szovjetkormány másképpen cselekszik. A Szovjetkormány nem akkor ad önöknek autonómiát, amikor súlyos perceket él át, hanem most, amikor a harctereken óriási sikereket arat, amikor teljes diadalt ül az imperializmus utolsó, krimi támasza fölött.

Az élet bizonyítja, hogy az, amit a kormányok válságos percekben adnak — nem tartós, bizonytalan, mert a válságos percek elmultával bármikor visszavehető. A reformok és szabadságjogok csak abban az esetben lehetnek tartósak, ha azokat nem az ideiglenes, pillanatnyi szükség parancsára, hanem annak a teljes tudatában adják, hogy ezek a reformok hasznosak, és ha olyan kormányok adják, amelyek erejük és hatalmuk virágjában vannak. Ezt teszi most a szovjet kormány, amikor visszaadja az önök elrabolt szabadságjogait.

A Szovjethatalom ezzel a tettével azt akarja mondani, hogy teljesen megbízik önökben, hegylakó elvtársak, hogy bízik az önök önkormányzási képességeiben.

Remélem, hogy érdemesek lesznek a munkásparaszt Oroszország bizalmára.

Éljen Tyerek terület és Oroszország népeinek szövetsége!

2. ZÁRSZÓ

Elvtársak! Az autonómiával kapcsolatban néhány írásbeli kérdést kaptam. Válaszolnom kell rájuk.

Az első kérdés a Hegyi Szovjet Köztársaság területi határaira vonatkozik. A köztársaság határai nagyjában ezek: északon a Tyerek, a többi irányban pedig a Tyerek területen élő népek: a csecsencek, ingusok, kabardok, oszétok, balkárok, karacsájok földjeinek határai — ideértve a kozák települések nem-kozák lakosságának a földjeit is és a Tyereken innen fekvő kozák sztanyicák határait is. Ez az Autonóm Hegyi Köztársaság területe. Ami a pontos határokat illeti, ezeket a Hegyi Köztársaság és a szomszédos kormányzóságok képviselőiből álló bizottságnak kell megállapítania.

A második kérdés: hol lesz a Hegyi Köztársaság központja és vajjon a köztársasághoz fog-e tartozni Groznij és Vlagyikavkaz? Természetesen, oda fog tartozni. A köztársaság fővárosa pedig bármely város lehet. Én, a magam részéről, úgy gondolom, hogy a fővárosnak Vlagyikavkaznak kell lennie, mert kapcsolatban van Tyerek terület valamennyi nemzetiségével.

A harmadik kérdés: az autonómia határainak kérdése. Azt kérdezik tőlem, milyen típusú autonómiát kap a Hegyi Köztársaság?

Különböző autonómiák vannak: van közigazgatási autonómia, mint a karélok, cseremiszek, csuvasok, a Volga-németek autonómiája, és van politikai autonómia, mint a baskírok, kirgizek, a volgamelléki tatárok autonómiája. A Hegyi Köztársaság autonómiája politikai és, természetesen, szovjet autonómia. Ez az autonómia olyan típusú, mint Baskíria, Kirgizia és Tatária autonómiája. Ez azt jelenti, hogy a Hegyi Szovjet Köztársaság élén a Szovjetkongresszuson választott Központi Végrehajtó Bizottság fog állni. A Központi Végrehajtó Bizottság kinevezi a Népbiztosok Tanácsát, amely közvetlen kapcsolatban lesz Moszkvával. A köztársaság pénzügyeit a Föderatív Köztársaság közös eszközeiből fogják fedezni. A gazdasági és katonai ügyeket intéző népbiztosságok közvetlen kapcsolatban lesznek a központ megfelelő népbiztosságaival. A többi népbiztosság: az igazságügyi, földművelésügyi, belügyi, közoktatásügyi stb. népbiztosság a Hegyi Szovjet Köztársaság Központi Végrehajtó Bizottságának lesz alárendelve, amely közvetlenül az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottsággal tart kapcsolatot. A külkereskedelem és a külügy teljesen a központi hatalom kezében lesz.

A következő kérdés az autonómia megvalósításának időpontjára vonatkozik. Ahhoz, hogy a köztársaság részletes szabályait, vagyis, tudományos kifejezéssel élve, a köztársaság „alkotmányát" kidolgozzák, előbb minden nemzetiség részéről egy-egy képviselőt kell választani, akik a moszkvai kormány

képviselőivel együtt ki fogják dolgozni az Autonóm Hegyi Köztársaság alkotmányát.

Jó volna, ha ebből a célból ezen a kongresszuson a csecsencek, ingusok, oszétok, kabardok, balkárok, karacsájok és az Autonóm Hegyi Köztársaság kebelébe tartozó kozákok részéről egy-egy, vagyis összesen hét képviselőt választanának.

Azt kérdezik tőlem, hogyan fogják választani a nemzeti Szovjeteket? A választásokat az alkotmánynak megfelelően kell megejteni, vagyis csakis a dolgozóknak lesz joguk küldötteket választani. A Szovjeteknek a dolgozók Szovjetjeinek kell lenniök.

Nálunk, Oroszországban azt tartják, hogy aki nem dolgozik, ne is egyék. Önöknek ki kell jelenteniök, hogy aki nem dolgozik, az nem is választhat. Ez a szovjet autonómia alapja. Ez a különbség a burzsoá és a szovjet autonómia között.

A következő kérdés a hadseregre vonatkozik.

A hadseregnek feltétlenül közösnek kell lennie, mert a Hegyi Köztársaság kis hadseregével nem tudná megvédeni szabadságát, semmit sem tudna szembeállítani az Antant által támogatott seregekkel.

Befejezésül hangsúlyozni szeretném azokat a legfontosabb előnyöket, amelyeket az autonómia adhat önöknek, hegylakóknak.

A legnagyobb baj, amely a hegylakókat egész életükön át lenyügözte — elmaradottságuk, tudatlanságuk. Csakis ennek a bajnak gyökeres megszüntetése, csakis a tömegek széleskörű művelődése mentheti meg a hegylakókat a kihalástól, csak így lehetnek egy magasabb kultúra részeseivé. Ezért a hegylakóknak autonóm köztársaságukban mindenekelőtt

azzal kell kezdeniök, hogy iskolákat és kulturális, népművelődési intézményeket létesítenek.

Az autonómiának az az értelme, hogy a hegylakókat bevonja országuk kormányzásába. Itt, önöknél, nagyon kevesen vannak olyan helyi emberek, akik értenek a nép ügyeinek intézéséhez. Ez az oka annak, hogy a Közellátási Biztosság, a Rendkívüli Bizottság, a Külön Osztály intézményeiben és a népgazdasági szervekben oroszok dolgoznak, akik nem ismerik az önök nyelvét és életmódját. Az önök embereit azonban feltétlenül be kell vonni az ország kormányzásának minden ágába. Az az autonómia, amelyről beszélünk, úgy értendő, hogy valamennyi kormányzati szervben az önök embereinek kell lenniök, akik ismerik az önök nyelvét, az önök életmódját.

Ez az autonómia értelme.

Az autonómia meg fogja tanítani önöket arra, hogy saját lábukon járjanak — ez az autonómia célja.

Az autonómia eredményei nem fognak azonnal mutatkozni: a helyi emberekből nem lehet márólholnapra az államigazgatáshoz értő, tapasztalt funkcionáriusokat nevelni. De nem fog beletelni két-három év sem, s önök már bekapcsolódnak országuk kormányzásába, saját embereikből tanítóik, gazdasági szakembereik, közellátási szakembereik, birtokrendezőik, katonai, bírói és általában párt- és szovjetfunkcionáriusaik lesznek. S akkor majd meglátják, hogy megtanulták önmagukat kormányozni.

Éljen a hegyi autonómia, amely megtanítja önöket saját országuk kormányzására és segítségükre

lesz abban, hogy ugyanolyan öntudatosokká váljanak, mint Oroszország munkásai és parasztjai, akik nemcsak azt tanulták meg, hogyan kell országukat kormányozni, hanem megtanulták azt is, hogyan kell legyőzni esküdt ellenségeiket!

„Zstzny Nacionalnosztyej"
(„A Nemzetiségek Élete") 39. és 40. sz.
1920 december 8. és 15.

A KAUKÁZUSI HELYZET

Beszélgetés a „Pravda" munkatársával

Sztálin elvtárs, déli küldetéséből visszatérve, munkatársunkkal folytatott beszélgetésében a kaukázusi helyzetről a következőket mondotta:

— A Kaukázus nagyon fontos a forradalom szempontjából, nemcsak azért, mert komoly nyersanyag-, fűtőanyag- és élelmiszerforrás, hanem azért is, mert Európa és Ázsia, közelebbről: Oroszország és Törökország között fekszik és rendkívül fontos gazdasági és stratégiai utakkal rendelkezik (Batum—Baku, Batum—Tebriz, Batum—Tebriz—Erzerum).

Ezzel az Antant is számol, amely jelenleg kezében tartja Konstantinápolyt, a Fekete-tenger kulcsát s meg szeretné tartani a Kaukázusontúlon át Keletre vezető közvetlen utat.

Ki lesz az, aki végül is megveti lábát a Kaukázusban, ki fogja használni a kőolajat és az Ázsia mélyébe vezető rendkívül fontos utakat — a forradalom-e, vagypedig az Antant —, ez itt a kérdés.

Azerbajdzsán felszabadítása komolyan gyengítette az Antant kaukázusi állását. Törökország és az Antant harcának ugyanez az eredménye. Az Antant

azonban nem csügged és tovább szövi hálóját a Kaukázusban.

Tiflisz az ellenforradalom bázisává lett; az Antant pénzén és a burzsoá Grúzia segítségével megalakult Azerbajdzsán, Dagesztán és Tyerek terület hegylakóinak burzsoá kormánya; az Antant a kemalistákkal kacérkodik és a kaukázusi népek Törökország protektorátusa alatt létesítendő föderációjának eszméjét hirdeti; Perzsiában egyik miniszter a másik után repül az Antant intésére és Perzsiát angol-indiai spáhik árasztották el — mindez és sok efféle tény arról tanuskodik, hogy az Antant vén farkasai nem alszanak. Kétségtelen, hogy az Antant ügynökeinek ezirányú munkája Vrangel szétzúzása után jelentősen fokozódott és még lázasabban folyik.

Milyenek az Antant esélyei a Kaukázusban és milyen esélyei vannak a forradalomnak?

Kétségtelen, hogy az Antant esélyei, például Dagesztánban és Tyerek területen, ma már nullával egyenlők. Vrangel leverése, továbbá Dagesztán és Tyerek terület szovjet autonómiájának proklamálása, végül az az intenzív, szovjet építőmunka, amely ezeken a területeken folyik, Dagesztánban és Tyerek területen megszilárdította a Szovjetkormány helyzetét. Nem véletlen, hogy a Tyerek terület és Dagesztán lakosságának millióit képviselő népi kongresszusok ünnepélyes esküvel fogadták, hogy az oroszországi munkásokkal és parasztokkal szoros szövetségben harcolni fognak a Szovjetekért.

A hegylakók helyesen látják, hogy a Szovjethatalom nem válságos perceiben, hanem a szovjet csapatok hatalmas sikereinek pillanatában adott

nekik autonómiát és ezért helyesen értékelték az autonómia kihirdetését, mint a hatalom bizalmának jelét. „Az, amit a hatalom súlyos percekben, a pillanatnyi szükség parancsára ad a népeknek — mondották a hegylakók személyes beszélgetésünk során —, nem maradandó. Csak azok a reformok és azok a szabadságjogok maradandók, melyeket az ellenség legyőzésének eredményeképpen felülről adnak, amint ezt a szovjet kormány teszi."

Éppoly csekélyek az Antant esélyei Azerbajdzsánban is, amely kivívta függetlenségét és önkéntes szövetségre lépett Oroszország népeivel. Az Antant rá akarja tenni véres mancsát Azerbajdzsánra és a bakui kőolajra, de aligha szorul bizonyításra, hogy ezzel csak Azerbajdzsán dolgozóinak undorát hívja ki maga ellen.

Örményországban és Grúziában, Vrangel leverése után, szintén jóval kisebbek lettek az Antant esélyei. A dasnak Örményország kétségtelenül az Antant provokációjának az áldozata. Az Antant Törökországra uszította Örményországot, azután gyalázatosan cserbenhagyva azt, martalékul dobta oda a törököknek. Aligha lehet kétséges, hogy Örményországnak nincs más menekülési lehetősége, csak Szovjet-Oroszország szövetsége. Ez a körülmény kétségtelenül igen tanulságos lesz mindazon népek számára, amelyeknek burzsoá kormányai továbbra is hajbókolnak az Antant előtt — nagyon tanulságos lesz elsősorban Grúzia számára.

Tény, hogy Grúzia gazdasági és élelmezési helyzete katasztrófális; ezt még a mai Grúzia főkolomposai is elismerik. Grúzia, amely az Antant hálójába

került és ennek következtében elesett a bakui olajtól és a kubáni gabonától, Grúzia, amely Anglia és Franciaország imperialista mesterkedéseinek fő bázisává lett s ezért ellenséges viszonyba lépett Szovjet-Oroszországgal — ez a Grúzia most utolsó napjait éli. Nem véletlen, hogy Kautsky úr, a haldokló II. Internacionále lezüllött vezére, akit a forradalom hulláma kisöpört Európából, éppen Grúziában, az Antant hálójába került, a nyomasztó levegőjű Grúziában, a csődbejutott grúz szociál-kocsmárosoknál talált menedékre. Aligha lehet kétséges, hogy az Antant a súlyos percekben ugyanúgy cserben fogja hagyni Grúziát, mint ahogy cserbenhagyta Örményországot.

Perzsiában egyre világosabbá válik az angol hódítók helyzete. Ismeretes, hogy a mesebeli gyorsasággal váltakozó perzsiai kormányok csak az angol katonai attasék cégérei. Ismeretes, hogy az úgynevezett perzsiai haderő nem létezik többé, mivel angol-indiai spáhik jöttek a helyükbe. Ismeretes, hogy emiatt számos angolellenes megmozdulás volt Teheránban és Tebrizben. Aligha lehet kétséges, hogy ez a körülmény nem fogja növelni az Antant esélyeit Perzsiában.

Végül, itt van Törökország. Kétségtelen, hogy a Törökország és különösen a kemalisták ellen irányuló sèvres-i szerződés[112] időszaka végéhez közeledik. Egyrészt a kemalisták harca az Antant ellen és ezzel kapcsolatban az angol gyarmatokon fokozódó forrongás, másrészt Vrangel veresége és Görögországban Venizelosz bukása, arra késztette az Antantot, hogy a kemalistákkal szemben jóval enyhébb politikát folytasson. Az a tény, hogy a kemalisták az Antant abszolút „semlegessége" mellett leverték Örmény-

országot, azok a hírek, hogy Törökországnak vissza akarják adni Trákiát és Szmirnát, azok a hírek, hogy a kemalisták tárgyalásokat folytatnak a szultánnal, az Antant ügynökével, s hogy Konstantinápoly kiürítését tervezik, végül a Törökország nyugati frontján beállott csend — mindez annak a jele, hogy az Antant komolyan kacérkodik a kemalistákkal s hogy a kemalisták alkalmasint némileg jobbra tolódtak.

Mivel fog végződni az Antant kacérkodása és milyen messze mennek majd a kemalisták jobboldali irányban — ezt nehéz megmondani. De az az egy kétségtelen, hogy a gyarmatok szabadságharca, amely néhány évvel ezelőtt kezdődött, minden akadály ellenére is fokozódni fog, hogy Oroszország, mint ennek a harcnak elismert zászlóvivője, minden erővel és minden eszközzel támogatni fogja ennek a harcnak a híveit, hogy ez a harc győzelemre vezet, győzelemre a kemalistákkal *együtt*, ha nem árulják el az elnyomott népek szabadságharcát, vagy a kemalisták *ellenére*, ha az Antanthoz pártolnak.

Erről tanuskodik a Nyugaton lángralobbanó forradalom és Szovjet-Oroszország növekvő hatalma.

„Pravda" 269. sz.
1920 november 30.

ÉLJEN SZOVJET-ÖRMÉNYORSZÁG!

Örményország, ez az elgyötört és annyit szenvedett ország, amely az Antant és a dasnakok jóvoltából éhínségre, koldusbotra és kivándorlásra volt kárhoztatva — ez a minden „barátja" által becsapott Örményország most végre rátalált a szabadulás útjára: szovjet országnak proklamálta magát.

Sem Angliának, az örmény érdekek „évszázados védelmezőjének" hazug hitegetései, sem Wilson hírhedt tizennégy pontja[113], sem az Örményország kormányzására „mandátummal" rendelkező Népszövetség nagyhangú ígéretei nem mentették meg (és nem is menthették meg) Örményországot a mészárlástól és fizikai kiirtástól. Csak a Szovjethatalom eszméje hozta meg Örményországnak a békét és a nemzeti megújhodás lehetőségét.

Íme néhány tény, amelyek Örményország szovjetizálására vezettek. A dasnakok, az antant-ügynökök megrontó politikája, anarchiába és nyomorba döntötte az országot. A Törökország ellen indított háború, mely a dasnakok műve volt, a végsőkig fokozta Örményország súlyos helyzetét. Örményország elgyötört, éhező és jogfosztott északi kerületei

november végén felkeltek és megalakították Örményország forradalmi katonai bizottságát, Kaszjan elvtárssal az élén. November 30-án Örményország forradalmi bizottságának elnöke üdvözlőtáviratot küldött Lenin elvtársnak, amelyben közli, hogy megalakult Szovjet-Örményország s hogy a forradalmi bizottság elfoglalta Delizsán városát. December 1-én Szovjet-Azerbajdzsán önként lemondott a vitás területekről és kihirdette, hogy Szovjet-Örményországnak adja át Zangezurt, Nahicsevant és Nagornij Karabahot. December 1-én a forradalmi bizottság üdvözlőtáviratot kapott a török hadsereg parancsnokságától. December 2-án Ordzsonikidze elvtárs közölte, hogy Erivanból kikergették a dasnak kormányt és Örményország hadereje a forradalmi bizottság rendelkezésére áll.

Örményország fővárosa, Erivan, most Örményország Szovjethatalma kezében van.

Létrejött Örményország, Törökország és Azerbajdzsán dolgozóinak testvéri szolidaritása, s ezzel Örményország és a környező muzulmánok évszázados ellenségeskedése egycsapásra megoldódott.

Tudják meg, akiket illet, hogy az úgynevezett örmény „problémát", amelyen az imperialista diplomácia vén rókái hiába törték a fejüket, *csak* a Szovjethatalom tudta megoldani.

Éljen Szovjet-Örményország!

„Pravda" 273. sz.
1920 december 4.
Aláírás: I. Sztálin.

JEGYZETEK

[1] 1917 szeptember 29-én kezdődött meg a német partraszállás Ösel, Dago és a rigai öböl bejáratánál fekvő más baltitengeri szigeteken. — *2*

[2] Az Ukrán Központi Rádát burzsoá és kispolgári pártok és csoportok blokkja alakította meg 1917 áprilisában, Kievben. Az Októberi Szocialista Forradalom győzelme után a Ráda nem volt hajlandó elismerni a Szovjetkormányt és nyílt harcot kezdett a Szovjethatalom ellen, támogatta Kalegyint és a Don-vidék más fehérgárdista tábornokait. A német megszállócsapatok 1918 áprilisában a Rádát Szkoropadszkij hetmanságával cserélték fel. — *6*

[3] A Népbiztosok Tanácsának „Ultimátuma", vagyis a Lenin által írt „Kiáltvány az ukrán néphez az Ukrán Rádával szemben támasztott ultimátumszerű követelésekkel", erre vonatkozó része így szól: „. . . mi, a Népbiztosok Tanácsa, elismerjük a népi Ukrán Köztársaságot, elismerjük azt a jogát, hogy teljesen különváljon Oroszországtól vagy szerződést kössön az Oroszországi Köztársasággal föderatív vagy ehhez hasonló kölcsönös viszony létesítése tárgyában.

Mindazt, ami az ukrán nép nemzeti jogaira és nemzeti függetlenségére vonatkozik, mi, a Népbiztosok Tanácsa, minden korlátozás és feltétel nélkül azonnal elismerjük" (*Lenin* Művei. 3. kiad. XXII. köt. 121—123. old., oroszul).

A Népbiztosok Tanácsa a Petrográdi Ukrán Törzshöz

(pontosabban: a Petrográdi Határterületi Katonai Ráda Ukrán Törzséhez, amely a Központi Ráda nevében tárgyalásokat folytatott a Népbiztosok Tanácsával) intézett „Válaszában" megállapítja: „A Ráda által előterjesztett feltételek közül az elvi jellegűek (önrendelkezési jog) nem alkották és nem is alkotják vita vagy konfliktus tárgyát, mert a Népbiztosok Tanácsa teljes egészükben elismeri és megvalósítja ezeket az elveket" (lásd „Izvesztyija" 245. sz., 1917 december 7). — *9*

[4] A táviratban közölték, hogy a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjeinek és a Parasztküldöttek Szovjetjei egy részének Összukrajnai Kongresszusán 1917 december 13-án megválasztott Központi Végrehajtó Bizottság átvette Ukrajnában a hatalom egészét (lásd „Izvesztyija" 252. sz., 1917 december 15). — *19*

[5] A Munkás-, Katona- és Parasztküldöttek Szovjetjeinek III. Összoroszországi Kongresszusát 1918 január 10-től 18-ig tartották Petrográdon. A kongresszuson 1046 küldött vett részt. A Népbiztosok Tanácsának tevékenységéről Lenin, a Munkás-, Katona- és Parasztküldöttek Szovjetjei Központi Végrehajtó Bizottságának tevékenységéről Szverdlov mondott előadói beszédet. Sztálin volt a nemzeti kérdés előadója. A kongresszus határozata jóváhagyta a Központi Végrehajtó Bizottságnak és a Népbiztosok Tanácsának politikáját. A kongresszus jóváhagyta „A dolgozó és kizsákmányolt nép jogainak kinyilatkoztatásá"-t, amelyet Sztálin részvételével Lenin írt, továbbá a Népbiztosok Tanácsának Finnország és Örményország függetlenségéről szóló dekrétumát, úgyszintén az Oroszországi Köztársaság föderatív intézményeiről szóló, Sztálin által előterjesztett határozati javaslatot. — *32*

[6] Az Ukrán Központi Ráda 1917 november 7-én elfogadott harmadik kiáltványáról („univerzál") van szó. — *36*

[7] A Kaukázusi vagy Kaukázusontúli Biztosságot a men-

sevikek, eszerek, dasnakok és musszavatisták alakították meg 1917 novemberében, Tifliszben; 1918 május 26-ig állott fenn. — *37*

[8] Az Ukrán Szovjet Köztársaság Népi Titkárságát — az Ukrán Köztársaság első Szovjetkormányát — az Ukrajnai Szovjetek Központi Végrehajtó Bizottságának tagjaiból választották meg 1917 decemberében. 1918 áprilisában, Ukrajna német megszállásával kapcsolatban, a Népi Titkárságot újjászervezték s fő feladata az lett, hogy megszervezze a néptömegeknek a német megszállók és a gajdamák csapatok ellen folytatott felkelő harcát. — *41*

[9] Az Oroszország és a Négyes Szövetség hatalmai (Németország, Ausztria-Magyarország, Bulgária és Törökország) közti fegyverszünetről szóló szerződést 1917 december 2-án írták alá Breszt-Litovszkban. E fegyverszüneti szerződés 28 napra szólt. A béketárgyalások elhúzódása miatt meghosszabbították. 1918 február 18-án a németek, megszegve a fegyverszüneti szerződést, az egész fronton támadást indítottak. — *41*

[10] Arról a szerződésről van szó, amelyet az Ukrán Központi Ráda és a Négyes Szövetséghez tartozó hatalmak képviselőinek titkos tárgyalásai után 1918 január 27-én Breszt-Litovszkban kötöttek meg. — *42*

[10a] Gajdamákok — a XVIII. században így hívták a lengyel földesurak ellen felkelő ukrán parasztokat; az 1917—1919. évi polgárháború idején így nevezték magukat az ellenforradalmi Ukrán Ráda, úgyszintén Petljura és Szkoropadszkij lovas csapatai. — *47*

[11] „*Bakinszkij Rabocsij*" („Bakui Munkás") — a bakui bolsevik szervezet lapja. 1906-ban, 1908 szeptember—októberében és 1917 áprilisától 1918 augusztusáig jelent meg. Az azerbajdzsáni Szovjethatalom győzelme után 1920 július 25-én újból megindult, mégpedig eleinte

„Azerbajdzsanszkaja Bednota" („Azerbajdzsáni Szegényparasztság") címmel, később, 1920 november 7-től a régi nevén. A „Bakinszkij Rabocsij" ma az Azerbajdzsán Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottságának és Bakui Bizottságának lapja. — *57*

[12] Az 1861—1865-ig tartó háború Amerika déli államai és északi államai között az északi államok győzelmével ért véget. A háború egyik eredménye az volt, hogy leküzdötték a déli államok szeparatizmusát és központosított államot létesítettek. — *70*

[13] Sonderbund — Svájc hét katolikus kantonjának reakciós szövetsége — 1845-ben alakult. 1847-ben fegyveres harc tört ki a Sonderbund és Svájc többi kantonja között, amelyek Svájc központosított hatalmáért szálltak síkra. A háború a Sonderbund vereségével végződött és Svájc államszövetségből egységes szövetségi állammá lett. — *70*

[14] Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság által az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság alkotmánytervezetének kidolgozására kiküldött bizottság 1918 április 1-én alakult. A bizottság élén Sztálin és Szverdlov állott. A bizottság munkájának alapja: „A dolgozó és kizsákmányolt nép jogainak kinyilatkoztatása" és „Az Oroszországi Köztársaság föderatív intézményeiről" szóló határozat volt, amelyet a Szovjetek III kongresszusa fogadott el Sztálin előadói beszéde alapján. Sztálin tervezetét: „Az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság Alkotmányának alapelvei"-t, a bizottság 1918 április 19-i ülésén vitatta meg és fogadta el. — *83*

[15] Turkesztán határterület V. Szovjetkongresszusát 1918 április 20-a és május 1-e között tartották. A kongresszus proklamálta a Turkesztán Föderatív Szovjet Köztársaság autonómiáját, megválasztotta a Központi Végrehajtó Bizottságot és a Népbiztosok Tanácsát. — *85*

[16] A Tatár-Baskír Szovjet Köztársaság alakuló kongresszusának egybehívása tárgyában tartott tanácskozás Moszkvában folyt le 1918 május 10-től 16-ig Sztálin elnökletével. A tanácskozáson a tatárok, baskírok, csuvasok és márik képviselői vettek részt. A tanácskozás bizottságot választott, amelynek egybe kellett volna hívnia a tatáriai-baskiriai Szovjetek alakuló kongresszusát. A kongresszus a kezdődő polgárháború miatt nem ült össze. — *89*

[17] „*Nase Vremja*" („Korunk") — eszer irányzatú esti lap; Moszkvában jelent meg 1917 decemberétől 1918 júliusáig. — *97*

[18] A Kaukázusontúli Szejm és Törökország képviselői között folyó béketárgyalások 1918 május 11-én kezdődtek Batumban. A Kaukázusontúli Köztársaság május 26-i széthullása után a batumi tárgyalásokat a „független" Grúzia mensevik kormánya folytatta. 1918 június 4-én békeszerződést írtak alá, amelynek értelmében Batum, az ahalcihi kerület, és az ahalkalaki kerület egyrésze Törökországhoz került. Törökország ezen felül jogot kapott arra, hogy Grúzia vasútvonalain szabadon szállítsa csapatait. — *98*

[19] Az ellenforradalmi Kaukázusontúli Szejm ellen irányuló felkelés Abháziában 1918 márciusában kezdődött. Megszüntették a Kaukázusontúli Biztosság hatalmi szerveit és proklamálták a Szovjethatalmat. A mensevikek nagy katonai erőket vetettek be a felkelők ellen. A mensevik csapatoknak az 1918 május 17-ig tartó harcban sikerült megtörniök a felkelők hősies ellenállását. Kegyetlen megtorlások következtek, amelyek a békés lakosságot is sujtották. — *99*

[20] Az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság és az ukrán hetmani kormány képviselőinek 1918 május 23-án kezdődött kievi békekonferenciájáról van szó. — *107*

[21] A Népbiztosok Tanácsa 1918 május 29-én Sztálint a déloroszországi közellátásügy vezetőjének nevezte ki. Sztálin elvtárs megbízólevelének szövege:

„Ioszif Visszarionovics *Sztálin* népbiztost, a Népbiztosok Tanácsának tagját, a Népbiztosok Tanácsa a déloroszországi közellátásügy rendkívüli jogokkal felruházott vezetőjének nevezi ki. A helyi és területi népbiztosi tanácsok, szovjetek, forradalmi bizottságok, osztagtörzsek és osztagparancsnokok, vasúti szervezetek és állomásfőnökök, folyami és tengeri kereskedelmi hajózási szervezetek, posta-, távíró- és közellátási szervezetek, a biztosok és kiküldöttek kötelesek végrehajtani *Sztálin* elvtárs intézkedéseit.

V. Uljanov (Lenin)

a Népbiztosok Tanácsának elnöke." — *120*

[22] Ötöstestület — a Moszkva—Kiev—Voronyezs és más vasútvonalak Igazgatóságának Voronyezsben székelő adminisztratív és műszaki vezetőszerve. — *121*

[23] Lenin 1918 július 7-én éjjel közvetlen vonalon értesítette Sztálint arról, hogy a „baloldali" eszerek Moszkvában fellázadtak. Lenin írásbafoglalt üzenetében, amelyet Caricinban Sztálin elvtárs személyesen vett fel, azt írta: „Mindenütt kíméletlenül el kell tiporni ezeket a szánalmas és hisztérikus kalandorokat, akik az ellenforradalmárok eszközévé lettek... Legyen tehát kíméletlen a baloldali eszerekkel szemben és értesítsen gyakrabban" („Pravda" 21. sz., 1936 január 21). — *122*

[24] A Bakuba, Sz. G. Saumjannak, a bakui népbiztosi tanács elnökének küldött levelet lásd „A Szovjetuniói polgárháború történetére vonatkozó okmányok", I. köt. 1940. 289. old. (oroszul). — *122*

[25] Az angol csapatok 1918-ban megszállták Murmanszkot. — *123*

[36] Közellátási Bizottság — Dél-Oroszország Rendkívüli Területi Közellátási Bizottsága. — *129*

[37] Lenin, amikor kézhez kapta Sztálin elvtárs levelét, levágta a megszólítást és az aláírást, és a levél szövegét saját utasításaként elküldte Petrográdra. — *131*

[38] *„Szoldat Revoljucii"* („A Forradalom Katonája") — a caricini front katonai lapja; Sztálin kezdeményezésére alapították. 1918 augusztus 7-től az Észak-Kaukázusi Katonai Körlet Katonai Tanácsának lapjaként jelent meg. Szeptember 26-tól (a 42. számtól) a Déli Front Forradalmi Katonai Tanácsának lapja, október 29-től (a 69. számtól) megjelenése végéig a X. hadsereg Forradalmi Katonai Tanácsának a lapja. — *136*

[39] *„Borba"* („Harc") — az OSzD(b)MP Caricini Bizottságának lapja. Első számát 1917 májusában adták ki. 1917 végétől a Munkás-, Katona-, Paraszt- és Kozákküldöttek Caricini Szovjetjének lapja. A lap 1933 márciusáig jelent meg. — *136*

[40] Rigát Kornyilov tábornok 1917 augusztus 21-én adta át a németeknek. — *139*

[41] Előparlament, vagy Ideiglenes Köztársasági Tanács — a burzsoá Ideiglenes Kormány mellett működő tanácskozási joggal felruházott szerv, amelyet a Petrográdon, 1917 szeptember 14-től 22-ig tartó Demokratikus Tanácskozás tagjaiból állítottak össze. Az előparlament megalakításával az eszerek és mensevikek megkísérelték, hogy megállítsák a növekvő forradalmat, s hogy a szovjet forradalom útjáról a burzsoá parlamentarizmus útjára tereljék az országot. — *139*

[42] A „honvédelmi tanácskozást" a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjeinek eszer és mensevik Központi

Végrehajtó Bizottsága hívta egybe Petrográdon 1917 augusztus 7-én azzal a céllal, hogy az imperialista háború folytatására mozgósítsa a lakosság erőit és eszközeit. — *149*

[33] Fekete kongresszus — az a tanácskozás, amely 1917 október 12—14-én folyt le Moszkvában Rodzjanko elnökletével. A tanácskozáson nagy földbirtokosok, gyárosok, a papság képviselői, tábornokok és tisztek vettek részt. A tanácskozásnak az volt a célja, hogy a bolsevizmus és a növekvő forradalom elleni harcra egyesítse az ellenforradalmi erőket. — *157*

[34] „Rabocsij Puty" („A Munkás Útja") — a bolsevik párt Központi Lapja. A „Pravda" helyett adták ki, amelyet az Ideiglenes Kormány 1917-ben a júliusi napokban betiltott. A lap 1917 szeptember 3-tól október 26-ig jelent meg. Felelős szerkesztője Sztálin volt. — *158*

[35] Torpárok — földnélküli parasztok Finnországban; gúzsbakötő feltételekkel béreltek földet a földbirtokosoktól. — *167*

[36] A kommunista muzulmánok I. kongresszusáról van szó, amelyet 1918 novemberében tartottak Moszkvában. A kongresszus megválasztotta az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt muzulmán szervezeteinek Központi Irodáját. — *178*

[37] Az „Ukrajna felszabadul" c. cikk némi változással „A felszabaduló Ukrajna" címmel is megjelent a „Pravda" 1918 december 1-i, 261. számának vezércikkeként. — *179*

[38] Ukrajna Ideiglenes Munkás-Paraszt Kormánya 1918 november 20-a után alakult. Az Ukrajnai Szovjetkormány eleinte Kurszkban, majd Szudzsában tartózkodott.

A kormány tagja volt: K. J. Vorosilov, F. A. Szergejev (Artyom) és mások. Az Ukrajnai Szovjetkormány 1918 november 29-én kiáltványt bocsátott ki, amelyben proklamálta a hetman megdöntését és az ukrajnai Szovjethatalom létrejöttét. — *180*

[89] Ukrajnai Direktórium — ellenforradalmi nacionalista kormány, amelyet a Petljura és Vinnyicsenko által vezetett ukrán nacionalisták alakítottak Kievben, 1918 végén. A felkelő ukrán munkások és parasztok 1919 februárjában felszámolták. — *181*

[90] A „Keletről jön a fény" c. cikk egyidejűleg a „Pravda" 1918 december 15-i, 273. számában is megjelent, aláírás nélkül, mint vezércikk. — *183*

[91] Az észtországi munkás komműn — az Észt Szovjet Köztársaság — 1918 november 29-én alakult meg, miután a Vörös Hadsereg Narvát felszabadította a német megszállás alól. A Népbiztosok Tanácsa 1918 december 7-én jóváhagyta a Sztálin elvtárs által megfogalmazott dekrétumot az Észt Szovjet Köztársaság függetlenségének elismeréséről. — *184*

[92] Lettországban 1918 december közepén proklamálták a Szovjethatalmat. Lettország Ideiglenes Szovjetkormánya 1918 december 17-én kiáltvánnyal fordult a dolgozó néphez, amelyben bejelenti, hogy az államhatalom a Szovjetek kezébe ment át. A kiáltvány megállapítja: „Tudatában vagyunk annak, hogy ezen a nehéz úton nem vagyunk egyedül. Mellettünk áll az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság, amelyhez a jövőben is nemcsak külső, hanem szoros baráti kapcsolatok fognak fűzni bennünket". — *185*

[93] A Litván Tariba (burzsoá nemzeti tanács) 1917 szeptemberében alakult a német megszálló hatóságok ellenőrzése alatt. — *185*

[44] A harkovi háromnapos sztrájk 1918 december első napjaiban zajlott le. A sztrájk közvetlen oka az volt, hogy a petljuristák letartóztatták a Harkovi Szovjet elnökségét. Valamennyi üzem, a villamosközlekedés és a villanytelep munkásai sztrájkoltak. A petljurista hatóságok kénytelenek voltak a letartóztatottakat szabadlábra helyezni, mire a sztrájk a Szovjet határozata alapján megszűnt. — *186*

[45] Vilnában és más litvániai városokban 1918 december 16-án voltak tüntetések és általános politikai sztrájkok. A litván és a belorussz kommunista párt Központi Bizottságának felhívására szervezték a burzsoá tariba és a német megszállók politikája elleni tiltakozás jeléül. A vilnai tüntetésen körülbelül 20 000 munkás és városi szegényember vett részt. A tüntetés a „Minden hatalmat a Szovjeteknek" jelszó jegyében zajlott le. A tüntetők azt is követelték, hogy a németek szüntessék meg a litván vasúti felszerelés és más javak kiszállítását és hogy helyezzék szabadlábra a politikai foglyokat. — *189*

[46] A Népbiztosok Tanácsához és a Vörös Hadsereghez intézett üdvözlő levelet a Vilnai Szovjet 1918 december 16-i ülésén fogadták el. Az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság Népbiztosainak Tanácsához intézett üdvözlet így szól: „A Népbiztosok Tanácsa, amelynek élén a világproletariátus tapasztalt vezére, Lenin elvtárs áll, Litvánia munkásainak vezérlő csillaga a teljes szabadságukért kibontakozó küzdelemben".

A Vörös Hadseregnek küldött üdvözlet így szól: „... Mi, Litvánia munkásai, nagy lelkesedéssel figyeljük az ellenforradalom fegyveres erői ellen vívott bátor és hősies harcaikat. Köszöntjük továbbá azokat a litván munkásokat és parasztokat — Litvániának azokat a hű fiait —, akik ennek a hadseregnek a soraiba léptek és életüket áldozzák a munkásosztály és különösen a megszállás súlyos igája alatt nyögő testvéreik felszabadításáért..." — *189*

[47] Litvánia Ideiglenes Forradalmi Munkáskormánya 1918 december első felében alakult. A kormány élén V. Sz.

Mickiewicz-Kapsukas állott. 1918 december 16-án az Ideiglenes Munkáskormány kiáltványt tett közzé, amelyben kijelentette, hogy: „1. Az egész hatalmat a munkások, földnélküli és kevés földdel rendelkező parasztok küldötteinek Szovjetjei veszik át. 2. A német megszállók hatalma ezentúl megszűntnek tekintendő. 3. A császári litván tariba, minisztertanácsával együtt, megdöntöttnek és törvényen kívülinek tekintendő". — *190*

[48] Az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság Népbiztosainak Tanácsa Lenin aláírásával 1918 december 22-én dekrétumot adott ki, amelyben elismerte a Litván Szovjet Köztársaság függetlenségét. Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság 1918 december 18-i határozata, amelyet Sztálin előadói beszéde alapján fogadtak el, így szól: „Miután a proletártömegek és paraszttömegek forradalmi harccal megteremtették az Észt, Lett és Litván Szovjet Köztársaságot, a Központi Végrehajtó Bizottság ismételten kijelenti: az a tény, hogy ezek az országok azelőtt a cári birodalomhoz tartoztak, semmiféle kötelezettségeket nem ró reájuk, ugyanakkor azonban a Központi Végrehajtó Bizottság szilárdul meg van győződve arról, hogy csak most, a teljes önrendelkezési szabadság elismerése és a hatalomnak a munkásosztály kezébe való átmenete talaján alakul ki a volt Orosz Birodalom területén élő nemzetek dolgozóinak szabad, önkéntes és törhetetlen szövetsége . . ." — *190*

[49] Az OK(b)P Központi Bizottsága 1918 december 30-án, a Keleti Fronton és különösen a III. hadsereg frontszakaszán kialakult katasztrófális helyzettel kapcsolatban Lenin javaslatára határozatot hozott arról, hogy Sztálint a Keleti Frontra küldi. 1919 január 1-én a párt Központi Bizottsága és a Honvédelmi Tanács, Sztálin és Dzerzsinszkij Központi Bizottsági tagokból álló kéttagú bizottságot alakított, amelynek az volt a feladata, hogy megvizsgálja Perm elestének és a fronton szenvedett vereségnek az okait s egyúttal megtegye a szükséges intézkedéseket, hogy a III. és a II. hadsereg körzetében a párt- és a szovjetmunka helyreálljon. Sztálin és Dzerzsinszkij 1919 január 3-án elutazott a Keleti Frontra. Itt nagy munkát

végeztek a III. hadsereg harcképességének helyreállítása, valamint a front és a hátország megerősítése terén. A bizottság munkájának eredményeképpen 1919 január végén a Keleti Fronton megfordult a helyzet. — *193*

[50] Sztálin és Dzerzsinszkij 1919 január 13-án „Rövid előzetes jelentést" küldött Leninnek és a párt Központi Bizottságának a permi katasztrófa okairól. A jelentésben azokat a rendszabályokat is ismertették, amelyeket a bizottság szükségesnek tart ahhoz, hogy a III. hadsereg frontszakaszán a helyzet megjavuljon s hogy a hadsereg támadó képessége biztosítható legyen. Lenin január 14-én a következő távirattal válaszolt a jelentésre:

„Sztálinnak, Dzerzsinszkijnek
Glazovba, illetve tartózkodási helyükre

Megkaptam és elolvastam első rejtjeles táviratukat. Igen kérem mindkettőjüket, hogy a helyszínen személyesen irányítsák a tervezett rendszabályok végrehajtását, mert különben a siker nincsen biztosítva.

Lenin." — *197*

[51] Központi Kollégium — az Összoroszországi Kiürítési Bizottság helyi szerve. — *198*

[52] Azokról az ezredekről van szó, amelyeket a Főparancsnokságnak Sztálin és Dzerzsinszkij követelésére a III. hadsereghez kellett volna irányítania. Lenin a Köztársaság Forradalmi Katonai Tanácsának továbbította a jelentést és a következőket írta rá: „... Véleményem szerint a *legnagyobb abszurdum*, hogy Vacetisz a három ezredet Narvába irányította. *Hatályta lanítsák ezt a parancsot!*" („Leninszkij Szbornyik" XXXIV. köt. 90. old.) — *200*

[53] Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság a városi és a falusi lakosság vagyonos rétegeire kirótt rend-

kívüli adóról szóló dekrétumot 1918 november 2-án tette közzé. A dekrétum elrendelte, hogy a szegényparasztságot mentesíteni kell a rendkívüli adó alól, a középparasztságot mérsékelten kell megadóztatni és az adó túlnyomó részét a kulákokra kell kiróni. — *225*

[64] *„Izvesztyija VCIK"* („Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság Hírei") — napilap; először 1917 február 28-án „Izvesztyija Petrogradszkovo Szovjeta rabocsih i szoldatszkih gyeputatov" („A Munkás- és Katonaküldöttek Petrográdi Szovjetjének Hírei") címmel jelent meg. Az I. Összoroszországi Szovjetkongresszus után a lap a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjei Központi Végrehajtó Bizottságának sajtószerve lett és 1917 augusztus 1-e óta „Izvesztyija Centralnovo Iszpolnyityelnovo Komityeta i Petrogradszkovo Szovjeta rabocsih i szoldatszkih gyeputatov" („A Munkás- és Katonaküldöttek Központi Végrehajtó Bizottságának és Petrográdi Szovjetjének Hírei") címmel jelent meg. 1927 október 27-én, a II. Összoroszországi Szovjetkongresszus után a lap a Szovjethatalom hivatalos sajtószervévé lett. 1918 március 12-e óta Moszkvában jelenik meg „Izvesztyija Vszerosszijszkovo Centralnovo Iszpolnyityelnovo Komityeta Szovjetov kresztyanszkih rabocsih, szoldatszkih i kazacsjih gyeputatov" („A Paraszt-, Munkás-, Katona- és Kozákküldöttek Szovjetjei Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságának Hírei") címmel. Az „Izvesztyija" 1918 június 22 óta az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság és a Moszkvai Szovjet sajtószerve, később a Szovjetunió Központi Végrehajtó Bizottságának és az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságnak a lapja. — *228*

[65] Belorusszia I. Szovjetkongresszusa 1919 február 2-án nyílt meg Minszkben. A kongresszuson 230 küldött vett részt. A kongresszus független Szovjet Szocialista Köztársaságnak nyilvánította Belorussziát, jóváhagyta a Belorussz Szovjet Szocialista Köztársaság Alkotmányát és megválasztotta a Központi Végrehajtó Bizottságot. A kongresszus munkájában résztvett Szverdlov, az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság elnöke.

aki kihirdette az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságnak a Belorussz Szovjet Szocialista Köztársaság függetlenségének elismerésére vonatkozó határozatát. — *240*

[56] Litvánia I. Szovjetkongresszusa 1919 február 18—20-án folyt le Vilnában. A kongresszuson 220 küldött vett részt. A kongresszus megvitatta Litvánia Ideiglenes Munkás-Paraszt Kormányának beszámolóját, a Belorussziával való egyesülés kérdését és más kérdéseket. A kongresszus határozatilag leszögezte, hogy szükségesnek tartja a Litván és a Belorussz Szovjet Köztársaság egyesülését és az Oroszországi Szovjet Köztársasággal való föderatív kapcsolat létesítését: „A kongresszus élénken átérzi a többi szocialista köztársasággal való szoros kapcsolatát és megbízza a Litván és Belorussz Szocialista Szovjet Köztársaság munkás-paraszt kormányát, hogy egységes Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság megteremtése céljából azonnal tárgyalásokat kezdjen az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság, valamint a Lett, Ukrán és Észt Szocialista Szovjet Köztársaság munkás-paraszt kormányaival". — *241*

[57] Arról a Herceg-szigeteken (Márvány-tenger) megtartandó konferenciáról van szó, amelyet az Antant Tanácsa 1919 februarjára tervezett s amelyre meghívták a Szovjetkormány képviselőit és a Kolcsak, Gyenyikin és mások vezetése alatt álló ellenforradalmi kormányok képviselőit. A konferencia céljául az oroszországi béke helyreállítását jelölték meg. A konferencia nem jött létre. — *247*

[58] Berni Konferencia — a II. Internacionále szociálsoviniszta és centrista pártjainak nemzetközi konferenciája, amelyet 1919 február 3-tól 10-ig tartottak Bernben (Svájc). — *247*

[59] A. V. Kolcov „Erdő" c. költeményéből (A. V. Kolcov. Összes költeményei. Leningrád 1939. 90. old., oroszul). — *247*

[60] Az OK(b)P programtervezetének összeállítására kiküldött bizottságot a párt VII. kongresszusán 1918 március 8-án választották meg. A bizottság tagjai voltak: Lenin, Sztálin és mások. A bizottság által kidolgozott tervezet lett a párt VIII. kongresszusán elfogadott program alapja.

A tervezetnek a cikkben idézett részlete változatlanul került be a pártprogramba (lásd „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben", I. rész. 6. kiad. 1940. 287. old., oroszul). — *250*

[61] A Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjeinek Összoroszországi Tanácskozásáról van szó, amelyet a Petrográdi Szovjet Végrehajtó Bizottsága hívott egybe. A tanácskozás 1917 március 29-től április 3-ig tartott Petrográdon. — *253*

[62] *„Pravda"* („Igazság") — naponta megjelenő bolsevik munkáslap, amelyet Lenin útmutatása szerint, Sztálin kezdeményezésére szerveztek meg. Petrográdon jelent meg 1912 április 22-től 1914 július 8-ig. A februári forradalom után (1917 március 5-től) újra megjelent, mint a bolsevik párt Központi Lapja. 1917 március 15-én Sztálint beosztották a „Pravda" szerkesztőségébe. 1917 áprilisában, Oroszországba való visszaérkezése után, Lenin állott a „Pravda" szerkesztőségének élére. A „Pravda" főmunkatársai: V. M. Molotov, J. M. Szverdlov, M. Sz. Olminszkij, K. N. Szamojlov és mások voltak. A „Pravda" ebben az időszakban az üldözések és megtorlások ellenére hatalmas munkát végzett, hogy a munkásokat, forradalmi katonákat és parasztokat a bolsevik párt köré tömörítse, leleplezte az imperialista burzsoáziát és csatlósait, a mensevikeket és eszereket, s harcolt a burzsoá-demokratikus forradalomnak szocialista forradalomba való átnövéséért. — *253*

[63] Lásd Lenin Áprilisi Téziseit — „A proletariátus feladatai forradalmunkban" *(Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 17—46. old.). — *253*

[64] A forradalmi szocialista pártok nemzetközi konferenciája Moszkvában folyt le 1919 március 2—6-án. Ezen a konferencián Európa és Amerika legfőbb országainak 52 küldötte vett részt. Az Oroszországi Kommunista Párt küldöttei Lenin, Sztálin, V. V. Vorovszkij és mások voltak. A konferencia a Kommunista Internacionále első kongresszusának nyilvánította magát. A napirend legfontosabb pontja Leninnek a burzsoá demokráciáról és a proletariátus diktatúrájáról szóló előadása volt. A kongresszus megalakította a Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságát — a III., Kommunista Internacionále végrehajtó szervét. — *256*

[65] Berni Bizottság — a szociálsovinisztáknak Berni Konferenciája által „Oroszország szociális és politikai helyzetének megvizsgálására alakított bizottság". Tagjaivá kijelölték Kautskyt, Hilferdinget, Longuet-t és másokat. A beutazási engedély iránti kérelemre a Szovjetkormány 1919 február 19-én kijelentette, hogy noha a Berni Konferenciát nem tekinti sem szocialistának, sem akár csak a legcsekélyebb mértékben is a munkásosztály képviselőjének, mégis engedélyezi a bizottságnak a beutazást Szovjet-Oroszországba. Az „előkelő berni revizorok" — így nevezte őket Lenin — mégsem jöttek el Szovjet-Oroszországba. — *259*

[66] Az angol sajtónak 1919 február végén közzétett jelentéseiről van szó, amelyek szerint az Antant Tanácsa megismételni szándékozik a Herceg-szigeteken tartandó konferenciára szóló meghívást. — *259*

[67] Az OK(b)P VIII. kongresszusa Moszkvában folyt le 1919 március 18—23-án. A kongresszus napirendjén a következő kérdések voltak: 1) A Központi Bizottság beszámolója; 2) Az OK(b)P programja; 3) A Kommunista Internacionále; 4) A hadihelyzet és a hadügyi politika; 5) A falusi munka; 6) Szervezeti kérdések; 7) A Központi Bizottság megválasztása. A Központi Bizottság beszámolóját, úgyszintén a pártprogramról és a falusi munkáról szóló előadói beszédeket Lenin mondotta.

A hadügyi kérdést a kongresszus teljes üléseken és a hadügyi szekcióban vitatta meg. A kongresszuson fellépett az úgynevezett „hadügyi ellenzék", amelyben volt „baloldali kommunisták" és olyan funkcionáriusok is egyesültek, akik nem vettek részt semilyen ellenzékben, de elégedetlenek voltak Trockij vezetésével a hadseregben. A „hadügyi ellenzék" harcolt az ellen, hogy Trockij kiforgatja a párt hadügyi politikáját, harcolt Trockij pártellenes tevékenysége ellen, de ugyanakkor védelmébe vette a partizánszellemnek a hadseregben akkor még meglevő maradványait és síkraszállt a hadseregszervezéssel kapcsolatos más helytelen nézetekért is. Lenin és Sztálin szembeszállt a „hadügyi ellenzék"-kel. A kongresszus elvetette a „hadügyi ellenzék" számos javaslatát (Szmirnov tervezetét), és ugyanakkor elítélte Trockij káros álláspontját. A kongresszus által kiküldött bizottság, amelynek tagjai Sztálin, Jaroszlavszkij és mások voltak, a hadügyi kérdésre vonatkozólag határozati javaslatot dolgozott ki, melyet a kongresszus egyhangúlag elfogadott.

Az OK(b)P VIII. kongresszusáról és a hadügyi kérdéssel és más kérdésekkel kapcsolatban hozott határozatairól lásd „A SzK(b)P története. Rövid tanfolyam." VIII. fejezet, 2. pont. — *263*

[68] Az Állami Ellenőrzés újjászervezésére vonatkozó dekrétum tervezetét egy bizottság dolgozta ki, amelynek tagjai Sztálin, Szverdlov és mások voltak. A tervezetet a Népbiztosok Tanácsa 1919 március 8-i és április 3-i ülésén tárgyalták. A tervezet előadója Sztálin elvtárs volt. A tervezet előkészítésében és végleges megszövegezésében Lenin is résztvett. — *265*

[69] A két okmányt, az egyiket „Huszonhat biztos meggyilkolása", a másikat „Thomson tábornok 1919 március 23-i találkozása Csajkin úrral" címmel Sztálin cikkének mellékleteként közölte az „Izvesztyija" 1919 április 23-i száma. — *266*

[70] „*Znamja Truda*" („A Munka Zászlaja") — az eszerek

bakui bizottságának lapja; 1918 januárjától 1919 novemberéig jelent meg. — *266*

[71] *„Jegyinaja Rosszija"* („Egységes Oroszország") — kadet lap; az úgynevezett „Bakui orosz nemzeti bizottság" kiadásában jelent meg 1918 decemberétől 1919 júliusáig. — *266*

[72] *„Iszkra"* („Szikra") — a mensevikek bakui bizottságának lapja; 1918 novemberétől 1920 áprilisáig jelent meg. — *269*

[73] Amikor Jugyenyics 1919 májusában támadott és Petrográdot az a veszély fenyegette, hogy a fehérek bekerítik és elfoglalják, Sztálint a Honvédelmi Tanács rendkívüli megbízottjaként a petrográdi frontra küldték. A Honvédelmi Tanács 1919 május 17-én kelt megbízólevele utalt arra, hogy Sztálint „a Nyugati Fronton kialakult helyzettel kapcsolatban szükségessé vált rendkívüli intézkedések foganatosítása céljából" vezényelték Petrográd körzetébe és a Nyugati Front más körzeteibe. Sztálin 1919 május 19-én érkezett Petrográdra. — *273*

[74] Krasznaja Gorka és Szeraja Losagy — erődök Petrográd közelében. Ezeknek az erődöknek helyőrsége az eszerekkel és mensevikekkel kapcsolatban álló fehérgárdisták ellenforradalmi agitációjának hatására 1919 június 13-án fellázadt a Szovjethatalom ellen. A lázadók ellen Sztálin parancsára június 13-án kifutottak a Balti Flotta hadihajói. Egyidejűleg Oranyienbaumban parti hadseregcsoportot szerveztek, amelynek magvát tengerészosztagok alkották. Június 14-én Sztálin Oranyienbaumba érkezett és tanácskozott a haditengerészeti és a szárazföldi parancsnokság képviselőivel, az osztagok és egységek parancsnokaival és politikai megbízottaival. A tanácskozáson elfogadták Sztálinnak azt a tervét, amely szerint Krasznaja Gorkát a tenger és a szárazföld felől egyidejűleg indított támadással kell bevenni. A parti csoport és más egységek június 15-én a harcvonalban

tartózkodó Sztálin elvtárs közvetlen vezetésével, a Balti Flotta hadihajóinak támogatása mellett megkezdték a támadást. A szovjet csapatok Krasznaja Gorka előterében szétverték a lázadókat és 00 óra 30 perckor elfoglalták az erődöt. Néhány órával később bevették a Szeraja Losagy erődöt is. — *276*

[75] „*Times*" („Az Idő") — az angol nagyburzsoázia tekintélyes lapja, Londonban jelenik meg 1788 óta; Jugyenyics hadjárata idején Jugyenyics megsegítését követelte. — *281*

[76] A Ladoga-tó keleti partján levő Vidlickij Zavod volt a petrográdi front olonyeci szakaszán harcoló fehérfinnek fő támaszpontja. A Vörös Hadsereg egységei 1919 június 27-én az Onyegai Flotilla és a Balti Flotta támogatásával váratlan csapással elfoglalták Vidlicát, felmorzsolták az úgynevezett „Olonyeci önkéntes hadsereg" vezérkarát és gazdag hadfelszerelési, lőszer- és élelmiszerraktárakat zsákmányoltak. A fehérfinneket a finn határ mögé vetették vissza. — *284*

[77] 1919 július elején a fehérlengyelek általános támadást indítottak. Nyugaton a Szovjet Köztársaságra veszélyes helyzet alakult ki. A párt Központi Bizottsága Sztálin elvtársat bízta meg a Nyugati Front közvetlen vezetésével. Sztálin, akit kineveztek a Nyugati Front Forradalmi Katonai Tanácsának tagjává, 1919 július 9-én érkezett Szmolenszkba, a front törzséhez. — *287*

[78] A SzK(b)P Központi Bizottsága, 1919 szeptember 26-án hozott határozatával Sztálint Gyenyikin szétzúzásának megszervezése céljából a Déli Frontra vezényelte. Sztálin október 3-án érkezett a front törzséhez. A Sztálin által Gyenyikin szétzúzására javasolt tervet a párt Központi Bizottsága jóváhagyta. — *290*

[79] A Keleti Népek Kommunista Szervezeteinek II. Összoroszországi Kongresszusa 1919 november 22-e és

december 3-a között Moszkvában folyt le. A kongresszuson körülbelül 80 küldött vett részt: Turkesztán, Azerbajdzsán, Hiva, Buhara, Kirgizia, Tatária, Csuvasia, Baskíria, a Kaukázus és egyes városok (Perm, Vjatka, Orenburg stb.) muzulmán kommunista szervezeteinek képviselői. A helyzetről Lenin mondott előadói beszédet. Az OK(b)P muzulmán szervezeteinek Központi Irodája beszámolt tevékenységéről, megvitatták a keleti kérdést és más kérdéseket s a Kongresszus megjelölte a Keleten végzendő párt- és szovjetmunka feladatait. — *295*

[80] „A déli hadihelyzethez" c. cikk utóiratát Sztálin azzal kapcsolatban írta, hogy a *„Revoljucionnij Front"* („Forradalmi Front") c. folyóirat — a Délnyugati Front Forradalmi Katonai Tanácsának és a Munkahadsereg Ukrajnai Tanácsának lapja — a „Pravdá"-ban már megjelent cikket szintén közölte. — *308*

[81] Az Ukrajnai Munkahadsereget 1920 februárjában alakították. Állományába azok a katonai egységek kerültek, amelyeket a Délnyugati Front adott át, hogy a gazdasági építés terén, főképpen a Donyec-medence helyreállítási munkálataiban használják fel őket. Az Ukrajnai Munkahadsereg vezetésére az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság Népbiztosainak Tanácsa az Összukrajnai Forradalmi Bizottsággal együtt a gazdasági népbiztosságok és a Délnyugati Front Forradalmi Katonai Bizottságának képviselőiből megalakította a munkahadsereg Tanácsát, melynek elnökévé Sztálint, mint a Honvédelmi Tanács tagját és meghatalmazottját nevezte ki. — *310*

[82] Ukrajna Kommunista (bolsevik) Pártjának IV. összukrajnai konferenciáját Harkovban 1920 március 17—23-án tartották. A konferencián 278 küldött vett részt. A konferencia napirendjén a következő kérdések voltak: 1) az UK(b)P Központi Bizottságának politikai és szervezeti beszámolója; 2) az Ukrán Szovjet Köztársaság és az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság kölcsönös viszonya; 3) az UK(b)P viszonya más

politikai pártokhoz; 4) a gazdasági politika; 5) a földkérdés és a falusi munka; 6) közellátás kérdése; 7) az UK(b)P Központi Bizottságának megválasztása és küldöttválasztás az OK(b)P IX. kongresszusára.

Sztálin az OK(b)P Központi Bizottságának képviselőjeként vett részt a konferencián. A napirend legfőbb pontja a gazdasági politika kérdése volt. Ennek a kérdésnek a tárgyalása során a konferencia erélyes visszautasításban részesítette a „demokratikus centralisták" pártellenes csoportját (Szapronov és mások), amely ellenezte az iparvezetésben az egyszemélyi vezetést. A falusi munka kérdésében a konferencia fontos határozatot hozott, amelynek értelmében Ukrajnában meg kell alakítani a kevés földdel bíró és földnélküli parasztok szövetségeit (a szegényparasztok bizottságait). A konferencia Sztálint megválasztotta küldöttnek az OK(b)P IX. kongresszusára. — *312*

[83] A Berlinben 1920 március 13-án német reakciósok által végrehajtott ellenforradalmi államcsínyről (az úgynevezett Kapp-puccsról) van szó. Kapp kormányát néhány nappal később a munkások általános sztrájkja elkergette. — *314*

[84] Az OK(b)P Központi Bizottsága által az OK(b)P IX. kongresszusa számára kidolgozott „A gazdasági építés sorronlevő feladatai" c. tézisekről van szó. A tézisek az „Izvesztyija CK RKP(b)" („Az OK(b)P Központi Bizottságának Hírei") 1920 március 12-i, 14. számában jelentek meg. — *320*

[85] A VII. Összoroszországi Szovjetkongresszus 1919 december 5—9-én folyt le Moszkvában. A kongresszus meghallgatta Lenin előadói beszédét az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságnak és a Népbiztosok Tanácsának munkájáról és megvitatta a következő kérdéseket: hadihelyzet, szovjet építés, közellátási helyzet, fűtőanyag stb. A főbb napirendi pontokkal kapcsolatban hozott határozatok („A közellátás megszervezése az OSzFSzK-ban", „A szovjet építésről", „A fűtőanyagellátás megszervezése az OSzFSzK-ban" c. határozatok)

a szovjet gazdaság és a szovjet igazgatás megszervezésével kapcsolatos feladatokkal foglalkoztak.

A Harkovi Konferencia határozata — a gazdasági építésről szóló határozat, amelyet az UK(b)P Harkov-kormányzósági konferenciáján fogadtak el 1920 március 15-én, a gazdasági politikáról szóló előadói beszéd alapján. — *321*

[86] Az OK(b)P IX. kongresszusát Moszkvában tartották 1920 március 29-től április 5-ig. A kongresszus a következő kérdéseket tárgyalta: 1) a Központi Bizottság beszámolója; 2) a gazdasági építés soronlevő feladatai; 3) a szakszervezeti mozgalom; 4) a Kommunista Internacionále feladatai; 5) szervezeti kérdések; 6) a szövetkezetekhez való viszony; 7) a milícia-rendszerre való áttérés; 8) a Központi Bizottság megválasztása. Lenin tartotta a Központi Bizottság politikai beszámolóját s ezenkívül beszédeket mondott a gazdasági építésről és a szakszervezetekről.

A kongresszus meghatározta az ország legközelebbi gazdasági feladatait a közlekedés és az ipar terén. Különös figyelmet fordított az egységes gazdasági terv kérdésére. A terv súlypontja a népgazdaság villamosításának kérdése volt. A kongresszus erélyes visszautasításban részesítette a „demokratikus centralisták" (Szapronov, Oszinszkij és mások) csoportját, akik ellenezték az iparvezetésben az egyszemélyi vezetést. — *322*

[87] Borotybisták — ukrán baloldali eszerek, akik 1918 májusában külön pártot alakítottak. Pártjuk „Borotyba" („Harc") című központi lapjáról nevezték el őket borotybistáknak. A bolsevikok befolyása Ukrajna paraszttömegei között annyira erősödött, hogy a borotybisták 1920 márciusában kénytelenek voltak pártjukat feloszlatni és Ukrajna Kommunista (bolsevik) Pártjához csatlakozni. Az UK(b)P IV. konferenciája határozatot hozott a borotybisták befogadásáról a pártba, személyenkénti felülvizsgálat alapján. A következő években a borotybisták közül sokan, a kétkulacsosságnak és a párt félrevezetésének az útjára lépve, Ukrajna ellenforradalmi nacionalista elemeinek szovjetellenes harcát vezették és az ukrán nép legádázabb ellenségeivé váltak. — *322*

[88] Londoni Kongresszus — az OSzDMP V. kongresszusa, amely 1907 április 30-a és május 19-e között folyt le Londonban. — *325*

[89] Marx. Tézisek Feuerbachról. Lásd *Marx—Engels.* Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 401. old. — *325*

[90] *Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. Szikra 1948. 175—348. old. — *328*

[91] *Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. 349—561. old. — *328*

[92] Ezeket a szavakat Lassalle-nak 1852 június 24-én Marxhoz írt leveléből Lenin a „Mi a teendő?" mottójában idézi *(Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. 175. old.). — *329*

[93] A régi németországi szociáldemokrata párt három pártra bomlott: a szociáldemokrata pártra, a független szociáldemokrata pártra és a németországi kommunista pártra. — *329*

[94] Buligin duma — az a tanácskozási joggal felruházott képviseleti intézmény, melyet a cári kormány 1905-ben akart egybehívni. A tanácskozási joggal felruházott Állami Duma megalakítására vonatkozó törvénytervezetet és a duma-választásokról szóló rendeletet egy bizottság dolgozta ki, amelynek elnöke Buligin belügyminiszter volt. A törvénytervezetet és rendeletet a cári kiáltvánnyal együtt 1905 augusztus 6-án tették közzé. A bolsevikok aktív bojkottot hirdettek a Buligin duma ellen. „. . . A Buligin dumát sohasem hívták egybe. A forradalmi vihar elsöpörte, még mielőtt egybehívták" *(Lenin* Művei. 3. kiad. XIX. köt. 352. old., oroszul.). — *332*

[95] *Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. 565—679. old. — *332*

[96] *Lenin* Művei. 3. kiad. IX. köt. 79—143. old., oroszul. — *332*

[97] „Az orosz szociáldemokraták feladatai" c. brosúrát Lenin a száműzetésben, 1897 végén írta. Az első kiadást Akszelrod előszavával az „Orosz Szociáldemokraták Szövetsége" adta ki Genfben, 1898-ban *(Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. 153—172. old.) — *334*

[98] Tammerforsi konferencia — a bolsevikok első konferenciája, 1905 december 12—17-én folyt le. A konferencián először találkozott Lenin és Sztálin. Addig levél útján vagy elvtársak közvetítésével tartották fenn egymással a kapcsolatot.

A konferencia napirendjén a következő kérdések voltak: 1) a helyi szervezetek beszámolói; 2) beszámoló a politikai helyzetről; 3) a Központi Bizottság szervezeti beszámolója; 4) az OSzDMP két részének egyesítése; 5) a párt újjászervezése; 6) agrárkérdés; 7) az Állami Duma.

Lenin volt a politikai helyzet és az agrárkérdés előadója, azonkívül beszédet mondott a Vitte dumához való viszonyról. Sztálin a konferencián beszámolt a kaukázusontúli bolsevik szervezetek munkájáról és felszólalt a duma aktív bojkottálására irányuló lenini taktika védelmében. A konferencia határozatot hozott a ténylegesen kettészakadt párt egységének helyreállításáról és elfogadta Leninnek az agrárkérdésben előterjesztett határozati javaslatát. Sztálin Leninnel együtt résztvett a dumához való viszonyról szóló határozat szerkesztőbizottságának munkájában. A konferencia ebben a határozatban felhívta a pártot és a munkásosztályt, hogy bojkottálja a Dumát, s utasította a pártszervezeteket, hogy a választási gyűléseket használják ki a lehető legnagyobb mértékben a proletariátus forradalmi szervezetének kiterjesztésére és fejtsenek ki a nép minden rétegében agitációt a fegyveres felkelésért. — *335*

[99] Arról a diplomáciai levélváltásról van szó, amelyet Curzon angol külügyminiszter 1920 április 11-én az

OSzFSzK külügyi népbiztosához intézett jegyzékével kezdeményezett. Curzon ebben a jegyzékben felajánlotta, hogy Vrangel és csapatai a Krimben leteszik a fegyvert azzal a feltétellel, hogy amnesztiát kapnak. Erről a levélváltásról lásd még e kötet 353. oldalát. — *338*

[100] Az antant-hatalmak san-remoi (Olaszország) konferenciáját 1920 április 19—26-án tartották. A konferencián tárgyalt kérdések: hogyan teljesíti Németország a versaillesi békeszerződést, a Törökországgal való békeszerződés tervezete stb. — *347*

[101] „*Krasznoarmejec*" („A Vöröskatona") — a Vörös Hadsereg napilapja, melyet a Nyugati Front XVI. hadserege Forradalmi Katonai Tanácsának Politikai Osztálya adott ki. 1920 március 20-tól 1921 május 15-ig jelent meg. — *361*

[102] Ezen a levéltervezeten Leninnek az OK(b)P Központi Bizottsága titkárához címzett határozata olvasható: „Szerintem, mint vitathatatlan dolgot, *azonnal* szét kell küldeni". A Központi Bizottság a levelet 1920 július második felében küldte szét a pártszervezeteknek. — *363*

[103] Belső őrség — a Köztársaság belső védelmének csapatai, amelyek 1919—1920-ban a hátországban és a hadtápterületen a városokat, gyárakat, vasutakat, raktárakat őrizték. — *368*

[104] A „Marxizmus és nemzeti kérdés" c. cikket *(Sztálin* Művei. 2. köt. Szikra 1949. 314—398. old.) Sztálin 1912 végén — 1913 elején írta Bécsben; először a „Proszvescsenyije" 1913. évi 3—5. számában jelent meg „A nemzeti kérdés és a szociáldemokrácia" címmel, K. Sztálin aláírással.

„Proszvescsenyije" („Felvilágosodás") — bolsevik havi folyóirat; Pétervárott adták ki 1911 decemberétől 1914 júniusáig, amikoris a cári kormány betiltotta. 1917 őszén megjelent még egy (kettős) száma. A folyóirat munkáját Lenin irányította. Pétervári tartózkodása alatt Sztálin közvetlenül résztvett a folyóirat munkájában. — *390*

[105] „Az Októberi Forradalom és a nemzeti kérdés" c. cikk (lásd ebben a kötetben 160—172. old.) 1918 november 9-én, a „Zsizny Nacionalnosztyej" c. lapban jelent meg.
„Zsizny Nacionalnosztyej" („A Nemzetiségek Élete") — a Nemzetiségügyi Népbiztosság lapja; hetenként jelent meg Moszkvában, 1918 november 9-től 1922 február 16-ig; 1922 február 25-től mint folyóirat jelent meg megszűnéséig, 1924 januárjáig. — *391*

[106] Lásd ebben a kötetben 370—383. old. — *392*

[107] A Keleti Népek Akció- és Propagandabizottsága vagy Propaganda- és Akciótanácsa a keleti népek I. kongresszusán alakult meg 1920 szeptemberében. A Bizottságnak az volt a feladata, hogy a Keleten megszervezze a propagandát, támogassa és egyesítse a keleti szabadságmozgalmat. — *399*

[108] 1920 szeptember 14-én a II. Internacionále vezetői (Vandervelde, MacDonald, Renaudel és mások) „szocialista küldöttségként" Grúziába érkeztek. Kautsky, akit a „küldöttség" egyik vezetőjének tekintettek, szeptember 30-án érkezett Tifliszbe. A mensevikek ünnepélyes fogadtatást rendeztek a „küldöttségnek" és Kautskynak. Két hét mulva a „küldöttség" visszautazott Nyugat-Európába, Kautsky pedig Tifliszben maradt és ott élt 1920 decemberéig. — *413*

[109] Utalás Luther védőbeszédére, amelyet a wormsi birodalmi gyűlésen (1521) mondott, ahol a katolikus egyház

Luthert rá akarta bírni, hogy mondjon le tanításáról (D. Martin Luthers Werke. Kritische Gesamtausgabe. Weimar 1897. 7. köt. 838. old.). — *414*

[110] A dagesztáni népek kongresszusa Temir-Han-Surában ült össze 1920 november 13-án. A kongresszuson körülbelül 300 küldött vett részt. Miután Sztálin kihirdette Dagesztán függetlenségét, G. K. Ordzsonikidze mondott üdvözlő beszédet. A kongresszus határozatot hozott, amelyben kijelentette, hogy Dagesztán népei megbonthatatlan szövetségben vannak Szovjet-Oroszország dolgozó népeivel. — *415*

[111] Tyerek terület népeinek kongresszusa Vlagyikavkazban folyt le 1920 november 17-én. A kongresszuson több mint 500 küldött vett részt. A kongresszus munkájában részt vett G. K. Ordzsonikidze és Sz. M. Kirov. A kongresszus Sztálin előadói beszéde alapján elfogadott határozatában kifejezte azt a meggyőződését, hogy „az autonómia még szorosabbra fűzi azokat a baráti kötelékeket, amelyek Tyerek terület dolgozó tömegeit Szovjet-Oroszországgal összekapcsolják". — *420*

[112] Sèvres-i szerződés — békeszerződés, amelyet az Antant ráerőszakolt Törökországra, Németország szövetségesére az első világháborúban. A szerződést 1920 augusztus 10-én írták alá Sèvres-ben (Párizs közelében). Ennek a konstantinápolyi kormánnyal kötött szerződésnek gúzsbakötő feltételei ténylegesen megszüntették Törökország függetlenségét. — *433*

[113] W. Wilson, az Egyesült Államok elnöke, 1918 januárjában tizennégy pontból álló békeprogramot tett közzé. Az egyik pont a nagy és kis államok függetlenségének és területi integritásának biztosításáról szólt. — *435*

ÉLETRAJZI ADATOK

(1917 október — 1920)

1917

Október 25—26. Lenin és Sztálin vezeti a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjeinek II. Összoroszországi Kongresszusát.

Október 26. A II. Szovjetkongresszus Sztálint megválasztja az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság tagjává és jóváhagyja nemzetiségügyi népbiztossá való kinevezését.

Október 28-ra virradó éjjel Lenin és Sztálin meglátogatja a petrográdi katonai körlet törzsét, ahol katonai szakemberekkel együtt kidolgozzák a Kerenszkij—Krasznov csapatainak szétzúzására irányuló hadműveleti tervet.

Október 28. Lenin és Sztálin aláírja a Népbiztosok Tanácsának rendeletét, amely megtiltja a burzsoá lapok megjelenését.

Október 31. Sztálin a Forradalmi Katonai Bizottság ülésén beszámol a fronthelyzetről.

November 2. Lenin és Sztálin aláírja „Az Oroszországi népek jogainak kinyilatkozta-

tását"-t, amelyet Sztálin fogalmazott meg.

November 3. Sztálin a politikai pártok, a Putyilovgyári munkások és az Összoroszországi Vasúti Szövetség (Vikzsel) Központi Végrehajtó Bizottsága képviselőinek tanácskozásán hozzászól a vitához.

November 6. Sztálin az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság ülésén beszédet mond a „közös szocialista kormány" alakításának kérdéséről.

November 9. Lenin és Sztálin aláírja a parancsot Duhonyin tábornoknak a legfelsőbb főparancsnoki tisztség alóli felmentéséről.

November 14. Sztálin beszédet mond a finnországi szociáldemokrata munkáspárt helsingforsi kongresszusán.

November 16. Sztálin a Népbiztosok Tanácsának ülésén indítványozza, hogy az ukrán népnek adják vissza történelmi kincseit; Sztálint megválasztják a forradalmi törvényszékekről szóló dekrétum kidolgozására alakított bizottságba.

November 19. Sztálin a Népbiztosok Tanácsának ülésén előadói beszédet mond: 1) a Finnországgal való kereskedelemről és 2) Ukrajnáról és a Rádáról.

November 20. Sztálin a Népbiztosok Tanácsa elé terjeszti a szovjet kormány „Oroszország

és a Kelet dolgozó muzulmánjaihoz" c. kiáltványának tervezetét; jelentést tesz a Népbiztosok Tanácsának az alkotmányozógyűlési választásokat előkészítő bizottság ellenforradalmi tevékenységéről.

November 22. Sztálin a Forradalmi Katonai Bizottság ülésén hozzászól az ellenforradalmi lapok betiltásának kérdéséhez.

November 27. Sztálin a Népbiztosok Tanácsának ülésén hozzászól a szocialista állam pénzügyi és gazdasági politikájának megvalósítása kérdéséhez.

Legkorábban november 27. Lenin és Sztálin összeállítja a béketárgyalások programjának vázlatát.

November 28. Lenin és Sztálin aláírja a Lenin által megfogalmazott „Dekrétumot a forradalom ellen irányuló polgárháború vezéreinek letartóztatásáról".

November 29. A párt Központi Bizottsága megalakítja a Központi Bizottság Irodáját, amelynek tagjai: Lenin, Sztálin és Szverdlov.

December 1. Sztálin beszélgetést folytat az összoroszországi muzulmán tanács végrehajtó bizottságának elnökével „Oszmán szent koránjának" visszaadása tárgyában.

December 2. Sztálin a Népbiztosok Tanácsának ülésén beszámol Ukrajnáról és a Belo-

russziai Szovjetkongresszus megszervezéséről.

December 5. A „Pravdá"-ban Lenin, Sztálin és Szverdlov aláírásával megjelenik a Legfőbb Népgazdasági Tanács megalakításáról szóló dekrétum.

Sztálin a Belorussz Területi Bizottság képviselőivel egyezményt köt a belorussziai Szovjethatalom megszilárdítása céljából való együttműködésre vonatkozólag.

December 12. Sztálin megírja a „Válasz az ukrán elvtársaknak — a hátországba és a frontra" c. cikket.

December 14. Sztálin az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság ülésén beszámol az Ukrán Rádához való viszonyról.

December 16. Sztálin a Népbiztosok Tanácsának ülésén beszámol az orenburgi, uráli, turkesztáni és kaukázusi helyzetről.

December 18. Lenin és Sztálin aláírja a Finnország függetlenségéről szóló dekrétumot.

Sztálin a Népbiztosok Tanácsának ülésén ismerteti az orenburgi körzetben kialakult hadihelyzetet.

December 19. Sztálin a Népbiztosok Tanácsának ülésén beszámol az Ukrán Központi Rádáról.

December 21. Lenin és Sztálin résztvesz a Vörös Hadsereg szervezésével és felépítésével megbízott Összoroszországi Kollégium ülésén.

December 22. Sztálin az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság ülésén előadói beszédet mond Finnország függetlenségének kérdéséről.

December 23. Sztálint Lenin szabadságának idejére kinevezik a Népbiztosok Tanácsának elnökévé.

December 24. Sztálin elnököl a Népbiztosok Tanácsának ülésén s beszámol a doni helyzetről, a dolgozó kozákság kongresszusáról és a forradalmi csapatok Orenburg ellen irányuló támadásának előkészítéséről.

December 27. A Népbiztosok Tanácsa Sztálin elnökletével tartott ülésén határozatot hoz a Putyilov-gyárak államosítására vonatkozólag és dekrétumot fogad el a szimferopoli Anatra-repülőgépgyár stb. elkobzásáról.

December 27 és 28. Sztálin beszélgetést folytat a Don-területi kozák Nagytanács baloldali részének küldötteivel és a 8. kozák hadosztály képviselőjével.

December 31. A „Pravda" 227. számában megjelenik Sztálin „«Török Örményország»-ról" c. cikke.

1918

Január 8. A Népbiztosok Tanácsának ülésén Sztálint megválasztják a Szovjethatalom közellátási politikája terén foganatosítandó rendszabályok kidolgozására alakított bizottságba.

Január 10—18. Sztálin részt vesz a III. Összoroszországi Szovjetkongresszus munkájában.

Január 11. Sztálin a párt Központi Bizottságának ülésén felszólal annak a javaslatnak a védelmében, amelyet Lenin a németekkel való béke kérdésében előterjesztett.

Január 15. Sztálin a III. Szovjetkongresszus bolsevik frakciójának ülésén előadói beszédet mond a Szovjet Köztársaságok Föderációjáról.

Sztálin a III. Szovjetkongresszus ülésén előadói beszédet és zárszót mond a nemzeti kérdésről. A kongresszus elfogadja Sztálinnak az Oroszországi Köztársaság föderációs intézményeire vonatkozó határozati javaslatát.

Január 24. Sztálin a párt Központi Bizottságának a VII. pártkongresszus egybehívásával foglalkozó ülésén az OSzD(b)MP programjának felülvizsgálása mellett foglal állást.

Sztálin a bolsevik párt Központi Bizottságának megbízásából vezeti azt a tanácskozást, melyet több európai és ame-

rikai szociáldemokrata párt forradalmi szárnyának képviselőivel rendeztek.

Január 28. Lenin és Sztálin a szovjet békedelegációnak Breszt-Litovszkba táviratot küld arról, hogy azonnal meg kell kötni a békét Németországgal.

Február 21 (8).* Lenin és Sztálin a német csapatok előnyomulásával kapcsolatban utasítást ad a bolsevik párt Pétervári Városi Bizottságának és kerületi bizottságainak, hogy szervezzék meg az ellenállást a német területrablókkal szemben és mozgósítsák a burzsoáziát lövészárkok ásására a munkások felügyelete alatt. Ugyanilyen utasítást küld Sztálin a kievi bolsevikoknak.

Február 23. Sztálin a párt Központi Bizottságának ülésén támogatja Lenint abban a harcában, melyet a breszti béke kérdésében Trockij és Buharin ellen folytat.

Február 24. Sztálin közvetlen vonalon felszólítja az Ukrajnai Szovjet Köztársaság Népi Titkárságát, hogy küldjön békedelegációt Bresztbe és utasításokat ad arra vonatkozólag, hogy a delegáció milyen taktikát kövessen a német imperialistákkal folytatandó tárgyalásokon.

Legkorábban március 2. Lenin és Sztálin közvetlen vonalon beszél a Murmanszki Szovjet elnöké-

* 1918 február 21 (8)-től az életrajzi adatokban az új naptár szerint adjuk a dátumokat.

vel és sürgős diplomáciai lépéseket követel Murmanszknak az angol és francia megszállástól való megvédése érdekében.

Március 6—8. Sztálin résztvesz az OK(b)P VII. kongresszusának munkájában.

Március 8. Sztálint az OK(b)P VII. kongresszusán a párt Központi Bizottságának tagjává és a pártprogram tervezetének kidolgozására alakított bizottság tagjává választják.

Március 10 előtt. Sztálint megválasztják küldöttnek a Szovjetek IV. Összoroszországi Rendkívüli Kongresszusára a Petrográdi Szovjet képviselőjeként.

Március 10. Sztálin a kormánnyal együtt Moszkvába utazik.

Március 14. Az „Izvesztyija" 47. számában megjelenik Sztálin „Az ukrán csomópont" c. cikke.

Lenin és Sztálin Ordzsonikidzéhez, Ukrajna rendkívüli biztosához intézett levelében követeli, hogy a német megszállók betörése elleni harc céljából a Krim és a Donyec-medence egységfrontot alkosson egész Oroszországgal.

Március 14—16. Sztálin résztvesz a Szovjetek IV. Összoroszországi Rendkívüli Kongresszusának munkájában.

Március 16. A Szovjetek IV. Összoroszországi Rendkívüli Kongresszusa Sztálint az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság tagjává választja.

Március 19. Sztálin Saumjanhoz és Dzsaparidzéhez intézett levelében rámutat arra, hogy Bakut katonai tekintetben feltétlenül meg kell erősíteni.

Március 26 és 27. A „Pravda" 55. és 56. számában megjelenik Sztálin „A kaukázusontúli ellenforradalmárok a szocializmus álarcában" c. cikke.

Március 31-re virradó éjjel. Sztálin közvetlen vonalon beszélgetést folytat a Taskenti Szovjet elnökével Turkesztán belső helyzetéről.

Április 1. Sztálint az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság bolsevik frakciója megválasztja az Oroszországi Szovjet Köztársaság első Alkotmányának kidolgozására alakított bizottság tagjává.

Április 2. Sztálin a Népbiztosok Tanácsának ülésén javasolja, hogy a németek Harkov felé való előnyomulásával kapcsolatban azonnal kezdjenek béketárgyalásokat az Ukrán Központi Rádával.

Április 3 és 4. A „Pravda" 62. és 63. számában megjelenik Sztálin elvtárs beszélgetése a „Pravda" munkatársával az Oroszországi Föderatív Köztársaság szervezetéről.

Április 5. Sztálin beszédet mond az Összorosz-

országi Központi Végrehajtó Bizottság által az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság (OSzFSzK) alkotmánytervezetének kidolgozására alakított bizottság első ülésén.

Április 9. A „Pravda" 67. számában megjelenik Sztálinnak Kazán, Ufa, Orenburg stb. Szovjetjeihez intézett felhívása „Egyik soronlevő feladatunk" címmel.

Április 12. Sztálin az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság által az OSzFSzK alkotmánytervezetének kidolgozására alakított bizottság ülésén beszédet mond az Oroszországi Szovjet Köztársaság föderációjának típusáról.

Április 19. Sztálin „Az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság Alkotmányának alapelvei" c. tervezetét az összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottsága által az Alkotmány tervezetének kidolgozására alakított bizottság ülésén megvitatják és jóváhagyják.

Április 27. A Népbiztosok Tanácsa Sztálint megbízza azzal, hogy mint az OSzFSzK teljhatalmú képviselője, békeszerződés megkötése céljából tárgyalásokat folytasson az Ukrán Központi Rádával.

Április 29. Sztálin egy küldöttséggel együtt Kurszkba érkezik.

Legkorábban május 2. Sztálin Kurszkból Moszkvába utazik, hogy beszámoljon a Népbiztosok Tanácsának.

Május 5. Lenin és Sztálin táviratot küld Voronyezsbe, Rosztovba és Brjanszkba és közli, hogy az Ukrán Fronton fegyverszünetet kötöttek.

Május 10—16. Sztálin vezeti a Tatár-Baskír Szovjet Köztársaság alakuló szovjetkongresszusának egybehívását előkészítő tanácskozást s megnyitó- és záróbeszédet mond a tanácskozáson.

Május 23. A „Pravda" 100. számában megjelenik Sztálin „A kaukázusi helyzet" c. cikke.

Május 29. A Népbiztosok Tanácsa a déloroszországi közellátás rendkívüli jogokkal felruházott általános vezetőjévé nevezi ki Sztálint.

Június 1. A „Pravda" 108. számában megjelenik Sztálin „A doni históriáról és Észak-Kaukázusról (Tények és mesterkedések)" c. cikke.

Június 4. Sztálin Moszkvából Caricinba utazik.

Június 6. Sztálin Caricinba érkezik.

Június 7. Sztálin táviratban értesíti Lenint intézkedéseiről, amelyeket annak érdekében foganatosított, hogy a közlekedés rendbejöjjön, hogy Caricinban forradalmi rendet teremtsen s hogy gabonát küldhessen a központba.

Június 13. Sztálin táviratban értesíti Lenint, hogy a közlekedés megjavult, és ismerteti a

gabona begyűjtésére és Moszkvába szállítására vonatkozó tervét.

Június 25. Sztálin a közlekedés rendezése és élelmiszerszállítmányok továbbítása céljából Kamisinba érkezik.

Június 29. Sztálin Caricinból közvetlen vonalon értesíti Lenint arról, hogy irányvonatokat küldött északra élelmiszerrel.

Július 7. Lenin és Sztálin táviratot vált a „baloldali" eszerek lázadása alkalmából.

Sztálin Leninhez intézett levelében beszámol a Caricin körzeti és a turkesztáni hadihelyzetről.

Július 8. Sztálin levelet ír Saumjannak Bakuba, amelyben az OSzFSzK bel- és külpolitikai kérdéseivel foglalkozik.

Július 10. Sztálin Leninhez intézett levelében tiltakozik Trockij intézkedései ellen, amelyek a caricini front összeomlására és Észak-Kaukázus határterület elvesztésére vezethetnek.

Július 15. Sztálin a Hadügyi Népbiztosságtól táviratilag sürgős segítséget kér Szovjet-Turkesztán számára.

Július 17. Sztálin táviratban közli Leninnel a caricini fronton tett szemleútjának eredményeit.

Július 18. Sztálin közvetlen vonalon értesíti Lenint, hogy július 12-től 16-ig öt szerelvény élelmiszert küldött Moszkvába.

Július 19. Sztálinnal az élén megalakul az Északkaukázusi Katonai Körlet Katonai Tanácsa.

Július 20. Sztálin az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság és a Népbiztosok Tanácsa nevében táviratot küld Saumjannak, amelyben követeli, hogy a Bakui Szovjet független külpolitikát folytasson és erélyesen küzdjön a külföldi tőke ügynökei ellen.

Július 24. Sztálin közvetlen vonalon beszél Leninnel Moszkva és Leningrád élelmezési helyzetének kérdéseiről.

Augusztus 4. Sztálin Leninhez írott levelében beszámol a délvidék katonai és élelmezési helyzetéről.

Augusztus 6. Sztálin aláírja az Északkaukázusi Katonai Körlet Katonai Tanácsának a frontellátást intéző szervek újjászervezésére vonatkozó parancsát.

Augusztus 8. Sztálin és Vorosilov Kotyelnyikovo állomáson tartózkodnak; a caricini front déli szakasza parancsnokát utasítják, hogy Krasznov bandáinak támadása miatt vessen át csapatokat a fenyegetett frontszakaszra.

Augusztus 13. Sztálin aláírja a Katonai Tanács parancsát az ostromállapot kihirdetésé-

ről Caricinban és Caricin kormányzóságban.

Augusztus 14. Sztálin aláírja a Katonai Tanács arravonatkozó parancsát, hogy Caricinban a burzsoáziát mozgósítsák lövészárkok ásására.

Augusztus 17. Sztálin táviratot küld Moszkvába Parhomenkónak, a caricini front helyzetének javulásáról.

Augusztus 19. Sztálin és Vorosilov a front hadműveleteivel kapcsolatban Szareptában tartózkodik.

Augusztus 24. Sztálin és Vorosilov hadműveleti parancsot ír alá a caricini fronton megindítandó támadásra vonatkozólag.

Augusztus 26. Sztálin és Vorosilov parancsban elrendeli a caricini fegyvergyár átszervezését a front páncélkocsi-szükségletének megfelelően.

Augusztus 31. Sztálin és Vorosilov a Lenin ellen intézett aljas merénylet alkalmából táviratot küld Szverdlovnak, az Összoroszországi Központi Ellenőrző Bizottság elnökének.

Szeptember 6. Sztálin táviratilag jelenti a Népbiztosok Tanácsának, hogy a szovjet csapatok Caricin körzetében sikeresen előnyomulnak.

Szeptember 8. Sztálin táviratilag értesíti Lenint arról,

hogy Caricinban felszámolták a „Gruzolesz"-ezred eszerek által szervezett ellenforradalmi felkelését.

Szeptember 10. Sztálin Caricinban népgyűlésen a Népbiztosok Tanácsának és az Északkaukázusi kerület Katonai Tanácsának a nevében köszönti a harcokban kitűnt caricini ezredeket és átadja nekik a „Harci vitézségért" feliratú zászlókat.

Szeptember 12. Sztálin Moszkvába utazik, hogy a Déli Front helyzetével kapcsolatos kérdésekről beszámoljon Leninnek.

Szeptember 15. Lenin, Szverdlov és Sztálin tanácskozása a caricini fronttal kapcsolatos kérdésekről.

Szeptember 17. Sztálint kinevezik a Déli Front újonnan alakult Forradalmi Katonai Tanácsának elnökévé.

Szeptember 19. Sztálin a Nemzetiségügyi Népbiztosság kollégiumának (testületi vezetőségének) összetételére és munkamódszerére vonatkozó kérdésekkel foglalkozik.

Lenin és Sztálin üdvözlő táviratot küld a caricini front forradalmi csapatainak.

Szeptember 21. Az „Izvesztyijá"-ban megjelenik Sztálinnak az „Izvesztyija" munkatársával folytatott beszélgetése a caricini front helyzetéről.

Szeptember 22. Sztálin Moszkvából visszatér Caricinba.

Szeptember 28. Sztálin vezeti a Déli Front Forradalmi Katonai Tanácsának első ülését, amelynek tárgya: a front harcoló egységeinek felosztása négy hadseregre.

Október 3. Sztálin és Vorosilov táviratot küld Leninnek, amelyben követelik, hogy a Központi Bizottságban vitassák meg Trockijnak a Déli Frontot összeomlással fenyegető tevékenységét.

Október 6. Sztálin ismét Moszkvába utazik.

Október 8. A Népbiztosok Tanácsa Sztálint kinevezi a Köztársaság Forradalmi Katonai Tanácsának tagjává.

Október 11. Sztálin Moszkvából visszatér Caricinba.

Sztálin közvetlen vonalon tájékoztatja Szverdlovot a caricini front helyzetéről.

Október 16. A „Szoldat Revoljucii" c. lap 58. számában megjelenik a „Levél a Donvidék szegényparasztjaihoz", amelyet Sztálin és a Katonai Tanács többi tagja írt alá.

Október 18. Sztálin táviratban közli Leninnel, hogy Caricin alatt szétverték Krasznov csapatait.

Október 19. Sztálin Caricinből Moszkvába utazik.

Október 22. Sztálin üdvözlő táviratot küld a forradalmi ezredeknek, amelyek Caricin alatt szétverték a fehérgárdista csapatokat.

Ukrajna Kommunista (bolsevik) Pártjának II. Kongresszusán Sztálint az UK(b)P Központi Bizottságának tagjává választják.

Október 29. Sztálin a Moszkvai Szovjet plénumán beszámol a Déli Front helyzetéről.

A „Pravda" 234. számában megjelenik Sztálin „A dolgok logikája (A mensevikek Központi Bizottságának «Tézisei» alkalmából)" c. cikke.

November 6. A „Pravda" 241. számában megjelenik Sztálin „Az Októberi Forradalom (1917 október 24-e és 25-e Petrográdon)" c. cikke.

November 6—9. Sztálin résztvesz a VI. Összoroszországi Rendkívüli Szovjetkongresszus munkájában.

November 9. A VI. Összoroszországi Rendkívüli Szovjetkongresszus Sztálint megválasztja az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság tagjává.

November 11. Sztálin az OK(b)P Központi Bizottságának nevében üdvözlő beszédet mond Moszkvában a kommunista muzulmánok I. kongresszusán.

November 13. Sztálint az Összoroszországi Központi

Végrehajtó Bizottság ülésén az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság Elnöksége tagjává választják.

November 17. A „Zsizny Nacionalnosztyej" 2. számában megjelenik Sztálin „Válaszfal" c. cikke.

November 24. A „Zsizny Nacionalnosztyej" 3. számában megjelenik Sztálin „Nem szabad megfeledkezni a Keletről" c. cikke.

November 30. Sztálint kinevezik a Munkás-Paraszt Honvédelmi Tanács tagjává és a Tanács elnökhelyettesévé.

December 1. Sztálin a Munkás-Paraszt Honvédelmi Tanács első ülésén résztvesz a vitában.

A Honvédelmi Tanács határozata feljogosítja Lenint és Sztálint, hogy a Honvédelmi Tanács bizottságainak határozatait jóváhagyják.

December 3. Sztálin vezeti a Honvédelmi Tanács által a vasúti közlekedés rendezésére kiküldött bizottság ülését.

December 7. A Népbiztosok Tanácsa jóváhagyja az Észt Szovjet Köztársaság elismerésére vonatkozó dekrétum-tervezetet, amelyet Sztálin írt.

December 11. Sztálin a Honvédelmi Tanács ülésén előadói beszédeket mond: a vasúti közlekedés rendezéséről, a politikai agitációról és az alakuló hadosztályokhoz kiküldendő politikai megbízottak-

ról, a katonai egységek elszállásolásáról.

December 22. A „Zsizny Nacionalnosztyej" 7. számában megjelenik Sztálin „A dolgok haladnak" c. cikke.

December 25. Sztálin beszélgetést folytat a Belorussz Nemzeti Biztosság felelős munkatársaival Belorusszia állami berendezéséről.

Sztálin közvetlen vonalon utasításokat ad Szmolenszkbe Mjasznyikovnak a Belorussz Szocialista Szovjet Köztársaságnak és Belorusszia Kommunista (bolsevik) Pártjának szervezeti kérdéseire vonatkozólag.

December 29. Sztálin a Honvédelmi Tanács ülésén ismerteti a hadtápterület közellátási helyzetét.

December 30. Az OK(b)P Központi Bizottsága Lenin javaslatára határozatot hoz, amelynek értelmében Sztálint a Keleti Frontra vezénylik.

1919

Január 1. Az OK(b)P Központi Bizottsága és a Népbiztosok Tanácsa Sztálint és Dzerzsinszkijt nevezi ki annak a kéttagú pártbizottságnak tagjává, amelynek feladata, hogy Perm elestének okait kivizsgálja és intézkedéseket foganatosítson a Keleti Front III. és II. hadseregének körzetében folytatott párt-

és szovjetmunka helyreállítása érdekében.

Január 5. Sztálin és Dzerzsinszkij Vjatkába érkezik.

Sztálin és Dzerzsinszkij Vjatkából levelet ír Leninnek, melyben erősítéseket kér a III. hadsereg számára.

Január 7-re virradó éjjel. Sztálin és Dzerzsinszkij elutazik Glazovba, a III. hadsereg törzséhez.

Január 7. Sztálin és Dzerzsinszkij utasítja a Vjatka-területi pártbizottságot, hogy mozgósítsa és küldje a frontra a kommunistákat.

Január 13. Sztálin és Dzerzsinszkij rövid előzetes jelentést küld Leninnek a permi katasztrófa okainak felderítésére irányuló vizsgálat menetéről.

Január 18. Sztálin és Dzerzsinszkij Glazovból Vjatkába utazik.

Január 19. Sztálin az uráli és vjatkai párt- és szovjetszervezetek együttes ülésén, amelyet a párt Központi Bizottsága és a Honvédelmi Tanács által kiküldött bizottság hívott egybe, beszédet mond a vjatkai forradalmi katonai bizottság megalakításának kérdésében.

Sztálin és Dzerzsinszkij vezeti a Közlekedésügyi Népbiztosság, a III. hadsereg katonai közlekedési osztálya és

más szervezetek képviselőinek részvételével megtartott tanácskozást a vjatkai vasúti csomópont tehermentesítése tárgyában.

Sztálin és Dzerzsinszkij jelentést küld Leninnek azokról az intézkedésekről, amelyeket a III. hadsereg frontjának és hátországának megszilárdítása érdekében foganatosítottak.

Január 20. Sztálin Leninnek beszámol a Keleti Front helyzetének javulásáról.

Január 21. Sztálin és Dzerzsinszkij Vjatkából Glazovba, a III. hadsereg törzséhez utazik.

Január 25. Sztálin és Dzerzsinszkij Glazovból visszatér Vjatkába.

Január 27. Sztálin és Dzerzsinszkij Vjatkából Moszkvába utazik.

Január 31. Sztálin és Dzerzsinszkij, a Keleti Frontról visszaérkezve, átadja Leninnek a párt Központi Bizottsága és a Honvédelmi Tanács által kiküldött bizottság jelentését.

Február 9. Az „Izvesztyija" 30. számában megjelenik Sztálin „A kormány politikája a nemzeti kérdésben" c. cikke.

Február 17. Sztálin a Honvédelmi Tanács ülésén előadói beszédet mond gabona- és szénszállító irányvonatok szervezésének kérdéséről.

Február 22. Az „Izvesztyija" 41. számában megjelenik Sztálin „Két tábor" c. cikke.

Március 2. A „Pravda" 48. számában megjelenik Sztálin „Feladataink Keleten" c. cikke.

Március 2—6. Sztálin résztvesz a Kommunista Internacionále I. kongresszusának munkájában, mint az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt küldöttségének tagja.

Március 8. Sztálin a Népbiztosok Tanácsának ülésén beszámol az Állami Ellenőrzés újjászervezésére vonatkozó dekrétum tervezetéről.

Március 9. A „Pravda" 53. számában és a „Zsizny Nacionalnosztyej" 8. számában megjelenik Sztálin „Két esztendő" c. cikke.

Március 16. Az „Izvesztyija" 58. számában megjelenik Sztálin „Az imperializmus tartalékai" c. cikke.

Március 18—23. Sztálin résztvesz az OK(b)P VIII. kongresszusának munkájában.

Március 19. Sztálint az OK(b)P VIII. kongresszusának ülésén megválasztják a pártprogram végleges szövegének szerkesztőbizottságába.

Március 21. Sztálin az OK(b)P VIII. kongresszusán beszédet mond a hadügyi kérdésben.

Március 22. Az OK(b)P VIII. kongresszusának ülésén Sztálint megválasztják a hadügyi kérdésről szóló határozati javaslat kidolgozására alakított bizottság tagjává.

Március 23. Sztálint az OK(b)P VIII. kongresszusán az OK(b)P Központi Bizottságának tagjává választják.

Az „Izvesztyijá"-ban Lenin és Sztálin aláírásával megjelenik „A központi Szovjethatalom Egyezménye a baskíriai kormánnyal Baskíria szovjet autonómiájára vonatkozólag".

Március 25. Az OK(b)P Központi Bizottságának plénumán Sztálint megválasztják a Központi Bizottság Politikai Irodájának és Szervező Irodájának tagjává.

Március 30. Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság Sztálint kinevezi az Állami Ellenőrzés népbiztosává.

Április 3. Sztálin a Népbiztosok Tanácsának ülésén beszámol az Állami Ellenőrzés újjászervezéséről.

Április 9. Sztálin az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság teljes ülésén beszámol az Állami Ellenőrzés újjászervezéséről.

Lenin, Sztálin és Kalinin aláírja az Oroszországi Központi Végrehajtó Bizottság által jóváhagyott dekrétumot az Állami Ellenőrzésről.

Április 13. Sztálin résztvesz az OK(b)P Központi Bizottsága plénumának munkájában.

Április 21. A Honvédelmi Tanács Lenint és Sztálint kinevezi abba a bizottságba, amelynek feladata, hogy megvizsgálja, hogyan van megszervezve és milyen állapotban van a katonai vagyontárgyak nyilvántartása a Vörös Hadsereg ellátását irányító rendkívüli bizottságban.

Április 23. Az „Izvesztyija" 85. számában megjelenik Sztálin „Az angol imperializmus ügynökei agyonlövették huszonhat bakui elvtársunkat" c. cikke.

Április 30. Sztálin aláírja „A Szovjet Köztársaság polgáraihoz" kezdetű értesítést arról, hogy az Állami Ellenőrzés Népbiztossága mellett központi panaszirodát létesítettek. Az értesítés az „Izvesztyija" 1919 május 8-i, 97. számában jelenik meg.

Május 4. Sztálin résztvesz az OK(b)P Központi Bizottsága plénumának munkájában.

Május 5. Sztálin a Honvédelmi Tanács ülésén beszámol a szovjet intézmények felülvizsgálatának eredményeiről.

Május 8. Lenin és Sztálin az OK(b)P Központi Bizottsága nevében utasítja Ukrajna Népbiztosainak Tanácsát, hogy fokozott katonai segítséget nyújtson a Déli Frontnak, mert Gyenyikin a Donyecmedencét fenyegeti.

Május 17. A párt Központi Bizottsága és a Honvédelmi Tanács Jugyenyics előnyomulásával és a Petrográdot fenyegető veszéllyel kapcsolatban Sztálint a petrográdi frontra küldi.

Május 19. Sztálin Petrográdon tanácskozik a Főparancsnokkal, a Nyugati Front parancsnokával és a VII. hadsereg parancsnokával a front helyzetéről.

Sztálin közvetlen vonalon beszámol Leninnek a Petrográd alatt uralkodó helyzetről és a front megerősítése érdekében foganatosított rendszabályokról.

Május 20. Sztálin Petrográdról elutazik Sztaraja Russzába, a Nyugati Front törzséhez.

Május 21. Sztálin közvetlen vonalon tájékoztatja Lenint és a Köztársaság Forradalmi Katonai Tanácsát a gatcsinai frontszakasz helyzetéről.

Május 22. Sztálin Sztaraja Russzából Gatcsina körzetébe utazik, amelyet a fehérek közvetlen csapása fenyeget.

Május 25. Sztálin Kronstadtban megismerkedik a Balti Flotta állapotával.

Sztálin megszemléli a karéliai frontszakasz erődítményeit.

Május 28. Sztálin a fronton tett szemleútjáról visszatér Petrográdra.

Május 30. Sztálin a Petrográdhoz vezető utak védelmének kérdésében tanácskozást folytat a Főparancsnokkal, a köztársaság Forradalmi Katonai Tanácsa, a Nyugati Front, a VII. hadsereg és a Balti Flotta parancsnoksága képviselőivel.

Június eleje. Sztálin a Petrográdot védő csapatokhoz felhívást intéz, amelyben felszólítja őket, hogy a fronton harcoljanak a szökevények és árulók ellen.

Június 8—9. Sztálin a narvai frontszakaszon tartózkodik.

Június 10. A SzK(b)P Központi Bizottsága megbízza Sztálint, hogy központosítsa a Nyugati Front vezetését.

Június 13. A Krasznaja Gorka és Szeraja Losagy erődökön kitört ellenforradalmi lázadással kapcsolatban Sztálin parancsot ad, hogy a Balti Flotta hajói vonuljanak ki a külső révbe, hogy tűz alá vehessék a Krasznaja Gorka erődöt. Utasítást ad továbbá arra, hogy Oranyienbaumban parti hadseregcsoportot szervezzenek az erőd ellen a szárazföld felől indítandó támadás céljából.

Június 14. Sztálin Oranyienbaumba érkezik és a Krasznaja Gorka ellen indítandó támadás tervének kérdésében tanácskozást folytat a tengerészeti és szárazföldi parancsnokság képviselőivel, valamint a parti csoport egységeinek parancsnokaival és politikai megbízottaival.

Június 15. Sztálin Oranyienbaumból a hadműveletek körzetébe utazik, hogy a Krasznaja Gorka elfoglalására irányuló hadműveleteket vezesse.

Június 16. Sztálin jelenti Leninnek, hogy a Vörös hadsereg egységei elfoglalták a Krasznaja Gorka és Szeraja Losagy erődöt.

Sztálin a Krasznaja Gorka erődbe érkezik és résztvesz a Balti Flotta tengerészeinek és a Vörös Hadsereg egységeinek gyűlésén.

Június 22. Sztálin jelenti Leninnek, hogy a Vörös Hadsereg egységei a petrográdi fronton megkezdték a támadást.

Június 28. Sztálin üdvözletet küld az 1. lövészhadosztálynak, az Onyegai Flotilla és a Balti Flotta tengerészeinek abból az alkalomból, hogy elfoglalták Vidlicát, a fehérfinneknek Finnország határán levő katonai támaszpontját.

Július 3. Sztálin Moszkvába érkezik.

Július 3—4. Sztálin résztvesz az OK(b)P Központi Bizottsága plénumának munkájában.

Július 5. Sztálint kinevezik a Nyugati Front Forradalmi Katonai Tanácsának tagjává.

Július 8. A „Pravdá"-ban megjelenik Sztálinnak a „Pravda" tudósítójával folytatott

beszélgetése a petrográdi front helyzetéről.

Július 9. Sztálin Szmolenszkbe érkezik, a Nyugati Front törzséhez.

Július 13. Sztálin Minszkben tanácskozik a litván-belorussz kormány tagjaival arról, hogy a kormányt és a minszki Honvédelmi Tanácsot oszlassák fel s tagjaik a front szerveibe bekapcsolódjanak.

Július 23. Sztálin aláírja a Nyugati Front Forradalmi Katonai Tanácsának a petrográdi és a nyugati kerületi katonai biztosságainak szóló utasítását védelmi csomópontok szervezésére vonatkozólag.

Augusztus 5. Sztálin aláírja a Nyugati Front Forradalmi Katonai Tanácsának parancsát, melynek értelmében petrográdi megerősített körzetet kell létesíteni.

Sztálin aláírja a Nyugati Front Forradalmi Katonai Tanácsának utasítását a front hadseregeinek, hogy a Petrográdhoz vezető utakon zúzzák szét a fehéreket és foglalják el Pszkovot.

Augusztus 11. Sztálin levélben beszámol Leninnek a Nyugati Front helyzetéről.

Augusztus 13. Sztálin közvetlen vonalon érdeklődik Ordzsonikidzénél a Nyugati Front XVI. hadseregének hadműveleti körzetében kialakult helyzet felől.

Augusztus 26. Sztálin jelenti Leninnek, hogy a Vörös Hadsereg egységei elfoglalták Pszkovot.

Augusztus. Sztálin vezeti a Nyugati Front felelős politikai funkcionáriusainak külön tanácskozását, amely kidolgozta az „Utasítást a harcoló egységek politikai ezredmegbízottjai számára".

Szeptember 2. Sztálin jelenti Leninnek, hogy a Vörös Hadsereg egységei Dvinszknél ellentámadást indítottak.

Szeptember 10. Sztálin Szmolenszkből Moszkvába utazik.

Szeptember 15. Sztálin visszatér Szmolenszkba.

Szeptember 25. Sztálin Szmolenszkből Moszkvába utazik.

Szeptember 26. Sztálin résztvesz az OK(b)P Központi Bizottsága plénumának munkájában. A Központi Bizottság plénuma határozatot hoz, amelynek értelmében Sztálint Gyenyikin szétverésének megszervezésére a Déli Frontra küldik.

Szeptember 27. Sztálint kinevezik a Déli Front Forradalmi Katonai Tanácsának tagjává.

Sztálin résztvesz a Köztársaság Forradalmi Katonai Tanácsának ülésén. Sztálin javaslatára határozatot hoznak arról, hogy a Nyugati Front ezredeiből a Déli Frontra irányítandó összevont

hadosztályt kell szervezni, továbbá arról, hogy meg kell alkotni a Déli Front Szervező Parancsnokságát.

Szeptember 28. Sztálin Szmolenszkba érkezik.

Szeptember 30. Sztálin Szmolenszkból Moszkvába utazik.

Október 2. Sztálin résztvesz a Köztársaság Forradalmi Katonai Tanácsának ülésén. Sztálin javaslatára határozatot hoznak a Déli Frontra irányított lett hadosztály kiegészítésére vonatkozólag.

Október 3. Sztálin megérkezik Szergijevszkoje faluba, a Déli Front törzséhez.

Október 9. Sztálin aláírja a Déli Front Forradalmi Katonai Tanácsának arravonatkozó utasítását, hogy támadó hadseregcsoportot kell szervezni a gyenyikini hadsereg ellen Orel alatt indítandó hadműveletek céljából.

Október 11. Sztálin a Déli Front törzsének átköltözése miatt Szergijevszkojéból Szerpuhovba utazik.

Október 15. Sztálin Leninhez intézett levelében kifejti azt a stratégiai tervet, amelynek értelmében a Gyenyikin elleni támadást Voronyezs körzetéből Harkovon és a Donyec-medencén át Rosztov irányában kell intézni.

Október 17. Sztálin aláírja a Déli Front Forradalmi

Katonai Tanácsának utasítását a XIV. hadsereg parancsnokságának, hogy foglalja el Orelt. A Vörös Hadsereg egységei október 20-án elfoglalják Orelt.

Október 20. Sztálin aláírja a Déli Front Forradalmi Katonai Tanácsának utasítását a front hadseregeinek, hogy vegyék üldözőbe a visszavonuló gyenyikini csapatokat, Kurszk ellen irányítva a fő csapást.

Október 25. Sztálin jelenti Leninnek, hogy Bugyonnij lovashadteste Voronyezsnél szétverte Skuro és Mamontov lovashadtesteit s hogy a vörös csapatok elfoglalták Voronyezst.

Október 30. Sztálin Szerpuhovból a Déli Front hadműveleti körzetébe utazik.

November 3. Sztálin a fronton tett szemleútjáról visszatér Szerpuhovba.

November 4. Sztálin Moszkvába utazik.

November 6. Sztálin résztvesz az OK(b)P Központi Bizottsága Politikai Irodájának ülésén. Sztálin javaslatára határozatot hoznak a Déli Frontra küldendő csapatkiegészítésekre vonatkozólag.

November 9. Sztálin visszatér Szerpuhovba, a Déli Front törzséhez.

Sztálin aláírja a Déli Front Forradalmi Katonai Tanácsának arravonatkozó utasítását, hogy az egész fronton meg

kell indítani a támadást és szét kell zúzni a gyenyikini csapatok kurszki csoportját.

November 11. A Déli Front Forradalmi Katonai Tanácsa Sztálin javaslatára határozatot hoz a Lovas Hadsereg megteremtésére vonatkozólag.

November első fele. Sztálin vezetésével útmutatásokat dolgoznak ki a Szovjethatalom megszervezésének ellenőrzésére a megszállás alól felszabadult területeken, továbbá útmutatásokat a Déli Front körzetében működő forradalmi bizottságok számára.

November 16. Sztálin Moszkvába utazik.

November 17. Sztálin résztvesz a Köztársaság Forradalmi Katonai Tanácsának ülésén, melyen a Lovas Hadsereg megalakításának kérdését tárgyalták.

November 18. Sztálin visszatér Szerpuhovba, a Déli Front törzséhez.

November 19. Sztálin aláírja a Déli Front Forradalmi Katonai Tanácsának parancsát, amelynek értelmében az I. lovas hadtestet Lovas Hadseregnek nevezik el.

November 21. Sztálin résztvesz Moszkvában a keleti népek kommunista szervezetei által rendezett II. összoroszországi kongresszus küldötteinek előzetes tanácskozásán, amely Lenin elnökletével folyt le.

November 22. Sztálin megnyitó beszédet mond a keleti népek kommunista szervezeteinek II. összoroszországi kongresszusán.

November 27. Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság Elnöksége Vörös Zászló rendjellel tünteti ki Sztálint Petrográd védelmében szerzett érdemeiért és a Déli Fronton végzett önfeláldozó munkájáért.

Sztálin Szerpuhovból a Déli Front hadműveleti körzetébe utazik.

November 29. Sztálin megérkezik Voronyezsbe.

December 5. Sztálin Kasztornaja vasútállomásra érkezik s onnan Sztarij Oszkolba utazik.

December 6. Sztálin megérkezik az I. Lovas Hadsereg hadműveleti körzetébe (a Novij Oszkol közelében levő Veliko-Mihajlovka faluba).

A Déli Front Forradalmi Katonai Tanácsának és az I. Lovas Hadsereg Forradalmi Katonai Tanácsának együttes ülésén Sztálin beszédet mond, amelyben megjelöli az I. Lovas Hadsereg feladatait a Gyenyikin szétzúzására irányuló terv megvalósításában.

December 6—7. Sztálin megismerkedik a Lovas Hadsereg egységeinek állapotával és a hadműveletek menetével.

December 7. Sztálin és Bugyonnij Veliko-Mihajlovka közelében megszemléli a harcteret.

December 8. Sztálin Novij Oszkolba érkezik.

December 9. A VII. Összoroszországi Szovjetkongresszus Sztálint megválasztja az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság tagjává.

December 10. Sztálin Voronyezsbe érkezik.

December 12. Sztálin a fronton tett körútjáról visszatér Szerpuhovba, a Déli Front törzséhez.

Sztálin aláírja a Déli Front Forradalmi Katonai Tanácsának arravonatkozó utasítását, hogy a front hadseregei foglalják el Kievet és a Donyec-medencét.

December 13. Sztálin Szerpuhovból Moszkvába utazik.

December 17. Sztálin Moszkvából visszatér Szerpuhovba.

December 18. A „Petrogradszkaja Pravdá"-ban megjelenik Sztálin üdvözlete, amelyet a Déli Front Forradalmi Katonai Tanácsa nevében a petrográdi munkásoknak küldött és amelyben köszönetet mond a Déli Frontnak nyujtott segítségükért.

December 26. Sztálin megírja „A déli hadihelyzethez" c. cikket. A cikk a „Pravda" december 28-i, 293. számában jelenik meg.

December 29. Sztálin Szerpuhovból Moszkvába utazik.

1920

Január 3. Sztálin megérkezik Orelbe.

Sztálin aláírja a Déli Front Forradalmi Katonai Tanácsának arravonatkozó utasítását, hogy a front hadseregei foglalják el Rosztovot.

Január 5. Sztálin megérkezik Kurszkba, a Déli Front törzséhez.

Január 10. Sztálin közli Leninnel, hogy Bugyonnij lovasegységei elfoglalták Rosztovot.

Sztálin aláírja a Déli Front Forradalmi Katonai Tanácsának parancsát, amelyben az a gyenyikini seregek szétverése, valamint a Donyec-medence és Rosztov elfoglalása alkalmából üdvözli a front hadseregeit.

Január 11. Sztálin Kurszkból a Délnyugati Front* XIV. hadseregének hadműveleti körzetébe utazik.

Január 13. Sztálin aláírja a Délnyugati Front Forradalmi Katonai Tanácsának arravonatkozó utasítását, hogy a front hadseregei vegyék üldözőbe a Feketetenger kikötői felé visszavonuló gyenyikini csapatokat.

* A Déli Front nevet 1920 január 10-én Délnyugati Frontra változtatták.

Január 14. Sztálin a fronton tett körútjáról visszatér Kurszkba.

Január 15. Sztálin Kurszkból Moszkvába utazik.

Január 20. Sztálin a Népbiztosok Tanácsának ülésén ismerteti az Ukrajnai Munkahadsereg Tanácsára vonatkozó rendeletet. A Népbiztosok Tanácsa jóváhagyja a rendeletet és Sztálint kinevezi a Munkahadsereg Ukrajnai Tanácsának elnökévé.

Február 2. Sztálin Moszkvából Kurszkba érkezik, a Délnyugati Front törzséhez.

Február 7. Sztálint az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság ülésszakán az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság Elnöksége mellett működő és az OSzFSzK föderatív felépítésével kapcsolatos kérdések kidolgozására alakított bizottság tagjává választják.

Február 10. Sztálin Harkovba érkezik, a Délnyugati Front Forradalmi Katonai Tanácsa és törzse új székhelyére.

Február 12. Sztálin előzetes tanácskozást folytat az Ukrajnai Munkahadsereg Tanácsának tagjaival.

Február 13. Sztálin közvetlen vonalon ismerteti Leninnel az Ukrajnai Munkahadsereg szervezése terén foganatosított rendszabályokat.

Február 16. Sztálin vezeti az Ukrajnai Munkahadsereg Tanácsának első ülését; előadói beszédet mond a Munkahadsereg Tanácsának megalakulásáról és feladatairól.

Február 20. Sztálin aláírja az Ukrajnai Munkahadsereg Tanácsának arravonatkozó rendeletét, hogy a Donyec-medence szénipará t militarizálni kell és a munkásokat el kell látni közszükségleti cikkekkel.

Március 7. Sztálin az Ukrajnai Munkahadseregnek szóló parancsban felszólítja az Ukrajnai Munkahadsereghez beosztott 42. hadosztály harcosait, parancsnokait és politikai megbízottait, hogy a szén csatában vivjanak ki győzelmet.

Március 9. Sztálin közellátási kérdésekben tanácskozást folytat az Ukrajnai Munkahadsereg Tanácsának tagjaival, az Ukrajnai Népbiztosok Tanácsának tagjaival és más szervezetek képviselőivel.

Március 15. Sztálin rendkívüli gyűlésre hívja egybe az Ukrajnai Munkahadsereg Tanácsát Leninnek azzal a javaslatával kapcsolatban, hogy állapítsák meg Donyec kormányzóság határait.

Március 17—23. Sztálin Harkovban vezeti az UK(b)P IV. összukrajnai konferenciájának munkáját.

Március 17. Sztálin megnyitó beszédet mond az UK(b)P IV. összukrajnai konferenciáján.

Március 19. Sztálin az UK(b)P IV. összukrajnai konferenciáján előadói beszédet mond a gazdasági politikáról.

Március 20. Sztálin az UK(b)P IV. összukrajnai konferenciáján zárszót mond a gazdasági politikáról tartott beszámolóhoz.

Március 23. Sztálint az UK(b)P IV. összukrajnai konferenciáján megválasztják küldöttnek az OK(b)P IX. kongresszusára.

Sztálin zárszót mond az UK(b)P IV. összukrajnai konferenciáján.

Sztálin Harkovból Moszkvába utazik.

Március 29—április 5. Sztálin résztvesz az OK(b)P IX. kongresszusának munkájában.

Április 1. Az OK(b)P IX. kongresszusának ülésén Sztálint megválasztják a szakszervezetekről és a szakszervezetek megszervezéséről szóló határozat kidolgozására alakított bizottságba.

Április 4. Sztálint az OK(b)P IX. kongresszusán az OK(b)P Központi Bizottságának tagjává választják.

Április 5. Az OK(b)P Központi Bizottságának plénuma Sztálint a Központi Bizottság Politikai Irodájának és Szervező Irodájának tagjává választja.

Április 16. Sztálin a Munka és Honvédelem Taná-

csának ülésén beszámol a Donyecmedence széniparának helyzetéről.

Április 23. A „Pravda" 86. számában megjelenik Sztálin „Lenin, mint az Oroszországi Kommunista Párt szervezője és vezére" c. cikke.

Sztálin az OK(b)P Moszkvai Bizottságának gyűlésén beszédet mond Lenin 50. születésnapja alkalmából.

Április 29—május 2. Lenin és Sztálin részvételével kidolgozzák az OK(b)P Központi Bizottságának téziseit a Lengyelország elleni háborúval kapcsolatos agitáció megszervezéséről.

Május 4. A Népbiztosok Tanácsának ülésén Sztálint kinevezik az Autonóm Tatár Szovjet Köztársaság megalakulásának kérdésével foglalkozó bizottság elnökévé.

Május 10. Sztálint a Munka és Honvédelem Tanácsának határozata alapján kinevezik a Nyugati Front hadseregeinek ruhaellátására kiküldött bizottság elnökévé.

Május 14. Sztálin a Munka és Honvédelem Tanácsának ülésén beszámol a Nyugati Front hadseregeinek ruhaellátásáról.

A Munka és Honvédelem Tanácsának határozata alapján Sztálint kinevezik a hadsereg töltény-, puska- és géppuskaellátásának, valamint a töltény- és fegyvergyárak termelését fokozó

rendszabályoknak kérdésével foglalkozó bizottság elnökévé.

Május 17. Sztálin vezeti a hadsereg töltény-, puska- és géppuskaellátásának, valamint a töltény- és fegyvergyárak termelését fokozó rendszabályok kérdésével foglalkozó bizottság ülését.

Május 20. Az „Izvesztyijá"-ban Sztálinnak, a munkás-paraszt inspekció népbiztosának aláírásával megjelenik az „Útmutatás a munkás-paraszt inspekció választásaival és a munkásoknak és parasztoknak a munkás-paraszt inspekcióban való részvételére vonatkozólag."

Május 21. Sztálin a Munka és Honvédelem Tanácsának ülésén beszámol a hadsereg töltény-, puska- és géppuskaellátásának kérdésével foglalkozó bizottság munkájának eredményeiről.

Május 25 és 26. A „Pravda" 111. és 112. számában megjelenik Sztálin „Az Antant új hadjárata Oroszország ellen" c. cikke.

Május 26. A SzK(b)P Központi Bizottsága Sztálint a Délnyugati Frontra küldi ki azzal kapcsolatban, hogy Lengyelország megtámadta a Szovjet Köztársaságot.

Május 27. Sztálin megérkezik Harkovba, a Délnyugati Front törzséhez.

Május 29. Sztálin Leninnek küldött táviratában beszámol a Délnyugati Front krimi

frontszakaszának megerősítése érdekében foganatosított rendszabályokról.

Sztálin Harkovból Kremencsugba utazik.

Május 31. Sztálin beszámol Leninnek a Délnyugati Front helyzetéről.

Sztálin aláírja a Délnyugati Front Forradalmi Katonai Tanácsának utasítását a XII. és XIV. hadsereg számára az Odessza védelmével kapcsolatos rendszabályokra vonatkozólag.

Június eleje. Sztálin tanácskozást tart Kremencsugban az I. Lovas Hadsereg parancsnokaival; beszédet mond a front helyzetének és a Lovas Hadsereg hadműveleti tervének kérdéséről.

Június 3. Sztálin aláírja a Délnyugati Front Forradalmi Katonai Tanácsának utasítását az I. Lovas Hadsereg parancsnoka számára a lengyel csapatok kievi csoportjának szétverésére vonatkozólag.

Június 12. Sztálin Leninnek levelet ír, melyben megjegyzéseket fűz ahhoz a tézis-tervezethez, amelyet Lenin a nemzeti és gyarmati kérdéssel kapcsolatban a Kommunista Internacionále II. kongresszusa számára kidolgozott.

Sztálin jelenti Leninnek, hogy a Vörös Hadsereg egységei elfoglalták Kievet.

Június 20. Sztálin Kremencsugból visszatér Harkovba.

Június 24. Sztálin Szinyelnyikovóba (a Délnyugati Front krimi szakaszára) utazik.

A „Kommunyiszt" c. harkovi lapban megjelenik Sztálin beszélgetése az Oroszországi Távirati Ügynökség ukrajnai képviseletének munkatársával a Délnyugati Front helyzetéről.

Július 3. Sztálin Szinyelnyikovóból visszatér Harkovba.

Július 7. Sztálin Moszkvába utazik.

Július 11 előtt. Sztálin a Délnyugati Front krimi szakaszára küldendő csapaterősítések kérdésében tanácskozik a Főparancsnokkal, a Tábori Törzs főnökével és a Köztársaság Forradalmi Katonai Tanácsának elnökhelyettesével.

Július 11. A „Pravdá"-ban megjelenik Sztálin beszélgetése a „Pravda" munkatársával a lengyel front helyzetéről.

Július 12. Sztálin Moszkvából visszatér Harkovba, a Délnyugati Front törzséhez.

Július 14. Sztálin Volnovahába (krimi frontszakasz) utazik.

Július 16. Sztálin Mariupolban megismerkedik az Azovi Flotta állapotával.

Az OK(b)P Központi Bizottságának plénuma elfogadja Sztálin javaslatait Vrangel szétverésének megszervezésére vonatkozólag. Lenin ezt közli Sztálinnal.

Július 19 előtt. Sztálin megírja annak a körlevélnek a tervezetét, amelyben az OK(b)P Központi Bizottsága felszólítja a pártszervezeteket, hogy mozgósítsák a kommunistákat a krimi frontra. A levelet Lenin javaslatára szétküldik a pártszervezeteknek.

Július 19. Sztálin Volnovahából Lozovajába érkezik.

Július 20. Sztálin a fronton tett szemleútról visszatér Harkovba.

Július 31. Sztálin Lozovajába utazik.

Augusztus 2. Sztálin Lenintől értesítést kap arról, hogy az OK(b)P Központi Bizottságának Politikai Irodája határozatot hozott, amelynek értelmében a vrangeli frontot önálló fronttá kell átalakítani. A Politikai Iroda megbízza Sztálint, hogy alakítsa meg a front Forradalmi Katonai Tanácsát s összpontosítsa minden figyelmét erre a frontra.

Augusztus 7. Sztálin közli Leninnel, hogy a Vörös Hadsereg egységei kierőszakolták az átkelést a Dnyeperen és elfoglalták Aljoskit, Kahovkát és más helységeket a Dnyeper balpartján.

Augusztus 9. Sztálin Lozovajából Alekszandrovszkba érkezik.

Augusztus 14. Sztálin a fronton tett szemleútjáról visszatér Harkovba.

Augusztus 17. Sztálin Moszkvába utazik.

Augusztus 19. Lenin és Sztálin a krimi front megsegítésével kapcsolatban foganatosítandó rendszabályokra vonatkozólag utasítást küld az UK(b)P Központi Bizottságának, az OK(b)P Központi Bizottsága Kaukázusi és Szibériai irodájának, az OK(b)P Petrográdi Bizottságának és a Nyugati Front Forradalmi Katonai Tanácsának.

Augusztus 25. Sztálin az OK(b)P Központi Bizottságának Politikai Irodájához intézett levelében a Köztársaság katonai tartalékainak megteremtésére vonatkozó programot javasol.

Szeptember 22—25. Sztálin résztvesz az OK(b)P IX. összoroszországi konferenciájának munkájában.

Szeptember 22. Sztálin az OK(b)P IX. összoroszországi konferenciáján felszólal a Központi Bizottság beszámolójával kapcsolatban megindult vitában.

Október 10. A „Pravda" 226. számában megjelenik Sztálin „A Szovjethatalom politikája az oroszországi nemzeti kérdésben" c. cikke.

Október 15. Sztálin megnyitó beszédet mond a munkás-paraszt inspekció felelős funkcionáriusainak I. összoroszországi tanácskozásán.

Október 16. Sztálin az OK(b)P Központi Bizottságának megbízásából Észak-Kaukázusba és Azerbajdzsánba utazik.

Október 18. Sztálin megérkezik a donmenti Rosztovba és megismerkedik az ottani pártmunka állapotával.

Október 21. Sztálin megérkezik Vlagyikavkazba.

Október 26. Sztálin az OK(b)P Központi Bizottságának és Leninnek beszámol a kaukázusi helyzetről.

Október 27—29. Sztálin Vlagyikavkazban vezeti a Don-vidéki és kaukázusi kommunista szervezetek határterületi tanácskozásának munkáját.

Október 27. Sztálin a Don-vidéki és a kaukázusi kommunista szervezetek határterületi tanácskozásán előadói beszédet mond „A Köztársaság politikai helyzetéről".

Október 30. Sztálin Vlagyikavkazból Bakuba utazik.

November 4. Sztálin részt vesz az Azerbajdzsán Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottsága Politikai Irodájának az OK(b)P Központi Bizottsága Kaukázusi Irodájának tagjaival tartott tanácskozá-

sán, mely a Grúziával folytatandó tárgyalásoknak és Örményország helyzetének kérdésével foglalkozott.

November 6. Sztálin a Bakui Szovjet ünnepi ülésén beszédet mond „A proletárdiktatúra három éve" címmel.

November 9. Sztálin az Azerbajdzsán Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottságának, az OK(b)P Központi Bizottsága Kaukázusi Irodájának és a bakui párt- és szovjetszervezeteknek együttes ülésén előadói beszédet mond az azerbajdzsáni párt- és szovjetmunka feladatairól.

November 12. Sztálin megérkezik Temir-Han-Surába.

November 13. Sztálin a pártaktíva gyűlésén előadói beszédet mond, amelyben kifejti, hogy Dagesztán autonómiájának proklamálásával kapcsolatban milyen feladatok hárulnak a párt- és szovjet szervekre.

Sztálin Dagesztán népeinek kongresszusán a Szovjetkormány nevében nyilatkozatot tesz Dagesztán szovjet autonómiájáról.

November 16. Sztálin megérkezik Vlagyikavkazba.

November 17. Sztálin Tyerek terület népeinek kongresszusán előadói beszédet mond „Tyerek terület szovjet autonómiájáról".

Sztálin fogadja a Tyerek terület népeinek kongresszusára érkezett küldöttek egyik csoportját: a kozák-paraszti frakció tagjait.

November 20. Sztálin Vlagyikavkazból Moszkvába utazik.

November 30. A „Pravdá"-ban megjelenik Sztálin beszélgetése a „Pravda" munkatársával a kaukázusi helyzetről.

December 4. A „Pravda" 273. számában megjelenik Sztálin „Éljen Szovjet Örményország!" c. cikke.

December 22—29. Sztálin résztvesz a VIII. Összoroszországi Szovjetkongresszus munkájában.

December 29. A VIII. Összoroszországi Szovjetkongresszus Sztálint az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság tagjává választja.

December 31. Sztálint az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság ülésén az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság Elnökségének tagjává választják.

TARTALOM

A Marx—Engels—Lenin Intézet előszava ..... V—VII

1917

BESZÉD A FINNORSZÁGI SZOCIÁLDEMOKRATA MUNKÁSPÁRT HELSINGFORSI KONGRESSZUSÁN. *1917 november 14* 1

VÁLASZ AZ UKRÁN ELVTÁRSAKNAK — A HÁTORSZÁGBA ÉS A FRONTRA 6

AZ UKRÁN RÁDÁRÓL. *Beszéd az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság 1917 december 14-i ülésén* 16

MI AZ UKRÁN RÁDA? 20

FINNORSZÁG FÜGGETLENSÉGÉRŐL. *Előadói beszéd az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság 1917 december 22-i ülésén (Ujságbeszámoló)* 23

„TÖRÖK ÖRMÉNYORSZÁG"-RÓL 26

1918

FELSZÓLALÁS AZ OSzD(b)MP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK ÜLÉSÉN A NÉMETEKKEL KÖTENDŐ BÉKE KÉRDÉSÉBEN. *1918 január 11. (Rövid jegyzőkönyvi feljegyzés)* 28

A KIEVI BURZSOÁ RÁDÁRÓL 30

BESZÉDEK ÉS HATÁROZATI JAVASLAT A MUNKÁS-, KATONA- ÉS PARASZTKÜLDÖTTEK SZOVJETJEINEK III. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN. *1918 január 10—18.*. 32—39

1. Előadói beszéd a nemzeti kérdésről. *Január 15. (Ujságbeszámoló)* 32

2. Határozati javaslat az oroszországi köztársaság föderatív intézményeiről 34
3. Előadói zárszó a nemzeti kérdésről. *Január 15. (Ujságbeszámoló)* 35
TELEFONOGRAMM AZ OSzD(b)MP PETROGRÁDI BIZOTTSÁGÁNAK. *1918 február 21* 40
TÁVIRAT AZ UKRÁN SZOVJET KÖZTÁRSASÁG NÉPI TITKÁRSÁGÁNAK. *1918 február 18* 41
KÖZVETLEN TÁVIRÓVEZETÉKEN LEADOTT ÁTIRAT AZ UKRÁN SZOVJET KÖZTÁRSASÁG NÉPI TITKÁRSÁGÁNAK. *1918 február 24* 43
AZ UKRÁN CSOMÓPONT 47
A TATÁR-BASKIR SZOVJET KÖZTÁRSASÁGRÓL 51
A KAUKÁZUSONTÚLI ELLENFORRADALMÁROK A SZOCIALIZMUS ÁLARCÁBAN 53
AZ OROSZORSZÁGI FÖDERATÍV KÖZTÁRSASÁG SZERVEZETE. *Beszélgetés a „Pravda" munkatársával* ..... 70—77
Burzsoá-demokratikus föderációk 70
Miben különbözik tőlük az alakulóban levő oroszországi föderáció 71
Az oroszországi föderáció felépítésének elvei.. 72
Az Oroszországi Föderatív Köztársaság összetétele 73
A föderációhoz csatlakozó területek jogai. A nemzeti kisebbségek jogai 74
A központi hatalom szerkezete 74
A hatalom végrehajtó szerve 75
A föderalizmus átmeneti szerepe 76
Az oroszországi föderáció politikai építésének folyamata. Az oroszországi föderalizmus — a szocialista unitarizmusra való átmenet lépcsőfoka 77
EGYIK SORONLEVŐ FELADATUNK 78
AZ OROSZORSZÁGI SZOCIALISTA FÖDERATÍV SZOVJET KÖZTÁRSASÁG ALKOTMÁNYÁNAK ALAPELVEI. *Tervezet, elfogadta az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság által a Szovjet Köztársaság Alkotmányának kidolgozására kiküldött bizottság* 83

TÁVIRAT TURKESZTÁN HATÁRTERÜLET V. SZOVJETKONGRESSZUSÁNAK. *1918 április 22* 85
BÉKETÁRGYALÁSOK UKRAJNÁVAL. *Beszélgetés az „Izvesztyija" munkatársával* ..... 86—88
A fegyverszünet megkötése..... 86
A további tárgyalások 86
Az ukrajnai államcsíny hatása 87
Az államcsíny okai 88
BESZÉDEK A TATÁR-BASKIR SZOVJET KÖZTÁRSASÁG ALAKULÓ KONGRESSZUSÁNAK EGYBEHÍVÁSA TÁRGYÁBAN TARTOTT TANÁCSKOZÁSON. *1918 május 10—16* ..... 89—96
1. Megnyitóbeszéd. *Május 10*..... 89
2. Záróbeszéd. *Május 16* 95
A SORONLEVŐ HAZUGSÁG 97
A KAUKÁZUSI HELYZET ..... 98—103
I. A Kaukázusontúl 98
II. Észak-Kaukázus 101
A KAUKÁZUSI HELYZETHEZ. *A Nemzetiségügyi Népbiztosság közleménye* 104
A DONI HISTÓRIÁRÓL ÉS ÉSZAK-KAUKÁZUSRÓL. *(Tények és mesterkedések)* 107
TÁVIRAT V. I. LENINNEK. *1918 június 7* 120
LEVÉL V. I. LENINHEZ. *1918 július 7* 122
LEVÉL V. I. LENINHEZ. *1918 július 10* 124
LEVÉL V. I. LENINHEZ. *1918 augusztus 4*..... 126
LEVÉL V. I. LENINHEZ. *1918 augusztus 31*..... 131
TÁVIRAT SZVERDLOVNAK, AZ ÖSSZOROSZORSZÁGI KÖZPONTI VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁG ELNÖKÉNEK. *1918 augusztus 31* 132
TÁVIRAT A NÉPBIZTOSOK TANÁCSÁNAK. *1918 szeptember 6* 133
TÁVIRAT CARICINBA VOROSILOV FRONTPARANCSNOKNAK. *1918 szeptember 19* 134
A DÉLI FRONTON. *Beszélgetés az „Izvesztyija" munkatársával* 135
A DOLGOK LOGIKÁJA. *(A mensevikek Központi Bizottságának „Tézisei" alkalmából)* .....138—150

I. Az októberi forradalomról 138
II. A proletárdiktatúráról 141
III. Kispolgári zűrzavar 145
IV. És ezek után? 147

BESZÉD A MUNKÁS-, KATONA- ÉS PARASZTKÜLDÖTTEK MOSZKVAI SZOVJETJÉNEK TELJES ÜLÉSÉN A DÉLI FRONT HELYZETÉRŐL. *1918 október 29. (Ujságbeszámoló)* 151

DÉL-OROSZORSZÁGRÓL. *Beszélgetés a „Pravda" tudósítójával* .....153—156
A Déli Front fontossága 153
Caricin, a csapás központja 154
Miben rejlik hadseregünk ereje? 155

AZ OKTÓBERI FORRADALOM. *(1917 október 24-e és 25-e Petrográdon)* 157

AZ OKTÓBERI FORRADALOM ÉS A NEMZETI KÉRDÉS .....160—172
I. A februári forradalom és a nemzeti kérdés 160
II. Az Októberi Forradalom és a nemzeti kérdés 163
III. Az Októberi Forradalom világjelentősége .. 169

VÁLASZFAL 173

NEM SZABAD MEGFELEDKEZNI A KELETRŐL 176

UKRAJNA FELSZABADUL 179

KELETRŐL JÖN A FÉNY 183

A DOLGOK HALADNAK 189

1919

LEVÉL LENINHEZ A KELETI FRONTRÓL. *1919 január 5* 193

JELENTÉS V. I. LENINNEK 197

BESZÉD A VJATKAI PÁRT- ÉS SZOVJETSZERVEZETEK EGYÜTTES ÜLÉSÉN. *1919 január 19. (Jegyzőkönyvi feljegyzés)* 203

A PÁRT KÖZPONTI BIZOTTSÁGA ÉS A HONVÉDELMI TANÁCS ÁLTAL KIKÜLDÖTT BIZOTTSÁG JELENTÉSE LENIN ELVTÁRSNAK PERM 1918 DECEMBERÉBEN TÖRTÉNT ELESTÉNEK OKAIRÓL .....205—236

A katasztrófa általános képe 205
A harmadik hadsereg és a tartalékok 213
Következtetések 218
A hadsereg vezetésének rendje és a Központ utasításai 219
Következtetések 222
A hátország bizonytalansága és a párt- és szovjetintézmények munkája 223
Következtetések 227
Az ellátás és kiürítés szervei 228
Következtetések 231
Anyag- és embervesztességünk 233
Intézkedések a front megszilárdítására 234
A KORMÁNY POLITIKÁJA A NEMZETI KÉRDÉSBEN 237
TURKESZTÁN SZOVJETJEINEK ÉS PÁRTSZERVEZETEINEK 242
KÉT TÁBOR 244
FELADATAINK KELETEN 249
KÉT ESZTENDŐ 253
AZ IMPERIALIZMUS TARTALÉKAI 258
AZ OK(b)P VIII. KONGRESSZUSÁN A HADÜGYI KÉRDÉSRŐL MONDOTT BESZÉDBŐL. *1919 március 21* 263
AZ ÁLLAMI ELLENŐRZÉS ÚJJÁSZERVEZÉSÉRŐL. *Előadói beszéd az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság 1919 április 9-i ülésén. (Ujságbeszámoló)* 265
AZ ANGOL IMPERIALIZMUS ÜGYNÖKEI AGYONLŐTTÉK HUSZONHAT BAKUI ELVTÁRSUNKAT 266
TÁVIRAT SCSIGRIBE, AZ ÁLLAMI ELLENŐRZÉS RENDKÍVÜLI REVIZORÁNAK. *1919 május 7* .. 271
JELENTÉS LENINNEK KÖZVETLEN VONALON PETROGRÁDRÓL. *1919 május 25* 273
TÁVIRAT V. I. LENINNEK. *1919 június 16*..... 276
JELENTÉS LENINNEK KÖZVETLEN VONALON PETROGRÁDRÓL. *1919 június 18* 277

A PETROGRÁDI FRONT. *Beszélgetés a „Pravda" tudósítójával* ..... 280—286
1. Petrográd előtere 280
2. Az ellenség erői 281
3. Az ellenség számításai 282
4. A front helyzete 283
5. A flotta 284
6. Összefoglalás 285
LEVÉL V. I. LENINHEZ A NYUGATI FRONT HELYZETÉRŐL. *1919 augusztus 11* 287
LEVÉL V. I. LENINHEZ A DÉLI FRONTRÓL. *1919 október 15* 290
TÁVIRAT V. I. LENINNEK. *1919 október 25* 294
MEGNYITÓ BESZÉD A KELETI NÉPEK KOMMUNISTA SZERVEZETEINEK II. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN. *1919 november 22* 295
ÜDVÖZLET PETROGRÁDNAK A DÉLI FRONT NEVÉBEN 298
A DÉLI HADIHELYZETHEZ ..... 299—309
I. Az Antant meghiúsult tervei 299
II. Az ellenforradalom vereségének okairól.... 301
III. A Déli Front mai helyzete 306

1920

PARANCS AZ UKRAJNAI MUNKAHADSEREGNEK. *1920 március 7* 310
BESZÉDEK UKRAJNA KOMMUNISTA (BOLSEVIK) PÁRTJÁNAK IV. KONFERENCIÁJÁN. *1920 március 17—23* ..... 312—323
1. Megnyitó beszéd. *Március 17* 312
2. Előadói beszéd a gazdasági politikáról. *Március 19* 313
3. Zárszó a gazdasági politikáról tartott beszámolóhoz. *Március 20.* 321
4. Záróbeszéd a konferencián. *Március 23*..... 322
LENIN, MINT AZ OROSZORSZÁGI KOMMUNISTA PÁRT SZERVEZŐJE ÉS VEZÉRE..... 324—334
I. Lenin, mint az Oroszországi Kommunista Párt szervezője 326

II. Lenin, mint az Oroszországi Kommunista Párt vezére 330

BESZÉD AZ OROSZORSZÁGI KOMMUNISTA (BOLSEVIK) PÁRT MOSZKVAI BIZOTTSÁGÁNAK GYŰLÉSÉN V. I. LENIN 50. SZÜLETÉSNAPJA ALKALMÁBÓL. *1920 április 23*..... 335

AZ ANTANT ÚJ HADJÁRATA OROSZORSZÁG ELLEN .....338—347
I. Az általános helyzet 339
II. A hátország. A csapás körzete 342
III. Perspektívák 346

A DÉLNYUGATI FRONT HELYZETÉRŐL. *Beszélgetés az Oroszországi Távirati Ügynökség ukrajnai képviseletének munkatársával* .....348—353
Az áttörés 348
Az áttörés eredményei 349
A harmadik lengyel hadsereg sorsa 350
A front helyzete 351
Következtetések..... 351
A krimi front..... 353

TÁVIRAT V. I. LENINNEK. *1920 június 25*..... 354

A LENGYEL FRONT HELYZETÉRŐL. *Beszélgetés a „Pravda" munkatársával* .....355—360
1. Május—június 355
2. A zsitomiri áttörés 356
3. Az áttörés eredményei 357
4. A délről fenyegető veszély..... 358
5. Ne feledkezzünk meg Vrangelről 359

HOGYAN FOGADJÁK A VÖRÖS CSAPATOKAT. *A „Krasznoarmejec" c. lapnak adott nyilatkozat* . 361

VALAMENNYI PÁRTSZERVEZETHEZ. *Az OK(b)P Központi Bizottságának körlevele (tervezet)* 363

A KÖZTÁRSASÁG HADÁSZATI TARTALÉKAINAK MEGTEREMTÉSÉRŐL .....365—369
1. Az OK(b)P Központi Bizottsága Politikai Irodájának. *1920 augusztus 25* 365
2. Az OK(b) P Központi Bizottsága Politikai Irodájának. *1920 augusztus 30* 367

A SZOVJETHATALOM POLITIKÁJA AZ OROSZORSZÁGI NEMZETI KÉRDÉSBEN 370

MEGNYITÓBESZÉD A MUNKÁS-PARASZT INSPEKCIÓ FELELŐS MUNKATÁRSAINAK I. ÖSSZOROSZORSZÁGI TANÁCSKOZÁSÁN. *1920 október 15* 384
A SZERZŐTŐL. *Előszó a nemzeti kérdésről írt cikkek 1920-ban kiadott gyűjteményéhez* 390
A KÖZTÁRSASÁG POLITIKAI HELYZETÉRŐL. *Előadói beszéd a doni és kaukázusi kommunista szervezetek Vlagyikavkazban 1920 október 27-én tartott határterületi tanácskozásán* 394
A PROLETÁRDIKTATÚRA HÁROM ÉVE. *Előadói beszéd a Bakui Szovjet ünnepi ülésén. 1920 november 6* ..... 402—414
Az első időszak 403
A második időszak 405
A harmadik időszak 408
Perspektívák 410
A DAGESZTÁNI NÉPEK KONGRESSZUSA. *1920 november 13* ..... 415—419
1. Nyilatkozat Dagesztán szovjet autonómiájáról 415
2. Zárszó 419
TYEREK TERÜLET NÉPEINEK KONGRESSZUSA. *1920 november 17* ..... 420—429
1. Előadói beszéd Tyerek terület szovjet autonómiájáról 420
2. Zárszó 425
A KAUKÁZUSI HELYZET. *Beszélgetés a „Pravda" munkatársával* 430
ÉLJEN SZOVJET-ÖRMÉNYORSZÁG! 435

Jegyzetek 437

Életrajzi adatok (1917 november—1920) 464

Sztálin és Dzerzsinszkij levele Leninhez. 1919 január 5. *Facsimile* 195

3076. Franklin-nyomda. Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.
Felelős: Janka Gyula.